

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

59 tomas

2016 m. liepos 20 d.

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

516-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2016 m. balandžio 27–28 D.

2016/C 264/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Naujosios ES užsienio ir saugumo politikos strategijos“ (nuomonė savo iniciatyva)	1
2016/C 264/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Teisingesnio darbuotojų judumo ES“ (tiriamoji nuomonė)	11
2016/C 264/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pabėgėlių integracijos ES“ (tiriamoji nuomonė)	19
2016/C 264/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „ES energetikos politikos išorės dimensijos“	28

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

516-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2016 m. balandžio 27–28 D.

2016/C 264/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl mažmeninių finansinių paslaugų „Geresni produktai, didesnis pasirinkimas, daugiau galimybių vartotojams ir įmonėms“ [COM(2015) 630 final]	35
2016/C 264/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Šiuolaikiškos ir labiau visai Europai pritaikytos autorių teisių sistemos kūrimas“ [COM(2015) 626 final]	51

2016/C 264/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų skaitmeninio turinio teikimo sutarčių aspektų“ [COM(2015) 634 <i>final</i> – 2015/0287 (COD)] ir „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų internetinio ir kitokio nuotolinio prekių pardavimo sutarčių aspektų“ [COM(2015) 635 <i>final</i> – 2015/0288 (COD)]	57
2016/C 264/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „ES viešųjų pirkimų taisyklių taikymas ir dabartinė prieglobsčio krizė“ (COM (2015) 454 <i>final</i>)	73
2016/C 264/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“ [COM(2015) 750 <i>final</i> — 2015/0269 (COD)]	77
2016/C 264/10	Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų (kodifikuota redakcija)“ (COM(2015) 616 <i>final</i> – 2015/0283 (COD))	82
2016/C 264/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl internetinių turinio paslaugų tarpvalstybinio perkeliavimo užtikrinimo vidaus rinkoje“ [COM(2015) 627 <i>final</i> – 2015/0284 (COD)]	86
2016/C 264/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl išimčių prekiautojams biržos prekėmis iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 575/2013“ (COM(2015) 648 <i>final</i> – 2015/0295 (COD))	91
2016/C 264/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų“ [COM(2016) 25 <i>final</i> – 2016/0010 (CNS)] ir dėl „Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomos kovos su mokesčių vengimo praktika, tiesiogiai veikiančios vidaus rinkos veikimą, taisyklės“ [COM(2016) 26 <i>final</i> – 2016/0011 (CNS)]	93
2016/C 264/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Uždaro ciklo kūrimas. ES žiedinės ekonomikos veiksmų planas“ (COM(2015) 614 <i>final</i>), Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų (COM(2015) 596 <i>final</i> – 2015/0276 (COD)), Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų (COM(2015) 595 <i>final</i> – 2015/0275 (COD)), Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų (COM(2015) 594 <i>final</i> – 2015/0274 (COD)) ir dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų (COM(2015) 593 <i>final</i> – 2015/0272 (COD))	98
2016/C 264/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl trečiųjų šalių prekių ir paslaugų patekimo į Sąjungos viešųjų pirkimų vidaus rinką ir procedūrų, kuriomis remiamos derybos dėl Sąjungos prekių ir paslaugų patekimo į trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas“ [COM(2016) 34 <i>final</i> – 2012/0060 (COD)]	110
2016/C 264/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „2015 m. energetikos sąjungos būklė“ (COM(2015) 572 <i>final</i>)	117

2016/C 264/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas“ [COM(2015) 497 final] 123
2016/C 264/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių“ [COM(2016) 71 final – 2016/43 (NLE)] 134

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

516-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2016 M. BALANDŽIO 27–28 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Naujosios ES užsienio ir saugumo politikos strategijos“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2016/C 264/01)

Pranešėjas José María ZUFIAUR NARVAIZA

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2016 m. sausio 21 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Naujosios ES užsienio ir saugumo politikos strategijos

(nuomonė savo iniciatyva).

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 19 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 190 narių balsavus už, 10 – prieš ir 50 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK pritaria tam, kad būtina peržiūrėti dabartinę 2003 m. Europos saugumo strategiją (ESS), siekiant reaguoti į tarptautines aplinkybes, kurios iš esmės pasikeitė. Kaip ES institucijų patariamasis organas, atstovaujantis organizuotai pilietinei visuomenei, Komitetas mano, kad rengiant naują strategiją būtina su juo konsultuotis, taip pat užtikrinti, kad sistemingai dalyvautų pačios pilietinės visuomenės atstovai. EESRK nuomone, bendrąją strategiją būtina peržiūrėti dažniau. Pavyzdžiui, kas penkerius metus, Parlamento ir Komisijos kadencijų metu.

1.2. ES patiria krizę, kurios pagrindiniai ypatumai – socialinė dezintegracija, tarpusavio priklausomybė, silpnos institucijos ir visuotinai paplitusi nelygybė. Prasidėjo era, kurioje socialinė atskirtis yra pagrindinis konfliktų veiksnys, ir atsižvelgiant į šiuos konfliktus karinės intervencijos aiškiai nepakanka.

1.3. Sustiprėjusi geopolitinės ir geoekonominės konkurencijos dinamika ir kai kurių galių užsispyrimas padalyti pasaulį į įtakos zonas daro poveikį Europos strateginiam modeliui, kuris grindžiamas bendradarbiavimu ir teigiamų sąlygų taikymu, todėl jį reikia atitinkamai pritaikyti.

1.4. EESRK nuomone, esant tokioms sudėtingoms tarptautinėms aplinkybėms europiečiai savo vertybes ir interesus galės apginti tik labiau suderinę tikslus, politikos sritis ir priemonės. ES užsienio politika prasideda nuo vidaus, nes vidaus politika yra neatsiejama nuo užsienio politikos.

1.5. ES piliečių nepasitenkinimas, kurį jie šiuo metu jaučia, pasikeis, jie jausis europiečiais ir pritaris Sąjungos veiksmams tik tada, jeigu ES pakeis kryptį ir remis piliečių saugumą, laisvę bei klestėjimą, taip pat gins lygybę Europoje ir visame pasaulyje.

1.6. Būtina didinti ES politinę integraciją, kad globalizuotame pasaulyje būtų siekiama suvereniteto, priimami sprendimai, dėl kurių į ES projektą ir atnaujintą visuomenės sutartį vėl būtų žiūrima su entuziazmu, ir sprendžiama demokratijos stokos problema.

1.7. Vykdam užsienio politiką ir Europos saugumo ir gynybos politiką, kurioms reikėtų skirti daugiau priemonių, turi būti taikomi lankstesni, taip pat valstybių narių ir ES institucijų labiau suderinti darbo metodai.

1.8. ES gynybos srityje būtinas geresnis koordinavimas ir bendras planavimas siekiant sukurti Europos gynybos sąjungą. Šiuo tikslu reikia skirti daugiau lėšų bei plėtoti Europos gynybos pramonę ir taikant pajėgumų telkimo ir dalijimosi jais priemones vengti išlaidų dubliavimosi. Pagal tą patį principą labai svarbus geresnis valdymas ir nuosekli institucinė struktūra, taip pat didelių bendrų projektų skatinimas. Visa tai neturėtų kenkti transatlantiškiems santykiams ir glaudžiam bendradarbiavimui su aljansais ir organizacijoms, kurios apima daugumą ES šalių, pavyzdžiui, NATO.

1.9. EESRK nuomone, naujos bendrosios strategijos prioritetai turėtų būti tokie: a) skatinti šalis kandidates, ypač Vakarų Balkanų šalis, daryti pažangą siekiant narystės ir stabilizuoti padėtį rytinėse ir pietinėse kaimyninėse šalyse, įskaitant su migrantų ir pabėgėlių srautais susijusių problemų sprendimą; b) skatinti pajėgesnę, veiksmingesnę ir labiau matomą bendrą saugumo ir gynybos politiką (BSGP), pagrįstą stipria ir aiškiau apibrėžta Europos gynybos pramonine ir technologine baze (EGPTB); c) stiprinti veiksmingą ir pertvarkytą daugiašalę saugos, socialinio ir ekonominio bei vystymosi valdymo sistemą ir d) skatinti prekybą ir investicijas. Šie prioritetai turėtų apimti du universalius aspektus: darnų vystymąsi plačiąja prasme ir pilietinės visuomenės organizacijų stiprinimą.

1.10. Vykdydama savo tradicinę prevencinę ir daugiašalę diplomatinę veiklą, ES turėtų daryti konstruktyvią įtaką, taip pat įtaką reglamentavimo srityje, dėl kurios būtų skatinamas įtraukus valdymas, ir remti besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių dalyvavimą daugiašalėse institucijose.

1.11. ES, kuri buvo įkurta siekiant įtvirtinti taiką Europoje, bendros strategijos pagrindinis tikslas turi būti palaikyti ir skatinti taiką. Siekiant šio tikslo labai svarbus vaidmuo tenka saugumo ir gynybos politikai, diplomatiniais veiksmais ir pilietinei visuomenei.

1.12. Atsižvelgdamas į pabėgėlių krizę EESRK mano, kad ES privalo sukurti bendrą prieglobsčio ir imigracijos politiką, kurią vykdytų ES institucija, – tai užtikrintų, kad ES valstybės savo įsipareigojimus vykdytų kartu, proporcingai ir solidarai.

1.13. EESRK nuomone, reikėtų padaryti sistemos, pagal kurią ES lėšos skiriamos vystymuisi, pakeitimus, kad lėšos būtų daugiatikslės, išmokamos greičiau ir prisitaikius prie konkrečių aplinkybių.

1.14. Visi tokie plataus masto prekybos susitarimai, dėl kurių deramasi arba kurie šiuo metu ratifikuojami, apima ne tik grynai komercinius aspektus, bet ir akivaizdų geopolitinį aspektą. Labai svarbi būsimo bendrosios ES strategijos dalis bus išspręsti tokio tipo susitarimų geopolitinio poveikio klausimą, stiprinti pagal šiuos susitarimus palaikomus daugiašalius santykius ir vengti įtampos tarp prekybos blokų. EESRK nuomone, kadangi šie susitarimai turi poveikį gyvenimo būdai, būtina atsižvelgti į pilietinės visuomenės ir apskritai piliečių prašymus ir jiems rūpimus klausimus.

1.15. EESRK mano, kad siekiant įgyvendinti ES užsienio ir saugumo politiką labai svarbu stiprinti pilietinę visuomenę, jos veiklą ir ryšius, palaikomus lygiagrečiai vykdant diplomatinę veiklą. Todėl EESRK pasisako už tai, kad pilietinė visuomenė į BUSP aiškiai būtų įtraukta kaip vienas iš prioritetinių BUSP tikslų.

1.16. Mūsų nuomone, EESRK, kaip ES institucijų patariamasis organas, atstovaujantis visoms didžiosioms valstybių narių organizuotos pilietinės visuomenės organizacijoms, turi geriausias sąlygas veikti kaip pagrindinis ES institucijų, dalyvaujančių ES užsienio ir saugumo politikoje, ypač Europos išorės veiksmų tarnybos ir Europos Komisijos, partneris.

1.17. Šiuo tikslu EESRK siūlo kartu išnagrinėti minėtus prioritetus ir būdą, kaip įteisinti EIVT ir EESRK bendradarbiavimą.

1.18. EESRK siūlosi padėti EIVT parengti vertinimo ataskaitą, kurioje būtų apžvelgtas dabartinis pilietinės visuomenės dalyvavimas ES užsienio politikos srityje.

1.19. Siūlome, dalyvaujant vyriausiajai įgaliotinei, EESRK surengti metinį klausymą užsienio ir saugumo politikos klausimu, kuriame dalyvautų pagrindinės Europos pilietinės visuomenės organizacijos.

2. Naujos aplinkybės, kuriomis vykdomi ES išorės veiksmai

2.1. EESRK pažymi, kad būtina parengti strategiją, kuri apimtų visas ES išorės veiksmų priemones, įskaitant saugumo ir gynybos priemones, ir būtų įgyvendinama taikant bendrą nuoseklią ir atnaujintą sistemą. Todėl reikia pakeisti ES išorės veiksmų tikslus, prioritetus, interesus ir priemones, taikant visapusišką požiūrį, pagal kurį būtų atsisakoma šališkų požiūrių ir valstybių pasipriešinimo, stiprinamas bendradarbiavimas ir didinamas lankstumas⁽¹⁾ ⁽²⁾.

2.2. Nors vertinant pagal įvairius aspektus, kuriuos apima Tūkstantmečio vystymosi tikslai, kiti veiksniai, tokie kaip Vakarų įtakos praradimas, naujų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių stiprėjimas, didėjantis informacinių technologijų poveikis, demografinės tendencijos ir didesnė nelygybė, leidžia spėti, kad pasaulinė geopolitinė padėtis bus sudėtingesnė ir tokiomis aplinkybėmis bus patiriamas didesnis pasipriešinimas siekiant taikyti atviros visuomenės standartais ir vertybėmis pagrįstą modelį. Tokią padėtį lemia tai, kad veikia daugiašalės institucijos, nepritaikiusios prie naujo daugiapolio pasaulio. Todėl geopolitikos svarbai įgaunant naują mastą tarptautiniai standartai praranda vertę. Kadangi veikia daugiau dalyvių, įskaitant nevalstybinius subjektus ir tarptautines įmones, taip pat kuriamos radikalios technologijos, sunku parengti strateginę darbotvarkę ir valdyti sudėtingą aplinką.

2.3. Didžiausios grėsmės ES kyla šiose srityse: migrantų srautų valdymas, žemyno apsauga nuo terorizmo grėsmių ir atgrasymas nuo galimos karinės bei kibernetinės agresijos prieš ES valstybes nares. Šiuo metu kitos problemos, grėsmės ir pavojai daugiausia yra pasaulinio masto: klimato kaita, finansų ir ekonomikos krizės, mokesčių slėpimas, korupcija, organizuotas nusikalstamumas, pandemijos, humanitarinės krizės ir kt. Sąjunga turi atlikti konkretų vaidmenį visose šiose srityse. BUSP turi tapti veiksminga priemone (daug veiksmingesne negu dabar) siekiant ginti Sąjungos ir valstybių narių interesus – tai labai svarbu, kad valstybės narės daug aktyviau dalyvautų ES užsienio ir saugumo politikoje. Kaip pažymėjo Sąjungos vyriausioji įgaliotinė užsienio politikai ir Komisijos pirmininko pavaduotoja, „mums reikalinga strategija siekiant labai aktyviai ginti savo interesus, atsižvelgiant į tai, kad mūsų vertybės yra neatsiejama mūsų interesų dalis“.

⁽¹⁾ Žr. EESRK nuomonę „Atnaujintos Lisabonos strategijos išorės aspektas“ (OL C 128, 2010 5 18, p. 41).

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę „Nauja ES užsienio ir saugumo politika ir pilietinės visuomenės vaidmuo“ (OL C 24, 2012 1 28, p. 56).

2.4. Nuo tada, kai parengta 2003 m. strategija, iš esmės įvyko du struktūriniai pokyčiai.

2.4.1. Pirma, patiriame krizę, kurios pagrindiniai ypatumai – socialinė dezintegracija, tarpusavio priklausomybė, silpnos institucijos ir visuotinai paplitusi nelygybė. Šiuo metu vykstant globalizacijai trumpėja atstumai, didėja matomumas ir gyventojų tankis. Nelygybė tapo visuotiniu reiškiniu. Kadangi socialiniai skirtumai dideli, vyksta masinis asmenų judėjimas. Šiame vis labiau tarpusavyje susijusiame pasaulyje, kuriame nelygybė ypač didelė, atsiranda nestabilumas ir nesaugumas. Prasidėjo socialinės atskirties konfliktų era, ir atsižvelgiant į šiuos konfliktus karinės intervencijos aiškiai nepakanka. Tai pasaulinio masto socialinė problema, kurią būtina nustatyti ir spręsti, kaip Europos valstybėse buvo daroma XIX ir XX amžiais, o tarptautiniu mastu – pagal pažangią 1944 m. Filadelfijos deklaraciją. Tam reikės vykdyti reguliavimo, solidarumo ir bendradarbiavimo politiką.

2.4.2. Antra, geopolitinė kompetencija vėl įgauna daugiau svarbos, ir ne tik įgyvendinant Europos kaimynystės politiką. Mes priklausomi nuo savo geografinės padėties. Pavyzdžiui, konfliktai Ukrainoje, Sirijoje, Irake, Libijoje ir Sahelyje mums turi tiesioginį poveikį prekybos, džihadistų terorizmo, energijos tiekimo arba pabėgėlių ar imigrantų judėjimo požiūriu. Šie veiksniai turi įtakos Europos strateginiam modeliui, pagrįstam bendradarbiavimu ir teigiamų sąlygų taikymu.

2.4.3. Vis dar nekyla abejonių dėl šiuo metu galiojančios strategijos teiginio „geriausias mūsų saugumo užtikrinimas – tinkamai valdomų demokratiščių valstybių pasaulis“. Tačiau taikant šią strategiją tapo akivaizdžios tam tikros spragos: 1) toks požiūris apskritai nedavė lauktų rezultatų, išskyrus tam tikrus atvejus, ypač susijusius su stojimu į ES procesais; 2) yra kitų paaiškinimų, konkrečiai susijusių su religija (pavyzdžiui, grupuotė, pasivadynusi „Islamo valstybe“) arba su tam tikru autoritariniu nacionalizmu (pavyzdžiui, Rusijos, Kinijos atvejais – tai didelės galingos valstybės, kurios turi tiesioginę įtaką ES platesnio masto kaimynystės politikai ir į geopolitiką žiūri kaip į įtakos zonomis pagrįstą reiškinių); 3) dažnai neatsižvelgiama į šalių, su kuriomis ES stengėsi užmegzti partnerystės ryšius, įvairovę; 4) dažnai ES kalbos neatitinka vykdomos praktinės politikos; 5) nepakankamai atsižvelgta į tai, kad demokratija ir teisinė valstybė nustatomos ne iš išorės, o kuriamos iš vidaus.

2.5. Gindama savo principus ir visuotines vertybes ES strategiją turi pritaikyti, siekdama šiuos principus ir vertybes remti veiksmingiau ir vadovaudamasi tuo, ką EIVT pavadino „pragmatiniu idealizmu“.

3. Užsienio politika prasideda nuo vidaus

3.1. Visuotinai pripažįstama, kad užsienio politika yra vidaus politikos tęsia. Todėl, kad ji būtų veiksminga, ją vykdančią turi būti siekiama tų pačių tikslų, ji turi būti integruota, koordinuota ir pasižymėti pagrindinių ir bendrų aspektų nuoseklumu. EESRK nuomone, abu svarbiausi bendrosios ES užsienio politikos strategijos ramsčiai kuriami nacionaliniu lygmeniu.

3.1.1. Pirmasis ramstis (svarbiausias veiksnys, dėl kurio ES pasaulyje atrodo patraukliai) yra jos gyvenimo būdas, pagrįstas laisve, žmogaus teisėmis ir visų gyventojų socialine sanglauda. Atrodo nerealu manyti, kad ES užsienio ir saugumo politika bus sistemingesnė, bendresnė ir veiksmingesnė neužtikrinus, kad nedidėtų ekonominė ir socialinė ES valstybių narių tarpusavio nelygybė ir nesilpnėtų jos socialinis modelis, nepanaikinus nesolidarumo ir nepasitikėjimo simptomų, nesustabdžius polinkio apsiriboti savo valstybe, neįveikus sunkumų, kylančių tariantis dėl bendrų sprendimų, ir vis didėjančio piliečių nepasitenkinimo arba nesustabdžius populistinių, ksenofobinių ir eurofobinių judėjimų plitimo. Būtina gilinti ES politinę integraciją, galbūt tvirčiau bendradarbiaujant, kaip nurodyta Sutartyse, kad globalizuotame pasaulyje būtų siekiama suvereniteto, priimami sprendimai, dėl kurių į ES projektą ir į atnaujintą visuomenės sutartį vėl būtų žiūrima su entuziazmu, ir sprendimai būtų priimami demokratiškai.

3.1.2. Antrasis ramstis pagrįstas didesne Europos integracija ir bendros politikos bei bendrų veiksmų priemonių kūrimu tokiose srityse kaip migrantų srutai, energijos tiekimas, klimato kaita, tarptautinis terorizmas, aprūpinimas maistu, prekybos politika, kova su organizuotu nusikalstamumu, veiksmingas Europos investicijų ir darbo vietų kūrimo planas, Europos socialinė dimensija, vidaus rinkos sukūrimas. ES piliečių nepasitenkinimas, kurį jie šiuo metu jaučia, pasikeis, jie jausis europiečiai ir pritaris Sąjungos veiksams tik tada, jeigu ES pakeis kryptį ir remis piliečių saugumą, laisvę bei klestėjimą, taip pat gins lygybę Europoje ir visame pasaulyje.

3.2. EESRK nuomone, ES prioritetas yra tobulinti ES bendrąją rinką, apimančią pramonės politiką, finansų sistemą, telekomunikacijų ir transporto politiką, skaitmenines technologijas ir gynybos pramonę. Be to, rengiant užsienio politiką reikėtų atkreipti dėmesį į vis daugiau susirūpinimą keliančių klausimų, susijusių su kitų sričių ES politika, įskaitant socialinę, aplinkos, energetikos, skaitmeninę, ekonomikos, pramonės, transporto ir kt. Kita vertus, turime nustatyti ilgalaikę viziją, pagal kurią užsienio ekonomikos politika būtų vienas pagrindinių ramsčių skatinant prekybą ir investicijas. Be to, reikia skubiai parengti bendrą energetikos politiką ir bendrą migracijos ir prieglobsčio politiką.

3.3. Susiklosčius naujai pasaulio geostrateginei konfigūracijai, ES nieko kito nelieka, kaip tik stiprinti savo saugumo ir gynybos pajėgumus. Tam neišvengiamai reikalinga labiau integruota užsienio politika – valstybės narės tampa vis mažiau svarbios tarptautiniu lygmeniu ir bendri veiksmai naudingi joms visoms – ir daugiau dėmesio turi būti skiriama Europos gynybos politikai. Šių tikslų turi būti siekiama taikant daug platesnę saugumo ir gynybos sąvoką, o ne naudojant jėgą. Kartu reikia pažymėti, kad gynybos politika turi būti naudojama kaip prevencinė priemonė, turinti ir atgrasomąjį poveikį, tačiau gali būti ir kraštutinė priemonė, kurios imamasi tada, kai gyvybinių interesų ir atsakomybės užtikrinti apsaugą kitaip apginti neįmanoma. Tam reikia labiau ir geriau naudoti išteklius. Nors ES turi 28 skirtingas karines struktūras, ji išleidžia 40 % Jungtinių Valstijų nacionalinei gynybai skiriamo biudžeto. Be to, reikėtų paminėti didelį dubliavimąsi ir nepakankamą gynybos pramonės plėtrą, o tam reikia daugiau lėšų ir bendrų planavimo bei kontrolės priemonių. ES Vyriausybės ir piliečiai turėtų žinoti, kad saugumas, klestėjimas ir laisvė yra neatsiejami. Didesnis ES strateginis savarankiškumas gynybos srityje vis dėlto neturi būti nesuderinamas arba prieštarauti bendradarbiavimu grindžiamiems transatlantišioms santykiams su aljansais ir organizacijoms, kuriems priklauso dauguma ES šalių, visų pirma NATO, kuri vis dar yra bendros gynybos pamatas.

3.4. Europos gynybos politika turėtų būti sutelkta dviejose pagrindinėse srityse: 1) atsižvelgdama į dabartinę geopolitinę padėtį, ES, kuri siekia užtikrinti saugumą ir už savo sienų, turi sutelkti dėmesį į platesnio masto kaimynystę ir kartu remti žmogaus teises bei prisidėti prie kaimyninių šalių vystymosi, 2) ji turi padėti užtikrinti laisvą prieigą prie pasaulinių viešųjų gėrybių ir taisyklėmis grindžiamą tarptautinę tvarką.

3.5. Užtikrinant Europos Sąjungos strateginę autonomiją svarbų vaidmenį turi atlikti ES gynybos pramonė. Jos konkurencingumas – tai vertybė, susijusi ne tik su privačiojo sektoriaus interesais. Būtina įveikti jos susiskaidymą; kad tai būtų pasiekta, reikia taikyti tam tikras pagrindines priemones, tokias kaip bendradarbiavimo projektų įgyvendinimas, tinkamų lėšų skyrimas būsimiems parengiamiesiems veiksams⁽³⁾ ir konkrečios biudžeto eilutės įtraukimas į būsimą daugiametę finansinę programą.

3.6. Mintis, kad mūsų realios kaimynystės – mūsų kaimynų ir mūsų kaimynų kaimynų – stabilumas yra būtinas mūsų pačių stabilumui, yra ypač aktuali atsižvelgiant į terorizmo grėsmę, kurią kelia „Islamo valstybe“ pasivadynusi grupuotė. Norima pasakyti, kad, pavyzdžiui, ES tenka tiesioginė atsakomybė rasti politinį Sirijos karo sprendimą, nes taip būtų pašalinta viena iš problemos priežasčių. Be to, reikia gerinti užduočių koordinavimą kovos su terorizmu ir žvalgybos srityse. Valstybės narės privalo aktyviau keistis informacija, taip pat būtina sukurti Europos žvalgybos tarnybą. Be to, būtina parengti pasaulinę kovos su terorizmu strategiją, kurioje analizuojamos jo priežastys, vengiama religinių įsitikinimų konfrontacijos ir vietoj to skatinamas skirtingo tikėjimo bendruomenių bendradarbiavimas kovojant su teroristų fanatizmu. Ypač svarbu remti musulmoniškąjį arabų pasaulį (labiausiai nukentėjusį nuo neteisingai vadinamos Islamo valstybės išpuolių), kad jis kovotų su šia grėsme iš vidaus. Europos kovos su terorizmu strategija taip pat turėtų apimti kovos su ginklų prekyba arba finansavimo šaltiniais veiksmus. To siekiant teigiamą vaidmenį gali atlikti pilietinės visuomenės ryšiai su platesnio masto kaimyninėmis šalimis.

⁽³⁾ Europos Komisija, bendradarbiaudama su Europos gynybos agentūra, rengia parengiamuosius veiksmus dėl tyrimų, susijusių su BUSP 2017–2019 m. laikotarpiu.

3.7. Reikėtų didinti išorės veiksmų lankstumą. Dėl didesnio lankstumo neturi atsirasti susiskaidymo, o lankstumą reikia užtikrinti visapusiškai naudojantis ES sutartyje ir SESV nurodytomis priemonėmis. Taigi būtina užtikrinti, kad Taryboje sprendžiant su BUSP ir BSGP susijusius klausimus valstybės narės būtų konstruktyvios ir labiau susilaikytų nuo veiksmų. Šiomis aplinkybėmis dėl tarptautinio saugumo stiprinimo EESRK dar kartą nurodo, kad būtina toliau laikytis nustatytų vertybių užsienio politikos srityje, ypač laikytis Jungtinių Tautų Chartijos. Tačiau jeigu nepavyksta rasti patenkinamo sprendimo taikant esamas priemones, reikės sukurti *ad hoc* grupes, kuriose dalyvautų vyriausioji įgaliotinė arba, jeigu ji negali, kitų ES institucijų organų atstovai, kad vieningumo principas netrukdytų įgyvendinti Sąjungos galimybių užsienio politikoje. Pavyzdžiu kitiems tinklams gali tapti Žaliosios diplomatijos tinklas, kuris visų pirma buvo įsteigtas siekiant skatinti įtraukti aplinkos apsaugos tikslus į ES išorės santykius ir kuris atliko svarbų vaidmenį sutelkiant ir koordinuojant ES diplomatinis veiksmus prieš 21-ąją JTBBBB šalių konferenciją (COP 21).

3.8. ES neturėtų laukti, kol kils kita krizė, kad užsienio politikos srityje imtųsi platesnio masto priemonių. Priemonės turi būti įgyvendinamos kartu siekiant tam tikrų tikslų, ir jų nereikia iš esmės keisti atsižvelgiant į ekonomikos sąlygas. Vykdamas tinkamą planavimą turėtų būti nustatomos sritys, kuriose Sąjungai trūksta išteklių. Taip būtų išvengta tokio reagavimo į įvairias krizes, koks pastaraisiais metais buvo būdingas ES. Būtina didinti išorės veiksmams, ypač humanitarinei srčiai, migracijai, vystymuisi, švietimui, kovai su terorizmu ir diplomacijai, skirtą ES biudžetą, taip pat stiprinti organizuotą pilietinę visuomenę.

4. ES vaidmens pasaulyje persvarstymas

4.1. EESRK mano, kad pagal naują strategiją turi būti peržiūrėta ES atlikta tarptautinių aplinkybių analizė ir vaidmuo, kurį ES ateityje ketina atlikti. Labai svarbu rasti naujų priemonių, pagrįstų aktyviu dalyvavimu užtikrinant piliečių lygybę saugumo, laisvės ir klestėjimo srityse, ir svarbu pabrėžti ES stiprybes. ES yra didžiausia vidaus rinka pasaulyje, ji vykdo aktyvią prekybos politiką, bendradarbiavimo politiką ir humanitarinės pagalbos politiką, kuriai pasauliniu mastu skiriama daugiausia išteklių, gyvenimo būdas joje pagrįstas teisinės valstybės ir demokratijos principų laikymusi, o socialinis modelis – ekonomine ir socialine sanglauda, taip pat joje ginamas darnaus vystymosi modelis, pagrįstas kova su nelygybe ir aplinkosauga, įskaitant aukštus klimato politikos tikslus.

4.2. ES vaidmuo pasaulyje tradiciškai ribojamas, nes trūksta vidaus sanglaudos ir politinės valios. Sąjunga siekia ne būti supergalybe, bet veiksmingiau daryti įtaką. Todėl daugiausia dėmesio ji turi skirti sritims, kuriose jos veikla turi pridėtinę vertę ir gali daryti didžiausią poveikį, ypač Sąjungoje ir tarptautinėse institucijose, tokiose kaip Jungtinės Tautos, Tarptautinis valiutos fondas (TVF), Pasaulio bankas arba Didysis dvidešimtukas (G 20), kuriose valstybių narių veiksmai koordinuojami nedaug, todėl jų pajėgumas daryti įtaką mažėja. Šiuo klausimu EESRK teigiamai vertina 2015 m. spalio mėn. Komisijos pasiūlymą, kad Tarptautiniame valiutos fonde ir kitose tarptautinėse organizacijose euro zonai būtų atstovaujama bendrai.

4.3. ES turi tęsti tradicinę savo prevencinę daugiašalę diplomatinę veiklą, siekdama daryti konstruktyvią įtaką, taip pat įtaką reglamentavimo srityje. Pagrindinis bruožas, pagal kurį Sąjunga atpažįstama tarptautinėje arenoje, yra bendros aiškios tvarkos, kuri pagrįsta taisyklėmis, gynimas. Europos Sąjungai, kuri labai galinga prekybos srityje, yra naudinga tai, kad pasaulis tarpusavio ryšiais susijęs tiek energetikos ir finansų, tiek kibernetinės erdvės arba jūrų kelių srityse (apie 90 % ES išorės prekybos vykdoma jūra). Reikia ir toliau skirti dėmesio branduolinei saugai ir energetiniam saugumui.

4.4. Be to, reikia tęsti bendradarbiavimą vykdamas įvairius regioninės integracijos procesus, kaip antai susijusius su Vakarų Afrikos valstybių ekonomine bendrija (VAVEV), Pietryčių Azijos valstybių asociacija (ASEAN) arba Pietų Amerikos šalių bendrąja rinka (*Mercosur*).

4.5. ES turi skatinti demokratinį ir įtraukų valdymą ir remti besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių dalyvavimą daugiašalėse institucijose, kad įtampa būtų mažinama taikiai, ir skatinti nekurti dabartiniams mechanizms alternatyvių arba priešišku valdymo mechanizmų.

4.6. ES privalo toliau puoselėti savo vertybes ir principus, žmogaus teisių visuotinumą ir nedalomumą, kovoti su mirties bausme, smurtu prieš moteris ir mergaites, užtikrinti skirtingos lytinės orientacijos asmenų (LGBTI) teisių apsaugą. Taigi išorės ir saugumo politika turi būti grindžiama Sąjungai būdingu socialiniu modeliu, kuris yra jos saugumo, laisvės ir gerovės pagrindas.

5. Aktyvesnis dalyvavimas vykdant platesnio masto kaimynystės politiką

5.1. Dabar rengiama visuotinė strategija turėtų aiškiai parodyti, kokios svarbios yra Europos rytinės ir pietinės kaimyninės šalys pačios Europos saugumui ir klestėjimui, ir turėtų užtikrinti didesnę Europos poveikį ir svarto poveikį pagrindiniams pokyčiams šiose srityse, dėmesį skiriant migrantų ir pabėgėlių srautams ir šių srautų reguliavimui. Šie prioritetai turėtų apimti du universalius aspektus: darnų vystymąsi ir pilietinės visuomenės organizacijų stiprinimą⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾.

5.2. Platesnio masto arba strateginė kaimynystė (nuo Sahelio iki Persijos įlankos ir nuo Vidurinės Azijos iki Arkties) yra svarbiausia sritis jau ne tik ES išorės veiksnių, bet ir valstybių narių vidaus mastu. Šios kaimynystės šalyse dabar vyksta gili socialinė ir institucinė dezintegracija, kurią lėmė daug priežasčių, tokių kaip kariniai konfliktai, priverstinis perkėlimas, tarptautinis terorizmas, valstybės struktūrų sunaikinimas, korupcija, organizuotas nusikalstamumas, autoritarinių režimų grįžimas į valdžią Turkijos atveju, Rusijos galios demonstravimas ir hibridinė bei karinė agresija. Todėl kyla didelių struktūrinių iššūkių, kurie yra ilgalaikiai ir turi didelį poveikį Sąjungai.

5.3. Susidarius tokiai blogai situacijai ES turi priimti didesnę atsakomybę, kad ekonominė, socialinė ir saugumo padėtis kaimyninėse šalyse gerėtų. ES neturi atsisakyti kaimyninėse šalyse ginti demokratijos, konstitucinės valstybės ir pagrindinių žmogaus bei socialinių teisių, įskaitant asociacijų laisvę ir teisę į kolektyvines derybas, ir šiuo tikslu labai svarbu remti vietos pilietinę visuomenę, įskaitant socialinius partnerius, taip pat išsaugoti jų nepriklausomumą.

5.4. EESRK teigiamai vertina tai, kad ES kaimynystės politika buvo persvarstyta ir nustatytas ryšys tarp nestabilumo, skurdo, nelygybės ir galimybių trūkumo, dėl kurių atitinkamiems asmenims gali kilti didesnė grėsmė būti radikalizuotiems. Šiuo klausimu pažymėtina, kad vykdant išorės veiksmus gali būti sukurta sinergija derinant saugumą, vystymąsi ir prekybą. Norint pasiekti šį tikslą labai svarbu užtikrinti, kad nebebūtų pažeidžiama darbdavių, darbuotojų arba trečiojo sektoriaus organizacijų teisė jungtis į asociacijas ir laisvai organizuoti savo veiklą. Taip pat svarbu stiprinti ankstyvojo perspėjimo priemones, kad būtų užkirstas kelias galimoms būsimoms krizėms.

5.5. EESRK pasisako už tai, kad toliau būtų taikomas griežtas, tačiau ne ribojamasis požiūris į vizų režimo platesnį taikymą ir liberalizavimą, visada laikantis sąlygos, kad būtų vykdomos mokesčių reformos.

5.6. Su šia kaimynyste glaudžiai susijęs Afrikos žemynas, kuris, EESRK nuomone, turėtų būti antroji prioritėtinė geografinė teritorija ES užsienio politikoje: ne tik todėl, kad iš šio žemyno kyla daug iššūkių, bet ir dėl galimybių sudaryti sąjungas, kurios gali padėti vystyti ekonomiką ir valdyti pasaulį⁽⁶⁾. Darna vystymosi darbotvarkė iki 2030 m. ir Paryžiaus susitarimas dėl klimato kaitos sudaro aiškias galimybes užmegzti ir stiprinti partnerystes su Afrika.

⁽⁴⁾ REX/458 – EESRK nuomonė „Europos kaimynystės politikos peržiūra“, priimta 2016 m. gegužės 25 d. (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje).

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę „ES plėtros strategija“ (OL C 133, 2016 4 14, p. 31).

⁽⁶⁾ REX/455 – EESRK nuomonė „ES santykių su AKR valstybių grupe ateitis“, priimta 2016 m. gegužės 25 d. (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje).

5.7. Žvelgiant iš geopolitinės perspektyvos stabilumui mūsų platesnio masto kaimynystėje taip pat svarbu atsižvelgti į didžiąsias galiūnes, visų pirma Rusiją ir Kiniją, kurios jam daro poveikį. Turint galvoje Rusijos atgautą užtikrintumą ir Kinijos politiką „Viena juosta, vienas kelias“ (plataus masto investicijos į susisiekimo infrastruktūrą), ES kaip niekad anksčiau svarbu su šiomis galiūnėmis kalbėti vienu, o ne 28 balsais.

5.8. Atsižvelgdamas į pabėgėlių krizę EESRK mano, kad ES privalo sukurti bendrą prieglobsčio ir pabėgėlių politiką, kurią vykdytų ES institucija, – tai užtikrintų, kad ES valstybės savo įsipareigojimus vykdytų kartu, proporcingai ir solidariai. Taip pat labai svarbu stiprinti teisėtos migracijos kanalus, siekiant tiek patenkinti darbo ir prieglobsčio prašymus ir migrantų poreikius ES, atsižvelgiant į mažėjančių gyventojų skaičių, tiek išvengti prekybos žmonėmis. Taip pat būtina laikytis tarptautinės ir ES teisės, bendrai reaguoti į humanitarinę krizę, dėl kurios kenčia Sąjungos teritorijoje jau esantys asmenys, didinti išteklius, skirtus bendrų sienų apsaugai ir paieškai bei gelbėjimui jūroje, ir sukurti Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgas, kaip siūlė Europos Komisija.

6. ES vystymosi politikos skatinimas

6.1. ES savo vidaus ir užsienio politiką turi derinti su Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. tikslais. Vykdydama vystymosi politiką ES ypatingą dėmesį turėtų skirti Adis Abebos veiksnių darbotvarkėi. Paryžiaus susitarime dėl klimato kaitos pabrėžiama, kad pasaulis neišvengiamai pereina prie žaliosios ekonomikos, ir ES šioje srityje užima pirmąją poziciją.

6.2. EESRK palankiai vertina veiksmus, kuriais siekiama oficialią paramą vystymuisi (OPV) nukreipti mažiausiai išsivysčiusioms šalims, taip pat palankiai vertina finansavimą, skirtą naujam kursui bendradarbiavimo su nestabiliomis valstybėmis srityje, strateginių lyčių lygybei skirtos pagalbos vertinimą, biologinės įvairovės apsaugai skirtų lėšų didinimą ir EIB įsipareigojimus kovos su klimato kaita srityje, taip pat ir pagal Paryžiaus susitarimą įsipareigotą skirti 100 mlrd. JAV dolerių per metus finansinę paramą besivystančioms šalims iki 2020 m.

6.3. Reikėtų stiprinti ES užsienio ir saugumo politikos ekonominį aspektą, neapsiribojant prekybos sritimi. Taip pat būtina remti mokymą, inovacijas ir verslininkystę, nes stabilumas mūsų kaimyninėse šalyse bus pasiektas užtikrinus ekonominį ir socialinį vystymąsi. Tokioms šalims kaip, pavyzdžiui, Tunisiui, Libanui ar Jordanijai (be visų kitų) turėtų būti taikomas vystymosi planas, pagal kurį galima stiprinti šių šalių ekonomiką. Egzistuoja abipusės galimybės padėti trečiosioms šalims pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos, įskaitant veiksmingą technologijų perdavimą ir bendradarbiavimą.

6.4. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad klimato kaita yra vienas iš veiksnių, prisidedančių prie migracijos, kuri kyla dėl valstybių nestabilumo, nesaugumo ir išteklių trūkumo. ES turi remti besivystančias šalis, visų pirma labiausiai pažeidžiamas, padėti joms tiesiogiai pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir stiprinti jų atsparumą klimato kaitos poveikiui.

6.5. EESRK pabrėžia, kad, nors daugelyje valstybių narių biudžetai šiuo metu yra apriboti, tikslas ne mažiau kaip 0,7 % bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP) skirti oficialiai paramai vystymuisi turi būti prioritetas. Taip pat būtina didinti politikos suderinamumą vystymosi labui ir skatinti valstybių narių bei ES institucijų veiksnių koordinavimą⁽⁷⁾.

6.6. Finansuojant darnaus vystymosi tikslus (DVT) būtina įtraukti visų tipų subjektus, įskaitant pilietinę visuomenę ir finansines vystymosi institucijas. Taip pat reikia į projektų valdymą labiau įtraukti socialinius partnerius⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Žr. EESRK nuomonę „Europos Sąjungos plėtros politika – „Bendras Europos sutarimas“ (OL C 24, 2006 1 31, p. 79).

⁽⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę „Vystymosi finansavimas. Pilietinės visuomenės pozicija“ (OL C 383, 2015 11 17, p. 49).

6.7. EESRK nuomone, reikėtų padaryti sistemos, pagal kurią ES lėšos skiriamos vystymuisi, pakeitimus, kad lėšos būtų daugiataksiškos, išmokamos greičiau ir prisitaikius prie konkrečių aplinkybių. Šiuo klausimu būtina sukurti, be kita ko, tokius mechanizmus kaip preliminariosios sutartys, veiklos subsidijos, etapais teikiamos subsidijos, daugiamečiai susitarimai, lėšos skubiems atvejams arba „priemonių paketo“, apibrėžto plėtojant struktūrinį dialogą, įgyvendinimas⁽⁹⁾.

7. Naujas prekybos ir investicijų kontekstas

7.1. EESRK remia laisvąją prekybą, kuri yra vienas iš Europos Sąjungos ramsčių. Kartu jis pažymi, kad būtina atsižvelgti į nevienodą derybose dalyvaujančių šalių galią ir laikytis pagrindinių darbo teisių ir aplinkosaugos standartų. Savo ruožtu jis toliau remia PPO daugiašalių požiūrį į prekybos taisykles. EESRK nuomone, reikia iš esmės persvarstyti organizacijų, kurios platesniu mastu atstovauja organizuoti pilietinei visuomenei, dalyvavimą įgyvendinant susitarimus – konsultacijas su šiomis organizacijomis ir faktinį jų dalyvavimą⁽¹⁰⁾.

7.2. Tokie plataus masto susitarimai kaip Ramiojo vandenyno šalių partnerystės susitarimas (TTP), Išsamus ekonomikos ir prekybos susitarimas (CETA), Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimas (TIIP), laisvosios prekybos susitarimai su Japonija ir Indija ar Regioninės išsamios ekonominės partnerystės susitarimas (RCEP) ne tik apima komercinius aspektus, bet ir įgauna akivaizdų geopolitinį matmenį. Jie sulaukia vis daugiau pilietinės visuomenės dėmesio, nes daro poveikį taisyklėms ir standartams, kurie turi didelę įtaką visuomenės gyvenimo būdai. Tai ypač akivaizdu vertinant poveikį, kurį priimant demokratinius sprendimus daro investuotojų ir valstybių ginčų sprendimo mechanizmai, taip pat bendradarbiavimo teisėkūros srityje komitetai.

7.3. Iššūkis, su kuriuo ES susiduria šioje srityje, yra atsirandant ekonominių ir geostrateginių perspektyvų užtikrinti, kad būtų laikomasi ES taisyklių ir standartų, būtų teikiamos viešosios paslaugos, o svarbiausios sritys, tokios kaip sveikatos priežiūros, darbo ir aplinkosaugos teisės aktai, būtų apsaugotos nuo politinio reguliavimo⁽¹¹⁾. EESRK, kaip ir pilietinė visuomenė, pasisako už tai, kad investuotojų apsaugą užtikrintų bendrosios jurisdikcijos teismai arba, jeigu jų nėra, nepriklausomas tarptautinis teismas, kurį įsteigtų Jungtinės Tautos. Jis taip pat pasisako už tai, kad organizuota pilietinė visuomenė veiksmingai dalyvautų rengiant susitarimus, – toks dalyvavimas turi įtakos informacijos skaidrumo politikai, vykdomai tikruoju laiku tiek vedant derybas, tiek priimant pilietinei visuomenei įtakos turinčius sprendimus⁽¹²⁾.

8. Pilietinės visuomenės stiprinimas – pagrindinis ES užsienio ir saugumo politikos veiksnys

8.1. EESRK nuomone, organizuota pilietinė visuomenė yra vienas iš demokratijos veiksnių. Pilietinė visuomenė, kurioje paisoma laisvės ir teisių, veikia stiprūs socialiniai partneriai, kuri veiksmingai dalyvauja priimant sprendimus ir kurią pripažįsta institucijos, labai svarbi siekiant užtikrinti ir stiprinti demokratiją, išvengti polinkio į autoritarizmą, skatinti ekonomikos vystymąsi, taikos kūrimą ir socialinę sanglaudą, kovoti su įvairių formų nelygybe, skatinti darnaus vystymosi modelį, užtikrinti, kad šį modelį būtų galima taikyti, ir tobulinti demokratinę institucijų struktūrą. Pilietinė visuomenė taip pat labai svarbi siekiant palaikyti glaudesnius ryšius su kitų pasaulio šalių ir regionų pilietinėmis visuomenėmis, – veikla turi būti vykdoma kartu imantis diplomatinį pastangų, kurios yra esminės siekiant ieškoti glaudesnių ryšių tarp pasaulio šalių istorijų, kultūrų, religijų ir tikslų.

8.2. Todėl EESRK pasisako už tai, kad pilietinė visuomenė į BUSP aiškiai būtų įtraukta kaip vienas iš prioritetinių BUSP tikslų. Pilietinei visuomenei stiprinti reikia pasitelkti įvairias priemones, pavyzdžiui, naudotis bendradarbiavimo ir žmogaus teisių vystymo fondais; vykdyti diplomatinę veiklą ir kelti diplomatinis reikalavimus; užtikrinti, kad pilietinė visuomenė iš tikrųjų veiksmingai dalyvautų prekybos arba asociacijos susitarimus (su ja būtų konsultuojamasi, o ne tik jai leidžiama klausytis), į kuriuos ji būtų įtraukta, taip pat jai būtų suteikti įgaliojimai visose šių susitarimų srityse; stiprinti politiką, kurios tikslas – užtikrinti, kad kitose šalyse ar regionuose veikiančios Europos įmonės laikytųsi pagrindinių TDO konvencijų ir plėtotų ES ginamą įmonių socialinės atsakomybės politiką.

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę „Pilietinės visuomenės dalyvavimas Europos Sąjungos vystymosi ir vystomojo bendradarbiavimo politikoje“ (OL C 181, 2012 6 21, p. 28).

⁽¹⁰⁾ 2015 m. birželio 18 d. EESRK pirmininko H. Malosse'o raštas Komisijos narei C. Malmström, kuriame įvertintos asociacijos susitarimuose nurodytos patariamiosios grupės ir pateikta rekomendacijų dėl jų.

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė „Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas“ (žr. Oficialiojo leidinio p. 123.).

⁽¹²⁾ Žr. EESRK nuomonę „Investuotojų apsauga ir investuotojų ir valstybės ginčų sprendimas pagal ES prekybos ir investicinius susitarimus su trečiosiomis šalimis“ (OL C 332, 2015 10 8, p. 45).

8.3. EESRK mano, kad šiuo tikslu nustatant ir įgyvendinant BUSP tikslus ir prioritetus būtina įtraukti organizuotą Europos pilietinę visuomenę. EESRK pilietinės visuomenės vaidmenį siūlo didinti:

- stiprinant ES kaimyninių šalių pilietinę visuomenę, kad būtų remiami stabilizavimo ir demokratizacijos procesai,
- geriau nustatant partnerius pagal Europos socialinį modelį atitinkančius kriterijus, konkrečiai pagal vienodo socialinių partnerių pripažinimo kriterijų,
- skatinant organizacijas, kurių veikloje dalyvauja pilietinė visuomenė, kaip antai Europos profesinių sąjungų konfederaciją (ETUC),
- užtikrinant, kad EKP šalyse būtų išspręstas nepakankamo pilietinio ir socialinio dialogo klausimas,
- skatinant vystyti šakines regionines organizacijas, panašias į tas, kurios jau veikia tokiose srityse kaip socialinė ekonomika, darbdavių organizacijos ir profesinės sąjungos, žemės ūkio organizacijos, moterų verslumo skatinimas, žmogaus teisės ir kt.,
- leidžiant Europos pilietinei visuomenei labiau kontroliuoti ir stebėti ES išorės veiksmus,
- veiksmingiau įtraukti pilietinę visuomenę į prekybos, asociacijos ir partnerystės susitarimus,
- padėti sudaryti palankias sąlygas trečiųjų šalių pilietinės visuomenės organizacijoms dalyvauti ES vystymosi politikoje,
- šią politiką susieti su prieglobsčio ir pabėgėlių politika sprendžiant integracijos ir kovos su ksenofobijos apraiškoms klausimą,
- sistemingiau derinant įvairių pilietinę visuomenę sudarančių subjektų – darbdavių, profesinių sąjungų, trečiajam sektoriui priklausančių socialinių ir ekonominių organizacijų, NVO – dalyvavimą, rengiant mažiau susirinkimų.

9. EESRK vaidmuo

9.1. Mūsų nuomone, EESRK, kaip ES institucijų patariamasis organas, atstovaujantis visoms didžiosioms ES valstybių narių pilietinės visuomenės organizacijoms, turi geriausias sąlygas veikti kaip pagrindinis EIVT ir Europos Komisijos partneris stiprinant ir toliau plėtojant veiksmingą ES bendrą užsienio ir saugumo politiką. Šį teiginį patvirtina tai, kad Komitetą sudaro trys grupės ir kad Komitetas susidaro visapusišką vaizdą, turi ilgametę patirtį ir palaiko ryšius su kitų pasaulio dalių pilietine visuomene, daugiausia remdamasis įgaliojimais, suteiktais pagal įvairių tipų ES pasirašytus tarptautinius susitarimus: asociacijos, strateginės partnerystės, laisvosios prekybos susitarimus ir susitarimus su šalimis kandidatėmis⁽¹³⁾.

9.1.1. Siūlome, dalyvaujant vyriausiajai įgaliotinei, EESRK surengti metinį klausymą užsienio ir saugumo politikos klausimu, kuriame dalyvautų pagrindinės Europos pilietinės visuomenės organizacijos.

9.2. EESRK mano, kad būtų labai naudinga su EIVT palaikyti strateginius ryšius, pagrįstus abiejų šalių palaikomu požiūriu į tai, kad pilietinė visuomenė yra svarbi vykdant ES užsienio politiką, ypač įgyvendinant nustatytus prioritetinius tikslus. Tuo tikslu EESRK siūlo kartu išnagrinėti šiuos prioritetus ir būdą, kaip įteisinti EIVT ir EESRK bendradarbiavimą.

9.3. EESRK gali padėti EIVT parengti vertinimo ataskaitą, kurioje būtų apžvelgiamas dabartinis pilietinės visuomenės dalyvavimas ES užsienio politikos srityje.

9.4. Bendros užsienio ir saugumo politikos srityje EESRK stiprins bendradarbiavimą su tokiomis Jungtinių Tautų organizacijomis kaip TDO ar FAO.

Briuselis, 2016 m. balandžio 28 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽¹³⁾ Šiuo metu EESRK veikia 23 tarptautinės ir tarptautinių klausimų stebėjimo struktūros.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Teisingesnio darbuotojų judumo ES“**(tiriamoji nuomonė)**

(2016/C 264/02)

Pranešėja Laura GONZÁLEZ DE TXABARRI ETXANIZ**Bendrapranešėję Dorthe ANDERSEN**

Socialinių reikalų ir užimtumo ministerija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2015 m. gruodžio 16 d. raštu ES Tarybai pirmininkaujančių Nyderlandų vardu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Teisingesnio darbuotojų judumo ES

(tiriamoji nuomonė).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 232 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK mano, kad dabartinėmis politinėmis aplinkybėmis tiek Komisija, tiek valstybės narės turi dėti ypač daug pastangų, kad užtikrintų ir skatintų laisvą darbuotojų judėjimą ES, panaikindamos bet kokią diskriminaciją dėl pilietybės, vengdamos nepagrįstų apribojimų ir darbuotojams, ir įmonėms, nes tai yra SESV įtvirtintos pagrindinės laisvės ir vienas labiausiai vertinamų Europos integracijos proceso laimėjimų. EESRK remia iniciatyvas, kurios gali paskatinti teisingą darbuotojų judumą ES viduje, kaip nurodė ir pirmininkaujantys Nyderlandai, ir Komisijos tikslą skatinti judumą.

1.2. Teisingomis sąlygomis vykstantis darbuotojų judumas, vertinamas kaip teigiamas pasirinkimas, gali būti vertingas ir naudingas darbuotojams, darbdaviams ir visai visuomenei. Darbuotojų judumas yra vidaus rinkos pagrindas ir gali padėti užtikrinti įdarbinimo galimybes ir gerovę Europos piliečiams ir įmonėms. Tai gali būti svarbus veiksnys siekiant užimtumo ir ekonomikos augimo Europos Sąjungoje tikslų, padedantis suderinti skirtingą užimtumo lygį valstybėse narėse, perkelti darbo jėgą ir specialius gebėjimus ten, kur jų reikia, leidžiantis geriau paskirstyti žmogiškuosius išteklius ir taip pat galintis skatinti žinių perdavimą, inovacijų diegimą ir įgūdžių ugdymą, o tai technologinių pokyčių pasaulyje yra svarbu. Kartu darbuotojų judumas gali padėti sušvelninti darbo jėgos senėjimo problemą priimančiojoje šalyje.

1.3. Tačiau darbuotojų judumas kai kuriais atvejais ir kai kuriuose sektoriuose taip pat gali sukelti vadinamąjį protų nutekėjimo reiškinį, kai pirmiausia jaunimas iš tam tikrų šalių, kuriose aukštas nedarbo lygis, išvyksta ieškoti darbo ir geresnių galimybių įsidarbinti. Tuo tarpu bet kokios nepagrįstos baimės dėl piktnaudžiavimo negali susilpninti laisvo darbo jėgos judėjimo teigiamo poveikio arba sukelti su tuo susijusias abejones.

1.4. Kad būtų išvengta tokios padėties, EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares vykdyti ekonominę politiką, kuria siekiama skatinti ekonomikos augimą, didinti darbo našumą ir kurti kokybiškas darbo vietas visose valstybėse narėse siekiant pagerinti visų Europos piliečių gyvenimo sąlygas.

1.5. Siekiant teisingo judumo, reikia pagal Europos *acquis* užtikrinti vienodo požiūrio ir nediskriminavimo dėl pilietybės principų laikymąsi mobiliesiems Europos darbuotojams, kurie naudojami laisvo judėjimo teise, ir kuriems taikomos priimančiosios šalies darbo sąlygos ir darbo užmokesčio nustatymo taisyklės visapusiškai atsižvelgiant į nacionalines kolektyvinių derybų ir darbo santykių sistemas.

1.6. EESRK ragina Komisiją, konsultuojantis su socialiniais partneriais, spręsti visus būtinus klausimus, susijusius su komandiruotais darbuotojais, siekiant šalinti nesąžiningą praktiką, sukeliančią socialinį dempingą. Be to, Europos lygmeniu imantis bet kokių naujų priemonių turi būti atsižvelgiama į nacionalinę kompetenciją kolektyvinių derybų srityje ir įvairias darbo santykių sistemas.

1.7. Pasienio darbuotojų klausimu EESRK mano, kad būtina stebėti padėtį ir rinkti duomenis ES lygmeniu, siekiant pašalinti galimas kliūtis ir užtikrinti laisvą ir teisingą šių darbuotojų judėjimą.

1.8. EESRK ragina Komisiją, laikantis savo įsipareigojimo užkirsti kelią socialiniam dempingui ir išnaudojimui, neleisti, kad tai būtų įmanoma įgyvendinant kitas su vidaus rinka susijusias iniciatyvas (įskaitant planuojamą paslaugų teikėjo pasą).

1.9. Darbo inspekcijai tenka itin svarbus vaidmuo užtikrinant teisingą judumą. Kad tai būtų įmanoma, EESRK ragina valstybes nares nacionalinėms inspekcijoms ir darbo rinkos priežiūros institucijoms užtikrinti deramą mokymą, suteikti reikiamus įgaliojimus ir skirti pakankamai darbuotojų bei išteklių, kartu remti Europos tarpvalstybinių darbo rinkos tikrinimo priemonių tobulinimą, įskaitant geresnį tarpvalstybinį sankcijų vykdymo užtikrinimą.

1.10. EESRK pritaria siekiui supaprastinti socialinės apsaugos sistemų koordinavimo ir valstybių narių bendradarbiavimo dėl jų įgyvendinimo taisykles ir pabrėžia, kad atliekant bet kokią Reglamento (EB) Nr. 883/2004⁽¹⁾ persvarstymą būtina užtikrinti vienodo požiūrio į mobiliuosius darbuotojus principo laikymąsi, kad jie neprarastų turimų teisių arba neliktų be teisių persikeldami dirbti į kitą valstybę narę.

2. Išanga

2.1. EESRK nuomonės dėl teisingesnio darbuotojų judumo ES paprašė ES pirmininkaujantys Nyderlandai, kurie savo išdėstytuose prioritetuose pažymi, kad darbuotojų judumas gali paskatinti ekonomikos augimą ir užimtumą, tačiau reikia išanalizuoti neigiamus aspektus siekiant sustiprinti visuomenės pritarimą laisvam darbuotojų judėjimui.

2.2. Laisvas darbuotojų judėjimas yra viena iš pagrindinių vidaus rinkos laisvių ir vienas iš Europos integracijos proceso ramsčių. Jis taip pat yra vienas Europos piliečių labiausiai vertinamų laimėjimų. Vidaus rinka, paremta judėjimo laisve, padėjo didinti ekonomikos augimą, užimtumą ir galimybes piliečiams, darbuotojams ir įmonėms. Teisingomis sąlygomis vykstantis darbuotojų judumas gali būti naudingas darbuotojams, įmonėms ir visai visuomenei. Todėl tam reikia sudaryti palankesnes sąlygas, pašalinus kiek galima daugiau kliūčių. Nereikėtų taikstyti su nesąžininga konkurencija arba darbuotojų diskriminavimu vidaus rinkoje.

⁽¹⁾ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004 4 30, p. 1).

2.3. Darbuotojų judumas gali sukelti ir tam tikrų problemų, kurias reikia spręsti siekiant mažinti jų keliamą riziką ir sudaryti sąlygas tiek darbuotojams, tiek įmonėms visapusiškai naudotis darbuotojų judumo suteikiamomis galimybėmis.

2.4. ES siekia sustiprinti teisingą darbuotojų judumą pašalindama jam trukdančias kliūtis. Europos Komisija savo 2016 m. darbo programoje paskelbė, kad bus pateikta pasiūlymų dėl darbuotojų judumo, kuriuose bus „kovos su piktnaudžiavimu priemonių, įskaitant geresnį teisės vykdymo užtikrinimą ir socialinės apsaugos sistemų koordinavimą, taip pat [bus pateiktas] <...> tikslin[is] Darbuotojų komandiravimo direktyvos ⁽²⁾ persvarstymas, kad užtikrinant vienodą darbo užmokestį už vienodą darbą toje pačioje vietoje būtų išvengta nesąžiningos socialinį dempingą sukeliančios praktikos ir protų nutekėjimo“ ir bus skatinamas darbuotojų judumas ES.

2.5. Šioje nuomonėje svarstomi įvairūs darbuotojų judumo aspektai, susiję su darbo rinkomis, kurioms vis dar būdingas aukštas nedarbo lygis ir kuriose vyksta didelės permamos, keliamos globalizacijos, socialinių pokyčių ir technologinių inovacijų.

2.6. Po keleto dešimtmečių, kai judumas ES viduje buvo labai nedidelis, ES plėtra, 2008 m. prasidėjusi krizė ir pakilęs nedarbo lygis lėmė didesnę darbuotojų judumą. 2014 m. ES buvo apie 15 mln. mobiliųjų darbuotojų, palyginti su beveik 12 mln. 2006 m. ⁽³⁾ Tais pačiais metais darbingo amžiaus mobiliųjų darbuotojų, dirbančių ir gyvenančių kitoje valstybėje narėje, skaičius buvo 8,3 mln., t. y. 3,4 proc. visos darbo jėgos, neįskaičiuojant 1,6 mln. žmonių, kurie gyvena vienoje šalyje, o dirbo kitoje (pasienio darbuotojai) ⁽⁴⁾.

2.7. Tačiau dėl įvairių veiksnių pradėta abejoti laisvu piliečių ir darbuotojų judėjimu ES. EESRK tokia raida kelia nerimą. Vienam iš vertingiausių Europos integracijos proceso laimėjimų įtakos gali turėti tiek apribojimai, kuriuos tam tikros valstybės narės dėl pabėgėlių antplūdžio ⁽⁵⁾ taiko Šengeno erdvei, tiek vienodo požiūrio į Europos Sąjungoje dirbančius mobiliuosius darbuotojus išimtis, dėl kurių 2016 m. vasario 18–19 d. Europos Vadovų Tarybos susitikime sutarta su Jungtine Karalyste ⁽⁶⁾.

2.8. Laisvas darbuotojų judėjimas ir bet kokios diskriminacijos dėl pilietybės panaikinimas yra pagrindiniai SESV įtvirtinti principai, kurie turi būti užtikrinti ir propaguojami. Be to, vykstant Europos integracijos procesui ir siekiant tinkamo Europos ekonomikos veikimo Šengeno erdvė yra svarbiausias veiksnys. ES ir jos valstybių narių prioritetas ir pareiga turėtų būti užtikrinti, kad sienos būtų atviros ir ES piliečiai tokiais pat sąlygomis galėtų judėti, gyventi ir dirbti bet kurioje ES valstybėje narėje.

2.9. Kadangi tai ypač aktualu darbuotojams ir įmonėms, Komisija privalo konsultuotis su socialiniais partneriais tiek sektorių, tiek tarpsektoriniu lygmeniu dėl būtinybės imtis bet kokių iniciatyvų šioje srityje ir dėl jų galimo turinio. Be to, Europos lygmeniu imantis bet kokių naujų priemonių turi būti atsižvelgiama į nacionalinę kompetenciją kolektyvinių derybų srityje ir įvairias darbo santykių sistemas.

⁽²⁾ 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997 1 21, p. 1).

⁽³⁾ Europos Komisija, „2015 m. Europos užimtumo ir socialinės tendencijos“, p. 33.

⁽⁴⁾ Europos Komisija, Europos Komisijos narės Marianne Tyssen kalba dėl Europos teisingo darbuotojų judumo vizijos, Dublinas, 2015 m. lapkričio 13 d.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen/reintroduction-border-control/index_en.htm

⁽⁶⁾ Europos Vadovų Taryboje posėdžiavusių valstybių ir vyriausybių vadovų sprendimas dėl naujos tvarkos Jungtinei Karalystei Europos Sąjungoje, D skirsnis, „Socialinės išmokos ir laisvas judėjimas“.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Laisvas darbuotojų judėjimas yra reglamentuojamas Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 2 dalyje ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 4 straipsnio 2 dalies a punkte, 20, 26 ir 45–48 straipsniuose. Juo panaikinama bet kokia valstybių narių darbuotojų diskriminacija pilietybės, įdarbinimo, darbo užmokesčio ir kitų darbo bei užimtumo sąlygų požiūriu. Tai reiškia, kad suteikiama teisė į judumą, teisė gyventi šalyje ir ekonominės bei socialinės teisės, kurios iš esmės reglamentuojamos Direktyvoje 2004/38/EB dėl teisės laisvai judėti ir gyventi ES ⁽⁷⁾, taip pat Direktyvoje 2014/54/ES dėl priemonių, skirtų padėti naudotis teise dirbti kitoje valstybėje narėje ⁽⁸⁾.

3.2. Laisvu darbuotojų judėjimu nustatoma teisė laisvai judėti ir gyventi vienoje iš valstybių narių siekiant joje dirbti pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas, taikomas darbuotojų, kurie yra valstybės piliečiai, užimtumui. Taigi laisvas judėjimas apima patį judėjimą ir teisę į vienodą požiūrį užimtumo, socialinių paslaugų, švietimo, mokymo ir kitose srityse.

3.3. Teisingomis sąlygomis vykstantis darbuotojų judumas gali būti naudingas darbuotojams, įmonėms ir visai visuomenei. Jis gali suteikti daug galimybių piliečiams ir darbuotojams siekti asmeninės, ekonominės ir socialinės raidos, todėl jam turi būti sudarytos geresnės sąlygos.

3.4. Judumas yra svarbiausias veiksnys ieškant galimybių įsidarbinti bei puoselėti gabumus ir gali būti priemonė įvairių valstybių narių užimtumo skirtumams mažinti, galinti padėti kompensuoti darbuotojų trūkumą ten, kur jis patiriamas, ir labiau pasinaudoti darbuotojų gebėjimais. Jis atveria daugiau įsidarbinimo galimybių darbuotojams, o darbdaviams suteikia platesnį gabių žmonių pasirinkimą. Šiuo požiūriu judumas gali būti svarbus elementas siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų užimtumo ir ekonomikos augimo srityse.

3.5. Be to, darbuotojų judumas gali padėti skatinti žinių perdavimą, inovacijų diegimą ir žmogiškojo kapitalo vystymą, o tai labai svarbu sparčių technologinių pokyčių ir globalizacijos aplinkybėmis. Esant tinkamoms sąlygoms, teisingas darbuotojų judumas turėtų skatinti Europos piliečių sąveiką, gerinti tarpusavio pažinimą bei priimtumą ir taip padėti kurti tolerantiškesnę ir įtraukesnę visuomenę.

3.6. Tačiau negalime pamiršti, kad darbuotojų judumas sukelia ir nemažai sunkumų. Kitoje valstybėje narėje dirbantys ES darbuotojai tam tikrais atvejais ir dėl įvairių priežasčių dažniau patiria išnaudojimą ir diskriminaciją tokiose srityse kaip socialinė apsauga, darbo sąlygos ir užmokesčiai, galimybė gauti socialines išmokas ir išsilavinimą, mokesčiai ir kt. Visa tai taip pat gali iškreipti įmonių konkurenciją, ypač darbo jėgai imliuose sektoriuose, pavyzdžiui, statybos sektoriuje, kuriame didelė labai mažų įmonių koncentracija. Be to, dėl judumo gali pririnkti atsiskirti nuo šeimos narių ir kilti sunkumų integruotis kitoje šalyje susiduriant su kalbinėmis bei kultūrinėmis kliūtimis ir pan. EESRK parengė keletą nuomonių, kuriose pažymima, kad svarbu remti judumą Europos Sąjungoje ir pašalinti šias kliūtis ⁽⁹⁾.

3.7. Išliekančios blogos ekonominės perspektyvos, aukštas nedarbo lygis ir nepakankamos galimybės įsidarbinti tam tikrose ES šalyse verčia kai kuriuos darbuotojus, visų pirma jaunos žmones, ieškoti darbo arba geresnio darbo užmokesčio bei darbo sąlygų kitose valstybėse. Tai gali turėti teigiamų aspektų, nes jaunimui suteikiama galimybė dirbti užsienyje, įgyti patirties ir vystyti savo gebėjimus, o ne būti bedarbiais savo kilmės šalyje. Be to, jiems sugrįžus, įgyta patirtis bus naudinga gimtajai šaliai. Tačiau tuo pat metu gali kilti vadinamoji „protų nutekėjimo“ problema ir kilmės šalyse pablogėti visuomenės senėjimo pasekmės.

⁽⁷⁾ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje (OL L 158, 2004 4 30, p. 77).

⁽⁸⁾ 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/54/ES dėl priemonių, kad darbuotojai galėtų lengviau naudotis laisvo darbuotojų judėjimo teisėmis (OL L 128, 2014 4 30, p. 8).

⁽⁹⁾ OL C 424, 2014 11 26, p. 27; OL C 18, 2011 1 19, p. 74; OL C 228, 2009 9 22, p. 14.

3.8. Be to, didelis judumas gali sukelti rimtų sunkumų ir įtampą darbo rinkoje priimančiose šalyse, visų pirma jei ekonominė padėtis neužtikrina tinkamo ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo lygio, kuris padėtų išvengti didėjančio nedarbo.

3.9. Viena išankstinių sąlygų siekiant kuo geriau pasinaudoti darbuotojų judumo ES viduje teikiamais privalumais, kartu sumažinti riziką ir tiek darbuotojams, tiek įmonėms suteikti galimybę visapusiškai pasinaudoti jos teikiamomis galimybėmis, yra vykdyti užimtumo politiką, kuria siekiama skatinti ekonomikos augimą, didinti darbo našumą ir kurti darbo vietas siekiant gerinti gyvenimo sąlygas visose šalyse.

3.10. Kai kurių šalių visuomenės nuomonė, kad darbuotojų judumas gali paskatinti socialinę konkurenciją ir konkurenciją dėl darbo užmokesčio, taip pat nepagrįstas įsitikinimas, kad šie darbuotojai piktnaudžiauja viešosiomis ir socialinėmis paslaugomis (vadinamasis socialinis turizmas), prisideda prie to, kad į darbuotojų judumą žvelgiama neigiamai. Dėl šio įsitikinimo įvairiuose tyrimuose padaryta išvada, kad nėra įrodymų, jog tam tikrose valstybėse teikiama didesnė negu kilmės šalyse socialinė parama yra svarbi darbuotojų judumo priežastis. Šį faktą patvirtina tai, kad šiomis išmokomis ES vidaus mobilieji darbuotojai, palyginti su vietos gyventojais, mažiau naudojami. Aktyvesnį naudojimąsi tam tikromis išmokomis lemia konkrečios socialinės ir ekonominės aplinkybės, su kuriomis susiduria mobilieji darbuotojai⁽¹⁰⁾. Tyrimai rodo, kad ryšys tarp judumo ir socialinių išmokų yra minimalus; daug svarbesnį vaidmenį atlieka šalyje esantis nedarbas ar darbo užmokesčio lygis⁽¹¹⁾.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Teisingesnis darbuotojų judumas

Teisingas darbuotojų judumas reiškia, kad mobiliesiems darbuotojams, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Europos *acquis*, yra taikomi vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principai. Todėl labai svarbu, kad valstybės narės mobiliesiems darbuotojams užtikrintų galiojančių socialinių teisių ir darbo sąlygų srities teisės aktų taikymą ir visapusišką vykdymą siekiant išvengti socialinio ir darbo užmokesčio dempingo rizikos, taip pat nesąžiningos įmonių konkurencijos. Tai turi teigiamo poveikio vidaus rinkai.

4.1.1 Be to, reikia įveikti administracines, institucines ir kalbines kliūtis, kurios ir toliau varžo darbuotojų judumą, šiuo tikslu imantis konkrečių priemonių, kaip antai geresnis mobiliųjų darbuotojų informavimas ir konsultavimas, bendradarbiaujant su EURES tinklu ir Europos Sąjungos valstybinių užimtumo tarnybų tinklu, priemonės, skirtos gerinti kalbų mokėjimą, profesinių kvalifikacijų pripažinimas ir pan., atsižvelgiant į pasiūlymus, pateiktus ankstesnėse EESRK nuomonėse⁽¹²⁾.

4.1.2 Teisingas darbuotojų judumas taip pat turėtų būti papildytas priemonėmis, kurios užtikrina augimą ir darbo vietų kūrimą visose ES šalyse, kad nedidėtų skirtumai tarp valstybių narių ir kad šis reiškinys būtų joms visoms naudingas.

4.1.3 Tik esant šioms sąlygoms galima užtikrinti teisingą darbuotojų judumą, kuris būtų vertinamas kaip teigiamas darbuotojų pasirinkimas, o ne kaip priverstinis sprendimas.

⁽¹⁰⁾ Europos Komisija, *Faktų nustatymo analizė neaktyvių ES vidaus migrantų teisių į specialias neįmokines išmokas pinigais ir sveikatos priežiūrą, suteikiamą remiantis gyvenamąja vieta, poveikio valstybių narių socialinės apsaugos sistemoms srityje* (angl. *A fact finding analysis on the impact on the Member States social security systems of the entitlements of non active intra-EU migrants to special no contributory cash benefits and healthcare granted on the basis of residence*).

⁽¹¹⁾ Giuletti Corrado, IZA-World of Labor, *The welfare magnet hypothesis and the welfare take-up of migrants*, p. 5–6.

⁽¹²⁾ OL C 327, 2013 11 12, p. 65, OL C 424, 2014 11 26, p. 27; OL C 18, 2011 1 19, p. 74 ir OL C 228, 2009 9 22, p. 14.

4.2. Darbuotojų komandiravimas

4.2.1 Komandiruotiems darbuotojams taikoma kitokia teisinė sistema, nes jie nesinaudoja laisvo judėjimo teisėmis, o būtent darbdaviui naudingas laisvas paslaugų teikimas, kai darbuotojai laikinai išsiunčiami į kitą šalį. Tiek darbdaviui, tiek darbuotojui naudinga nekeisti sutartyje nurodytos darbo vietos ir socialinio draudimo įmokas toliau mokėti kilmės šalyje.

4.2.2 Komandiruotiems darbuotojams taikoma teisinė sistema reglamentuojama Direktyvoje 96/71/EB⁽¹³⁾ ir 2014 m. gegužės mėn. priimtoje Direktyvoje 2014/67/ES dėl teisės aktų, susijusių su darbuotojų komandiravimu, vykdymo užtikrinimo⁽¹⁴⁾.

4.2.3 Nors oficialios statistikos apie komandiruotų darbuotojų darbo užmokesčius nėra, Europos Komisijos užsakymu parengtoje ataskaitoje⁽¹⁵⁾ konstatuojama, kad statybos ir transporto sektoriuose mokami darbo užmokesčiai yra mažesni už tuos, kuriuos gauna vietos darbuotojai (jie gali būti mažesni iki 50 proc.). Šiuos skirtumus galima paaiškinti neteisingu minimalaus darbo užmokesčio taikymu ir kitomis priežastimis, pavyzdžiui, polinkiu komandiruotus darbuotojus priskirti žemesniam lygiui pagal tradicinio klasifikavimo skalę. Skirtumų, nors ir nedidelių, yra ir kituose gamybos sektoriuose; kiekvienoje šalyje jie skirtingi. Atkreiptinas dėmesys į didelę informacinių šaltinių įvairovę: darbo inspekcija, profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų ataskaitos, žiniasklaida⁽¹⁶⁾.

4.2.4 ES Teisingumo Teismas sprendė darbo užmokesčio komandiruotiems darbuotojams klausimą ir savo teismo praktika sukėlė daug diskusijų. Tai paskatino Komisiją pasiūlyti Direktyvą 2014/67/ES⁽¹⁷⁾, kurios tikslas – geriau kovoti su sukčiavimu ir piktnaudžiavimu komandiruojant darbuotojus. Valstybės narės įgyvendinimo direktyvą į nacionalinę teisę turi perkelti iki 2016 m. birželio 18 d. EESRK jau nurodė, kad, nors ši direktyva yra žingsnis į priekį siekiant stiprinti vidaus rinkos socialinį aspektą, jos nepakanka, kad būtų įgyvendinti Komiteto lūkesčiai⁽¹⁸⁾.

4.2.5 Įgyvendindama darbuotojų judumo dokumentų rinkinį, Komisija paskelbė pateiksianti tikslinę Darbuotojų komandiravimo direktyvos peržiūrą, „kad užtikrinant vienodą darbo užmokesčių už vienodą darbą toje pačioje vietoje būtų išvengta nesąžiningos socialinių dempingą sukeliančios praktikos ir protų nutekėjimo“⁽¹⁹⁾. Kovo 8 d., prieš pateikiant darbuotojų judumo dokumentų rinkinį ir prieš pasibaigiant įgyvendinimo direktyvos perkėlimo terminui, paskelbtas teisėkūros pasiūlymas dėl direktyvos peržiūros⁽²⁰⁾. EESRK nagrinėja visus su juo susijusius klausimus konkrečioje nuomonėje dėl Komisijos pasiūlymo.

4.2.6 Bet kuriuo atveju, EESRK susidomėjęs pažymi Europos Komisijos paskelbtą ketinimą nutraukti socialinį dempingą. EESRK pakartoja tai, kas išdėstyta nuomonėje SOC/460: „svarbu užtikrinti komandiruojamų darbuotojų apsaugą, paisyti įvairių valstybėse narėse taikomų darbo rinkos modelių ir atgrasyti nuo socialinio dempingo ir nesąžiningos konkurencijos.“ Svarbu, taip pat ir ateityje, nustatyti tinkamą pusiausvyrą tarp būtinybės skatinti laisvę teikti paslaugas ir būtinybės apsaugoti komandiruotų darbuotojų teises. EESRK prie šio klausimo dar grįš.

4.2.7 EESRK ragina Komisiją, laikantis savo įsipareigojimo užkirsti kelią socialiniam dempingui ir išnaudojimui, neleisti, kad tai būtų įmanoma įgyvendinant kitas su vidaus rinka susijusias iniciatyvas (įskaitant planuojamą paslaugų teikėjo pasą).

⁽¹³⁾ Op. cit.

⁽¹⁴⁾ 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/67/ES dėl Direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje vykdymo užtikrinimo ir kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacinę sistemą (IMI reglamentas) (OL L 159, 2014 5 28, p. 11).

⁽¹⁵⁾ Europos Komisija, *Study on wage setting systems and minimum rates of pay applicable to posted workers in accordance with Directive 96/71/EC in a selected number of Member States and sectors. Final Report.*

⁽¹⁶⁾ Ten pat, p. 18–20.

⁽¹⁷⁾ Op. cit.

⁽¹⁸⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 61.

⁽¹⁹⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2016 m. Komisijos darbo programa. Ne laikas taikyti standartinius sprendimus“ (COM(2015) 610 final).

⁽²⁰⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (COM(2016) 128 final).

4.3. *Pasienio darbuotojai*

Remiantis Reglamentu (EB) Nr. 883/2004 pasienio darbuotojams taikoma šalies, kurioje jie dirba, socialinės apsaugos sistema. Tačiau tam tikrais atvejais jie gali būti tam tikra forma diskriminuojami dėl nepakankamo galiojančių taisyklių įgyvendinimo. Todėl būtina stebėti padėtį ir rinkti duomenis ES lygmeniu, siekiant pašalinti galimas kliūtis laisvam pasienio darbuotojų judėjimui ir užtikrinti tinkamą ES ir nacionalinės teisės taikymą laikantis nediskriminavimo ir vienodo požiūrio principo.

4.4. *Darbo inspekcijos vaidmuo*

4.4.1 EESRK nuomone, nacionalinė darbo inspekcija turi atlikti esminį vaidmenį kovojant su fiktyviomis įmonėmis, per mažu darbo užmokesčiu ir nedeclaruojamu darbu, užtikrinant, kad būtų paisoma mobiliųjų ir komandiruočių darbuotojų teisių, ir jas įgyvendinant, taip pat užkertant kelią piktnaudžiavimui. Taip būtų galima išvengti ir įmonių konkurencijos iškreipimų.

4.4.2 Piktnaudžiavimą skatina tai, kad kai kuriose šalyse nevykdoma kontrolė, nes nėra tinkamos darbo inspekcijos struktūros, trūksta reikiamos kompetencijos, praktinės patirties ar būtinų išteklių. Darbo inspekcija ir kitos darbo rinkos priežiūros institucijos gali būti veiksmingos tik tuo atveju, jei turės pakankamai finansinių ir žmogiškųjų išteklių ir jų darbuotojai bus atitinkamai parengti. Todėl Europos lygmeniu būtina sukurti taisykles, įskaitant geresnį tarpvalstybinį sankcijų vykdymo užtikrinimą, ir remti valstybes nares, kurios susiduria su sunkumais kurdamos tokią infrastruktūrą.

4.4.3 Be to, Europos tarpvalstybinės inspekcijos gerinimas, kaip pasiūlyta 2014 m. sausio 14 d. Europos Parlamento rezoliucijoje⁽²¹⁾, padėtų nustatyti socialinio dempingo atvejus ir su jais kovoti, ypač nustatant fiktyvias įmones.

4.4.4 Tai būtų visiškai suderinama su neseniai sukurta Europos kovos su nedeclaruojamu darbu platforma.

4.5. *Socialinių teisių perkeliamumas ir mobiliųjų darbuotojų apsauga*

4.5.1 EESRK pritaria siekiui supaprastinti socialinės apsaugos sistemų koordinavimo ir valstybių narių bendradarbiavimo dėl jų įgyvendinimo taisykles ir pabrėžia, kad atliekant bet kokią Reglamento (EB) Nr. 883/2004 persvarstymą būtina užtikrinti vienodo požiūrio į mobiliuosius darbuotojus principo laikymąsi, kad jie neprarastų turimų teisių arba neliktų be teisių persikeldami dirbti į kitą valstybę narę.

4.5.2 Užtikrinti socialinių teisių perkeliamumą mobiliesiems darbuotojams taip pat yra būtina norint garantuoti teisingą judumą tiek tiems, kurie išvyksta dirbti į kitą šalį, tiek tiems, kurie grįžo į savo kilmės šalį po darbo kitoje šalyje.

4.5.3 Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas laisvam asmenų judėjimui ir paskatinti darbuotojų judumą, ES sukurtas socialinės apsaugos sistemų koordinavimo mechanizmas, kurio tikslas – sureguliuoti ryšius tarp nacionalinių sistemų nepakeičiant jų taisyklių turinio.

4.5.4 Keičiant Sutartis buvo priimtos taisyklės dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo. Tai apima Reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 (pagrindinis reglamentas) ir Reglamentą (EEB) Nr. 574/72 (įgyvendinimo reglamentas), kuriuos pakeitė Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 (pagrindinis) ir Reglamentas (EB) Nr. 987/2009⁽²²⁾ (įgyvendinimo). Šiuo metu Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 yra persvarstomas.

⁽²¹⁾ 2014 m. sausio 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl veiksmingos darbo inspekcijos kaip darbo sąlygų gerinimo Europoje strategijos (P7_TA(2014)0012).

⁽²²⁾ 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 987/2009, nustatantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką (OL L 284, 2009 10 30, p.1).

4.5.5 EESRK ketina pateikti išsamią ataskaitą, kai tik Komisija pateiks pasiūlymą dėl Reglamento (EB) Nr. 883/2004 peržiūros. Kaip jau buvo nurodyta ankstesnėje nuomonėje, teisės aktų sistema turi būti pritaikyta prie kintančių darbo rinkos realijų, naujų užimtumo formų ir ypač prie naujų judumo formų ⁽²³⁾.

4.5.6 EESRK mano, kad vienodo požiūrio, laikotarpių sumavimo, išmokų perkeliavimo ir taikytinų teisės aktų nustatymo (vientisumo principo) principai yra ypač svarbūs laisvam darbuotojų judėjimui ir turėtų būti įtvirtinti ateityje peržiūrint Reglamentą (EB) Nr. 883/2004.

4.5.7 Kitoje šalyje darbo ieškančių asmenų klausimu EESRK pažymi Komisijos narės M. Thyssen pareiškimą 2015 m. lapkričio 13 d. Dubline: „Mūsų nuomone, darbo ieškančių asmenų judėjimo teisę taip pat reikia išsaugoti, visų pirma atsižvelgiant į labai skirtingą nedarbo lygį valstybėse narėse. Tačiau labai svarbu, kad dėl to nenukentėtų priimančiosios šalies socialinės apsaugos sistema. Atsižvelgdami į tai norime, kad darbo netekęs asmuo galėtų persikelti savo nedarbo išmoką į kitą šalį, kurioje jo galimybės rasti darbą gali būti didesnės. Šiuo metu tai galima padaryti 3 mėnesių laikotarpiui.“ Komisija norėtų šį laikotarpį pratęsti iki 6 mėnesių.

4.5.8 Kadangi Reglamento (EB) Nr. 883/2004 taisyklės yra sudėtingos, valstybių narių institucijos turi glaudžiai bendradarbiauti siekdamos užtikrinti, kad dėl nacionalinės teisės aktų įvairovės nebūtų apsunkintas laisvas judėjimas ir būtų teikiama kuo aiškesnė informacija, kad paslaugų gavėjai ir įmonės žinotų savo teises bei pareigas. Be to, reikia skatinti elektroninių priemonių naudojimą ir valstybių narių bendradarbiavimą siekiant sumažinti informacijos teikimo darbuotojams ir įmonėms reikalavimus.

Briuselis, 2016 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽²³⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 14.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pabėgėlių integracijos ES“**(tiriamoji nuomonė)**

(2016/C 264/03)

Pranešėja Christa SCHWENG**Bendrapranešėjis Panagiotis GKOFAS**

Socialinių reikalų ir užimtumo ministerija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2015 m. gruodžio 16 d. raštu, ES Tarybai pirmininkaujančių Nyderlandų vardu, paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Pabėgėlių integracijos ES

(tiriamoji nuomonė).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2016 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 232 nariui balsavus už, 3 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Įžanga

Pirmininkaujantys Nyderlandai pateikė tokius savo prašymo motyvus:

Į ES ir jos valstybes nares šiuo metu masiškai plūsta pabėgėliai, o tam jos didžia dalimi yra nepasirengusios. Vis dėlto atvykstantys žmonės tėra tik dalis visame pasaulyje judančių žmonių ir tai nėra beprecedentis reiškinys naujųjų laikų Europos istorijoje. Visi valdžios lygmenys ir daugelis pilietinės visuomenės organizacijų turi bendradarbiauti priimdamos pabėgėlius ir užtikrinti jų integraciją, kai tik jiems suteikiamas apsaugos statusas. Metodai, išmokos ir organizacinio atsako lygmuo valstybėse narėse yra skirtingi. Dabartinės geriausios praktikos pavyzdžių galima rasti įvairiose duomenų bazėse ir jais galima remtis atliekant nuodugnesnę analizę.

Tiriamosios nuomonės tikslas – remiantis turima patirtimi parengti rekomendacijas ir ieškoti sektinų pavyzdžių kitose geografinėse vietovėse ir kitu laikmečiu atvykus panašiam ar gerokai didesniai pabėgėlių ir kitų migrantų skaičiui, dėmesį sutelkiant į pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį. Nuomonėje reikėtų atsakyti, pavyzdžiui, į tokius klausimus: kokie yra geriausi nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimo modeliai? Kokie novatoriški metodai jau yra taikomi? Kaip juos būtų galima perkelti į kitą aplinką?

2. Rekomendacijos

2.1. EESRK įsitikinęs, kad integracija yra būtina mūsų visuomenėms, jei norime išsaugoti socialinę sanglaudą.

2.2. EESRK mano, kad, siekiant padidinti veiksmingumą ir susigrąžinti pasitikėjimą mūsų visuomenės vertybėmis, nedelsiant turi būti imta diegti bendra Europos prieglobsčio sistema, taip pat imtasi nuodugnios Dublino reglamento reformos ir Europos migracijos plano įgyvendinimo.

2.3. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad integracija yra dvikryptis procesas. Integracijos politikos geriausios praktikos pavyzdžiams būdinga tai, kad priemonės taikomos ne vien pabėgėliams, bet įtraukiami ir vietos gyventojai. Toks požiūris yra labai svarbus priimant integracijos priemones. Svarbų vaidmenį šiame procese vaidina žiniasklaida, vietos valdžios institucijos, profesinės sąjungos, darbdavių ir nevyriausybinės organizacijos. Siekiant sukurti pabėgėliams palankią aplinką juos priimančiose šalyse – ypač kai prognozuojamas mažas ekonomikos augimas ir kai kurių šalių darbo rinkose susidariusi įtempta padėtis – integracijos priemonės ir socialines investicijas reikėtų taikyti tiek vietos gyventojams, tiek pabėgėliams, atsižvelgiant į konkrečius kiekvienos tikslinės grupės poreikius.

2.4. Netrukus po registracijos, jeigu tikimasi teigiamo sprendimo dėl prieglobsčio statuso, turėtų būti organizuojamas kalbos mokymasis. Mokant kalbos reikėtų suteikti ir bendros informacijos apie vertybes, kultūrinius ypatumus ir procesus, taip pat nurodyti pabėgėlio įgūdžius ir kvalifikaciją. Europos profesinio mokymo plėtros centras (*Cedefop*) galėtų padėti kurti metodus kilmės šalyje įgytiems įgūdžiams nustatyti.

2.5. EESRK rekomenduoja ypatingą dėmesį skirti nepilnamečiams, ypač nelydimiems, kurie dažnai būna patyrę psichologines traumas ir kuriems būtina suteikti socialinę ir pedagoginę pagalbą. Būtina numatyti spartų integravimą į mokymo sistemą arba konsultavimą dėl profesinio mokymo galimybių.

2.6. EESRK pabrėžia, kad pabėgėlius būtina informuoti apie jų teises ir pareigas priimančiojoje visuomenėje apskritai ir konkrečiai apie darbo rinką. Siekiant išvengti nesąžiningos konkurencijos, taip pat socialinio ir darbo užmokesčio dempingo, požiūris į pabėgėlius darbo rinkoje turi būti toks pat kaip į vietos gyventojus.

2.7. EESRK norėtų dar kartą už solidarumą pagirti pilietinės visuomenės grupes, profesines sąjungas, darbdavių organizacijas, pavieniūs asmenis ir įmones, ypač labai mažas įmones ir amatų MVI, kurios savo noru padėjo ir padeda prieglobsčio prašytojams. EESRK pabrėžia, kad svarbu apsaugoti ir remti tokį individualų dalyvavimą, užtikrinant tinkamas paskatas, ypač humanitarinių krizių metu, ir tokiu būdu skatinti pilietinės visuomenės solidarumą.

2.8. EESRK pabrėžia, kad, atsižvelgiant į solidarumo ir teisingo atsakomybės ir išlaidų pasidalijimo tarp valstybių narių principą, numatytą Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 80 straipsnyje, ES būtina nedelsiant reaguoti į situaciją.

2.9. Valstybės narės, ES kompetentingos institucijos, taip pat ir „tranzito“ šalyse, turėtų bendradarbiauti su pilietinės visuomenės organizacijomis vykdant stebėseną, duomenų atnaujinimo ir koordinavimo veiklą, kad bendra ES prieglobsčio politika būtų veiksmingesnė. Reikėtų sukurti bendras, suderintas ir šiuolaikiškas statistikos sistemas, kad būtų galima nustatyti ES ir valstybių narių politikos alternatyvas.

2.10. Norint užtikrinti ilgalaikę ir sėkmingą pabėgėlių integraciją reikia, pasitelkus J.-C. Junckerio planą ir ne tik jį, dėti daugiau pastangų užtikrinant investicijas, kuriomis skatinamas ekonomikos augimas ir užimtumas. Papildomas investicijas į integracijos priemones ir socialines investicijas, atsižvelgiant į konkrečius kiekvienos tikslinės grupės poreikius, reikėtų taikyti tiek vietos gyventojams, tiek pabėgėliams. EESRK atkreipė dėmesį į galimą teigiamą finansinių sandorių mokesčio taikymo poveikį viešiesiems finansams, užtikrinant teisingesnį finansų sektoriaus įnašą. Atsižvelgiant į išimtinę aplinkybes ir remiantis Stabilumo ir augimo paktu, papildomos su pabėgėlių priėmimu susijusios išlaidos, jas nuodugnai patikrinus, neturėtų būti įskaičiuojamos į valstybių narių valdžios sektoriaus deficitą. Investicijos į integracijos priemones yra brangios trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu, tačiau jas reikėtų vertinti kaip investicijas į žmones, kurios atsipirks ilgalaikėje perspektyvoje. Jei integracija bus sėkminga, ji užtikrins socialinę sanglaudą, ekonomikos augimą ir naujas darbo vietas. Be to, siekiant pagerinti pabėgėlių integracijos priemonių bendrą finansavimą reikia atitinkamai padidinti tiek Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (PMIF), tiek ir Europos socialinio fondo (ESF) išteklius, visų pirma valstybėse narėse, kurios viršijo savo pabėgėlių kvotas.

3. Bendrosios aplinkybės

3.1. Konfliktai Artimuosiuose Rytuose sukėlė beprecedentį pabėgėlių antplūdį į Europą. Žmonės, bėgantys iš karo draskomų šalių, susimaišė su tais, kurie paliko savo šalis dėl ekonominių priežasčių. Visos Europos šalys pasirašė 1951 m. Ženevos konvenciją dėl pabėgėlių statuso, pagal kurią, siekiant apsaugoti šią pažeidžiamą grupę, pabėgėliams suteikiamos pagrindinės teisės. Atsižvelgiant į didelį žmonių skaičių ir siekiant laikytis Ženevos konvencijos ir bendrųjų žmogaus teisių principų, svarbu aiškiai atskirti ekonominius migrantus nuo pabėgėlių, t. y. žmonių, kuriems reikia apsaugos statuso (ypač prieglobsčio arba papildomos apsaugos).

3.2. Nors individo požiūriu visiškai suprantama, kad žmonės palieka savo šalį ieškodami geresnių ekonominių sąlygų užsienyje, dėl dabartinės padėties ir visuomenės nuotaikų daugumoje valstybių narių reikalingas šis aiškus atskyrimas, o ekonominiai migrantai turi grįžti į savo kilmės šalis, jeigu apsaugos statuso jie prašo nepagrįstai. Tais atvejais, kai prašymas dėl tarptautinės apsaugos yra atmetamas, valstybės narės turėtų vykdyti ES veiksmų grąžinimo srityje planą ir laikytis „Grąžinimo vadovo“.

3.3. Tam reikalinga bendra Europos prieglobsčio sistema, apimanti veiksmingą išorės sienų apsaugą, tinkamą registraciją migrantų antplūdžio vietose, greitą prieglobsčio prašymų nagrinėjimą ir, jeigu atmetus prašymą dėl prieglobsčio prašymo nesuteikiamas tarptautinės apsaugos statusas, grąžinimą į kilmės šalį arba trečiąją šalį, su kuria pasirašytas readmisijos susitarimas. Taip pat galėtų būti reikšminga ir veiksminga trečiosiose šalyje, kurios ribojasi su ES ir turi susitarimus dėl migracijos politikos, taikomos registracijai ir prieglobsčio prašymams, sukurti migrantų antplūdžio valdymo centrus.

3.4. 2015 m. antrojo pusmečio įvykiai parodė, kad trečiųjų šalių piliečiai dažnai atvyksta į Europą turėdami klaidingų lūkesčių ir įsivaizdavimą apie rožinį gyvenimą ES, kuriuos paprastai būna girdėję iš neteisėtai žmones gabenančių asmenų. Susidūrę su realybe, šie trečiųjų šalių piliečiai patiria nusivylimą, o kai kuriais atvejais ir savanoriškai grįžta atgal. Vykdamas savanorišką grąžinimo programą jos dalyviai galėtų savo gimtosios šalies piliečiams suteikti realistiškesnės informacijos apie gyvenimą Europoje, kuri galėtų sustabdyti kitus nuo minties leisti į pavojingą kelionę į Europą.

3.5. Be būtinybės sukurti tinkamai veikiančią bendrą Europos prieglobsčio sistemą, tvariai ir teisingai pasidalyti atsakomybę ir sąnaudas ir siekiant sumažinti dabartinės prieglobsčio sistemos apkrovą, Europai, kaip paskelbė Komisijos pirmininkas Jeanas-Claude'as Junckeris, pirmame 2016 m. ketvirtyje reikės skubiai ieškoti naujo požiūrio į migraciją bei įgyvendinti nuodugnią Dublino reglamento reformą, kad būtų galima spręsti trumpalaikes ir ilgalaikes problemas. Savo poziciją šiuo klausimu EESRK išdėstys atskiroje nuomonėje.

3.6. Savo rezoliucijoje dėl pabėgėlių, priimtoje 2015 m. gruodžio mėn., EESRK pabrėžė, kad „susiklosčius dabartinei padėčiai ES turi kurti saugius humanitarinius koridorius pabėgėliams iš karo niokojamų ir terorizmo grėsmės varginamų šalių, bendradarbiaudama su šalimis, kuriose tokių pabėgėlių daugiausia“. EESRK dar kartą patvirtina, kad registracijos procesas turėtų prasidėti dar už ES ribų.

3.7. Karas, klimato kaita ir perspektyvų trūkumas trečiosiose šalyse gali sukelti nenutrūkstamą ir netgi gausenį pabėgėlių ir migrantų antplūdį. Migraciją skatinančių veiksnių ribojimas apskritai yra pasaulinė problema. Tačiau ši nuomonė yra skirta tik asmenų, kuriems suteiktas apsaugos statusas, arba žmonių, kurie prašo tokį statusą suteikti, integracijai.

4. Palyginimas su ankstesniais pabėgėlių srautais

4.1. Nyderlandų pirmininkavimo laikotarpiu teko prisiminti, ko integracijos srityje buvo išmokta per ankstesnes krizes, kurių metu kilo didžiuliai pabėgėlių srautai. EESRK priėjo prie išvados, kad dabartinės pabėgėlių krizės negalima lyginti su ankstesnėmis, pirmiausia, dėl didžiulio judančių žmonių skaičiaus (2015 m. ES sienas iš Graikijos pusės kirto daugiau kaip 900 000 migrantų), o antra, dėl proceso spartos ir dėl to padidėjusio neapibrėžtumo tarp vietos gyventojų. Pažvelgus, pavyzdžiui, į Austrijos atvejį, kai 20 a. dešimtojo dešimtmečio pradžioje į ją atvyko apie 90 000 pabėgėlių, besigelbėjančių nuo karo buvusioje Jugoslavijoje, aiškiai matyti skirtumas: dažnas Bosnijos gyventojas turėjo Austrijoje giminių ar buvo joje dirbęs. Kilmės šalyje įgyta kvalifikacija buvo labai naudinga Austrijos įmonėms, o moterys galėjo visapusiškai dalyvauti darbo rinkoje. Dėl to padidėjo šeimų pajamos ir šeimos tapo mobilesnes, todėl išvengta specialių zonų atsiradimo ir sudarytos palankesnės sąlygos socialinei įvairovei mokyklose ir darbo rinkoje.

4.2. Paskutinio praėjusio amžiaus dešimtmečio patirties negalima visiškai lyginti su šandienos situacija. Dabar atvyksta žmonės, turintys įvairesnę patirtį – kai kurie įgiję mokslo laipsnius, kurie palyginami su suteikiamais Europoje, kiti turi toki išsilavinimą, kurio Europoje iš karto nepanaudosi, dar kiti yra labai menko išsilavinimo, o daugelis moterų apskritai niekada nėra dirbusios. Be to, priimančiųjų šalių gyventojai, vis dar jaučiantys ekonominės krizės padarinius, linkę atsargiau žiūrėti į užsieniečius, su kuriais tenka konkuruoti darbo rinkoje.

5. Kas yra integracija?

5.1. Anot Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro (UNHCR), nėra bendros nuomonės dėl imigrantų integracijos apibrėžimo išsivysčiusių šalių kontekste, tarptautinėje pabėgėlių teisėje taip pat nepateikiama oficiali jos apibrėžtis. Daugelio valdžios ar akademinės visuomenės atstovų pastangos apibrėžti integraciją arba integruotą visuomenę remiasi plačiu supratimu, kad integracija yra procesinis, individualus ir dvikryptis reiškinys.

5.2. „UNHCR apibrėžimo esmė yra samprata, kad integracija yra dvikryptis procesas, grindžiamas prielaida, kad viena šalis „prisisitaiko“, o kita šalis „maloniai priima“. Tačiau tai nereiškia, kad pabėgėliai turi išsivadėti savo kultūrinio identiteto, todėl integracija skiriasi nuo asimiliacijos“⁽¹⁾. Šis apibrėžimas atitinka EESRK nuomonę⁽²⁾.

5.3. EESRK yra pabrėžęs, kad integraciją reikia susieti su Sutartyje, Pagrindinių teisių chartijoje, Europos žmogaus teisių konvencijoje, strategijoje „Europa 2020“, užimtumo politikoje ir socialinėje darbotvarkėje nustatytais vertybėmis ir principais. Šių dokumentų paminėjimą EESRK laiko ypatingai svarbiu atsižvelgiant į tam tikruose socialiniuose ir politiniuose Europos sektoriuose vykstančią vertybių krizę. Integracija, ekonominė ir socialinė sanglauda yra dvi to paties medalio pusės⁽³⁾. Deramų gyvenimo sąlygų ir perspektyvų užtikrinimas kiekvienam paskatins pritarimą integracijos priemonėms.

5.4. Bendrieji pagrindiniai integracijos principai (2004 m.) ir jų įgyvendinimo priemonė Bendroji integracijos darbotvarkė (2005 m.) yra pagrindas, kuriuo remiantis formuojama migrantų integracijos ES politika; šiuose dokumentuose integracija yra:

— dvipusis dinamiškas procesas,

— pagarba ES vertybėms,

— užimtumas kaip pagrindinis integracijos proceso aspektas ir esminė imigrantų dalyvavimo sąlyga,

⁽¹⁾ Nauja pradžia. Pabėgėlių integracija Europoje (2013).

⁽²⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 131. Taip pat žr. OL C 347, 2010 12 18, p. 19.

⁽³⁾ Informacinis pranešimas *Nauji integracijos iššūkiai*, pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños.

- žinios apie priimančiosios visuomenės kalbą, istoriją ir institucijas – tai būtina sėkmingos integracijos sąlyga,
- švietimas kaip esminis aktyvaus dalyvavimo aspektas,
- galimybės, kurios imigrantams suteikiamos tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos šalies piliečiams kreiptis į institucijas, naudotis prekėmis ir paslaugomis, yra esminė sąlyga siekiant integracijos,
- imigrantų ir piliečių tarpusavio ryšiai,
- kultūrų ir religijų įvairovės puoselėjimas ir išpažinimas turi būti užtikrintas,
- dalyvavimas demokratiname procese,
- dalyvavimas formuojant integracijos politiką,
- aiškūs tikslai, rodikliai ir vertinimo sistema siekiant priderinti integracijos politiką.

5.5. Nors šie principai taikomi nedarant skirtumo tarp imigrantų ir pabėgėlių integracijos, EESRK šiuos principus laiko ir pabėgėlių integracijos pagrindu. Tačiau dėl didelio į Europą atvykstančių asmenų skaičiaus reikia papildomų pastangų siekiant užtikrinti kalbų mokymą, aprūpinimą būstu ir integraciją į darbo rinką.

5.6. Siekiant sukurti pabėgėliams palankią aplinką juos priimančiose šalyse – ypač kai prognozuojamas mažas ekonomikos augimas ir kai kurių šalių darbo rinkose susidariusi įtempta padėtis – integracijos priemonės ir socialinės investicijas reikėtų taikyti tiek vietos gyventojams, tiek pabėgėliams, atsižvelgiant į konkrečius kiekvienos tikslinės grupės poreikius. EESRK yra pabrėžęs, kaip svarbu sujungti ir integruoti socialinius tikslus integracijos kontekste⁽⁴⁾.

5.7. EESRK įsitikinęs, kad pabėgėlių integracija yra absoliučiai būtina mūsų visuomenėms, jei norime išsaugoti socialinę sanglaudą. Integracijos trūkumas gali paskatinti paralelinių visuomenių atsiradimą ir taip destabilizuoti priimančiąsias šalis. Todėl savo pačių labai integracijos priemones turime pradėti įgyvendinti pačiame ankstyviausiame etape. Žiniasklaidos atstovus reikėtų skatinti pripažinti integracijos svarbą ir suvokti savo vaidmenį kuriant palankią politinę ir visuomeninę atmosferą.

5.8. Iš daugumos Europos šalių demografinės padėties matyti, kad darbingo amžiaus gyventojų jose mažėja. Siekiant, kad mūsų socialinės sistemos išliktų tvarios ateinančioms kartoms, prioritetą reikėtų teikti visos darbo jėgos, nepriklausomai nuo lyties, amžiaus, fizinio pajėgumo, religijos, lytinės orientacijos ar (etninės) kilmės, integravimui į darbo rinką. Investicijos į integracijos priemones yra brangios trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu, tačiau jas reikėtų vertinti kaip investicijas į žmones, kurios atsiperks ilgalaikėje perspektyvoje. Jei integracija bus sėkminga, ji užtikrins socialinę sanglaudą, ekonomikos augimą ir naujas darbo vietas.

5.9. Integruojantis lemiamą vaidmenį vaidina vietos lygmuo, nes būtent jis yra ta vieta, kur žmonės drauge gyvena ir kur integracijos trūkumas tampa matomas pirmiausia. Bendruomenėms turėtų būti teikiami patarimai ir gairės apie veiksmingas integracijos priemones, pavyzdžiui, kvietimą pabėgėliams dalyvauti savanoriškose vietos asociacijose (pavyzdžiui, profesinėse sąjungose, NVO, ugniagesių draugijose ar sporto klubuose).

5.10. Integracijai skirtoje Europos Komisijos interneto svetainėje⁽⁵⁾ galima rasti daug informacijos apie integraciją pavyzdžių. Naudojant paieškos filtrus galima surasti geriausios praktikos pavyzdžių, juos atsirenkant, tarkime, pagal šalį, integracijos sritį ir tikslinę grupę. Reikia daugiau informuoti apie šią svetainę, kurioje valstybės narės, vietos valdžios institucijos, NVO ir socialiniai partneriai galėtų semtis įkvėpimo integracijos veiklai.

⁽⁴⁾ OL C 347, 2010 12 18, p. 19.

⁽⁵⁾ <https://ec.europa.eu/migrant-integration/home>.

5.11. Remiantis EESRK pasiūlymu, jau vyksta struktūrinis bendradarbiavimas tarp pilietinės visuomenės organizacijų, EESRK ir Europos Komisijos per Europos migracijos forumą, kuriame sprendžiami visi su migracija, prieglobsčiu ir integracija susiję klausimai. Be to, galėtų būti naudinga išplėsti patariamojo komiteto dėl laisvo asmenų judėjimo įgaliojimus apimant pabėgėlių integraciją, kadangi šis komitetas yra organas, per kurį valdžios institucijos diskutuoja ir keičiasi idėjomis su socialiniais partneriais. Šis komitetas galėtų būti papildoma vieta dalytis geriausia patirtimi.

6. Integracijos priemonės

6.1. Į Europą po (dažnai) alinančios ir dažnai traumuojančios kelionės atvykstantiems prieglobsčio prašytojams visų pirma reikia vietos apsistoti ir pailsėti. Šį laiką institucijos turėtų išnaudoti tinkamam šių asmenų užregistravimui ir apytikriam įvertinimui, ar jie turi galimybę gauti pabėgėlio statusą. Tokiu atveju integracijos priemonės turėtų būti pradėtos įgyvendinti pačiame ankstyviausiame etape. Remiantis naujausiais Pasaulio sveikatos organizacijos moksliniais tyrimais, pabėgėliams su potrauminio streso sutrikimu (angl. PTSD) būtina suteikti specialią medicininę apsaugą, nes tai dažnai yra viena iš svarbių integracijos kliūčių.

6.2. Integracija neįmanoma, jei asmuo neturi bent pačių pagrindinių priimančiosios šalies kalbos žinių. Todėl kalbos mokymas turėtų prasidėti kuo anksčiau prieglobsčio suteikimo procedūros metu. Tam reikia kurti naujas struktūras ir gerinti sąsajų valdymą, kad būtų galima patenkinti tokio didelio kiekio prieglobsčio prašytojų poreikius. Kalbos mokymo kursuose prieglobsčio prašytojai turėtų būti supažindinami su priimančiosios šalies vertybėmis (pavyzdžiui, moterų ir vyrų lygybe, saviraiškos laisve ir smurto šeimoje draudimu) ir kultūra. Šiuos kursus prieglobsčio prašytojams taip pat būtų galima suteikti bendrą informaciją apie organizacijas, institucijas ir informuoti juos, kur galima kreiptis iškilus problemoms. Prieglobsčio prašytojai dažnai atvyksta iš labai skirtingų kultūrų. Veiksmai, kuriuos lemia informuotumo apie pagrindines priimančiosios šalies vertybes, teises ir pareigas, stoka, gali pakenkti integracijai.

6.3. Pabėgėlių vaikai turėtų kuo greičiau pradėti lankyti mokyklas su vietos vaikais ir gauti pagalbą mokantis nacionalinės kalbos. Ypatingą dėmesį būtina skirti nepilnamečiams, ypač nelydimiems, kurie dažnai būna patyrę psichologines traumas. Jeigu jie, dėl savo amžiaus, jau nebegali lankyti mokyklos, turėtų būti specialiai šiai grupei parengti tinkami pasiūlymai, kad būtų išvengta nusivylimo. Valstybės narės turėtų žinoti apie specialius traumotų vaikų ir nelydimų nepilnamečių poreikius ir pasiūlyti socialinę-pedagoginę pagalbą (pavyzdžiui, Vienoje, pasitelkus esamas programas, nelydimus nepilnamečius stengiamasi apgyvendinti globėjų šeimose).

6.4. Ankstyvas pažymėjimų, įgūdžių ir kvalifikacijos nustatymas ir klasifikacija yra būtini siekiant užtikrinti sparčią integraciją į darbo rinką. Jau prieglobsčio suteikimo procedūros pradžioje, dalyvaujant darbo rinkos ekspertams, turėtų būti nustatyti profesiniai prieglobsčio prašytojo įgūdžiai ir kvalifikacija. Šie aspektai yra būtini kryptingam kalbos mokymui, priėmimui į mokymo kursus, profesinės kvalifikacijos pripažinimui, būtiną vidurinį išsilavinimą atitinkančios kvalifikacijos suteikimui ir veiksmingam aprūpinimui tinkamu darbu. Tačiau įgūdžių nustatymas gali būti labai sudėtingas procesas. Daugelis pabėgėlių su savimi neturi asmens dokumentų, jau nekalbant apie atestatus ar pažymėjimus, patvirtinančius jų kvalifikacijos lygį. Skirtingos valstybės narės (pvz., Vokietija, Austrija) yra sukūrusios įvairių metodų, skirtų nustatyti įgūdžius ir kompetenciją. *Cedefop* galėtų tapti tarpusavio mokymosi ir keitimosi geriausia patirtimi šioje srityje platforma.

6.5. Prieglobsčio suteikimo procedūros dažnai užtrunka ilgai, ir prieglobsčio prašytojas paliekamas nežinomybėje. Ilgi laikotarpiai, kai prieglobsčio prašytojas negali gyventi savarankiškai, gali sukelti psichologinį nestabilumą, žmogus gali prarasti pasitikėjimą savimi, jam gali išsivystyti priklausomybės sindromas, o tai gali sumenkinti jo galimybes įsidarbinti net ir po to, kai jis pripažįstamas pabėgėliu. Vaikai nukenčia dar labiau, nes jiems reikalinga stabili aplinka. Todėl EESRK ragina valstybes nares kuo skubiau priimti sprendimą dėl prieglobsčio procedūrų. Remiantis EBPO duomenimis⁽⁶⁾ apie paramą prieglobsčio prašytojų integracijai, Graikijoje, Belgijoje ir Danijoje prieglobsčio procedūra yra trumpiausia ir apima kalbos mokymą, kuris derinamas su suaugusiųjų švietimu ir su profesija susijusiu mokymu.

⁽⁶⁾ *Making Integration Work*, 2016 1 28, EBPO.

6.6. Atsižvelgdamos į numatomą ekonomikos augimą ir padėtį darbo rinkoje, šalys gali pamėginti imtis priemonių, kuriomis būtų sutrumpintas laukimo laikotarpis norint patekti į darbo rinką. Suomija, Belgija ir Liuksemburgas ėmėsi veiksmų šioje srityje, tuo tarpu Vokietija ir Vengrija jau sutrumpino laukimo laikotarpį norint patekti į darbo rinką. Taikant sąžiningas, skaidrias ir pagrįstas taisykles, suteikiančias galimybę prieglobsčio prašytojams patekti į darbo rinką, užkertamas kelias nedeklaruojamam darbui ir didinamas vietos gyventojų palankumas jų atžvilgiu. Tuo pat metu apsaugos statusą turintiems asmenims reikėtų suteikti perspektyvą pasilikti priimančiojoje šalyje, jeigu jie integruojasi į darbo rinką arba priimančiąją visuomenę. Prieglobsčio prašytojai turėtų žinoti, kad jų galimybė patekti į darbo rinką priklauso nuo šalies, kurioje jie paprašė prieglobsčio. Neturėdami informacijos, kai kurie jų vyksta į kitas valstybes nares, tikėdamiesi ten susirasti darbą. Tačiau iš tikrųjų jie atsiduria tokioje situacijoje, kurioje tenka pažeisti įstatymus, o to būtų lengvai išvengę, jeigu būtų buvę teisingai informuoti.

6.7. Kalbant apie integraciją, labai svarbus yra būstas: priėmimo centrai patenkina būtiniausią poreikį – turėti vietą pailsėti (ir dažnai kur kas ilgesnį laiką nei planuota), tačiau kuo ilgiau čia apsistojama, tuo sunkesnė tampa integracija. Austrijoje buvo sukurtas privataus būsto projektas „Kosmopolis“. Naujai pastatytame rajone tam tikras butų skaičius rezervuojamas jau dirbantiems pabėgėliams. Siekiant išvengti nesusipratimų tarp pabėgėlių ir kitų čia gyvenančių žmonių, netoliese įkurtas informacijos centras. Portugalijoje, Lisabonos savivaldybei ir Portugalijos nevyriausybinėms organizacijoms pasirašius protokolą, buvo sudarytos sąlygos pabėgėlius aprūpinti būstu bei suteikti jiems galimybę naudotis savivaldybės teikiamomis paslaugomis mokymo, švietimo ir integracijos į darbo rinką srityse⁽⁷⁾.

6.8. Sulaukęs teigiamo sprendimo dėl prieglobsčio statuso, pabėgėlis turi pats susirasti būstą. Šis laikotarpis dažnai būna labai sudėtingas, nes baigiasi iš pradžių valstybės suteikta parama, ir pabėgėlis turi susirasti darbą tokiu pačiu būdu, kaip kiti priimančiosios šalies piliečiai.

6.9. Šiuo atveju svarbus vaidmuo tenka valstybinei užimtumo tarnybai. Visų pirma, ji turėtų aktyviai atlikti savo, kaip tvaraus užimtumo tarpininko, vaidmenį. Tačiau tarnyba taip pat turi priimti sprendimą dėl papildomos kvalifikacijos, kurią pabėgėliui gali prirėkti įgyti, kad jis (ji) galėtų sėkmingai dalyvauti darbo rinkoje. Būtina atkreipti dėmesį ir apsvarstyti tai, kad netgi praėjus 4 metams po atvykimo į šalį, tik 25 % pabėgėlių turi darbą, ir net kai gyvenimo šalyje laikotarpis pasiekia 10 metų, įsidarbinusių tėra apie 50 %⁽⁸⁾. Su kiekvienu pabėgėliu gali būti pasirašyta atskira integracijos sutartis ir joje numatyti atitinkami veiksmai, kuriuos privalo atlikti (papildomas mokymas, prašymų priimti į darbą skaičius, ir t. t.), siekiant visiškai integruotis į darbo rinką. EESRK pabrėžia, kad siekiant išvengti nesąžiningos konkurencijos, taip pat socialinio ir darbo užmokesčio dempingo, požiūris į pabėgėlius darbo rinkoje turi būti toks pat kaip į vietos gyventojus. Jei nėra galimybės per pagrįstą laikotarpį surasti darbą pabėgėliui, kaip tinkama alternatyva galėtų būti pasiūlyta savanoriška veikla bendruomenės labui. Tai padėtų įgyti papildomų kalbos įgūdžių, taip pat padėtų pabėgėliui integruotis į visuomenę.

6.10. Geras pavyzdys yra neseniai Vokietijos priimtas sprendimas įvesti konkrečiai prieglobsčio prašytojams skirtą tapatybės kortelę. Pirmą kartą užsiregistravus, kortelė tampa svarbiausia ir privaloma tapatybės nustatymo priemone, susieta su centrine duomenų baze, kurioje laikoma informacija apie asmens išsilavinimą ir profesinę patirtį.

6.11. Tarp pabėgėlių, taip, kaip ir tarp vietos gyventojų, yra žmonių, pasižyminčių verslumu ir turinčių verslumo įgūdžių. Jie turėtų gauti informacijos ir patarimų apie tai, kaip pradėti verslą ir tapti darbdaviu.

6.12. Šiuo metu Vokietijoje ir Slovakijoje vyksta diskusijos, kaip pabėgėliai, turintys aukštą profesinę kvalifikaciją tose srityse, kur trūksta kvalifikuotų darbuotojų, galėtų būti priimti į darbo rinką skubos tvarka.

6.13. Pabėgėliams reikalinga informacija apie darbo rinką apskritai, apie profesinio mokymo galimybes ir laisvas darbo vietas. Kadangi didelė dalis pabėgėlių yra studentiško amžiaus, t. y. 16–25 metų, pagrindinė informacija arba parengiamieji įvairių profesinių sričių kursai jiems galėtų būti teikiami prieš mokymų pradžią. Vokietijos pramonės ir prekybos rūmai ėmėsi iniciatyvų siekiant padėti pabėgėliams įsidarbinti, pavyzdžiui, rengti trumpus susipažinimo pokalbius. Vokietijos pramonės ir prekybos rūmai (PPR), pasitelkdami projektą „Mokymo įsipareigojimas“ (angl. „Commitment to training“), remia įmones, kurios pabėgėliams suteikia kvalifikaciją ir mokymus. Jie taip pat mėgina pritraukti savanorius rėmėjus, kurie pasirūpintų pabėgėliais ir įmonėmis, teikdami patarimus abiem pusėms. PPR taip pat teikia paramą pabėgėliams, norintiems pradėti savo verslą.

⁽⁷⁾ Approaches towards the labour market integration of refugees in the EU, 2016 1 7, EurWORK.

⁽⁸⁾ Žr. 6 išnašą.

6.14. Austrijoje pradėtas įgyvendinti projektas, kuriuo, pasitelkus valstybinę užimtumo tarnybą ir meistrus, siekiama į laisvas pameistrių vietas įdarbinti jaunos pabėgėlius. Prieš pasirašant oficialią pameistrystės sutartį, galėtų vykti stažuotės laikotarpis. Be to, Austrijos federalinė geležinkelių tarnyba (ÖBB) pradėjo įgyvendinti projektą „İvairové – tai galimybė“ („Diversität als Chance“) ir pasiūlė pameistrystę 50 nelydimų 15–17 m. amžiaus pabėgėlių.

6.15. Siekdami palengvinti aukštą kvalifikaciją turinčių migrantų integraciją, Austrijos federaliniai ekonomikos rūmai parengė programą „Migrantų kuravimas“ (angl. „Mentoring for migrants“), kuri buvo išplėsta į ją įtraukiant ir aukštą kvalifikaciją turinčius pabėgėlius. Kuratoriai (mentorai) – tai žmonės, tvirtai integravęsi į Austrijos darbo rinką ir padedantys migrantams ieškoti darbo, t. y. teikiantys jiems informaciją ar netgi sudarantys galimybę patekti į savo srities specialistų tinklą. Ši programa taip pat padeda išvengti kultūrinių nesupratimų.

6.16. Daugelyje valstybių narių pabėgėliais rūpinasi vadinamieji „pabėgėlių bičiuliai“. Jie savanoriškai ištraukia į įvairių organizacijų veiklą ir reguliariai susitinka su vienu pabėgėliu, siekdami užmegzti asmeninius santykius. Tai ypač svarbu, nes daug pabėgėlių yra nelydimi nepilnamečiai, kurių šeimos liko gimtojoje šalyje. Bičiuliai taip pat galėtų veikti kaip pabėgėlių gynėjai ir siekti pagerinti pabėgėlių įvaizdį savo šalyje.

6.17. Socialinių partnerių organizacijos kai kuriose valstybėse narėse (pvz., Ispanijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Čekijoje, Austrijoje) paragino savo Vyriausybes pabėgėlių integracijos srityje dirbti efektyviau. Ispanijoje į metinį užimtumo planą buvo įtraukta papildoma priemonė, konkrečiai skirta pabėgėlių integracijai į darbo rinką.

6.18. Danijoje pabėgėlių integravimui į darbo rinką naudojamas vadinamasis „pakopų metodas“: pirmajame etape (jis trunka nuo 4 iki 8 savaitių) nustatoma konkretaus pabėgėlio kompetencija ir rengiamos danų kalbos pamokos. Antrajame etape (26–52 savaitės) stažuotojas įdarbinamas įmonėje (darbdaviui tai nieko nekainuoja) ir toliau lanko danų kalbos pamokas. Po šių dviejų etapų pabėgėlis yra pasirengęs dirbti, jam skiriama darbo užmokesčio subsidija. Veiksmingas tokių modelių įgyvendinimas turėtų paskatinti kurti papildomas darbo vietas ir užkirsti kelią vietos gyventojų išstūmimui (nebus vadinamojo „sukamųjų durų“ poveikio).

6.19. Siekiant užtikrinti sąžiningą konkurenciją, turi būti visapusiškai laikomasi darbo sąlygų, įskaitant darbo užmokestį, nepriklausomai nuo darbuotojo tautybės ar statuso (lex loci laboris). Kad tai būtų įgyvendinta, valstybės narės turi užtikrinti veiksmingas priemones, mechanizmus ir administracinius gebėjimus. Profesinės sąjungos remia dokumentų neturinčių dirbančių pabėgėlių ar migrantų pastangas išsireikalauti savo teises („Ecole des solidarités“ – Belgijoje, „UNDOK“ – Austrijoje).

7. Pabėgėlių integracijos finansavimas

7.1. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad, siekiant ilgalaikio teigiamo poveikio mūsų visuomenei, visos priemonės turės būti tinkamai finansuojamos. Norint užtikrinti ilgalaikę ir sėkmingą pabėgėlių integraciją reikia, pasitelkus J.-C. Junckerio planą ir ne tik jį, dėti daugiau pastangų užtikrinant investicijas, kuriomis skatinamas ekonomikos augimas ir užimtumas. Papildomas investicijas į integracijos priemones ir socialines investicijas, atsižvelgiant į konkrečius kiekvienos tikslinės grupės poreikius, reikėtų taikyti tiek vietos gyventojams, tiek pabėgėliams. EESRK atkreipė dėmesį į galimą teigiamą finansinių sandorių mokesčio taikymo poveikį viešiesiems finansams, užtikrinant teisingesnį finansų sektoriaus įnašą. Atsižvelgiant į išimties aplinkybes ir remiantis Stabilumo ir augimo paktu, papildomos su pabėgėlių priėmimu susijusios išlaidos, jas nuodugnai patikrinus, neturėtų būti įskaičiuojamos į valstybių narių valdžios sektoriaus deficitą⁽⁹⁾.

7.2. Šalys, į kurias pirmiausia atvyksta pabėgėliai, tokios kaip Italija, Malta, Ispanija ir Graikija, turėtų gauti tiesioginę ekonominę pagalbą už kiekvieną pabėgėlį arba migrantą, kad būtų galima tiksliai ir sparčiai tvarkyti prašymus suteikti prieglobstį arba organizuoti grąžinimą tuo atveju, kai grąžinamas asmuo neatitinka prieglobsčio suteikimo reikalavimų. Valstybėms narėms, prisiimančioms pareigą integruoti daugiau pabėgėlių į savo visuomenę nei reikalauja solidarumo principas, taip pat reikėtų suteikti galimybę tikėtis finansinės ES paramos.

⁽⁹⁾ EESRK deklaracija dėl pabėgėlių.

7.3. Reikėtų didinti Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo išteklius, kad būtų galima geriau bendradarbiauti su valstybėmis narėmis finansuojant pabėgėlių integraciją, visų pirma finansuojant tas programas, kurias įgyvendina vietos valdžios institucijos ir NVO. Europos socialiniam fondui taip pat reikėtų atitinkamai padidinti išteklius, kad būtų sudarytos sąlygos socialinei pabėgėlių integracijai, moterų lygybei, verslo rėmimui ir pabėgėlių įtraukčiai į darbo rinką – šiems procesams reikia dialogo ir bendradarbiavimo su socialiniais partneriais. Be to, Europos regioninės plėtros fondas turėtų gauti papildomų išteklių darbui su miesto teritorijomis, kuriose įgyvendinamos priemonės, būtinos pabėgėlių priėmimui ir integracijai.

7.4. Reikėtų išnagrinėti tarptautinio bendradarbiavimo, susijusio su pabėgėlių integracija, galimybes, siekiant ypatingo bendradarbiavimo su Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuru ir Tarptautine migracijos organizacija.

Briuselis, 2016 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „ES energetikos politikos išorės dimensijos“

(2016/C 264/04)

Pranešėjas: Vitas MAČIULIS

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 262 straipsniu, 2015 m. gruodžio 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

„ES energetikos politikos išorės dimensijos.“

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2016 m. balandžio 19 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 143 nariams balsavus už, nė vienam nebalsavus prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos. Siekiant konsoliduotos ir atsparios ES energetikos išorės politikos

1.1. Energetika yra neatsiejama tarptautinės politikos dalis ir šiuo metu ES darbotvarkėje jai teikiamas prioritetas. Tam tikri tarptautiniai subjektai energetiką bando naudoti kaip priemonę politiniams tikslams pasiekti, todėl, gindama savo piliečių interesus, ES turėtų neprarasti budrumo energetikos klausimais.

1.1.1. Energetikos politikos išorės dimensijai nepaprastai svarbūs trys veiksniai: įvairinimas, „kalbėjimas vienu balsu“ ir tinkamai išvystyta vidaus energetikos sistema.

1.2. ES energijos šaltinių, tiekėjų ir maršrutų įvairinimas yra esminės svarbos išorės energetikos politikai. Kaip pabrėžiama ES energetikos sąjungos strategijoje, pagrindinė ES problema yra ta, kad daugiau kaip pusė visos suvartojamos energijos yra importuojama, o tai privaloma užtikrinti tam tikra prekybos politika.

1.2.1. Energijos importo partnerių ratas turi būti plečiamas nuolat ieškant naujų, patikimų ir nuspėjamų energijos tiekėjų ir užmezgant su jais dialogą.

1.2.2. Nauji dideli infrastruktūros projektai, kuriais prisidedama prie įvairinimo siekių, turėtų derėti su energetikos sąjungos strategijos tikslais ir visiškai atitikti ES *acquis*. Jie taip pat turėtų visiškai atitikti tikslą sukurti decentralizuotą energetikos sistemą, kurioje atsinaujinančiųjų išteklių energijai tenka svarbus vaidmuo.

1.2.3. Turėtų būti skatinamas privačiojo ir politinio sektorių atstovų bendradarbiavimas siekiant rasti tinkamiausius būdus ir partnerius išorės energetikos plėtojimui. Visada turi būti atsižvelgta į energetinio saugumo ir tvarumo tikslus.

1.3. Nepaisant įvairiose valstybėse narėse esančių skirtingų energijos rūšių derinių, energijos importo struktūros ir įprastų partnerių, privaloma toliau „kalbėti vienu balsu“. Bendra ES vidaus pozicija – tai stiprios išorės dimensijos pagrindas.

1.3.1. EESRK primygtinai ragina valstybes nares derinti savo individualius energetikos interesus ir nuolat užtikrinti tarpusavio solidarumą ir skaidrumą.

1.3.2. EESRK palankiai vertina 2016 m. vasario 16 d. Komisijos pasiūlymą sustiprinti esamą keitimosi informacija apie tarpvyriausybinius susitarimus bei teisiškai neprivalomas priemones mechanizmą.

1.3.3. Svarbus ES išorės energetikos politikos aspektas turėtų būti bendri aplinkosaugos ir branduolinės saugos standartai ES kaimyninėse šalyse vykdomuose energetikos projektuose. Energijos pirkimas iš šalių, kurios nesilaiko šių standartų, turėtų būti ribojamas.

1.4. Stipri vidaus energetikos sistema yra esminis dalykas siekiant sumažinti išorinį poveikį: vienas iš pagrindinių energetikos sąjungos aspektų – nepriekaištingai veikiančios ir skaidrios ES energijos vidaus rinkos sukūrimas. Ji tiesiogiai paskatintų veiksmingesnį ES požiūrį į išorės energetikos klausimus.

1.4.1. Turi būti sukurtos visos būtinos energetikos infrastruktūros dalys, kad būtų galima optimizuoti ir racionalizuoti energijos išteklių importą į ES.

1.4.2. EESRK pabrėžia, kad į ES vidaus rinką būtina visiškai integruoti visų valstybių narių energetikos tinklus ir sistemas ir užtikrinti, kad jie veiktų visiškai sinchroniškai.

1.4.3. Būtina išsaugoti ES energijos gamintojų konkurencingumą sukuriant vienodas sąlygas Europos ir ne Europos energijos gamintojams.

1.4.4. EESRK ragina, kad, rengiant ir įgyvendinant ES energetikos išorės politiką būtų atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti Europos pramonei ir ypač daug energijos naudojančioms pramonės sektoriams konkurencingą, stabilų ir prognozuojamą energijos tiekimą, kad jie galėtų veikti tokiomis pačiomis sąlygomis kaip jų tarptautiniai konkurentai.

1.5. Į ateitį orientuotoje energetikos politikoje, kuri padėtų siekti ES išorės tikslų, įskaitant su COP21 susitarimu susijusius tikslus, visų pirma turi būti sistemingai vadovaujama Europos klimato kaitos politikos tikslais ir atsižvelgiama į tarptautinės bendruomenės pastangas mažinti klimato kaitą konkrečiai plėtojant tris svarbius veiksnius: atsinaujinančiosios energijos išteklius, energijos vartojimo efektyvumą bei mokslinių tyrimų ir technologinę plėtrą.

1.5.1. Atsinaujinančiosios energijos išteklių yra esminis elementas didinant energetinį saugumą ir mažinant priklausomybę nuo importo.

1.5.2. ES turėtų ypatingai stengtis išlaikyti pirmaujančią poziciją šioje srityje.

1.5.3. Energijos vartojimo efektyvumas yra vienas svarbiausių dalykų mažinant ES suvartojamos energijos kiekį ir atitinkamai mažinant importuojamos energijos kiekį. Todėl labai svarbu mažinti privačių ir komercinių vartotojų energijos išlaidas.

1.6. Moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai turėtų būti skiriama pakankamai išteklių, kurie padėtų didinti efektyvumą ir mažinti energijos gamybos sąnaudas. Šiuo atžvilgiu akivaizdžiai svarbus yra ir tarptautinis bendradarbiavimas.

1.7. Kadangi energija turėtų būti įperkama vartotojams ir prisidėti prie pramonės konkurencingumo, EESRK ragina Komisiją ir nacionalines Vyriausybes suteikti svarbų vaidmenį pilietinei visuomenei, socialiniams partneriams ir vartotojų organizacijoms. Dėl šios priežasties EESRK prašo surengti Europos dialogą energetikos klausimais ir Europos energetikos forumą, kuriuose dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai. Tai itin svarbu siekiant sukurti pažangią, veiksmingą ir tvarią ES išorės energetikos politiką.

1.7.1. EESRK privalo sutelkti savo tarptautines organizacijas, kad jos atliktų aktyvų vaidmenį kuriant veiksmingą ir atsparią ES išorės energetikos politiką.

2. Aplinkybės

2.1. Energetikos klausimai svarbia ES politinių diskusijų tema tapo visai neseniai ir Europos Komisijos darbotvarkėje jiems pradėtas teikti prioritetas. EESRK taip pat vykdo veiklą energetikos politikos išorės dimensijos srityje ir jau paskelbė keletą nuomonių šia tema ⁽¹⁾.

2.2. Atsižvelgiant į didėjančią ES priklausomybę nuo importuojamos energijos, visų pirma naftos ir dujų, ES energetikos politikos išorės dimensija tampa svarbiausia, siekiant užtikrinti energijos tiekimo saugumą.

2.2.1. Daugiau kaip pusė (53,2 %) ES bendrojo vidaus energijos suvartojimo sudaro importas. ES importuoja 44,2 % kietojo kuro (iš kurio daugiau kaip pusė yra akmens anglis), 87,4 % naftos ir naftos produktų ir 65,3 % gamtinių dujų (2013 m. „Eurostato“ duomenys).

2.2.2. Šie skaičiai akivaizdžiai parodo ES priklausomybės nuo prekybos su trečiųjų šalių tiekėjais mastą. Todėl tais atvejais, kai tiekėjai yra nepatikimi ar neprognozuojami arba kai infrastruktūra nėra tinkamai prižiūrima, gali kilti didelis pavojus visos ES energetiniam saugumui.

3. Įvairinimo svarba plėtojant išorės energetikos santykius

3.1. Šaltinių, tiekėjų ir maršrutų įvairinimo srityje ES turėtų ieškoti naujų bendradarbiavimo galimybių ir stiprinti esamas energetikos srities partnerystes su trečiosiomis šalimis.

3.2. Labiausiai tikėtina, kad artimiausioje ateityje Rusija išliks pagrindinė ES energijos importo partnerė. Tai ypač pasakytina apie dujotiekiais tiekiamas dujas.

3.2.1. Pagrindinis Rusijos prioritetas – bent jau išlaikyti jai palankią padėtį ES energijos rinkoje, kuri yra ir didžiausia jos energijos eksporto rinka, ir labai patikimas klientas.

3.2.2. „Nord Stream II“ dujotiekio projektas, kuriuo siekiama didinti gamtinių dujų eksporto į ES apimtį, šiuo metu yra vienas pagrindinių klausimų Rusijos darbotvarkėje. Europos Sąjungoje buvo išsakyta nuogastavimų dėl to, kad šis projektas galbūt galėtų prieštarauti ES energetikos sąjungos strategijai dėl dujų tiekimo įvairinimo. EESRK manymu, svarbiausia, kad Komisija kruopščiai įvertintų projektą „Nord Stream II“ ir jo atitiktį ES *aquis* ir trečiajam energetikos teisės aktų rinkiniui, taip pat energetikos sąjungos strategijos tikslams, visų pirma dėl energijos išteklių, tiekėjų ir tiekimo kelių įvairinimo.

3.2.3. Rengiant bendrą ES poziciją dėl „Nord Stream II“, būtina atsižvelgti į kiekvienos valstybės narės interesus. Sprendimas neturėtų būti grindžiamas vien tik komerciniais šio projekto aspektais, visų pirma atsižvelgiant į Rusijos polinkį naudoti energetiką kaip įrankį geopolitiniams tikslams.

⁽¹⁾ 1) „Pilietinės visuomenės indėlis į ES ir Vidurinės Azijos strategijos peržiūrą“, EESRK nuomonė, OL C 242, 2015 7 23, p. 1.
2) „Energetikos sąjungos strateginė programa“, EESRK nuomonė, OL C 383, 2015 11 17, p. 84.
3) „Energetika – Vakarų Balkanų vystymosi ir aktyvesnio stojimo į ES proceso veiksnys“, EESRK nuomonė, OL C 32, 2016 1 28, p. 8.
4) „Svarbiausių importuojamų prekių užtikrinimas Europos Sąjungai vykdant dabartinę prekybos ir kitų susijusių sričių politiką“, EESRK nuomonė, OL C 67, 2014 3 6, p. 47.
5) „Tarpvyriausybinių valstybių narių ir trečiųjų šalių energetikos susitarimai“, EESRK nuomonė, OL C 68, 2012 3 6, p. 65.
6) „Pilietinės visuomenės dalyvavimas kuriant būsimą Europos energijos bendriją“, EESRK nuomonė, OL C 68, 2012 3 6, p. 15.
7) „ES energetikos politikos išorės dimensija“, EESRK nuomonė, 2009 OL C 182, 2009 8 4, p. 8.

3.3. Tarptautinėje arenoje svarbi ES partnerė yra Norvegija, kuri turi tokius pačius politikos prioritetus, įskaitant energetikos sektorių. Būdamą Europos ekonominės erdvės susitarimo nare, Norvegija priklauso ES vidaus rinkai.

3.3.1. Tikėtina, kad vis svarbesnė taps Šiaurės dimensija ir bendradarbiavimas šiauriniuose regionuose dėl naftos ir dujų telkinių Arkties vandenyne. Tačiau, jeigu ir kai įmonės pradės rimtai žvalgyti galimus išteklius šiame regione, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas ekologiškai pažeidžiamai aplinkai.

3.4. ES bendradarbiavimas energetikos srityje su pietinėmis ir rytinėmis Viduržemio jūros regiono partnerėmis įgijo naują postūmį neseniai sukūrus regionines platformas tokiose srityse kaip dujos, elektros energija, atsinaujinantieji energijos ištekliai ir energijos vartojimo efektyvumas. Šios platformos, tikėtina, bus naudingos skatinant ir plečiant bendradarbiavimą energetikos srityje.

3.5. Atsižvelgdama į tai, kad Vidurinė Azija yra turtingas energijos ištekliais strateginės svarbos regionas, Europos Sąjunga nusprendė kurti su ja ilgalaikius ir stabilius santykius. Kaip pažymima Užsienio reikalų tarybos išvadose dėl 2015 m. birželio 22 d. priimtos ES Vidurinės Azijos strategijos, ES ragina stiprinti ryšius energetikos srityje, taip prisidedant prie abipusio energetinio saugumo.

3.6. Kaspijos jūros regiono jungtis su ES rinka per pietinį dujų koridorių atvers naujas galimybes prekybai dujomis ir padės siekti ES įvairinimo tikslo. Transanatolijos gamtinių dujų dujotiekis (TANAP) bus pagrindinė jungtis su Adrijos jūros dujotiekiu (TAP) dalis.

3.7. Vis svarbesnę vietą ES darbotvarkėje užima santykiai su JAV energetikos srityje, tai taip pat atsispindi ES ir JAV energetikos tarybos darbe. Šiuo metu dėl netradicinės dujų gavybos JAV įsivyravo pigių dujų laikotarpis. ES turėtų pasinaudoti šia proga ir paskatinti transatlantinės prekybos suskystintomis gamtinėmis dujomis (SGD) vystymą, nes tai labai padėtų įvairinti energijos tiekimą.

3.7.1. Transatlantinė prekybos ir investicijų partnerystė (TPIP) galėtų tapti svarbia priemone, be kita ko, transatlantiniam energetiniam saugumui didinti. EESRK primygtinai ragina šalis dėti visas pastangas, kad būtų tinkamai sprendžiami susitarime numatyti energetikos klausimai.

3.8. ES energetinis saugumas yra glaudžiai susijęs su kaimyninių šalių energetikos reikalais, ir tai reiškia, kad ES toliau turėtų glaudžiai bendradarbiauti su savo kaimynėmis ir plėsti abipusiai naudingą bendradarbiavimo apimtį.

3.8.1. EESRK ragina Komisiją toliau stiprinti Energijos bendriją, ypač siekiant ES energetikos *acquis* įgyvendinimo susitariančiųjų šalių požiūriu⁽²⁾.

3.8.2. Pagrindinis Energijos bendrijos tikslas – išplėsti ES energijos vidaus rinką. ES turi toliau stiprinti bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis ir jų pilietine visuomene, kad sukurtų tikrą visos Europos energijos rinką. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl tiekimo saugumo reguliavimo tiesiogiai įtraukiant Energijos bendrijos šalis.

3.9. Panaikinus tarptautines sankcijas Iranui, ES turi pasinaudoti proga ir, atsižvelgdama į galimą Irano vaidmenį įvairinant ES energijos tiekimo šaltinius, atkurti santykius energetikos srityje.

3.10. ES taip pat turėtų paspartinti ir sustiprinti pastangas sutvirtinti partnerystę su tokiomis skirtingomis, tačiau svarbiomis trečiosiomis šalimis kaip Kanada, Turkija ir Alžyras. EESRK palankiai vertina tai, kad 2015 m. su šiomis šalimis vykdytas aukšto lygio dialogas energetikos klausimais.

⁽²⁾ Susitariančiosios šalys – Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Kosovas, buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, Moldova, Juodkalnija, Serbija ir Ukraina.

3.11. Energetikos matmuo turėtų būti tinkamai įtrauktas į visus prekybos susitarimus su trečiosiomis šalimis. Be to, energetikos susitarimai su trečiųjų šalių tiekėjais turi visiškai atitikti ES teisės aktų nuostatas ir energetinio saugumo principus.

4. „Kalbėjimo vienu balsu“ ir vienodo požiūrio į energetikos klausimus svarba

4.1. 2015 m. liepos 20 d. Užsienio reikalų taryba priėmė Diplomatinės energetikos srityje veiksmų planą (EDAP), kad paremtų Energetikos sąjungos strategijos išorės dimensiją. Šiuo planu siekiama stiprinti bendrą poziciją, kad pagrindiniais energetikos srities klausimais ES „kalbėtų vienu balsu“ ir kad energetikos tikslų būtų siekiama solidariai ir vadovaujantis bendrais interesais, o ne grąžinant energetikos politiką nacionalinei kompetencijai.

4.1.1. Pagrindiniai EDAP punktai apima diplomatinę energijos šaltinių, tiekėjų ir maršrutų įvairinimo rėmimą, bendradarbiavimo su tranzito šalimis (visų pirma Ukraina) ir pagrindiniais trečiųjų šalių partneriais energetikos srityje stiprinimą, tolesnę Energijos bendrijos stiprinimą ir ES strateginio bendradarbiavimo su energetika susijusiomis daugiašalėmis iniciatyvomis palaikymą.

4.2. 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu buvo sukurtas keitimosi su tarpvyriausybiniams susitarimams susijusios informacija mechanizmas, siekiant užtikrinti tokių susitarimų teisinį aiškumą ir skaidrumą, taip pat jų atitikti ES teisės nuostatoms. 2016 m. vasario mėn. Komisija pateikė pasiūlymą, sustiprinantį esamą mechanizmą.

4.2.1. EESRK palankiai vertina pastangas užtikrinti ES susitarimų su trečiosiomis šalimis⁽³⁾ teisinę atitiktį ir skaidrumą, todėl pritarė galimam dabartinio keitimosi informacija mechanizmo stiprinimui.

4.3. ES turėtų toliau laikytis savo įsipareigojimo remti ir nuolat tobulinti aplinkosaugos ir branduolinės saugos standartus trečiosiose šalyse.

4.3.1. Visų pirma būtinas dėmesys ES pasienyje trečiųjų šalių statomoms branduolinėms jėgainėms (pavyzdžiui, Astravo branduolinei jėgainei Baltarusijoje, kuri, kaip nustatyta, neatitinka Espo konvencijos sąlygų). ES turėtų trečiosioms šalims pabrėžti, kad svarbu užtikrinti visapusišką tokių projektų saugą pagal TATENA branduolinės saugos konvenciją ir kitus susijusius tarptautinius susitarimus. Komisija turėtų sustiprinti pastangas užtikrinti, kad šalys, kurios sutiko pagal ES taisykles atlikti branduolinės saugos testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, kuo skubiau įvykdytų šį savo įsipareigojimą. Be to, nesaugių jėgainių prieiga prie ES energijos turėtų būti ribojama.

5. Stiprios vidaus energetikos sistemos poveikis

5.1. Stipri vidaus energetikos sistema tiesiogiai sukuria atsparią išorės poziciją. Todėl ES turėtų siekti suvienodinti savo vidinį požiūrį į energetikos klausimus.

5.2. Energetikos sąjungos strategija – tai prioritetinga iniciatyva, kuria siekiama konsoliduoti bendrą ES atsaką į problemas energetikos srityje. Kadangi energetinis saugumas yra ES ekonominės ir socialinės gerovės pagrindas, tai tampa valstybių narių, energijos gamintojų, vartotojų ir tranzito šalių bei tarptautinės bendruomenės (visos jos dalyvauja dabartinėse globalizuotose energijos rinkose) kolektyvine atsakomybe.

5.2.1. Pagrindinis energetikos sąjungos ramstis – tai valstybių narių tarpusavio jungčių gerinimas ir visiškas energijos vidaus rinkos *acquis* įgyvendinimas. Visiškai integravus ES vidaus rinką, padidės energijos tiekėjų konkurencija, o tai savo ruožtu užtikrins galutiniams vartotojams geresnes kainas.

⁽³⁾ Žr. 1 išnašos 5 punktą.

5.2.2. Kadangi suskystintų gamtinių dujų vis lengviau gauti visame pasaulyje, jos Europos Sąjungai atveria naujų galimybių įvairinti dujų tiekimą. Todėl vidinė SGD infrastruktūra turėtų būti stiprinama ir plečiama. Šiuo požiūriu EESRK palankiai vertina 2016 m. vasario mėn. Komisijos priimtą SGD ir dujų laikymo strategiją.

5.2.3. Visiška ES integracija reiškia „energetinių salų“ panaikinimą. EESRK pabrėžia, kad būtina visiškai integruoti visų valstybių narių energetikos tinklus ir sistemas į ES vidaus rinką, sukuriant fizinę infrastruktūrą tinklams sujungti ir galiausiai išsprendžiant trijų Baltijos valstybių sinchronizacijos klausimą⁽⁴⁾, nes šiuo metu jų elektros energijos sistemos veikimas priklauso nuo trečiosios šalies operatoriaus (Rusijos).

5.2.4. Būtina išsaugoti ES energijos gamintojų konkurencingumą. Turi būti nustatytos vienodos sąlygos Europos ir ne Europos energijos gamintojams, siekiant užtikrinti, kad ES konkurencijos taisyklių laikytųsi visi energijos rinkos dalyviai.

6. Į ateitį orientuota energetikos politika – svarbus išorės dimensijos veiksnys

6.1. Atsinaujinantieji energijos ištekliai sudaro tiesioginę galimybę ES ne tik sumažinti savo priklausomybę nuo importuojamo iškastinio kuro, bet ir padidinti savo energijos gamybos tvarumą. EESRK pripažįsta, kad atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtojimas yra vienas svarbiausių veiksnių siekiant saugesnės ateities energetikos srityje. Tačiau, ES neturėtų pasikliauti buvusią sėkme ir jai vertėtų ypatingai stengtis išlaikyti pirmaujančią poziciją šioje srityje. Be to, ES pareigūnai turėtų skatinti trečiąsias šalis nustatyti plataus užmojo tikslus atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje.

6.1.1. ES jau dabar žvelgia į ateitį po 2020 m. ir iškėlė dar platesnio užmojo tikslus 2030 metams. Norėdamos pasiekti bendrą tikslą – bent 27 % energijos pagaminti iš atsinaujinančiųjų išteklių – valstybės narės turėtų glaudžiau bendradarbiauti regionų lygmeniu toliau konsoliduodamos ES energetikos sektorių.

6.1.2. Klimato kaitos mažinimo atžvilgiu EESRK palankiai vertina COP21 susitarimą ir ES įsipareigojimą iki 2030 m. sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį bent 40 % (palyginti su 1990 m. lygiu), kaip nustatyta klimato ir energetikos strategijoje. ES turėtų ne tik skatinti savo partnerius aktyviai dirbti šioje srityje, bet ir teikti praktinę pagalbą, jei manoma, kad tai būtina.

6.1.3. Decentralizuota energijos gamyba ir energijos kooperatyvai padėtų pasiekti ES kovos su klimato kaita ir energetikos tikslus. Jie sudarytų galimybę plačiau įtraukti visuomenę siekti energetinio nepriklausomumo ir saugumo savo šalyse ir visoje ES. Todėl turėtų būti taikoma geriausia praktika ekonomiškai savarankiškos energijos gamybos ir vartojimo srityje.

6.2. Energijos vartojimo efektyvumas taip pat yra tiesioginis būdas spręsti didelės ES energijos importo dalies klausimą. Visoje ES buvo nustatytas tikslas 2030 m. bent 27 % pagerinti energijos vartojimo efektyvumą (toks pats tikslas taikomas ir atsinaujinantiesiems energijos ištekliams), ir Europos Komisija deda rimtas pastangas įgyvendindama principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“. Savo ruožtu, energetikos sąjunga toliau remis geresnę prieigą prie finansavimo priemonių energijos vartojimo efektyvumui didinti, visų pirma transporto ir statybos sektoriuose, ir skatins valstybes nares savo politikoje didžiausią dėmesį skirti energijos vartojimo efektyvumui.

6.3. Siekiant išsaugoti technologijų pažangą energijos gamybos ir pažangaus paskirstymo srityse, būtina skirti pakankamai išteklių moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai. Tai ypač svarbu atsinaujinančiosios energijos srityje, siekiant, kad jos gamyba būtų ekonomiškai ir patikima. Be to, reikėtų toliau vystyti pažangiąsias technologijas, pavyzdžiui, vandenilio, kuro elementų ir branduolių sintezės naudojimą energijos gamybai.

⁽⁴⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 84.

6.4. EESRK ragina ES imtis vadovaujamo vaidmens tvariai sprendžiant besivystančių šalių energetikos klausimus politikos priemonėmis ir iniciatyvomis, kuriomis siekiama išplėsti finansinę, techninę ir teisinę pagalbą. Parama švietimui ir mokymui atitinkamose srityse turėtų būti pagrindinė priemonė bendradarbiavimui su besivystančiomis šalimis plėsti.

7. Pilietinė visuomenė – aktyvi veikėja sprendžiant išorės energetikos klausimus

7.1. Vartotojai tikisi, kad energija bus prieinama ir skatins pramonės konkurencingumą, todėl EESRK ragina Komisiją ir nacionalines valdžios institucijas į energetikos srities reikalus įtraukti pilietinę visuomenę, socialinius partnerius ir vartotojų organizacijas bei palaikyti su jais atvirą dialogą. Tai labai padėtų geriau suprasti kylančius energetikos klausimus.

7.1.1. Energijos nepriteklis yra pasaulinė problema, kurios negalima nepaisyti nei ES vidaus, nei išorės energetikos politikoje. Būtina ištiesti pagalbos ranką tiems, kam kyla didžiausia grėsmė.

7.2. Pilietinė visuomenė turėtų rodyti daugiau iniciatyvos energetikos politikos formavimo procesuose. EESRK palankiai vertina 2016 m. vasario 11 d. ES ir Ukrainos pilietinės visuomenės platformos pasirašytą bendrą deklaraciją dėl energetikos, kuria siekiama stiprinti pilietinės visuomenės vaidmenį ir parengti atitinkamoms valdžios institucijoms rekomendacijas dėl teisinės valstybės principo.

7.2.1. Energetikos klausimai turi būti įtraukti į EESRK tarptautinių posėdžių darbotvarkę ir tapti svarbia tema diskusijose su šalių partnerių pilietine visuomene.

Briuselis, 2016 m. balandžio 28 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

516-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2016 M. BALANDŽIO 27–28 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl mažmeninių finansinių paslaugų „Geresni produktai, didesnis pasirinkimas, daugiau galimybių vartotojams ir įmonėms“

[COM(2015) 630 final]

(2016/C 264/05)

Pranešėja: Milena ANGELOVA

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2015 m. gruodžio 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos dėl mažmeninių finansinių paslaugų. Geresni produktai, didesnis pasirinkimas, daugiau galimybių vartotojams ir įmonėms

[COM(2015) 630 final].

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 13 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 191 nariui balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina Komisijos paskelbiant šią žaliąją knygą išreikštą tikslą ir tai, kad Komisija siekia įgyvendinti kapitalo rinkų sąjungos kūrimo veiksmų planą ir yra parengusi plataus užmojo jo įgyvendinimo programą ⁽¹⁾.

1.2. EESRK pritaria Komisijos sumanymui pasistengti palengvinti tarpvalstybinę mažmeninių finansinių paslaugų skverbtį ir suteikti daugiau galimybių vartotojams keisti paslaugų teikėjus. Tokios priemonės turėtų užtikrinti konkurencingesnę rinkos struktūrą ir padidinti patogumą finansinių paslaugų naudotojams, be kita ko, skatinant lygias galimybes naudotis teisių gynimo ne teisme priemonėmis skirtingose valstybėse narėse ⁽²⁾.

⁽¹⁾ OL C 133, 2016 4 14, p. 17.

⁽²⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 93 ir OL C 181, 2012 6 21, p. 99. Padėtis taip pat turėtų būti gerinama dabar, kai Alternatyvaus ginčų sprendimo direktyva turėjo būti perkelta į valstybių narių teisę (OL L 165, 2013 6 18, p. 63, ir OL L 165, 2013 6 18, p. 1).

1.3. EESRK palankiai vertina Komisijos požiūrį, kuriuo vadovaujamosi šioje žaliojoje knygoje, – siekti nustatyti tinkamą politiką abiem mažmeninių finansinių paslaugų rinkos procesams, t. y. pasiūlai ir paklausai, skatinti.

1.4. EESRK pritaria sumanymui, kad vartotojams reikėtų suteikti galimybę, kai tik tai įmanoma, palyginti įvairius produktus, kad jie galėtų priimti informacija grindžiamus sprendimus. Šiuo požiūriu EESRK visapusiškai palaiko II finansinių priemonių rinkų direktyvą (FPRD) (Komitetas vis dar rengia nuomonę dėl neseniai pasiūlytų jos pakeitimų ⁽³⁾) ir Reglamentą dėl mažmeninių ir draudimo principu pagrįstų investicinių produktų paketų, kuriuos įgyvendinant reikia užtikrinti didesnę skaidrumą ir atskleisti daugiau informacijos ⁽⁴⁾.

1.5. Vienas iš šios žaliosios knygos tikslų – mažinti mažmeninių finansinių paslaugų rinkos susiskaidymą. Todėl EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nėra jokių visiškai patikimų įrodymų, kad kainų skirtumus lemia tik ES rinkos nepakankamumas. Produktų ir paslaugų kainoms įtakos turi ir nacionaliniai bei vietos veiksniai, todėl tampa sudėtingiau suderinti kainas valstybėse narėse. Pavyzdžiui, įmoka už lengvojo automobilio draudimo liudijimą vienoje valstybėje narėje ir lygiavertė įmoka kitoje valstybėje narėje gali labai skirtis dėl nuostolingumo rodiklio, kuris kiekvienoje iš šių šalių grindžiamas patirtu eismo įvykių arba sukčiavimo atvejų skaičiumi. Panašiai valstybėse narėse dėl jų blogos skolos lygio gali skirtis ir vartojimo kreditų palūkanų normos. Šioje žaliojoje knygoje tokie vietiniai veiksniai nurodyti tinkamai, tačiau vertėtų juos toliau paanalizuoti. Todėl EESRK nekantriai laukia konsultacijų rezultatų ir ragina Komisiją toliau ieškoti bet kokių nepakankamos konkurencijos įrodymų ir aiškesnių priežasčių, kuriomis būtų galima paaiškinti nustatytus kainų skirtumus. Komisija šį klausimą taip pat turėtų toliau nagrinėti poveikio vertinime, kuris turi būti atliktas prieš pateikiant numatomus pasiūlymus dėl teisės aktų.

1.6. Kartu EESRK norėtų pabrėžti, kad dauguma 2007 m. Žaliojoje knygoje dėl mažmeninių finansinių paslaugų ⁽⁵⁾ pabrėžtų problemų po aštuonerių metų tebėra aktualios ir dabartinėje žaliojoje knygoje. EESRK iš esmės palaikė ankstesniąją žaliąją knygą ⁽⁶⁾ ir palankiai vertino veiksmus, kurių buvo imtasi siekiant surasti tam tikrus praktinius sprendimus ⁽⁷⁾. Vis dėlto, nors pasiekta tam tikrų teigiamų rezultatų, padaryta pažanga nedidelė, o su mažmeninių finansinių paslaugų bendrosios rinkos veikimu susijusios problemos neišnyko. Todėl, EESRK nuomone, šį kartą konsultacijų dėl šios žaliosios knygos rezultatus reikia paversti platesnio užmojo programa, kuri padėtų įveikti ilgalaikes problemas.

1.7. Žaliojoje knygoje atsižvelgiama į didelę finansinių produktų įvairovę, dėl kurios vienu metu negalima visiems užtikrinti didesnio visų šių produktų pasirinkimo ir su jais susijusių galimybių. Akivaizdu, kad jiems reikės nustatyti skirtingus prioritetus ir terminus. EESRK siūlo konsultavimosi proceso rezultatus pirmiausia pritaikyti paprastesniems produktams, kuriems vietos veiksniai daro palyginti nedidelę įtaką. Taip finansinių produktų bendrosios rinkos kūrimo procesas įgys pagreitį ir pasitikėjimą. Tokių produktų pavyzdžiai galėtų būti mokėjimo paslaugos, visos Europos asmeninių pensijų produktai (angl. PEPP), taupomosios sąskaitos ir lengvųjų automobilių bei gyvybės draudimas. Vienas iš pirmųjų žingsnių galėtų būti visose valstybėse narėse lengvųjų automobilių draudimo sektoriuje pradėti taikyti progresyvią nuolaidų sistemą (*Bonus Malus*), pagal kurią mažiau reikšmės teikiama vietos veiksniais, o draudimo įmokos glaudžiai susiejamos su asmenų charakteristikomis. Tolesnių veiksmų dėl tokių produktų kaip hipotekos paskolos, vartojimo kreditai, profesinis draudimas ir turto valdymas reikėtų imtis pagal nustatytą grafiką.

1.8. Nors šioje žaliojoje knygoje daugiausia dėmesio skiriama skaitmeninėms technologijoms, EESRK mano, kad yra du svarbūs didesnės tarpvalstybinės produktų paklausos veiksniai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti:

— siekiant išsaugoti pasitikėjimą finansų sistema ir užtikrinti atsakingą finansinių produktų vartojimą, finansinis švietimas yra labai svarbus aspektas. EESRK jau išreiškė savo nuomonę šiuo klausimu ⁽⁸⁾.

— labai svarbu ES lygmeniu tinkamai reglamentuoti finansines konsultacijas ir aiškiai atskirti konsultavimą ir rinkodarą. Šiuo tikslu taip pat reikia atkreipti dėmesį į nepriklausomų brokerių siūlomas paslaugas.

⁽³⁾ COM(2016) 56 final; COM(2016) 57 final; OL L 173, 2014 6 12, p. 1; OL L 257, 2014 8 28, p. 1.

⁽⁴⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 80.

⁽⁵⁾ COM(2007) 226 final.

⁽⁶⁾ OL C 151, 2008 6 17, p. 1.

⁽⁷⁾ OL L 257, 2014 8 28, p. 214; OL L 60, 2014 2 28, p. 34; OL L 337, 2015 12 23, p. 35; OL L 26, 2016 2 2, p. 19; OL L 173, 2014 6 12, p. 349.

⁽⁸⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 24.

1.9. EESRK mano, kad būtina daryti viską, kad būtų išvengta neseniai patvirtintų direktyvų (pavyzdžiui, MPD II ir HKD⁽⁹⁾) keitimo. Būtina skirti laiko priemonėms veiksmingai taikyti ir atsargiai diegti naujas reguliavimo priemones, kad finansų rinkos nebūtų pernelyg griežtai reguliuojamos.

2. Žaliosios knygos tikslas. Ankstesnė Komisijos ir EESRK veikla mažmeninių finansinių paslaugų klausimu

2.1. Europos Komisija, atsižvelgdama į kapitalo rinkų sąjungos kūrimo veiksmų planą⁽¹⁰⁾, šią žaliąją knygą paskelbė siekdama išnagrinėti, kaip būtų galima dar labiau atverti Europos mažmeninių finansinių paslaugų, konkrečiai – draudimo, paskolų, mokėjimų, einamųjų ir taupomųjų sąskaitų ir kitų mažmeninių investicinių produktų, rinką, kad vartotojai ir įmonės galėtų ja geriau naudotis, kartu tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniu lygmeniu išsaugant tinkamą vartotojų ir investuotojų apsaugos lygį.

2.2. Šioje žaliajoje knygoje labai domimasi atsaku į skaitmeninimo keliamus iššūkius, nes skaitmeninimas gali padėti mažinti kainas ir gerinti produktų palyginamumą, todėl vartotojai galės geriau pasirinkti finansines paslaugas. Ilgainiui skaitmeninimas turėtų suteikti galimybių įmonėms savo produktus siūlyti bet kurioje Sąjungos vietoje, taigi Europos bendroji rinka taptų labiau pasiekama tikrove.

2.3. Kitas svarbus šioje žaliajoje knygoje iškeltas klausimas yra tai, kaip būtų galima stiprinti pasitikėjimą, nes jis yra labai svarbus bendrosios mažmeninių finansinių paslaugų rinkos plėtojimui. Siekiant šių tikslų, dokumente daugiausia dėmesio skiriama paslaugų ir produktų suprantamumo didinimo būdams.

2.4. Šioje žaliajoje knygoje taip pat nagrinėjama, ką būtų galima padaryti, kad bendroji finansinių paslaugų rinka padėtų apčiuopiamai pagerinti ES žmonių gyvenimą ir kad paslaugų teikėjams atsirastų naujų rinkos galimybių, taip remiant Europos ekonomikos augimą ir kuriant naujas darbo vietas.

3. Pastabos dėl dabartinės mažmeninių finansinių paslaugų rinkų padėties

3.1. EESRK mano, kad mažmeninių finansinių paslaugų rinkų susiskaidymą, kuris pabrėžtas šioje žaliajoje knygoje, lemia bendras nacionalinių ir vietos veiksnių poveikis produktų ir paslaugų kainoms (teisiniai, reglamentavimo, kultūriniai ir valstybinių socialinės apsaugos sistemų ypatumai), taip pat tiek su paklausa, tiek su pasiūla susijusios rinkos problemos, pasiūlos problemas reikės spręsti ateityje.

3.2. Pagrindinės su pasiūla susijusios problemos yra:

- nepagrįsti ir bereikalingi nacionalinių taisyklių skirtumai, atsiradę dėl perteklinio reguliavimo ir valstybių tradicijų, taip pat konkretūs ypatumai ir kiti nacionaliniai veiklos sąnaudoms įtakos turinčių veiksnių skirtumai;
- sunkumai, susiję su tarpvalstybine klientų ir jų lėšų šaltinių atpažintimi;
- sunkumai, susiję su tarpvalstybiniu klientų turto vertinimu ir užstatų administravimu;
- skirtingi valstybėse narėse nustatyti teisiniai mechanizmai, visų pirma susiję su užstatų areštu (t. y. teisės naudotis turtu atėmimo procedūrų trukmė, būtinybė kreiptis į notarą, skirtingos žemės registro taisyklės).

3.3. Pagrindinės su paklausa susijusios problemos yra:

- prie tam tikro jų šalyje suteikiamos apsaugos standarto pripratę vartotojai negali pasitikėti tokiu pat kitoje valstybėje narėje taikomu standartu;
- nesugebėjimas užtikrinti, kad būtų vienodai laikomasi Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimų;

⁽⁹⁾ OL L 337, 2015 12 23, p. 35; OL L 60, 2014 2 28, p. 34.

⁽¹⁰⁾ COM(2015) 468 final.

- nevienodos finansinių paslaugų vartotojų galimybės naudotis neteisminio teisių gynimo mechanizmais skirtingose valstybėse narėse⁽¹¹⁾;
- kalbos barjeras;
- patarėjų finansų klausimais įgūdžių ir kvalifikacijos reikalavimai yra išimtinė nacionalinių reguliavimo institucijų teisė, tačiau šie reikalavimai valstybėse narėse nevienodi. Yra nedaug kompetentingų patarėjų finansų klausimais, kurie teiktų nešališkas konsultacijas, ypač kai perkama iš kitų valstybių.

3.4. EESRK taip pat sutinka, kad, plėtojant skaitmeninio veiklą, sukuriama nauja aplinka ir suteikiama gerokai daugiau galimybių teikti naujas paslaugas ir aktyviau vykdyti veiklą tarpvalstybiniu mastu. Tačiau būtina užtikrinti, kad ši skaitmeninė pažanga nebūtų naudojama vartotojų klaidinimui suteikiant informaciją apie finansines paslaugas, kurios yra pernelyg sudėtingos, nereikalingos arba jas sunku palyginti.

3.5. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad žmonių finansinis raštingumas įvairiose vietovėse vis dar labai nevienodas ir, palyginti su kitomis išsivysčiusiomis šalimis, pavyzdžiui, JAV, Australija ir Kanada, gana žemo lygio⁽¹²⁾. Prieš pardavimą teikiamos finansinės konsultacijos tinkamai neregamentuojamos ir nepadedą užtikrinti, kad vartotojai pasirinktų tinkamiausius produktus, o profesionalios finansinių konsultacijų paslaugos, palyginti su kai kuriomis ES nepriklausančiomis šalimis, nepakankamai išplėtos.

3.6. Naujos technologijos ir didesnė pasiūla, įskaitant tarpvalstybinę pasiūlą, atveria naujų galimybių, bet taip pat gali kelti tam tikrų pavojų. Jos gali būti didelės skolos, hipotekos įsipareigojimų nevykdymo ir dažnesnių nemokumo atvejų, jeigu vartotojai stokoja būtinų finansinių žinių, priežastys. Vartotojams, kurie internetu perka draudimo ir pensijų produktus, gali kilti pavojus, nes jie neretai nepakankamai išsinagrinėja sąlygas ir gali pasirašyti sutartis to net nežinodami⁽¹³⁾. Todėl nacionalinės reguliavimo institucijos turėtų užtikrinti, kad produktus internetu parduodančios įmonės, siekdamos apsaugoti vartotojus, vykdytų „pareigą teikti konsultacijas“. Yra labai daug argumentų, įrodančių finansinio švietimo ir tinkamų konsultacijų svarbą.

3.7. Vartotojai, neturintys bendro supratimo apie sudėtingas palūkanas, labiau įsiskolina, moka didesnes palūkanas ir patiria didesnes sandorių sąnaudas⁽¹⁴⁾, o finansinių žinių turintys vartotojai geriau planuoja, daugiau lėšų sukaupia pensijai⁽¹⁵⁾ ir įvairina finansinę riziką⁽¹⁶⁾. Tą patį galima pasakyti ir apie makroekonominę lygmenį, iš kurio matyti, kad finansinis raštingumas daro didelį teigiamą poveikį nacionalinėms santaupoms ir nacionalinio turto kaupimui⁽¹⁷⁾. Todėl primygtinai rekomenduojama aiškiau atskirti su produktų rinkodara ir jų pardavimu susijusią veiklą, ypač tais atvejais, kai teikiamos konsultacijos. Konsultacijomis jokių būdu neturėtų būti naudojamos kaip rinkodaros priemonė, o konsultantai turėtų būti visiškai nepriklausomi. Ikisutartinė informacija turėtų būti teikiama ir pristatoma aiškiai ir suprantamai. EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad, siekiant atkurti pasitikėjimą finansinių paslaugų rinkomis, didinti tarpvalstybinės veiklos mastą ir didinti finansinių produktų perkeliamumą, reikia imtis tikslinių priemonių, skirtų pavieniams investuotojams šviesti ir finansinėms konsultacijoms tobulinti.

⁽¹¹⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽¹²⁾ Finansinio raštingumo lygis ES labai nevienodas. Vidutiniškai 52 % suaugusių gyventojų finansiškai raštingi, o aukščiausias finansinio raštingumo lygis (ne mažiau kaip 65 %) nustatytas Danijoje, Vokietijoje, Nyderlanduose ir Švedijoje. Pietų Europos šalyse šis lygis gerokai žemesnis: Graikijoje – 45 %, Ispanijoje – 49 %, Italijoje – 37 % ir Portugalijoje – 26 %. Panašus žemas finansinio raštingumo lygis nustatytas ir šalyse, kurios į ES įstojo 2004 m. ir vėliau: Bulgarijoje – 35 %, Kipre – 35 % ir Rumunijoje – 22 %. Vertinant pasauliniu mastu, Europa apskritai atsilieka nuo JAV (57 %), Kanados (68 %) ir Australijos (64 %). Duomenų šaltinis – Leora Klapper, Annamaria Lusardi, Peter van Oudheusden *Finansinis raštingumas pasaulyje* (angl. *Financial Literacy Around the World*), 2015 m.

⁽¹³⁾ Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija (angl. EIOPA) savo nuomonėje dėl vartotojų apsaugos ir draudimo bei pensijų produktų pardavimo (2015 m. sausio 28 d. Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos nuomonė Nr. EIOPA-BoS-14/198 dėl draudimo ir pensijų produktų pardavimo internetu) teigia, kad vartotojai, prieš įsigydami produktus internetu, nepakankamai išsinagrinėja pirkimo sąlygas.

⁽¹⁴⁾ Annamaria Lusardi ir Peter Tufano *Skolų valdymo raštingumas, finansinė patirtis ir įsiskolinimas* (angl. *Debt Literacy, Financial Experiences, and Overindebtedness*), 2015 m. spalio mėn., *Journal of Pension Economics and Finance*, 14 tomas, 4 specialusis leidimas, p. 332–368.

⁽¹⁵⁾ Jere R. Behrman, Olivia S. Mitchell, Cindy K. Soo ir David Bravo *Finansinio švietimo ir finansinio raštingumo poveikis. Finansinio raštingumo įtaka namų ūkių turto kaupimui* (angl. *The Effects of Financial Education and Financial Literacy: How Financial Literacy Affects Household Wealth Accumulation*), 2012 m., *American Economic Review: Papers & Proceedings*, 102 tomo 3 dalis, p. 300–304.

⁽¹⁶⁾ Margarida Abreu ir Victor Mendes *Finansinis raštingumas ir portfelio įvairinimas* (angl. *Financial Literacy and Portfolio Diversification*), 2010 m., *Quantitative Finance*, 10 tomo 5 dalis, p. 515–528.

⁽¹⁷⁾ Tullio Jappelli ir Mario Padula *Investicijos į finansinį raštingumą ir taupymo sprendimai* (angl. *Investment in financial literacy and saving decisions*), *CFS Working Paper* Nr. 2011/07.

4. Atsakymai į žaliojoje knygoje pateiktus klausimus

4.1. Bendrieji klausimai

1. Kurių finansinių produktų konkurencija, susijusi su didesnėmis galimybėmis rinktis ir geresnėmis kainomis, nacionalinėse rinkose padidėtų dėl tarpvalstybinės tiekimo?

4.1.1. Į žaliąją knygą įtraukta klausimų, susijusių su įvairiais bankų ir ne bankų produktais ir paslaugomis, tačiau yra didelių pagrindinių sandorių produktų (pavyzdžiui, einamųjų sąskaitų arba terminuotųjų indėlių) ir sutartinių produktų (pavyzdžiui, hipotekos arba taupymo ir investicinių produktų) skirtumų. Kalbant apie taupymo ir investicinius produktus, rinkai poveikį darys išgaliojusios tam tikros kitos ES teisinės priemonės (pavyzdžiui, FPRD arba iniciatyva dėl kapitalo rinkų sąjungos sukūrimo).

4.1.2. Kalbant apie visus žaliojoje knygoje aptariamus produktus, jų tarpvalstybinis tiekimas gali padėti didinti konkurenciją nacionalinėse rinkose. Vis dėlto šiuo etapu daugiausia tokių galimybių, be abejonės, siejama su pensijų ir investiciniais produktais. Komisijos rezultatų suvestinėmis grindžiamoje sistemoje šių produktų rinka užima paskutinę 31-ą vietą ir laikoma vartotojams netinkamiausia⁽¹⁸⁾. Siūlomiems pensijų produktams būdingi siauri interesai ir dideli mokesčiai. Jei būtų atsižvelgiama į infliaciją, valdymo mokesčius ir papildomus mokėjimus, tikroji šių produktų grąža neretai būna neigiama, o rezultatai – žemesni už atitinkamus rinkos indeksus⁽¹⁹⁾. Todėl EESRK tvirtai palaiko sumanymą sukurti bendrąją pensijų produktų rinką, konkrečiau – visos Europos asmeninių pensijų produktą⁽²⁰⁾, kuris padėtų užtikrinti didesnę masto ekonomiją, mažesnes kainas ir daugiau vartotojams skirtų pasirinkimo galimybių.

4.1.3. Kalbant apie draudimo produktus, vienus iš jų, pavyzdžiui, gyvybės draudimo produktus, kurių atveju klientas apsaugomas net kai išvyksta už nustatytos teritorijos ribų, galima lengvai perkelti. Vis dėlto kiti produktai turi vietos lygmeniu reguliuojamų sudedamųjų dalių, todėl, kai subjektai nori juos platinti įvairiose šalyse, juos reikia pritaikyti. Nauja redakcija išdėstytos Draudimo produktų platinimo direktyvos⁽²¹⁾ 11 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės turi įsteigti bendrą kontaktinį punktą, atsakingą už informacijos apie visuotinės gerovės taisykles teikimą savo atitinkamoje valstybėje narėje, ir įpareigoti Europos draudimo ir profesinių pensijų instituciją savo interneto svetainėje pateikti nuorodas į kompetentingų institucijų interneto svetaines, kuriose skelbiama informacija apie tas visuotinės gerovės taisykles. Be to, dėl faktinių kliento poreikių, kurie tenkinami šiais produktais, elgsenos skirtumų ir rizikos veiksnių, turinčių įtakos produkto sąlygoms, vis dar nebus įmanoma visapusiškai tiekti tokių produktų tarpvalstybiniu lygmeniu (ir net nepageidaujama). EESRK palankiai vertina sprendimus, kurie padės didinti produktų perkeliamumą, ir rekomenduoja kai kuriais atvejais mėginti surasti bent dalinius sprendimus, pavyzdžiui, suteikti galimybių draudėjams apmokėti tik didesnės ir mažesnės draudimo sumos skirtingose valstybėse narėse skirtumus.

2. Kokios kliūtys trukdo įmonėms tiesiogiai teikti tarpvalstybines finansines paslaugas, o vartotojams – tiesiogiai pirkti produktus kitose valstybėse narėse?

4.1.4. Didžiausios su pasiūla susijusios kliūtys yra išvardytos 3.2 punkte. Norint jas įveikti, būtina:

— supaprastinti tarpvalstybinių teisinių procedūrų, susijusių su veiksmingu teismo sprendimų vykdymo užtikrinimu;

— taikyti bendras taisykles ir standartus:

— klientų atpažinčiai, susijusiai su „pažink savo klientą“ ir kovos su pinigų plovimu reikalavimams;

— įmonių atpažinčiai, grindžiamai jų veiklos vykdymo būdais, arba tinkamai galutinių naudos gavėjų atpažinčiai;

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/consumers/consumer_evidence/consumer_scoreboards/10_edition/docs/cms_10_factsheet_en.pdf.

⁽¹⁹⁾ Europos investuotojų ir finansinių paslaugų naudotojų federacija Tikroji pensijų kaupimo grąža (angl. Pension Savings: The Real Return), federacijos „Better Finance“ tyrimo ataskaita, 2015 m. leidimas.

⁽²⁰⁾ Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos (angl. EIOPA) konsultacijų dėl standartizuoto visos Europos asmeninių pensijų produkto (angl. PEPP) sukūrimo dokumentas (angl. Consultation Paper on the creation of a standardised PanEuropean Personal Pension product (PEPP), 2015 m.

⁽²¹⁾ 2016 m. sausio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/97 dėl draudimo produktų platinimo (nauja redakcija) (OL L 26, 2016 2 2, p. 19).

- internetu sudaromoms sutartims dėl finansinių produktų (pavyzdžiui, vertybinių popierių, akcijų įsigijimas ir kt.);
- finansinių produktų ir paslaugų rinkodarai ir reklamai (ypač agresyvios reklamos kampanijų atveju);
- platinimo įmonėms, kurios klientams tiekia produktus, (pavyzdžiui, draudimo produktus);
- standartizuotiems minimaliems informacijos teikimo reikalavimams, skirtiems lėšų šaltiniui patvirtinti;
- skaidrumui ir (arba) palyginamumui – minimaliai standartizuotai informacijai apie produktus ir paslaugas (informacijos ne tik apie išlaidas, kurių vartotojai patirs, bet ir apie naudą, kurią jie gaus, teikimui);
- atsižvelgti į fiskalines kliūtis, ypač taupymo ir investiciniams produktams, nes jos gali daryti didelę įtaką pelningumui. Nemažai produktų sukurta, pavyzdžiui, siekiant pasipelnyti iš mokesčių reguliavimo institucijų sukurtų galimybių tam tikriems taupymo būdams skatinti (t. y. ilgalaikis taupymas paprastai vertinamas palankiai, tačiau šis lengvatinis režimas įvairiose šalyse taikomas pasiekus labai skirtingas ribas arba labai skirtingoms priemonėms).
- pavyzdžiui, draudimo produktų atveju, laikoma, kad buveinės valstybės reguliavimo institucijos priimančiosios valstybės reguliavimo institucijai perduodamos informacijos turėtų pakakti, kad nebūtų nustatomi papildomi reikalavimai arba užkraunama našta, kartu išlaikant nustatytą vartotojų apsaugos lygį. Be to, reikėtų imtis veiksmų ir užtikrinti, kad tiekėjai, laikydamiesi vietos reikalavimų, nepatirtų papildomų sąnaudų.

4.1.5. Didžiausios su paklausa susijusios kliūtys yra išvardytos 3.3 punkte.

3. *Ar ateityje kurią nors iš šių kliūčių bus galima pašalinti naudojant skaitmeninimo priemones ir diegiant inovacijas finansinių paslaugų technologijų sektoriuje?*

4.1.6. Taikant naujas technologijas, visų pirma skaitmeninimą, pirmą kartą finansinių produktų tiekimo tarpvalstybiniu mastu sektoriuje įmanoma padaryti tikrą perversmą. Jos gali atlikti svarbų vaidmenį teikiant daugiau ir geresnės kokybės informacijos, didinant produktų skaidrumą ir gerinant palyginamumą bei atpažįstant klientus. Be to, panaikindamos būtinybę išsaugoti fizinius kontaktinius centrus, jos gali padėti sumažinti sąnaudas. Vis dėlto šiomis technologijomis negalima įveikti kitų svarbių kliūčių, pavyzdžiui, nustatyti vienodo teisinių režimų ir vartotojų apsaugos suderinimo lygio.

4. *Ką galima padaryti, siekiant užtikrinti, kad dėl finansinių paslaugų skaitmeninimo nepadidėtų visų pirma skaitmeniniu požiūriu neraštingų piliečių finansinė atskirtis?*

4.1.7. Negali būti jokių abejonių, kad ateityje neišvengiamai vis dar bus žmonių, kurie dėl vienos ar kitos priežasties negalės naudotis skaitmeninėmis technologijomis. Tai neturėtų atgrasyti nuo pastangų skatinti naudoti tokias technologijas teikiant finansinius produktus. Taip yra todėl, kad, pirma, tradicinės tokių produktų tiekimo priemonės bus taikomos dar ilgai ir, antra, tokie asmenys galės gauti įvairesnių produktų naudodamiesi gerai reguliuojamomis finansinio konsultavimo paslaugomis.

5. *Koks turėtų būti mūsų požiūris, jeigu dėl galimybių, atsirandančių vystantis ir plintant skaitmeninėms technologijoms, kiltų naujų grėsmių vartotojų apsaugai?*

4.1.8. Plačiai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis, be abejonių, kils tam tikrų su informacijos saugumu ir duomenų bei vartotojų apsauga susijusių problemų. Todėl, nustatant įvairias taisykles, kuriomis finansinių produktų pasiūla ir paklausa reguliuojama tokiomis technologijomis, reikėtų atlikti šių problemų keliamos rizikos vertinimą ir pasiūlyti jos mažinimo būdus.

6. Ar vartojai visoje Europos Sąjungoje gali įsigyti saugių, paprastų ir suprantamų finansinių produktų? Jeigu ne, ką būtų galima padaryti, kad jie tokių produktų galėtų įsigyti?

4.1.9. Nėra visuotinai pripažintos saugių, paprastų ir suprantamų finansinių produktų apibrėžties. Vis dėlto bendrai suprantama, kad tokiems produktams turėtų būti būdingos tam tikros savybės, pavyzdžiui, jų kainos turėtų būti skaidrios, vartotojo kalbos požiūriu jie turėtų būti tinkami veiksmingam bendravimui ir suprantami, juos turėtų būti galima palyginti su panašiais produktais, jie turėtų būti aiškūs ir duoti aiškių rezultatų. Tokiomis sudėtingomis sąlygomis kaip finansų rinka šiuos tikslus nelengva pasiekti.

4.1.10. Rinkose retai kada galima rasti produktų, kuriems tokios savybės būtų būdingos tiesiogine šių žodžių prasme, todėl vartotojai negali lengvai jų įsigyti. Tai pasakytina tiek apie gerai išvystytą finansų rinkų šalis, tiek apie šalis, kuriose šios rinkos išvystytos mažiau. Tai, kad kai kuriose valstybėse narėse esama daug įvairių produktų, nebūtinai reiškia, kad vartotojai patiria mažiau keblumų, nes gali atsirasti painiava, su sprendimų priėmimu susijusių sunkumų ir galiausiai netinkamo pasirinkimo galimybių.

4.1.11. Galimybių įsigyti tokių produktų būtų galima suteikti Europos Sąjungos lygmeniu nustatant pagrindinę finansinių produktų⁽²²⁾, kurie, atsižvelgiant į poreikius, kuriuos turėtų patenkinti, atitinka konkrečius standartizuotus reikalavimus, klasę. Kad vartotojai galėtų lengvai atpažinti tokius produktus, jie turėtų būti sertifikuoti ir turėti konkretų pavadinimą. Tokiai klasei būtų galima priskirti tokius bendrus produktus kaip įvairios taupomosios sąskaitos ir terminuotas gyvybės draudimas. Atsižvelgiant į gana aukštą KIPVPS tarpvalstybinės prekybos lygį, galima tikėtis, kad visos Europos asmeninių pensijų produktą būtų galima sukurti remiantis sėkmingos KIPVPS veiklos veiksniais ir įtraukti į tą pačią klasę. Tokia produktų klasė padėtų didinti pasitikėjimą finansų rinkomis.

7. Ar dėl ES mažmeninių finansinių paslaugų teisės aktų vykdymo užtikrinimo kokybės ES kyla problemų, susijusių su vartotojų pasitikėjimu ir rinkos integracija?

4.1.12. Nustatyta, kad daugelyje šalių dėl perteklinio reglamentavimo⁽²³⁾, skirtingo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo, vėlavimo suderinti teisės aktus ir Europos Sąjungos teisės aktų perkėlimo į nacionalinės teisės aktus skirtumų, taip pat dėl nevienodo konkrečių teisės aktų taikymo tam tikra prasme nustatomi pernelyg dideli administraciniai reikalavimai ir atsiranda kliūčių. Visos šios kliūtys trukdo rinkos integracijai ir daro neigiamą poveikį vartotojų pasitikėjimui.

4.1.13. Už vartotojų apsaugą atsakingos Europos priežiūros institucijos (EPI). EESRK norėtų jas paraginti šią užduotį įgyvendinti laikantis šių principų:

- vartotojų galimybės keisti įvairius tiekėjus neturėtų būti absoliuti siekiamybė – viską lemia vartotojų pasirinkimas, o ši pasirinkimą lemia įvairūs veiksniai: siūlomų produktų ir paslaugų kokybė ir įvairovė, galimas pasiūlymų tarpusavio papildomumas, pasitenkinimo lygis ir kt.;
- reikėtų atsargiai taikyti bendro finansinių produktų paketų pardavimo praktiką ir klientams teikti aiškia ir skaidrią informaciją. Jei tokie produktai siūlomi, juos turi būti galima atsekti⁽²⁴⁾.

4.1.14. Galiausiai EPI visada turėtų teikti pirmenybę klientams naudingai praktikai. Pirmenybę reikėtų teikti:

- dabartinės reguliavimo sistemos sudėtingumui mažinti;

⁽²²⁾ Pavyzdžiui, kaip aprašyta EESRK nuomonės savo iniciatyva „Finansinis švietimas ir atsakingas vartojimas“ I priede (OL C 318, 2011 10 29, p. 24).

⁽²³⁾ Savo komunikate „Geresnis reglamentavimas – geresni rezultatai. ES darbotvarkė“ (COM(2015) 215 final, p. 7) Komisija perteklinį reglamentavimą apibrėžia taip: „be to, nacionaliniu lygmeniu įgyvendinamos ES teisės aktus, valstybės narės dažnai reikalauja daugiau, nei vien tai, kas juose nustatyta“. Komisija toje pačioje dalyje priduria, kad „tas vadinamasis perteklinis reglamentavimas gali padidinti naudą, bet dėl jo įmonėms ir valdžios institucijoms gali susidaryti nereikalingų kaštų, kurie nepagrįstai siejami su ES teisės aktais“. Šiuo metu INT skyrius rengia informacinį pranešimą dėl perkėlimo į nacionalinę teisę praktikos, kuriame konkrečiai nagrinėjamas nacionalinių nuostatų įtraukimo į ES direktyvas klausimas. Europos Parlamentas taip pat atlieka tyrimą dėl Europos struktūrinių ir investicijų fondų perteklinio reglamentavimo.

⁽²⁴⁾ OL C 82, 2016 3 3, p. 1.

- EPI veiklai vykdyti reikalingiems ištekliams užtikrinti;
- didesnam vartotojų finansiniam raštingumui skatinti.

8. *Ar yra kitų veiksnių, kuriuos reikėtų apsvarstyti, arba pokyčių, į kuriuos reikėtų atsižvelgti, susijusių su tarpvalstybine mažmeninių finansinių paslaugų konkurencija ir galimybėmis jas rinktis?*

4.1.15. Žaliojoje knygoje tinkamai sprendžiami su šiuo metu vyraujančiomis tendencijomis, t. y. nepakankama tarpvalstybine mažmeninių finansinių paslaugų konkurencija ir ribotomis vartotojų galimybėmis rinktis finansinius produktus, susiję klausimai.

4.2. **Pagalba vartotojams, norintiems įsigyti finansinių produktų kitose valstybėse narėse**

4.2.1. *Žinios apie priemones, kuriomis galima pasinaudoti*

4.2.1.1. Geresnė informacija vartotojams ir pagalba norintiems pakeisti paslaugų teikėją

9. *Kokia būtų tinkamiausia priemonė vartotojų informuotumui apie įvairias visoje ES siūlomas mažmenines finansines paslaugas ir draudimo produktus didinti?*

4.2.1.1.1. Be abejonės labai svarbu didinti finansinį raštingumą ir suteikti galimybių gauti finansinio konsultavimo paslaugas. Vartotojai turėtų ne tik turėti galimybę gauti informaciją, bet ir galėti ją suprasti bei gauti aukštos kokybės ir tinkamas finansinio konsultavimo paslaugas.

4.2.1.1.2. Nors vartotojai yra linkę vis dažniau naudotis skaitmeninėmis paslaugomis informacijai gauti, nemaža dalis jų vis dar teikia pirmenybę asmeniniams ryšiams, ypač derėdamiesi dėl produktų. Vis dėlto bankai, atsižvelgdami į dabartinių vartotojų žinių lygį, elgseną ir pageidavimus, galėtų svarstyti galimybes sukurti tinkamesnes vartotojų žinių apie finansines paslaugas gilinimo priemones, pavyzdžiui, visos ES masto vartotojų interneto svetainę. Reikėtų plačiau aptarti šios interneto svetainės finansavimo šaltinius, tačiau tai galėtų būti daroma bendromis nacionalinių Vyriausybių, vietos valdžios institucijų ir trečiųjų šalių pastangomis. Kuriant tokią priemonę reikėtų atsižvelgti į tai, kad draudimo palyginimo priemonės pirmiausia turi būti įvertintos nacionalinio kultūrinio supratimo kontekste. Todėl visos ES masto draudimo palyginimo tarnybai keliamas uždavinys būtų labai sudėtingas: sėkmingai įvertinti Europos vartotojų ir klientų įvairovę, visų pirma atsižvelgiant į draudžiamą riziką konkrečiame nacionaliniame ir vietos, teisiniame, fiskaliniame, socialiniame ir kt. kontekste.

10. *Ką dar galima padaryti, siekiant palengvinti tarpvalstybinį finansinių produktų platinimą per tarpininkus?*

4.2.1.2.1. EESRK palankiai vertina pastangas užtikrinti didesnę rinkos veiksmingumą, lankstumą ir skaidrumą ir palaiko sumanymą, įgyvendinant dabartinę reguliavimo srities iniciatyvą, daugiausia dėmesio skirti geresnei vartotojų apsaugai. Komitetas laikosi nuomonės, kad taip pat būtų galima gerinti kartu su finansinėmis paslaugomis teikiamų paslaugų kokybę, geriau išnaudojant skaitmeninio pranašumus ir įvairių tarpininkų teikiamas galimybes, užtikrinant, kad dirbtų tinkamai apmokyti ir kvalifikuoti darbuotojai ir būtų taikoma atitinkama metodika išsamiai, objektyviai ir palyginamai informacijai, susijusiai su vartotojų galimybėmis rinktis, teikti.

11. *Ar būtina imtis tolesnių veiksnių, siekiant skatinti mažmeninių finansinių paslaugų palyginamumą ir (arba) sudaryti palankesnes sąlygas pakeisti jų teikėjus, veikiančius toje pačioje arba kitoje valstybėje narėje? Jeigu taip, kokie tai būtų veiksmai ir kuriems produktų segmentams juos reikėtų taikyti?*

4.2.1.2.2. Teikiama informacija turėtų būti tiksli, suprantama ir vartotojams aktuali. Nereikėtų vartotojams teikti pernelyg daug informacijos, taip pat, siekiant pabrėžti didesnę grąžą, pernelyg supaprastinti tikrovės. Geras šios srities pavyzdys yra finansinių paslaugų teikėjų keitimo praktika Jungtinėje Karalystėje, kur perėjimo nuo paliekamo banko prie priimančiojo banko atitiktą užtikrina nepriklausoma trečioji šalis, kuri garantuoja, kad paslaugų teikėjų keitimo procesas vyktų paprastai ir skaidriai ir būtų užbaigtas per septynias darbo dienas. Dar vienas geriausios praktikos pavyzdys – 2006 m. Italijoje įdiegtas hipotekos paskolų perkeliamumas⁽²⁵⁾.

⁽²⁵⁾ Tai buvo padaryta be jokio mokesčio vartotojams, ir šimtai tūkstančių namų ūkių ir MVĮ naudojami galimybė kiekvienais metais iš naujo derėtis dėl savo hipotekos paskolų ir taip sutaupo tūkstančius eurų. Ši praktika taip pat paskatino priimti 2014 m. vasario 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/17/ES dėl vartojimo kredito sutarčių dėl gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2008/48/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 60, 2014 2 28, p. 34).

4.2.1.3. Sudėtingų ir pernelyg didelių mokesčių už užsienio operacijas problemos sprendimas

12. *Ką dar galima padaryti ES lygmeniu, siekiant išspręsti pernelyg didelių mokesčių už tarptautinius mokėjimus (pavyzdžiui, kredito pervedimus) skirtinga ES valiuta problema?*

4.2.1.4. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 924/2009⁽²⁶⁾ jau buvo panaikinti tarptautiniams mokėjimams eurais ir atitinkamų mokėjimų eurais nacionaliniu lygmeniu taikomų mokesčių skirtumai. Galėtų būti atliktas *ad hoc* vertinimas siekiant patikrinti, ar šios nuostatos taikymas visoms valiutoms ES (t. y. tarptautinių ir vidaus mokesčių už mokėjimus tam tikra valiuta suvienodinimas) būtų prasmingas ir naudingas vartotojams. Kalbant apie mokėjimo paslaugų naudotojams teikiamą informaciją, pagal MPD2⁽²⁷⁾ mokėjimo paslaugų teikėjai turi pranešti klientui – mokėjimo paslaugų naudotojui – prieš jam išsipareigojant pagal sutartį ar pasiūlymą – apie visus mokesčius, kuriuos jis turi sumokėti mokėjimo paslaugų teikėjui, taip pat apie faktinį arba pagrindinį valiutų keitimo kursą, taikomą mokėjimo operacijai, kai taikomas valiutos keitimas. MPD2 yra panašios nuostatos dėl informacijos, kurią mokėjimo paslaugų teikėjai turi pateikti mokėtoju ir gavėjui po to, kai yra įvykdyta mokėjimo operacija. EESRK mano, kad nereikia imtis papildomų veiksmų, kadangi MPD2 jau nustatyti mokėjimo paslaugų teikėjams taikomi aiškūs skaidrumo reikalavimai. Be to, Reglamento (EB) Nr. 924/2009 dėl tarptautinių mokėjimų taikymas gali būti išplėstas ir kitoms nei euras valiutoms Europos Sąjungoje.

13. *Ar, be dabartinių informacijos atskleidimo reikalavimų⁽²⁸⁾, reikia imtis kokių nors papildomų veiksmų, siekiant užtikrinti, kad vartotojai, atlikdami tarpvalstybines operacijas, žinotų taikomus valiutos keitimo mokesčius?*

4.2.1.5. EESRK mano, kad MPD2 nustato aiškius skaidrumo reikalavimus, pagal kuriuos mokėtojai ir gavėjai turi būti tinkamai informuoti apie taikomą valiutos keitimo kursą prieš ir po tarpvalstybinės operacijos. Ši direktyva turi būti perkelta į nacionalinę teisę iki 2018 m. sausio 13 d., todėl nereikia imtis papildomų veiksmų.

4.2.2. Galimybės naudotis finansinėmis paslaugomis būnant bet kurioje Europos vietoje

14. *Ką galima padaryti, siekiant apriboti nepagrįstą diskriminaciją dėl gyvenamosios vietos mažmeninių finansinių paslaugų, įskaitant draudimą, sektoriuje?*

Mažmeninių finansinių paslaugų teikimas užsienyje nėra lengva veikla, kuri atitinkamiems veiklos vykdytojams gali pasirodyti esanti ekonomiškai nenaudinga. Gali paaiškėti, kad kultūriniai vartotojų skirtumai, susiję su pasirengimu prisiimti riziką, elgsena, patirtimi ir finansiniu raštingumu, yra pernelyg dideli. Bankai žino, kad pasitikėjimas yra svarbiausias finansinių santykių aspektas. Todėl jie gali pirmenybę teikti tiems vartotojams, kurie turi tokių pat žinių ir bankams suprantamų lūkesčių. Bet kuriuo atveju atsakyme į 2-ąjį klausimą išvardytų taisyklių suderinimas padės iš esmės pagerinti padėtį šioje srityje.

4.2.2.1. Draudikams gyvenamoji vieta yra svarbi, nes:

Priimant sprendimus dėl, pavyzdžiui, būsto draudimo sąlygų ir kainodaros, reikia atsižvelgti į tokius vietos veiksnius kaip klimatas arba seismingumas; be tam tikros kritinės masės neįmanoma suteikti paslaugų nesiremiant tinkamu pagrindu. Kai skaičiavimams atlikti įvertinama nepakankamai įvykių, aktuarijų taikomiems modeliams būdinga didelė paklaida. Be to, kai nuo rizikos apsidraudžiama perdraudimu, taikant perdraudimo modelius, atsižvelgiant į vietovę, rizikos draudimas įkainojamas skirtingai.

— Dėl šių aspektų teikti draudimo paslaugas ir siūlyti draudimo produktus užsienyje tampa sudėtingiau nei šalyse, kuriose atliekama pakankamai operacijų, ir tai neturėtų būti laikoma diskriminacija dėl kliento gyvenamosios vietos.

⁽²⁶⁾ OL L 266, 2009 10 9, p. 11.

⁽²⁷⁾ OL L 319, 2007 12 5, p. 1.

⁽²⁸⁾ OL L 271, 2002 10 9, p. 16; OL L 176, 2013 6 27, p. 338; OL L 267, 2009 10 10, p. 7; OL L 319, 2007 12 5, p. 1; (COM(2013) 547 final – C7-0230/2013–2013/0264 (COD)). Žr. 59 straipsnį ir 60 straipsnio 3 dalį.

- Tam tikrų draudimo produktų tiekimas tarpvalstybiniu mastu kelia didelių iššūkių ir yra beveik neįmanomas tais atvejais, kai tikrieji kliento poreikiai, kuriuos produktai turi padėti patenkinti, labai stipriai priklauso nuo kultūrinės įvairovės ir jiems didelį poveikį daro nacionaliniai elgesio skirtumai ir rizikos faktoriai.
- Būtina atsižvelgti į psichologinį paslaugų aspektą. Draudimo paslaugos suteikiamos tuomet, kai klientas iš tikrųjų patiria problemų. Gali būti, kad tuo metu jam reikės paramos ir supratimo. Jei klientas savo draudimo produktą užsisakė internetu iš užsienyje įsikūrusios įmonės, galbūt netgi ne savo gimtąja kalba, tuomet, kai jam reikės šios paramos, jis gali jaustis nesaugus.
- Kai kuriose valstybėse narėse klientai linkę rinktis padarytos žalos atlyginimą, o kitose valstybėse narėse jie pageidauja, kad viskas būtų pataisyta.

4.2.2.2. Produktų perkeliamumo didinimas

15. *Ką galima padaryti ES lygmeniu, siekiant palengvinti mažmeninių finansinių paslaugų produktų, pavyzdžiui, gyvybės draudimo ir privataus sveikatos draudimo, perkeliamumą?*

4.2.2.2.1. Apskritai su atlygiu arba paprasta išmoka susijusius draudimo produktus būtų lengviau perkelti negu su paslaugų teikimu arba žalų reguliavimu susijusius draudimo produktus.

4.2.2.2.2. Gyvybės draudimo produktai jau tam tikru mastu perkeliama, nes klientas apdraudžiamas kelionėms į užsienį, išskyrus tam tikrus atvejus, kai jis keliauja į didelės rizikos šalis. Vietos gyvybės draudimu klientui taip pat suteikiama apsauga, neatsižvelgiant į vietą, kurioje jis yra. Vis dėlto dar yra toks atvejis, kai draudėjas persikelia į kitą šalį ne kaip keliautojas, o kaip nuolatinis gyventojas. Šiuo atveju jis turėtų galėti toliau naudotis savo draudimo suteikiama apsauga, suderindamas draudimo įmokas arba draudimo sutartimi draudžiamą riziką. Visi tokie atvejai priskiriami su nustatyta pinigų suma susijusių draudimo produktų kategorijai.

4.2.2.2.3. Kiti draudimo produktai *per se* nėra taip lengvai perkeliama, nes jiems taikomos sąlygos glaudžiai susijusios su atitinkamos šalies aspektais. Pavyzdžiui, sveikatos draudimo atveju produkto modelį ir kainodarą iš esmės lemia kiekvienos konkrečios šalies visuomenės sveikatos sistemoje nustatytas apsaugos lygis.

4.2.2.2.4. Su šiuo aspektu taip pat susijęs masto klausimas – teoriškai įmanoma konkrečiai pritaikyti produktą prie faktinių kliento aplinkybių, kurios gali susiklostyti jam gyvenant užsienyje, bet tokiu atveju būtų netenkama galimybių pasiekti masto ekonomiją. Toks produktas būtų pernelyg pritaikytas prie kliento aplinkybių, o produktą siūlantis subjektas nebūtų toks konkurencingas kaip faktiniai vietos lygmeniu tokius produktus siūlantys subjektai. Šiuo atveju geriausia pasirinkimo galimybė būtų skatinti įvairiose Europos valstybėse veikiančių draudimo įmonių bendradarbiavimą.

4.2.2.3. Kitas su paslaugų teikimu susijusių draudimo produktų atvejis yra būsto ir lengvųjų automobilių draudimas. Tokius produktus, kurių paskirtis – atlyginti žalą arba spręsti su lengvųjų automobilių avarijomis susijusias problemas, norinčios siūlyti draudimo įmonės turi sudaryti susitarimus su visos šalies paslaugų teikėjais, o kad ši veikla būtų ekonominiu požiūriu perspektyvi, reikia pasiekti tam tikrą jos mastą. Vis dėlto, norint siūlyti teikti šią paslaugą kitose šalyse, galimas pasirinkimo variantas yra skatinti bendradarbiauti su vietos (draudimo) įmonėmis.

4.2.2.4. Palankesnės sąlygos naudotis profesinės civilinės atsakomybės draudimu ir tokio draudimo pripažinimas kitose valstybėse narėse

16. *Ką būtų galima padaryti ES lygmeniu, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas paslaugų teikėjams įsigyti būtiną profesinės civilinės atsakomybės draudimą ir užtikrinti jo tarpvalstybinį pripažinimą?*

4.2.3. Vienas iš būdų, kaip būtų galima sudaryti palankesnes sąlygas kitose šalyse įsigyti būtiną profesinės civilinės atsakomybės draudimą, būtų suderinti būtino profesinės civilinės atsakomybės draudimo įmokas ir sąlygas.

4.2.3.1. Žmonių pasitikėjimas naudojimosi galimybėmis visoje Europoje

4.2.3.2. Palankesnės sąlygos naudotis profesinės civilinės atsakomybės draudimu ir tokio draudimo pripažinimas kitose valstybėse narėse

17. *Ar, siekiant didinti vartotojų pasitikėjimą, ES lygmeniu reikia imtis papildomų veiksmų, ypač naudojantis skaitmeninėmis priemonėmis, kad finansiniai produktai būtų skaidresni ir geriau palyginami?*

4.2.3.2.1. EESRK mano, kad viena iš gerų galimybių yra didinti informuotumą naudojantis nepriklausomomis interneto svetainėmis, kuriose teikiama informacija ir sudaromos sąlygos palyginti konkrečius įvairiose valstybėse narėse įvairių paslaugų teikėjų siūlomus produktus ir paslaugas. Jis labai palaiko sumanymą sukurti oficialią šios paskirties interneto svetainę, kurios veikimą galėtų užtikrinti arba teisėkūros lygmeniu paskirtas administratorius, o paslaugų teikėjai įsipareigotų kas tam tikrą laiką tarpą atnaujinti informaciją, arba valstybėse narėse veikiančių vartotojų organizacijų sukurtas tinklas. Įvairias interneto svetaines taip pat būtų galima sujungti į decentralizuotą tarpusavyje sujungtą sistemą.

Kai palyginimui atlikti naudojamos skaitmeninės priemonės, tokiomis programomis turėtų būti teikiama aiški informacija, kad būtų galima palyginti lygiaverčius produktus ir riziką, kuri kiltų vartotojams naudojantis tokiais produktais. Tais atvejais, kai esama daugiau skirtumų, nei galima palyginti naudojantis programa (programose paprastai daugiausia dėmesio skiriama kainai), turėtų būti aiškiai nurodomos nelyginamos charakteristikos. Taip pat reikėtų išvardyti visas svarbias su produkto diferenciacija susijusias sąlygas. Vartotojai turėtų būti aiškiai perspėti apie galimas rizikas, susijusias su naudojimosi lyginimo platformomis, (pavyzdžiui, kaupdami savo asmens duomenis).

4.2.3.2.2. Turėtų būti galima palyginti svarbius parametrus, o palyginimo informacija neturėtų klaidinti. Naudotis asmens duomenimis reikėtų tik absoliučiai būtiniais atvejais, siekiant suteikti vartotojui daugiau pranašumų, o informacija turėtų būti teikiama aiškiai ir suprantamai.

4.2.3.3. Teisių gynimo gerinimas mažmeninių finansinių paslaugų srityje

18. *Ar, įgyvendinant Alternatyvaus ginčų sprendimo direktyvą, reikėtų imtis priemonių, siekiant didinti vartotojų informuotumą apie Skundų dėl finansinių paslaugų tinklą „FIN-NET“ ir jo efektyvumą?*

4.2.3.3.1. Neteisminis ginčų sprendimas yra daug lankstesnė procedūra nei teismo procesas: ji yra pigesnė, greitesnė ir susijusi su gerokai mažiau formalumų. Tokia procedūra itin naudinga tarptautiniu mastu, todėl, atsižvelgiant į siekį didinti finansinių paslaugų teikimo tarpvalstybiniu mastu pasiūlą ir paklausą, tinklui „FIN-NET“ turėtų turėti svarbesnį vaidmenį. Deja, šiuo etapu vartotojų informuotumo lygis apie tinklo „FIN-NET“ teikiamas galimybes yra gana žemas, taigi reikėtų imtis priemonių šiai padėčiai gerinti. Be to, ne visos ES valstybės narės (tik 22 iš 28) yra tinklo „FIN-NET“ narės⁽²⁹⁾. Jei tokia padėtis nepasikeis, tinklu „FIN-NET“, be abejonų, nebus galima naudotis kaip infrastruktūra bendrosios finansinių paslaugų rinkos kūrimui lengvinti. Reikėtų atidžiai apsvarstyti galimybes teisės aktuose nustatyti šios srities reikalavimus.

19. *Ar netinkamo mažmeninių finansinių paslaugų ir draudimo produktų pardavimo atveju vartotojai gali gauti deramą kompensaciją? Jeigu ne, ką būtų galima padaryti, kad jie tokią kompensaciją gautų?*

4.2.3.3.2. Daugeliu atvejų vartotojai tokių galimybių neturi. Kadangi netinkamo pardavimo sąvoka suformuluota neaiškiai, o reguliavimo institucijos šioje srityje neturi daug patirties, ši sąvoka vis dar dažniausiai nesuprantama ir praktiškai netaikoma⁽³⁰⁾. Daugelyje vietovių klientams tinkamų finansinių produktų nustatymo testai taikomi tik formaliai ir nepadeda atrinkti jiems tinkamiausių produktų.

⁽²⁹⁾ Tinklą „FIN-NET“ šiuo metu sudaro 56 nariai iš 22 valstybių narių. Naujos organizacijos nuolat teikia paraiškas dėl narystės. Galima tikėtis, kad šis procesas vyks sparčiau priėmus AGS direktyvą dėl didelių įmonių ir tarptautinę Direktyvą dėl informacinių dokumentų prašymų vykdymo proceso, 2014 m. vasario 28 d.

⁽³⁰⁾ Netinkamo pardavimo sąvoka paaiškinta 3.7. punkte. Ši problema bus iš dalies išspręsta pradėjus taikyti MiFID direktyvą ir joje nustatytą tinkamumo testą tam tikrų rūšių produktams. Žr. 3 išnašą.

4.2.3.3.3. Užtikrinti, kad klientai galėtų gauti kompensaciją, būtų galima nustačius vieną bendrą, tikslią ir praktinę netinkamo pardavimo apibrėžtį ir įtvirtinus visos Europos sankcijų už tokį pardavimą skyrimo reguliavimo praktiką⁽³¹⁾.

4.2.3.4. Nukentėjusiųjų apsauga transporto priemonių draudikų nemokumo atvejais

20. *Ar reikia imtis veiksmų, siekiant užtikrinti, kad tuo atveju, kai draudimo įmonė tampa nemoki, nukentėjusieji eismo įvykiuose būtų draudžiami kitų valstybių narių garantijų fondų lėšomis?*

4.2.3.5. Turime geriausios praktikos pavyzdį Ispanijoje. Tais atvejais, kai nėra draudimo įmonės, kuri prisiimtų riziką, arba apskritai nėra draudimo įmonės, pavyzdžiui, nemokumo atveju, Ispanijos įmonė „Consortio de Compensación de Seguros“ (visada subsidariai) veikia kaip draudikas. Šios įmonės garantijos suteikiamos tik Ispanijos subjektams. Siekdama užtikrinti, kad nukentėjusiesiems eismo įvykiuose būtų suteikiama panašaus lygio apsauga, EK turės reikalauti, kad panaši garantijų sistema būtų įdiegta visose valstybėse narėse. Būtų galima numatyti panašią priemonę išplėsti Europos mastu ir ją taikyti šalyse, kuriose tokios priemonės nėra.

4.2.3.6. Papildomos draudimo veiklos skaidrumo ir palyginamumo didinimas

21. *Kokių dar priemonių būtų galima imtis, siekiant didinti informacijos apie papildomos draudimo veiklos produktus skaidrumą ir užtikrinti, kad vartotojai, prieš priimdami sprendimus pirkti šiuos produktus, būtų tinkamai informuojami? Kalbant apie nuomojamų automobilių sektorius, ar reikia imtis konkrečių priemonių dėl papildomų produktų?*

4.2.3.6.1. Naująja Draudimo produktų platinimo direktyva⁽³²⁾ sugriežtinti draudimo produktų platintojų, įskaitant (nors ir nustačius tam tikrus apribojimus, t. y. ribas) papildomos draudimo veiklos tarpininkus, teikiamos informacijos skaidrumo reikalavimai. Be to, 2015 m. penkios didžiausios automobilių nuomos įmonės įsipareigojo patobulinti savo interneto svetaines, kad vartotojai būtų geriau informuojami apie pasirenkamas išimtis ir draudimo produktus. Tai – palankiai vertinti žingsniai į priekį. Valstybės narės Draudimo produktų platinimo direktyvą į nacionalinę teisę turės perkelti iki 2018 m. vasario 23 d., todėl dar per anksti spręsti, ar reikės imtis papildomų priemonių. Kartu, atrodo, Komisijai būtų patartina stebėti, ar automobilių nuomos įmonės vykdo prisiimtus įsipareigojimus (ne tik susijusiuosius su draudimo produktais), ir apsvarstyti galimybę patvirtinti papildomas priemones, kurių paskirtis būtų didinti skaidrumą ir neleisti, kad vartotojai patirtų nuostolių.

4.2.3.6.2. Kalbant apie nuomojamų automobilių sektorius, svarbu atsižvelgti į tai, kad papildomiems draudimo produktams taikytini reikalavimai neretai diferencijuojami, atsižvelgiant į nuomotojo rizikos pobūdį (kuris paprastai susijamas su kredito kortelės limitu), su transporto priemone susijusių reikalavimų išmokėti draudimo išmoką skaičių arba kitus valstybės narės rinkos ypatumus. Tačiau bet kuriuo atveju ikisutartinė informacija ir pastangos užtikrinti įvairių pasiūlymų palyginamumą yra svarbios vartotojams, todėl, prieš imantis nagrinėti, ar reikia imtis papildomų priemonių, būtų tikslinga palaukti, kol bus visiškai nustatyti šios direktyvos reikalavimai.

4.3. **Naujos rinkos galimybės paslaugų teikėjams**

4.3.1. *Skaitmeninimo keliamų problemų sprendimas ir galimybių panaudojimas*

4.3.1.1. Pagalba įmonėms geriau pasinaudoti skaitmeninimu

22. *Ką galima padaryti ES lygmeniu, siekiant padėti įmonėms kurti ir teikti novatoriškas skaitmenines finansines paslaugas visoje Europoje ir užtikrinti tinkamą saugumo ir vartotojų apsaugos lygį?*

4.3.1.1.1. EESRK palankiai vertina tai, kad visoje Europoje skatinama teikti novatoriškas skaitmenines finansines paslaugas. Vis dėlto Komitetas pripažįsta, kad bankai yra didžiausi finansinių paslaugų teikėjai ir kad juos taip pat reikia skatinti aktyviai išnaudoti skaitmeninės revoliucijos teikiamas galimybes. Todėl bankams turi būti taikomos tokios pat taisyklės, kokios taikomos panašias paslaugas teikiantiems jų konkurentams; norint pasiekti šį tikslą, reikia peržiūrėti daugelyje sričių taikomus pagrindinius bankų reguliavimo reikalavimus, kad vienodos konkurencijos sąlygos būtų nustatytos tokiose srityse kaip:

⁽³¹⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 61 ir OL C 18, 2011 1 19, p. 24.

⁽³²⁾ OL L 2016 2 2, p. 19.

- rizikos ribojimo reikalavimai;
- mokėjimo paslaugų teikimas;
- „pažink savo klientą“ ir kovos su pinigų plovimu procedūroms taikomi reikalavimai;
- saugumo atliekant mokėjimus rekomendacijos;
- šiuolaikinė elektroninė sauga.

4.3.1.2. Galimybės naudotis elektroniniais parašais ir tikrinti tapatybę

23. *Ar reikia imtis tolesnių veiksmų, siekiant geriau taikyti kovos su pinigų plovimu teisės aktus ES lygmeniu, visų pirma užtikrinti, kad paslaugų teikėjai galėtų nustatyti klientų tapatybę nuotoliniu būdu, kartu išlaikant dabartinės sistemos standartus?*

4.3.1.2.1. Vis dar esama elektroninės atpažinties taisyklių ir „pažink savo klientą“ bei kovos su pinigų plovimu reikalavimų skirtumų: Pagal galiojančias taisykles norint pripažinti klientą nuolatiniu klientu, reikalaujama nustatyti asmens tapatybę ir atlikti asmens vertinimus. Tokiais reikalavimais ribojama visiškai skaitmeninių finansinių paslaugų plėtojimas, nes atsiranda didelių kliūčių, trukdančių susirasti naujų vartotojų, ir didėja sąnaudos.

4.3.1.2.2. Norint išspręsti dėl skirtingos valstybių narių praktikos trūkstamo visos Europos masto elektroninės atpažinties ir elektroninių parašų mechanizmo problemą, reikia imtis papildomų veiksmų: nors taisyklėmis nustatyti bendri valstybėse narėse naudojamų skaitmeninių parašų standartai, jų taikymo nacionaliniu lygmeniu skirtumai trukdo vietos lygmeniu veiklą vykdančioms subjektams skaitmeninius parašus pripažinti tarpvalstybiniu lygmeniu; vietos skaitmeninių paslaugų operatoriai nėra tarpusavyje sujungti, ir tai riboja jų galimybes visiškai suskaitmeninti finansines paslaugas Europos vartotojams.

24. *Ar būtina imtis tolesnių veiksmų, be kita ko, dėl saugumo standartų, siekiant skatinti diegti elektroninę atpažintį ir elektroninį parašą bei jais naudotis teikiant mažmenines finansines paslaugas?*

4.3.1.2.3. Taip, būtina imtis veiksmų, siekiant:

- padėti steigti nepriklausomas sertifikavimo įstaigas skaitmeninių klientų tapatybei tikrinti ir klientų asmens pripažinimo tyrimams atlikti;
- paaiškinti prieštarigus skaitmeninės atpažinties taisyklių ir kovos su pinigų plovimu bei „pažink savo klientą“ procedūrų aspektus;
- užtikrinti finansų įstaigų ir Europos bei nacionalinių reguliavimo institucijų bendradarbiavimą bendrų skaitmeninės parašų atpažinties standartų, kuriuos taip pat turės taikyti valdžios institucijos ir finansų įstaigos, kūrimo klausimu;
- apsvarstyti galimybę patvirtinti bendrą Europos elektroninę atpažintį ir skaitmeninius parašus, kuriais galiausiai taip pat bus grindžiama vartotojų atpažintis finansų įstaigose.

4.3.1.3. Daugiau galimybių susipažinti su finansiniais duomenimis ir jais naudotis

25. *Jūsų nuomone, kokie duomenys būtini kreditingumui vertinti?*

4.3.1.3.1. Nors bendrai sutariama dėl kliento finansinės padėties aspektų, kuriais turėtų būti naudojamos kreditingumui įvertinti, skolintojai kiekvienam konkrečiam atvejui įvertinti ir valdyti naudoja savo ekspertų vertinimus ir taiko vidaus metodus. Todėl reikėtų vengti imtis iniciatyvų, kuriomis bankai ar kitos kredito įstaigos būtų įpareigojami dalytis įgyjama ir sutvarkyta informacija apie savo klientų kreditingumą. Kartu, gavus atitinkamo kliento leidimą ir laikantis ES duomenų apsaugos standartų, būtų galima dalytis pirminiais (neapdorotais) duomenimis. Tai padėtų geriau palyginti kreditingumo vertinimus.

26. Ar dėl dažnesnio įmonių (įskaitant įmones, kurios paprastai nelaikomos finansų įstaigomis) naudojimosi asmens finansiniais ir nefinansiniais duomenimis reikia imtis tolesnių veiksmų, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas teikti paslaugas arba užtikrinti vartotojų apsaugą?

4.3.1.3.2. Finansų įstaigos stengiasi geriau susipažinti su vartotojo elgsena, kad galėtų sėkmingiau įvairinti ir konkrečiam asmeniui pritaikyti savo produktus ir paslaugas. Vis dėlto nėra aiškių taisyklių, kaip reikėtų naudoti surinktus duomenis, net jeigu vartotojai ir yra tam davę sutikimą. EESRK palankiai vertina tai, kad reikėtų užtikrinti daugiau aiškumo apie šioje srityje taikomas taisykles, kad būtų užtikrinama vartotojų apsauga ir kartu vartotojams sudaromos sąlygos pasinaudoti finansinėmis naujovėmis.

27. Ar reikėtų sugriežtinti draudimo išmokų istorijos formos, turinio arba galimybių su ja susipažinti reikalavimus (pavyzdžiui, susijusius su draudimo laikotarpiu arba turiniu), siekiant užtikrinti, kad įmonės galėtų teikti tarpvalstybines paslaugas?

4.3.1.3.3. Draudimo istorija apima neskelbtinus klientų asmens duomenis. Buveinės valstybės draudimo įmonė negali perduoti šios informacijos jokiam kitam suinteresuotajam subjektui, tik dabartiniam klientui. Tik klientas turi nuspręsti, ar jis šią draudimo istoriją pateiks naujai draudimo įmonei. Tokia praktika nėra tarpvalstybinių paslaugų teikimo kliūtis, nes klientas savo istoriją gali perkelti į pageidaujamą šalį. Kartu Komisija, padedama Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos, turėtų išnagrinėti būdus, kaip būtų galima skatinti standartizuoti draudimo įmonių keitimosi draudimo išmokų istorijomis procesus ir pripažinti progresyviųjų nuolaidų (*bonus malus*) sistemas.

4.3.1.4. Palankesnių sąlygų po pardavimo teikiamoms paslaugoms sudarymas

28. Ar reikia imtis tolesnių veiksmų, siekiant padėti įmonėms teikti posutartines paslaugas kitoje valstybėje narėje, nesteigiant patronuojamosios įmonės arba filialo?

4.3.1.4.1. Kitoje valstybėje narėje teikiamos posutartinės paslaugos neturėtų skirtis nuo šalyje, kurioje galima įsigyti atitinkamų produktų, teikiamų paslaugų. Tai reiškia, kad kalbant apie tarpvalstybinių finansinių produktų tiekimą, atitinkamas produktas ir susijusios posutartinės paslaugos turėtų būti laikomos vienu vienetu. Privalu užtikrinti, kad šis principas būtų taikomas, nes kitaip vartotojams nebus sudaroma vienodų sąlygų. Svarbu, kad atitinkamos reguliavimo institucijos stebėtų, kaip taikomas šis principas.

4.3.1.4.2. Į platformas, padedančias verslui (įmonėms) siūlyti savo produktus tarpvalstybiniu lygmeniu, taip pat reikėtų įtraukti skyrius dėl posutartinių paslaugų. Praktiškai, norint siūlyti teikti tokias posutartines paslaugas, reikėtų skatinti įmones burtis į grupes ir bendradarbiauti, kad jos galėtų užsitikrinti pakankamą veiklos mastą.

4.3.1.5. Fizinųjų asmenų bankroto, turto vertinimo ir užstato administravimo procedūrų vienodinimas

29. Ar reikia imtis tolesnių veiksmų, siekiant skatinti skolintojus teikti tarpvalstybines hipotekos arba kitas paskolas?

4.3.1.5.1. Pagrindinė šios srities problema susijusi su priverstiniu skolų išieškojimu tais atvejais, kai skolininkai nevykdo kredito sutartimi prisiimtų įsipareigojimų. Todėl šiuo metu skolintojai nemano, kad tarpvalstybinis hipotekinis skolinimas yra patraukli veikla, taigi reikia imtis papildomų priemonių šios srities ES vidaus rinkai stimuliuoti.

4.3.1.5.2. Hipotekos ir kitos paskolos yra vieni iš finansinių produktų, kurių tarpvalstybinės rinkodaros srityje kyla nemažai kliūčių, ir tas kliūtis sudėtinga įveikti. Tikėtina, kad iš visų finansinių paslaugų grupės tarpvalstybinės hipotekos ir kitos paskolos bus tie produktai, kuriems prireiks daugiausia laiko šioms kliūtims įveikti. Todėl šiuo etapu geriau pradines pastangas sutelkti į kitas mažmenines finansines paslaugas, kurioms kyla mažiau kliūčių, ir, imantis aktyvių veiksmų tose srityse, įgyti praktinės patirties bei pagreitį.

4.3.2. Skirtingų priimančiųjų valstybių narių reguliavimo reikalavimų laikymasis

4.3.2.1. Pagalba įmonėms siekiant laikytis kitose valstybėse narėse taikomų teisinių reikalavimų

30. Ar reikia imtis veiksmų ES lygmeniu, kad valstybių narių Vyriausybės arba kompetentingos nacionalinės institucijos teiktų praktinę pagalbą (pvz., taikydamos vieno langelio principą), kad būtų galima lengviau parduoti tarpvalstybines finansines paslaugas, ypač novatoriškų įmonių arba produktų atvejais?

4.3.2.1.1. Daugelyje sričių, pavyzdžiui, (bet ne tik) investicinių produktų pasiūlos, Europos Sąjungos teisės aktai įvairiose valstybėse narėse taikomi nenuosekliai ir prieštaringai. Todėl, siekiant išvengti perteklinio reglamentavimo, reikalinga nacionalinės valdžios institucijų pagalba.

Kita gera iniciatyva yra vidaus rinkos problemų sprendimo tinklas (SOLVIT), kuris ES lygmeniu padeda įmonėms įveikti problemas, kylančias tais atvejais, kai valdžios institucijos netinkamai taiko ES teisės aktus, o pagal vieno langelio principą veikiantys informacijos centrai padeda įmonėms vykdyti teikiant paslaugas tarpvalstybiniu lygmeniu prisiimtus įsipareigojimus⁽³³⁾.

4.3.2.1.2. Norint pasinaudoti SOLVIT patirtimi, būtų prasminga pasistengti surasti konkrečiai finansiniams produktams skirtą sprendimo būdą, užtikrinti geresnį nacionalinių reguliavimo institucijų bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą, įskaitant reguliavimo institucijų siekį padėti novatoriškoms įmonėms suprasti savo įsipareigojimus.

31. Kokie veiksmai būtų naudingiausi, siekiant sudaryti palankias sąlygas įmonėms pasinaudoti įsisteigimo arba paslaugų teikimo laisve, kai teikiamos su novatoriškais produktais susijusios paslaugos (pvz., racionalus buveinės valstybės narės ir priimančiosios valstybės narės priežiūros institucijų bendradarbiavimas)?

4.3.2.2. Visapusiškas naudojimas įsisteigimo laisve

Draudikams buvimas vietoje dažnai yra reikalingas siekiant sukaupti geresnių žinių apie rizikos faktorius vietoje ir apie draustinus vartotojus. Todėl įsisteigimo laisvė vietoje yra labai svarbi tiek draudikams, tiek ir savidraudos įmonėms. Tai, kad Europos lygmeniu tam tikros socialinės ekonomikos įmonės, įskaitant savidraudos įmones, yra nepripažįstamos, užkerta kelią tokių įmonių steigimui valstybėse narėse, kuriose jos nepripažįstamos, tokiu būdu stabdomas tarpvalstybinis vystymasis, o kartu ir rinkų bei konkurencijos plėtra. EESRK ragina Komisiją, Tarybą, Europos Sąjungos Tarybą, Europos Parlamentą ir valstybes nares dėti pastangas, kad abipusiškumu grindžiamas modelis būtų pripažįstamas Europos Sąjungoje.

4.3.2.3. Autonominės arba labiau suderintos tvarkos visoje ES nustatymas

32. Kurių mažmeninių finansinių paslaugų produktų standartizavimas arba jiems taikoma pasirinkimo dalyvauti tvarka gali būti veiksmingiausi šalinant valstybių narių teisės aktų skirtumus?

4.3.2.3.1. Kalbant apie tarpvalstybinį platinimą, reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos klausimus:

- klientų tapatybės nustatymas naudojant elektroninius sertifikatus. EESRK mano, kad tais atvejais, kai teikiamos nuotolinės finansinės paslaugos, ES lygmeniu reikia pildyti pripažintų elektroninių sertifikatų išdavėjų registrą; tokį registrą galėtų tvarkyti, pavyzdžiui, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija;
- finansinių paslaugų teikėjų galimybė sužinoti vartotojų kredito istorijas. Norint siūlyti tarpvalstybiniu lygmeniu teikti finansines paslaugas, ypač susijusias su kredito teikimu, labai svarbu ES lygmeniu tvarkyti kredito registrą;
- už paskolos suteikimą įkeisto užstato arešto procedūras. Išteklius ir pastangas reikėtų nukreipti bendrai užstato administravimo, kai finansinės paslaugos teikiamos tarpvalstybiniu mastu, ES teisės aktų sistemai kurti;
- kalbant apie draudimo produktus, su draudimo išmokomis susijusius draudimo produktus lengviau standartizuoti. Klientas gaus atitinkamą pinigų sumą, neatsižvelgiant į vietą, kurioje jis yra. Įmonė tik turi galėti įvertinti riziką. Gyvybės draudimas būtų geras tokio atvejo pavyzdys. Vis dėlto, kalbant apie su paslaugomis susijusius draudimo produktus (pavyzdžiui, žalos atlyginimą), aišku, kad jų standartizuoti ir perkelti neįmanoma. Tai ypač pasakytina kalbant apie tokius produktus kaip sveikatos draudimas.

⁽³³⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/eu-go/index_en.htm.

33. Ar reikia imtis tolesnių veiksmų ES lygmeniu, susijusių su draudimo teisės aktuose nustatytu rizikos vietos principu, ir aiškiau išdėstyti visuotinės gerovės draudimo sektoriuje taisykles?

4.3.2.3.2. Rizikos vieta paprastai yra įprastinė apdraustojo gyvenamoji vieta, o tam tikros išimtys daromos nekilnojamojo turto atvejais, kai rizikos vieta laikoma pastato vieta. Šis principas dažniausiai standartizuotas visame pasaulyje ir susijusioms šalims turi su teisiniais ir mokestiniais aspektais susijusių padarinių. EESRK mano, kad rizikos vietos principas draudimo srityje atitinka savo paskirtį. Vis dėlto Komitetas supranta, kad reikia pervarstyti visuotinės gerovės taisykles, nes jomis valstybėms narėms suteikiama galimybė priimti teisės aktus, kurie gali trukdyti tarpvalstybiniu lygmeniu platinti draudimo produktus.

Briuselis, 2016 m. balandžio 27 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Šiuolaikiškos ir labiau visai Europai pritaikytos autorių teisių sistemos kūrimas“

[COM(2015) 626 final]

(2016/C 264/06)

Pranešėjas: Denis MEYNENT

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2015 m. gruodžio 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Šiuolaikiškos ir labiau visai Europai pritaikytos autorių teisių sistemos kūrimas“

[COM(2015) 626 final].

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 13 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 216 narių balsavus už, 3 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK apgailestauja, kad nagrinėjamame komunikate Komisija išdėstė tam tikras gaires, tačiau nepateikė konkretesnių pasiūlymų ir neišreiškė savo nuomonės, o tai trukdo tinkamai organizuoti diskusiją.

1.2 Autorių teisės toliau yra viena pagrindinių priemonių, sauganti kūrinį autorius ir dalyvius, populiarinančius kūrinius bei pasirodymus tarpusavyje susietuose skaitmeniniuose tinkluose, ir teisingai jiems atlyginanti.

1.3 Komitetas ragina skubiai ratifikuoti Marakešo sutartį; pirmenybė turėtų būti teikiama švietimo, mokslinių tyrimų ir žinių sklaidos sričių išimtims; Komitetas taip pat pasisako už nenustatytą autoriaus teisių kūrinį skaitmeninimą.

1.4 EESRK mano, kad galima ir pageidautina ES lygmeniu suvienodinti kopijavimo asmeniniam naudojimui taisykles. Logiška, kad didžioji dalis išteklių, gaunamų iš asmeniniam naudojimui taikomo mokesčio, turėtų būti skirta finansuoti literatūrinę ir meninę kūrybą, kultūrų įvairovės didinimą ir, pavyzdžiui, švietimą ir mokslinius tyrimus.

1.5 EESRK ragina nustatyti teisinį pagrindą, kuris sudarytų palankias sąlygas kurti autorių teisėmis saugomus kūrinius ir skatintų į kuriamą bendros Europos rinkos struktūrą įtraukti naujo pavyzdžio licencijas ir naujus verslo modelius, kartu išsaugant autorių ir kūrėjų laisvę sudaryti sutartis ir teisę visapusiškai pasinaudoti savo kūrybos vaisiais.

1.6 EESRK mano, kad reglamentas yra tinkamiausia bendros skaitmeninės rinkos kūrimo priemonė; taip pat reikėtų sustiprinti esamas teisės nuostatas.

1.7 EESRK ragina Komisiją atlikti tyrimus ir išsamiau ištirti su nemokamomis licencijomis siejamus verslo modelius, jų esamą ir potencialią ekonominę svarbą, pajamas ir darbo vietas, kurias jie galėtų sukurti įvairiose srityse, bei galimus teisinius pasiūlymus, kurie būtų naudojami populiarinant ir taikant šiuos modelius.

1.8 EESRK mano, kad Europos kultūrų įvairovė yra svarbi europinės tapatybės dalis ir kad valstybėse narėse ji turėtų būti skatinama bei remiama.

1.9 Kovoiant su autorių teisių pažeidimais reikia visų pirma užkirsti kelią komercinio masto pažeidimams ir už juos bausti; siekiant šio tikslo būtina, kad valstybių narių teisėsaugos ir teisminės institucijos bendradarbiautų ir keistųsi informacija.

1.10 Reikia spręsti vertės perdavimo interneto aplinkoje problemą. Šiuo metu esama padėtimi naudojasi subjektai, save vadinantys tarpininkais, vengiantys kūrėjų sutikimo ir atlygio jiems.

2. Komisijos pasiūlymai

2.1 Nagrinėjamu veiksnių planu siekiama sumoderninti ES autorių teisių taisykles. Savo komunikate Komisija nurodė pagrindinius dalykus, kurių reikia siekiant konkrečiai įdiegti jos bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją: užtikrinti didesnes galimybes pasiekti turinį visoje ES, nustatyti autorių teisių išimtis, sukurti teisingesnę rinką ir kovoti su komerciniu piratavimu, tuo pačiu metu skatinant ilguoju laikotarpiu suvienodinti autorių teises.

2.2 Komunikate pateiktas pasiūlymas priimti reglamentą dėl internetinių turinio paslaugų tarpvalstybinio perkeliavimo užtikrinimo vidaus rinkoje ⁽¹⁾, kuris turėtų tapti nauju Europos vartotojų teisės aktu ir būtų pradėtas įgyvendinti 2017 m., kai Sąjungoje bus panaikinti tarptinklinio ryšio (angl. „roaming“) mokesčiai.

3. Įžanga

3.1 Tarp Europos valstybių yra labai nedaug skaitmeninio turinio judėjimo (viso 4%), didžioji dalis skaitmeninių paslaugų teikiama JAV, o likusi veikla vyksta valstybių viduje. Kol kas ES bendroji skaitmeninė rinka labai silpnai išvystyta. Vis dar yra kliūčių, trukdančių plėtoti daugelio valstybių pasienio regionuose gyvenančių gausių Europos kalbinių mažumų kultūrinius mainus.

3.2 Savo programoje „Nauja pradžia Europai“ ⁽²⁾ Komisijos pirmininkas prioritetu pripažino didelės skaitmeninės rinkos, į kurią be tautinės diskriminacijos įsijungtų visos ES valstybės narės, kūrimą.

3.3 Autorių teisės yra kūrimo ir kūrėjų, autorių, atlikėjų ir kitų teisių turėtojų atlygio bei apskritai kultūros ir kūrybos veiklos ir pramonės ekosistemos teisinis pagrindas. Autorių teisės – tai teritorinės teisės, kurios valstybėse narėse skiriasi. Pagal jas autorių teisių turėtojams visur suteikiamos išimtinės ir materialinės teisės, o pajamas jie gauna ne tik iš parduodamų licencijų, bet ir tuo atveju, kai paprasčiausiai yra galimybė, jog licencijos pirkejas nukopijuos kūrinių į kitas laikmenas arba perduos jį trečiajam asmeniui, nesant net pareigos įrodyti, kad kopija iš tiesų buvo padaryta (apmokestinamos privačios kopijos ir tuščios laikmenos, kurios gali būti naudojamos neteisėtoms kopijoms daryti); kai kuriose valstybėse netgi numatyta baudžiamoji atsakomybė už vis dėlto nepiktavališkus ir sąžiningus naudotojų veiksmus, tuo tarpu kitose valstybėse tokie veiksmai yra leidžiami.

3.4 Visose valstybėse autorių teisėms taikomos minimalios išimties ir apribojimai. Autorių teisės, sukurtos popierinės spaudos laikais ir taikytos tuometinėms technologijoms, visų pirma knygų leidybai, o vėliau – laikraščių ir žurnalų spaudai bei muzikos kūriniams, nevisiškai atitinka nuolat kintančią skaitmeninę ir didelės spartos tarpusavyje susietų tinklų pažangą, todėl jas būtina tobulinti. Kitose srityse, pavyzdžiui, naudojantis naujais būdais įsigyti muzikos bei garso ir vaizdo kūrinių, teisių valdymas yra dar sudėtingesnis dėl suskaidyto repertuaro. Šią problemą reikėtų spręsti naujojoje direktyvoje dėl kolektyvinio autorių teisių administravimo ⁽³⁾. Nuo vaškinių diskų pereinant prie DVD, pokyčiai buvo nedideli, ypač kūrinių platinimo arba skolinimo srityje. Naujosios technologijos visiškai pakeitė šį modelį, ir beveik visos diskų bei DVD parduotuvės buvo uždarytos, nes atsirado naujos platinimo formos arba skaitmeninių kūrinių prieiga internete. Tą patį galima pasakyti apie kiną, televiziją ir visus menus, kurių kūriniai gali būti skelbiami internete.

3.5 Kadangi taikytinos teisės nuostatos smarkiai nepakito, negalima visapusiškai pasinaudoti visomis materialinių ir nematerialinių kūrinių skaitmeninimo bei platinimo galimybėmis, nes internetas vystosi labai sparčiai ir apima visas sritis.

⁽¹⁾ COM(2015) 627 final (žr. šio Oficialiojo leidinio p. 86).

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/pg_fr_0.pdf.

⁽³⁾ OL L 84, 2014 3 20, p. 72; OL C 44, 2013 2 15, p. 104.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK apgailestauja, kad nagrinėjamame komunikate Komisija išdėstė tam tikras gaires, tačiau nepateikė konkrešnių pasiūlymų ir neišreiškė savo nuomonės, o tai trukdo tinkamai organizuoti diskusiją.

4.2 2006 m. spalio 26 d. nuomonėje ⁽⁴⁾ EESRK ragino Komisiją pateikti pasiūlymų, kaip būtų galima sukurti ir apsaugoti nemokamas licencijas, kaip antai techniniams dokumentams taikomą LGPL ar literatūros ir meno kūriniais taikomą *Creative Commons* licenciją. Tačiau nepaisant šio klausimo svarbos – labai didelė dalis serverių ūkių visame pasaulyje veikia pagal nemokamas licencijas, kaip antai GNU/Linux sistemai skirtas Debian arba GPL – tenka konstatuoti, kad iki šiol Komisija šioje srityje nepateikė nė vieno pasiūlymo.

4.3 Tai daro neigiamą poveikį tarpvalstybinių duomenų ir paslaugų judėjimui bendroje Europos rinkoje. *Creative Commons* licencija ir viešoji sritis iš tikrųjų yra naujos universalios erdvės, kurių atsiradimą lėmė skaitmeninimas ir tarpusavyje susietas tinklas, tačiau dėl teisės susiskaidymo kyla tiek pat sunkumų, kiek pasienio kliūčių tarpvalstybinei prekybai.

4.4 Teisė turi padėti autoriams bei kūrėjams ir naudotojams pasinaudoti neįtikėtinai didelėmis interneto galimybėmis, o ne juos riboti ir varžyti. ES teisės aktai turėtų padėti pašalinti kuo daugiau tarpvalstybiniais mainams trukdančių kliūčių, susijusių su tautinių mažumų kalbomis Europos Sąjungoje, ir suteikti lengvesnę prieigą prie paslaugų ir kūrinių.

4.5 Užtuot baiminęsi dėl tokių pokyčių, teisių savininkai veikia turėtų pasinaudoti jų teikiamomis galimybėmis. „Laisva“ savaimė nereiškia „nemokama“: pavyzdžiui, diegiant atvirojo kodo programinę įrangą galima rinktis kitokį verslo modelį, kuris grindžiamas paslauga ir padeda kurti darbo vietas, skirtingai nuo tam tikros dabartinės praktikos, kai pirmenybė teikiama savininko pajamoms ir teisinei apsaugai.

4.6 EESRK dar kartą ragina Komisiją atlikti tyrimus ir išsamiau iširti verslo modelius, susijusius su nemokamomis licencijomis, jų esamą ir potencialią ekonominę svarbą, pajamas ir darbo vietas, kurias jie galėtų sukurti įvairiose srityse, bei galimus teisinius pasiūlymus, kurie būtų naudojami populiarinant ir taikant šiuos modelius.

4.7 Patirtis, kai internete pagal nemokamas licencijas skelbiamos mokslinės publikacijos, viešosiomis subsidijomis paremtų mokslinių tyrimų ataskaitos, universitetinių paskaitų kursai (siekiant kompensuoti neproporcingą aukštojo mokslo kainą kai kuriose valstybėse), pavyzdžiui, visos MIT paskaitos, nusipelno didelio dėmesio ir turi būti iširta siekiant galbūt pritaikyti ją ES (atviruose masinio nuotolinio mokymo kursuose MOOC). Žvelgiant iš šios perspektyvos, aukštasis mokslas ir kultūra yra bendras turtas, sudarantis palankias sąlygas kurti žinių visuomenę, kurią mes norime ugdyti ES.

4.8 Gamybos būdai keičiasi ir tarpusavyje susietuose tinkluose platinamas nematerialusis turtas bei paslaugos yra naujas ekonominio vystymosi ir darbo vietų bei novatoriškų įmonių kūrimo orientyras. Keičiasi vartojimo būdai ir sparčiai plinta nauji metodai, tačiau reikia pripažinti, kad nepaisant šio fakto vis dar nėra esamus nematerialiųjų paslaugų tiekėjus siejančios bendros ES rinkos. Tai visų pirma lemia skirtingi valstybių narių prioritetai ir kultūrinė praktika, kalba, kuria kalba vartotojai, ir autorių teisių susiskaidymas, kuris nepalengvina Europos rinkos plėtros bei daugiateriorių arba europinių licencijų kūrimo.

4.9 EESRK ragina nustatyti teisinį pagrindą, kuris sudarytų palankias sąlygas kurti autorių teisėmis saugomus kūrinius ir skatintų į kurią bendros Europos rinkos struktūrą įtraukti naujo pavyzdžio licencijas ir naujus verslo modelius, kartu išsaugant autorių ir kūrėjų laisvę sudaryti sutartis ir teisę visapusiškai pasinaudoti savo kūrybos vaisiais. Šie nauji modeliai gali būti plėtojami lygiagrečiai su PINO sutartyse pateiktais modeliais. Šis klausimas turėtų tapti neatsiejama Komisijos 2015 m. gegužės mėn. paskelbtos skaitmeninės strategijos ir nagrinėjamo autorių teisių modernizavimo plano dalimi.

⁽⁴⁾ OL C 324, 2006 12 30, p. 8.

4.10 Kita kliūtis yra išimtys. EESRK ragina valstybes nares kuo skubiau ratifikuoti Marakešo sutartį, kurioje nustatytos akliesiems ir silpnaregiams taikomos išimtys. ES pasirašė šią sutartį, bet tam, kad ji įsigaliotų, sutartį turi ratifikuoti kiekviena valstybė narė atskirai. EESRK rekomenduoja Komisijai, vadovaujantis Europos Parlamento 2015 m. liepos 9 d. nuomone, paraginti valstybes nares kuo skubiau ratifikuoti šią svarbią sutartį, kurią sudaryti buvo labai sunku dėl konservatyvaus tam tikrų šalių požiūrio. Be to, Komitetas primygtinai ragina Europos Vadovų Tarybą dėti visas pastangas ratifikavimo procesui pagreitinti.

4.11 Taip pat reikia stiprinti akliesiems ar silpnaregiams prieinamų kūrinių gamybą, nes šiuo metu daugiau kaip 95 % knygų jiems neprieinamos.

4.12 Reikėtų atsižvelgti ir į kitas su skaitmenine era ir tinklais susijusias išimtis, visų pirma susijusias su viešojo sektoriaus moksliniais tyrimais, universitetinių ir viešųjų bibliotekų atliekamu viešajai sričiai priskirtų arba nenustatytų autorių teisių literatūros kūrinių skaitmeninimu, skaitmeninių knygų ir garso bei vaizdo laikmenų skolinimu, turint omenyje sparčiai augantį e. skaityklių skaičių ir didžiulę naujų laikmenų įvairovę. Taip pat svarbu paminėti, kad kai kurių technologijų pramonė vėl bando siekti apsaugos tam, kas jau yra viešojo erdvėje, ir riboja galimybes gauti prieigą komercinės strategijos tikslais.

4.13 Suskirstymas į geografines zonas taip pat trukdo platinti kūrinius. Jis turi poveikio visiems potencialiems naudotojams, bet visų pirma – gausioms ES kalbinėms mažumoms, kurios susidarė dėl Europos politinio ir kalbinio žemėlapių skirtumų ir yra istorinis paveldas bei XIX–XX a. karų padarinys. Dėl vis dažniau pasigirstančių populistinių ir nacionalistinių kalbų, ši problema turėtų būti skubiai sprendžiama politiniu lygmeniu. Europos regioninių arba mažumų kalbų chartija plačiai ratifikuota, bet esamos kliūtys smarkiai mažina, pavyzdžiui, televizijos laidų regioninėmis kalbomis kultūrinį poveikį.

4.14 EESRK mano, kad Europos kultūrų įvairovė yra svarbi europinės tapatybės dalis ir kad valstybėse narėse ji turėtų būti skatinama bei remiama.

4.15 EESRK manymu, šie klausimai yra prioritetiniai. Komitetas ragina Komisiją atsižvelgti į jo pasiūlymus, nes jie neprieštarauja tarptautinėms sutartims dėl autorių teisių ir gali atverti naujas galimybes ES bendrai skaitmeninei rinkai kurti.

5. Konkretios pastabos

5.1 Dėl to artimiausioje ateityje prireiks pokyčių, sietinų su 2015 m. gegužės mėn. paskelbta 16 iniciatyvų strategija ir anksčiau išdėstytomis bendromis pastabomis, kuriose pateikiama nauja didelė bendro turto, sąveikumo ir tarpvalstybinių ryšių bei nemokamų licencijų populiarinimo iniciatyva. Savo nuomonėse dėl Skaitmeninių sutarčių teisės (INT/775) ir dėl Bendro vartojimo ekonomikos ir savireguliacijos (INT/779) EESRK pripažįsta autorių teisės svarbą norint tinkamai apibrėžti suinteresuotųjų subjektų teises skaitmeninių sutarčių ir dalijimosi ekonomikos klausimais.

5.2 EESRK susidomėjęs pažymi, kad Komisija aiškiai nurodė, jog autorių teises Sąjungoje reglamentuojantys teisės aktai turi būti pritaikyti, kad visi rinkos dalyviai ir piliečiai galėtų pasinaudoti šios naujos aplinkos teikiamomis galimybėmis, ir kad siekiant įveikti susiskaidymą ir trintį funkcionalioje bendroje rinkoje turi būti suvienodinta ES teisės sistema. Komitetas pritaria šiam tikslui, bet pažymi, kad Vyriausybės laikosi pozicijos, kad reikia išsaugoti teritoriškumą, nes jį laiko vienintele priemone užtikrinti kūrybos finansavimą. Esama ir kitų priemonių, ir jas reikia ištirti, tad nedera uždaryti durų bent jau tol, kol objektyviai neišnagrinėtos alternatyvos.

5.3 Komitetas netiki, kad neveiklumas ir pokyčių atsisakymas autorių teisių srityje yra suderinami su sparčiais technologijų pokyčiais bei paslaugų ir platinimo inovacijomis, neišvengiamai atsirandančiomis ir plėtojamosis vystantis internetui ir tinklams, įskaitant spartųjį ryšį. Jis pritaria Komisijos nuomonei, kad derėtų, „kur reikalinga, pritaikyti autorių teisių taisykles prie naujų technologijų realiųjų, kad taisyklės toliau atitiktų uždavinius“.

5.4 Išimčių, glaudžiai susijusių su mokymu, moksliniais tyrimais ir galimybe gauti žinių, yra daug ir įvairių, o ateityje gali būti dar daugiau. Išimtimi gali būti laikomi tiek atvejai, kai kūrinio, knyga ar paskaitų kursu pasiremiama tik kaip pavyzdžiu ar iliustracija, tiek (jeigu ne teisėje, tai praktikoje) atvejai, kai jie naudojami be apribojimų.

5.5 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2001/29/EB⁽⁵⁾ dėl autorių teisių pateikiamas išimčių sąrašas. Galimybės praktiškai įgyvendinti šiame sąrašė pateikiamus punktus ir pažanga turėtų būti svarstomos pagal dalyvaujančios demokratijos principus siekiant pažangos formuojant individualią ir kolektyvinę nuomonę bei nuoseklus ES išimčių, kurios turi būti tiksliai apibrėžtos siekiant lengviau pritaikyti, teisės suvienodinimo. EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad išimties mokymo, mokslinių tyrimų ir dalijimosi žiniomis srityse turi būti pripažintos prioritetingomis; ruošiantis ateities iššūkiams taip pat reikėtų išnagrinėti kitą bendrą turtą.

5.6 EESRK mano, kad galima ir pageidautina ES lygmeniu suvienodinti kopijavimo asmeniniam naudojimui taisykles. Jis remia Komisijos veiksmus šia linkme, kurių reikėtų imtis kuo greičiau, nes nacionaliniai skirtumai yra didelė kliūtis kuriant bendrą elektroninių prekių rinką, nors jau atsirado ir naujų laikmenų. Nuoseklumas būtinas laisvam prekių, kurioms priskiriamos tokios laikmenos, judėjimui. Paskirstant iš mokesčių už laikmenas gaunamas pajamas reikėtų atsižvelgti į tai, kad dauguma šių laikmenų nėra skirtos kūrinio, kurių autorių teisės saugomos, kopijoms; dėl to logiška, kad atitinkama išteklių dalis turėtų būti skirta finansuoti kūrybai ir kultūrų įvairovės rėmimui, kaip tai daroma kai kuriose valstybėse narėse, ir, pavyzdžiui, su švietimu bei moksliniais tyrimais susijusiam bendram turtui.

5.7 Komitetas yra įsitikinęs, kad siekiant griežtai užtikrinti vartotojų lygybę, neatsižvelgiant į jų ekonominę galią, neutralumo principas turi likti vienu esminių interneto principų. Tinklo neutralumo principas yra pamatinis interneto principas, užtikrinantis, kad telekomunikacijų operatoriai laikysis vienodo požiūrio į naudotojų komunikaciją ir tiesiog perduos informaciją. Vadovaujantis šiuo principu, visi naudotojai gali naudotis tuo pačiu tinklu nepriklausomai nuo jų turimų lėšų. Ši apibrėžtis ir neutralumo apsaugos nuostata turėtų būti aiškiai išdėstytos ES teisės aktuose.

5.8 Kovojant su autorių teisių pažeidimais reikia padaryti galą komercinio masto pažeidimams, dėl kurių autoriai netenka didelės dalies pajamų. Komitetas jau ne kartą išreiškė nuomonę apie problemas, kurių kyla kovojant su turto klastojimu ir visų formų autorių teisių bei gretutinių teisių pažeidimais; todėl jis pateikia nuorodą į ankstesnes savo nuomones, manydamas, kad gali visapusiškai remtis jose išdėstytais mintimis⁽⁶⁾.

5.9 Autorių teisės toliau yra viena pagrindinių priemonių, sauganti kūrinio autorius ir dalyvius, populiarinančius kūrinius bei pasirodymus tarpusavyje susietuose skaitmeniniuose tinkluose. Siekiant prisitaikyti prie staigių technologijų pokyčių ir inovacijų paslaugų ir platinimo srityje, reikia tobulinti ir autorių teises. Autorių teisių modernizavimas turi vykti tokioje aplinkoje, kuri padėtų užtikrinti kūrėjų ir atlikėjų teises, teisingai atlyginti jiems už kūrybines pastangas, susieti juos su kūrinio komercine sėkme ir išlaikyti aukštą kūrinio apsaugos bei finansavimo lygį. Visų pirma reikia persvarstyti su autorių teisėmis susijusių interneto platformų paslaugų teisinį statusą. Nors šiandien tai pagrindinis būdas naudotojams gauti prieigą prie turinio internete, platformų paslaugų platintojai teigia, kad tėra techniniai tarpininkai ir atsisako atlyginti turinio kūrėjams. Tai kenkia rinkos veiksmingumui, iškreipia konkurenciją ir menkina bendrą kultūros turinio internete vertę.

5.10 Jeigu būtų atsisakyta prisitaikyti prie visuotinio interneto pobūdžio, didelės spartos ir naujų vartotojų lūkesčių, intelektinių kūrinių pažangai ir platinimui naudingos autorių teisės netektų vertės. Tačiau reikės sutikti su išimtimis, kurios grindžiamos kitų suinteresuotųjų šalių, kurių socialiniai poreikiai kinta (pavyzdžiui, neįgaliųjų, studentų ar viešųjų bibliotekų), teisėmis. Tolesnius autorių ir gretutinių teisių pokyčius „europinimo“ linkme turės įgyvendinti valstybės narės, nes iš tikrųjų jos valdo pagrindinius būsimų pokyčių teisinius svertus.

⁽⁵⁾ 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001 6 22, p. 10).

⁽⁶⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 72; OL C 44, 2013 2 15, p. 104; OL C 68, 2012 3 6, p. 28; OL C 376, 2011 12 22, p. 66; OL C 376, 2011 12 22, p. 62; OL C 18, 2011 1 19, p. 105; OL C 228, 2009 9 22, p. 52; OL C 306, 2009 12 16, p. 7; OL C 182, 2009 8 4, p. 36; OL C 318, 2011 10 29, p. 32; OL C 324, 2006 12 30, p. 8; OL C 324, 2006 12 30, p. 7; OL C 256, 2007 10 27, p. 3; OL C 32, 2004 2 5, p. 15.

5.11 EESRK mano, kad reglamentas yra tinkama teisinė priemonė kurti bendrą skaitmeninę rinką, nes aišku, kad dėl nacionalinių teisės sistemų įvairovės to padaryti praktiškai neįmanoma ir kad šią kliūtį reikės įveikti be diskriminacijos sutelkiant dialogui visus suinteresuotuosius subjektus, įskaitant nemokamos programinės įrangos licencijų ir turinio bei su jais susijusių naujų paslaugų ir verslo modelių atstovus. Taip pat derėtų išsamiau išnagrinėti kliūtis daugiateritorėms licencijoms ir nustatyti priemones šioms kliūtims įveikti.

5.12 Prasiveržę įvairūs interesai ir su autorių teisėmis susiję prietariai yra tokie stiprūs, kad pažangos galbūt pavyks pasiekti mažais žingsneliais, atliekant griežtą vertinimą ir ieškant proporcingų sprendimų, tačiau reikia padaryti viską, kad būtų galima iš tiesų sukurti žinių ir informacijos visuomenę, kuri vienintelė pajėgi išvesti Europą iš sąstingio ir krizės, keliančių pavojų patiems Europos idealo pagrindams. Dinamiškos rinkos socialinėje ekonomikoje pirmenybė turėtų būti teikiama bendrajam interesui, o ne tam tikriems specifiniams interesams.

Briuselis, 2016 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų skaitmeninio turinio teikimo sutarčių aspektų“

[COM(2015) 634 *final* – 2015/0287 (COD)]

ir

„Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų internetinio ir kitokio nuotolinio prekių pardavimo sutarčių aspektų“

[COM(2015) 635 *final* – 2015/0288 (COD)]

(2016/C 264/07)

Pranešėjas Jorge PEGADO LIZ

Taryba, 2016 m. sausio 18 d., ir Europos Parlamentas, 2016 m. sausio 21 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų skaitmeninio turinio teikimo sutarčių aspektų

[COM(2015) 634 *final* – 2015/0287 (COD)]

ir

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų internetinio ir kitokio nuotolinio prekių pardavimo sutarčių aspektų

[COM(2015) 635 *final* – 2015/0288 (COD)].

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 13 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 146 nariams balsavus už, 61 – prieš ir 44 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK sutinka su tuo, kad būtina ir naudinga reglamentuoti tam tikras sritis, kurios išvardytos Komisijos komunikate (COM(2015) 633 *final*), visų pirma pasiūlymo dėl direktyvos dėl tam tikrų skaitmeninio turinio teikimo sutarčių aspektų nuostatose.

1.2. Tačiau EESRK mano, kad kiti Komiteto išvardyti aspektai yra daug svarbesni už sutarčių teisių reglamentavimą internetinio kilnojamųjų materialijų prekių pardavimo sutarčių srityje, kad jie yra reikšmingesni ir prioritetiniai atsižvelgiant į tikslus, kuriuos Komisija ketina pasiekti ir kurie susiję su bendrosios skaitmeninės rinkos sukūrimu, ir kad jie yra didelės kliūtys, trukdančios vystyti tarpvalstybinę prekybą.

1.3. Be to, EESRK nesutinka su Komisijos nurodytu teisiniu pagrindu, taikomu nagrinėjamiems aspektams, ir siūlo veikiau remtis SESV 169 straipsniu.

1.4. Vadovaujantis šio straipsnio 2 dalies a punktu ir 4 dalimi, patvirtintos priemonės iš esmės turi būti paremtos minimalaus suderinimo direktyvomis; Europos teisės aktų leidėjas tam visuotinai pritarė.

1.5. EESRK mano, kad šių klausimų reglamentavimas dviem direktyvomis, o ne viena priemone, yra priimtinas tik tuo atveju, jei skubiai būtina ir tikslinga reglamentuoti skaitmeninio turinio pardavimą internetu.

1.6. Jis taip pat mano, kad priežastys, dėl kurių pasirinktas tikslinis visiškasis suderinimas, o ne kitos galimybės, pavyzdžiui, neprivaloma Europos pavyzdinė sutartis kartu su ES pasitikėjimo ženklu arba minimalus suderinimas pagal SESV 169 straipsnį, yra nepakankamos.

1.7. Dėl aspektų, kurie nuo šiol bus reglamentuojami atskirai, kaip nurodyta pasiūlyme dėl internetinio kilnojamųjų materialijų prekių pardavimo sutarčių, jis mano, kad būtų teisingiau šiuos aspektus reglamentuoti kartu su kitais aspektais atliekant Direktyvos 1999/44/EB, į kurios vieną skyrių jie įtraukti, peržiūrą, susijusią su programos REFIT įgyvendinimu vartotojų teisės srityje.

1.8. Be to, pasiūlymu dėl materialijų prekių pardavimo internetu Komisija nustatė dvi sistemas, pagal kurias laikomasi skirtingo požiūrio į prekių pardavimą internetu ir ne internetu, o tai yra nepriimtina.

1.9. Jeigu Komisijos ketinimas būtų patvirtintas toks, koks yra, EESRK siūlo pateiktas nuostatas šiek tiek patobulinti, kad nebūtų apribotos vartotojų teisės ir jiems iš tikrųjų būtų užtikrinta aukšto lygio apsauga, kaip reikalaujama SESV.

1.10. Tai visų pirma pasakytina apie taisykles dėl skaitmeninio turinio pardavimo, kurį jis laiko prioritetiniu ir dėl kurio vedinas pragmatškumo sutinka su Komisijos siūlomu maksimalaus tikslingo suderinimo siekiu.

1.11. Tačiau tai yra sritis, kurioje trūksta iš anksto numatytų priemonių ir kuriai būdingi reglamentavimo trūkumai. Šios priemonės ir trūkumai nesuderinami su maksimalaus suderinimo siekiu, todėl atsiranda neįveikiamų sunkumų nuostatas perkelti į nacionalinę teisę ir taikyti valstybėse narėse; šiuos trūkumus reikėtų pašalinti pateikiant pasiūlymą dėl konkrečių klausimų.

2. Ižanga. Vienas komunikatas, du pasiūlymai dėl direktyvos

2.1. Pateikusi nagrinėjamą komunikatą, Komisija žengė pirmą žingsnį, kad būtų taikoma Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija ⁽¹⁾, ir įgyvendino vieną svarbiausių savo 2015 m. darbo programos ⁽²⁾ priemonių, pasiūliusi šį dokumentą, kurio vienas iš tikslų yra „vartotojams ir įmonėms užtikrinti geresnes sąlygas pirkti ir parduoti prekes bei paslaugas visoje Europoje“ ir kuris apima šiuos du teisės aktus:

- a) pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų skaitmeninio turinio teikimo sutarčių aspektų ir
- b) pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų internetinio ir kitokio nuotolinio prekių pardavimo sutarčių aspektų.

2.2. Suprasdama, kad sisteminiu požiūriu pagrindiniai abiejų pasiūlymų aspektai glaudžiai susiję su direktyva dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų ⁽³⁾, Komisija nurodė, kad šie aspektai bus „kaip įmanoma suderinti“. Tačiau ji paaiškino savo sprendimą „priimti du teisės aktus“: nurodė, kad „dėl skaitmeninio turinio specifikos reikia tam tikrų taisyklių, kurios reglamentuojamos kitaip nei prekėms taikomos taisyklės“, ir kad „dėl sparčios skaitmeninio turinio technologinės ir komercinės raidos reikės peržiūrėti šios direktyvos taikymą“, taip pat pagrindė jų įtraukimą „į vieną teisinį dokumentą – direktyvą dėl skaitmeninio turinio teikimo“.

2.3. Abiem pasiūlymais Komisija siekia penkių tikslų:

- a) sumažinti sąnaudas, susijusias su nacionalinių sutarčių teisių skirtumais;
- b) užtikrinti teisinį tikrumą įmonėms;
- c) padėti vartotojams naudotis apsipirkimo internetu tarpvalstybiniu mastu visoje ES pranašumais;
- d) sumažinti vartotojų nuostolius dėl trūkumų turinio skaitmeninio turinio;

⁽¹⁾ EESRK nuomonė, OL C 71, 2016 2 24, p. 65.

⁽²⁾ COM(2014) 910 final.

⁽³⁾ OL L 171, 1999 7 7, p. 12.

e) apskritai užtikrinti vartotojų ir įmonių interesų pusiausvyrą ir gerinti kasdienį gyvenimą.

2.4. Komisija mano, kad abiem atvejais tinkamiausias metodas yra tikslingas nuostatų suderinimas. Visiškai bus suderintos taisyklės dėl skaitmeninio turinio teikimo ir internetinio prekių pardavimo sutarčių, taip pat privalomos skaitmeninio turinio teikimo arba internetinio prekių pardavimo sutarčių šalių teisės ir pareigos. Tai reiškia, kad visiškai bus suderintos beveik visos direktyvos nuostatos, išskyrus „sutarčių sudarymo, galiojimo ar padarinių taisykl[es], įskaitant sutarties nutraukimo padarinius“ (pasiūlymo dėl nuotolinio pardavimo direktyvos 1 straipsnio 4 dalis), ir kai kurie direktyvos įgyvendinimo aspektai.

2.5. Dėl taikymo srities pažymėtina, kad Komisija aiškiai nustatė, jog į ją patenka tik įmonių ir vartotojų santykiams taikomos nuostatos dėl sutarčių teisės, nes, kaip nurodyta poveikio vertinime (p. 23), nėra jokio įrodymo, dėl kurio būtų galima manyti, kad sutarčių teisės skirtumai trukdo ES įmonėms pirkti už savo šalies ribų. Komisija pripažįsta, kad MVĮ, kurios yra silpnesnės dėl turimos mažesnės derybinės galios, taip pat patiria su sutarčių teise susijusių sunkumų, visų pirma naudodamosi skaitmeniniu turiniu. Tačiau, pirmiausia atsižvelgdama į suinteresuotųjų subjektų ir valstybių narių išdėstytas pozicijas, Komisija nusprendė šį klausimą išnagrinėti remdamasi kitomis bendrosios skaitmeninės rinkos strategijoje paskelbtomis iniciatyvomis.

2.6. Dėl teisės akto pasirinkimo pažymėtina, kad Komisija sprendimą priimti direktyvą, o ne reglamentą aiškina tuo, jog direktyvos šiuo atveju tinka labiau nei reglamentai, nes jomis valstybėms narėms paliekama laisvė pritaikyti įgyvendinimą pagal savo nacionalinę teisę. Komisijos teigimu, pasirinkus direktyvą ir kartu visapusiškai bei tikslingai suderinus privalomas vartotojų teises, bus užtikrinta tinkama aukšto lygio vartotojų apsaugos ES lygmeniu ir didesnių naujų galimybių, kurios įmonėms suteikiamos visapusiškai suderinus teises, pusiausvyrą.

2.7. Atsižvelgdama į ekonominius aspektus Komisija nagrinėjamus direktyvų projektus pateisina tam tikromis prielaidomis, visų pirma tuo, kad:

- a) dar nepanaudotas didelis Europos elektroninės prekybos rinkos potencialas;
- b) sukūrus bendrąją skaitmeninę rinką, būtų paskatintas augimas Europoje;
- c) ES įmonės galės padidinti savo konkurencingumą, nes gebės lengviau prekiauti ne tik savo nacionalinėje, bet ir kitose rinkose;
- d) jeigu vartotojams bus suteiktos vienodos teisės ir aukšto lygio apsauga, padidės jų pasitikėjimas ir jie dažniau ryšis pirkti užsienyje;
- e) jeigu su sutarčių teise susijusios kliūtys būtų panaikintos, internetu tarpvalstybiniu mastu prekiautų maždaug 122 000 daugiau įmonių. Tarpvalstybinės ES prekybos vertė galėtų padidėti maždaug 1 mlrd. EUR. Didesnė konkurencija mažmeninės prekybos internetu srityje paskatintų mažmeninių kainų mažėjimą visose valstybėse narėse (vidutiniškai maždaug 0,25 % ES lygmeniu), todėl ES namų ūkių vartojimas tiesiogiai padidėtų maždaug 18 mlrd. EUR;
- f) be to, platesnis gaminių ir paslaugų pasirinkimas padėtų užtikrinti didesnę vartotojų gerovę. Internetu iš kitų valstybių imtų pirkti 7,8–13 mln. papildomų vartotojų. Apskritai realusis Sąjungos BVP kasmet padidėtų maždaug 4 mlrd. EUR.

2.8. Tačiau tam, kad numatyti rezultatai būtų pasiekti, dviejų šiuo metu pasiūlytų direktyvų neužtenka; jos yra platesnio priemonių rinkinio dalis – Komisija visų pirma išskiria tokias šio rinkinio priemones:

- a) pasiūlymas dėl reglamento dėl interneto turinio paslaugų tarpvalstybinio perkeliavimo užtikrinimo;

- b) aukštos kokybės tarpvalstybinių siuntinių pristatymo paslaugų įdiegimas;
- c) geografinio blokavimo panaikinimas;
- d) pradėjusi veikti elektroninio ginčų sprendimo platforma ⁽⁴⁾.

2.9. Galiausiai Komisija paaiškina, kad reikia „imtis veiksmų dabar“, kol nevēlu, nes, vēluojant imtis veiksmų skaitmeninio turinio srityje, galētų būti priimta nacionalinių nuostatų, dėl kurių didēs teisinis susiskaidymas, todėl kils kliūčių tiek tarpvalstybinius sandorius sudarantiems vartotojams, tiek tiekėjams.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Ekonominių ir psichologinių priežasčių, kurios parodytų, kaip pasiūlyti teisės aktai susiję su elektroninės prekybos apimties didėjimu, taip pat informacijos, kokią neišvengiamą įtaką šie teisės aktai turēs Europos ekonomikos augimui, veikiausiai reikētų ieškoti prie poveikio vertinimo pridėtame tyrime. Tačiau išsamiai išnagrinėjus šį dokumentą aiškiai ir įtikinamai nenustatyta, kad duomenys, kuriais jis pagrįstas ir kurie jame pateikti kaip galutiniai, yra visiškai patikimi, kad jiems įtakos neturi kiti veiksniai ir kad pasirinkus kitas galimybes nebūtų pasiekta geresnių rezultatų.

3.1.1. Net pripažinus, kad pradiniai statistikos duomenys yra patikimi (pagal juos 62 % Europos prekybininkų (p. 10), t. y. daugiau kaip 122 000 įmonių, ir daugiau kaip 13,5 % vartotojų (p. 13), t. y. 8–13 mln. vartotojų daugiau – bendras jų skaičius padidētų iki 70 mln., tarpvalstybinio internetinio pardavimo sistema naudotųsi, jeigu būtų panaikintos tariamos kliūtys ir nebūtų patiriama papildomų išlaidų, tiesiogiai susijusių su šiuo metu taikoma teisine sistema), tai neleidžia aiškiai nustatyti, kad būtų sudaryta daugiau verslo sandorių, ir pagrįsti prielaidos, kad atsirastų neišvengiamas ir išskirtinis padarinys – ES BVP padidētų 0,03 %, t. y. maždaug 4 mlrd. EUR; tačiau neabejotina, kad kiekviena įmonė turētų patirti vidutiniškai 7 000 EUR išlaidų, siekdama pritaikyti sutartis prie naujos sistemos.

3.1.2. Be to, šiame tyrime tinkamai neįvertinta, kokią lemiamą įtaką (galbūt didesnę negu pagal dabartinę teisinę sistemą, apibūdintą poveikio vertinimo 7 ir paskesniuose, taip pat 18 ir paskesniuose puslapiuose) pasirinkimui naudotis tarpvalstybinio internetinio pardavimo sistema toliau turēs kiti papildomi veiksniai, kaip antai kalbų vartojimą reglamentuojančios taisyklės, apmokestinimo sistema, kokybė, sparčiojo interneto paslaugų kaina ir galimybė naudotis šiomis paslaugomis, sukčiavimo rizika, teisinės išlaidos, mokėjimo priemonių saugumas, pardavėjų tapatybės ir sąžiningumo patvirtinimas, pasitikėjimo trūkumas vykstant teisiniems arba neteisiniems ginčų sprendimo procedūroms.

3.1.2.1. Šiuo klausimu labai svarbu tai, kad vēluojama perkelti nuostatas į nacionalinę teisę ir patiriama sunkumų jas taikant, taip pat tai, kad Direktyva 2013/11/ES ⁽⁵⁾ įdiegtos neteisminio ginčų sprendimo sistemos yra neveiksmingos; šie aspektai minimi visuose Komisijos užsakytuose tyrimuose. Jie dažnai paaiškinami tuo, kad kai kurioms valstybės narėms trūksta finansinių išteklių, ir dar labiau tuo, kad Reglamentu (ES) Nr. 524/2013 ⁽⁶⁾, kuris įsigaliojo 2016 m. vasario 15 d. ir yra labai svarbus bendrosios skaitmeninės rinkos veikimui, įdiegta elektroninio ginčų sprendimo (EGS) sistema akivaizdžiai neveikia.

3.1.3. Be to, aiškiai nenurodyta, kokia yra santykinė pasiūlos ir paklausos lankstumo įtaka apskaičiuojant perteklių rinkoje idealios konkurencijos sąlygomis, o ši įtaka, nors dėl jos ir daroma grynai teorinė prielaida, labai svarbi modelio patikimumui užtikrinti, jau nekalbant apie makroekonominės politikos išorės veiksnius, kurie iš esmės lemia vartotojų sprendimus pirkti, pavyzdžiui, griežtų taupymo priemonių padarinius (palyginti su augimo politika, kuri pagrįsta vartojimu ir taikant keinsistinių požiūrį skiriamomis investicijomis).

⁽⁴⁾ OL L 165, 2013 6 18, p. 1.

⁽⁵⁾ OL L 165, 2013 6 18.

⁽⁶⁾ Žr. 5 išnašą.

3.1.4. Galiausiai Komisijos vertinimas yra paremtas vien pasiūlytu modeliu ir jame visapusiškai neatsižvelgiama į kitų keturių modelių, kuriuos buvo galima pasirinkti (poveikio vertinimas, p. 23 ir paskesni) ir kurie taip pat galėjo padėti pašalinti šias kliūtis, ekonominius padarinius, kad būtų galima atlikti lyginamąją analizę. Būtent galėjo būti pasirinkta 5 galimybė „neprivaloma Europos pavyzdinė sutartis kartu su ES pasitikėjimo ženklu“ (p. 25), kuri būtų pigi, paprasta ir lemų nedidelę biurokratinę našą (p. 38 ir paskesni); kitaip tariant, ši galimybė labiausiai atitinka geresnio reglamentavimo dokumentų rinkinį⁽⁷⁾ ir programą REFIT⁽⁸⁾, taip pat ji sulaukė daugiausia paramos vykstant parengiamosioms konsultacijoms.

3.2. Be to, tinkamai nepagrįstas maksimalaus suderinimo direktyvų pasirinkimas. EESRK apskritai jau yra nurodęs, jog labiau pasisako už tai, kad, siekiant suderinti iš esmės su vidaus rinkos veikimu susijusius klausimus, būtų priimti kuo išsamesni reglamentai, o ne direktyvos. Jis taip pat išreiškė pageidavimą, kad tose srityse, kurios turi konkretų poveikį vartotojų teisėms, būtų priimamos minimalaus suderinimo direktyvos, kaip, beje, reikalaujama pagal SESV (169 straipsnio 4 dalis) įtvirtintą principą.

3.2.1. Kita vertus, EESRK ne kartą yra kritikavęs vyraujančią pastarųjų metų tendenciją, kad Komisija priėmė maksimaliai suderintas direktyvas, pagal kurias suteikiama nedidelė apsauga ir sunku patenkinti verslininkų interesus⁽⁹⁾.

3.2.2. Nagrinėjamu atveju yra daug klausimų, į kuriuos direktyvose neatsižvelgiama, nors labai svarbu juos suderinti, kaip antai amžius, kurio sulaukę nepilnamečiai gali sudaryti sutartis skaitmeninėje aplinkoje (pagal naujausios redakcijos Duomenų apsaugos direktyvą jiems tai leidžiama sulaukus 13–16 metų), konkrečių internetinėse sutartyse pateikiamų netinkamų sąlygų kategorijų, kurioms netaikoma Direktyva 93/13/EEB⁽¹⁰⁾, apibrėžtis, naujausia praktika, kai tam tikrų socialinių tinklų tinklalapiuose pateikiamas mygtukas „mokėti dabar“ (*pay now*) nenurodant jokios atsakingos platformos interneto svetainės, pageidautinas standartinės bendro reglamentavimo sąlygos dėl bendro reguliavimo įtraukimas.

3.3. Atrodo, kad dvi direktyvos, o ne viena, taip pat pasirinktos nepagrįstai, nes teisės nuostatos be reikalo padalytos į dvi dalis, ir reikia papildomų pastangų perkelti jas į nacionalinę teisę siekiant užtikrinti, kad jos atitiktų kiekvienos valstybės narės vidaus nuostatas, todėl būtina pateikti išsamesnį aiškinimą. Tačiau to visiškai nereikėtų, jeigu direktyvos dėl internetinio materialijų prekių pardavimo nuostatos būtų laikomos pagrindinėmis ir jeigu nematerialijų prekių pardavimo ypatumai būtų įtraukti kaip pagrindinės sistemos išimtys, nes neaišku, koks yra skirtumas tarp materialijų prekių ir skaitmeninio turinio, ypač kai jie tarpusavyje susiję.

3.4. Komisijos teigimu, teisės aktas pasirinktas remiantis: 189 visų kategorijų suinteresuotųjų subjektų atsakymais iš visos ES, gautais surengus viešas konsultacijas, konsultacijomis su grupe, kurią sudarė 22 įvairiausiems interesams atstovaujanti organizacijos ir kuri susitiko septynis kartus, seminarais su valstybių narių atstovais, Bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje komiteto posėdyje vykusiu susitikimu su nacionalinėmis institucijomis, atsakingomis už teisės aktų vykdymo užtikrinimą, ir Vartotojų politikos tinklo posėdyje vykusiu susitikimu su nacionalinėmis institucijomis, atsakingomis už vartotojų politiką (2015 m. gegužės mėn.). Vėliau šios imties teisėtumas buvo užginčytas, nes ji yra nedidelė⁽¹¹⁾.

3.4.1. Tačiau atsižvelgiant į žinomus ir paskelbtus rezultatus⁽¹²⁾ akivaizdu, kad aiškios pritarusiųjų pasirinktai galimybei daugumos nėra: vartotojų organizacijos aiškiai priešinosi tam, kad būtų taikomi prekybininko šalies teisės aktai, tuo tarpu dauguma profesinių organizacijų ir kai kurie akademinės bendruomenės atstovai šiai galimybei pritaria. Dauguma valstybių narių savo ruožtu suabejojo, ar reikia naujo teisės akto, kuriuo reglamentuojamas nuotolinis pirkimas (nes dabartiniame teisės akte jau atsižvelgiama į internetinį pardavimą), ir ypač tuo, ar reikia skelbti dvi direktyvas, nes jose sunku rasti tiksliai ir aiškiai nustatytas gaires. Objektiviai nagrinėjant atsakymus, gautus surengus konsultacijas, iš pirmo žvilgsnio matyti, kad penktajai galimybei apskritai pritaria tiek verslininkai, tiek vartotojai, nors šis scenarijus neabejotinai priklauso nuo pavyzdinės sutarties sąlygų turinio, dėl kurio turi susitarti sektoriaus subjektai, taip pat nuo to, kiek ES įmonės naudoja ir pripažįsta pasitikėjimo ženklą; šiai galimybei pritaria taip pat ir dėl to, kad dėl jos verslininkai patiria mažiausiai išlaidų.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė, OL C 13, 2016 1 15, p. 192.

⁽⁸⁾ EESRK nuomonė, OL C 230, 2015 7 14, p. 66.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonės: OL C 108, 2004 4 30, p. 81, OL C 317, 2009 12 23, p. 54 ir OL C 181, 2012 6 21, p. 75.

⁽¹⁰⁾ 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais, vėliau iš dalies pakeista 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES.

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė, OL C 383, 2015 11 17, p. 57.

⁽¹²⁾ <http://ec.europa.eu/justice/newsroom/contract/opinion/>

3.5. Galiausiai primintina, kad Komitetas savo nuomonę dėl vartotojų teisių skaitmeninėje aplinkoje turėjo progą išsamiai išdėstyti keliose nuomonėse – jis nustatė pagrindinę gairę, kad sudarant sandorius realiame pasaulyje, t. y. ne internetu (kai sutartys sudaromos dalyvaujant asmeniškai), pripažįstamos teisės turi atitikti teises, kurios pripažįstamos skaitmeninėje aplinkoje, nedarant poveikio skaitmeninio (nematerialiojo) turinio sandorių ypatumams ir atitinkamoms formoms, tačiau visada siekiant stiprinti šiuos sandorius, o ne mažinti jų skaičių ar juos silpninti. Pasiūlymu dėl materialiuųjų prekių pardavimo internetu Komisija nustatė dvi sistemas, pagal kurias laikomasi skirtingo požiūrio į prekių pardavimą internetu ir ne internetu, o tai yra nepriimtina.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Pirmiau pateiktos pastabos nereiškia, kad EESRK be išlygų nesutinka su tuo, kad būtina ir naudinga reglamentuoti tam tikras nagrinėjamuose pasiūlymuose dėl direktyvos išvardytas sritis, visų pirma susijusias su skaitmeninio turinio pardavimu internetu. Dėl materialiuųjų prekių pardavimo internetu EESRK rekomenduoja laiku priimti priemones pagal programą REFIT. Kadangi akivaizdžiai trūksta vietos, aptariant kiekvieną pasiūlymą pastabos pateikiamos tik dėl klausimų, kuriais nuomonė nesutampa su pasiūlytomis nuostatomis.

4.2. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų internetinio ir kitokio nuotolinio prekių pardavimo sutarčių aspektų (COM(2015) 635 final – 2015/0288 (COD))

4.2.1. Dėl teisinio pagrindo vartotojų atstovai ir dauguma EESRK narių mano, kad atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto nuomones teisinis pagrindas veikia turėtų būti SESV 169 straipsnio 2 dalis, nes svarstomas ne išskirtinai bendrosios rinkos sukūrimas, o iš esmės vartotojų teisių apibrėžtis, vartotojų apsauga ir gynimas; tačiau kai kurie EESRK nariai, t. y. verslo atstovai, pabrėžiantys bendrosios rinkos sukūrimo tikslą, pritaria Komisijai.

4.2.2. Kadangi pasirinkta direktyva, EESRK mano, kad reikėtų atlikti minimalų derinimą remiantis dabartinės direktyvos dėl pardavimo ir garantijų (1999/44/EB) modeliu, nes dėl pasirinktos galimybės didėja susiskaidymas, mažėja teisinis tikrumas ir nustatoma dviejų rūšių apsauga atsižvelgiant į tai, kad patobulintos nuostatos taip pat turėtų būti taikomos pardavimui realiame pasaulyje.

4.2.3. Kadangi teisės aktai, kuriais reglamentuojamas vartotojų gynimas, yra sudėtingi, pasiūlymas sąveikauja su daugeliu kitų taisyklių, kurios pasiūlymu papildomos⁽¹³⁾, tačiau tai reiškia, kad reikia pateikti nereikalingą ir sudėtingą aiškinimą, neatitinkantį geresnio reglamentavimo dokumentų rinkinyje pateiktų gero valdymo taisyklių, ir sunkiau perkelti nuostatas į nacionalinę teisę siekiant suderinti jas su galiojančiais nacionalinės teisės aktais, kuriais į nacionalinę teisę perkeltos ir papildytos Bendrijos nuostatos ir kurie įvairiose valstybėse narėse skiriasi.

4.2.4. Todėl EESRK norėtų, kad šiame pasiūlyme dėl direktyvos pateiktos taisyklės pagal programą REFIT būtų peržiūrėtos kartu su Direktyva 1999/44/EB.

4.2.5. Toliau pateikiama tam tikrų pasiūlymų, kaip konkrečiai iš dalies pakeisti keletą pasiūlymo nuostatų.

4.2.5.1. 1 straipsnis. *Dalykas*

Internetinių arba kai kurių nuotolinių paslaugų sutarčių sudarymas turėtų apimti, pavyzdžiui, turto nuomą.

4.2.5.2. 2 straipsnis. *Apibrėžtys*

1. Komerčinės garantijos sąvoka taip pat turėtų apimti kitų formų kompensaciją, nes kitaip šių garantijų nebūtų galima laikyti garantijomis, kurioms taikomos 15 straipsnio nuostatos.

⁽¹³⁾ Direktyva 2011/83/ES (OL L 304, 2011 11 22, p. 64), Direktyva 2009/125/EB (OL L 285, 2009 10 31, p. 10) ir 2010 m. gegužės 19 d. Direktyva 2010/30/ES (OL L 153, 2010 6 18, p. 1).

2. Kilnojamojo materialaus daikto sąvoka apibūdinta neaiškiai, todėl valstybės narės ją aiškina skirtingai.
3. Taip pat neišbraukti kitų rūšių produktai, kurie reglamentuojami nacionalinės teisės aktais, kaip antai farmacijos produktai ir medicinos prietaisai, kuriems netaikomi kiti vartotojų apsaugos dokumentai.
4. Nenurodyta, ar internetinės platformos gali būti laikomos pardavėjais.
5. Taip pat neapibūdinta gamintojo sąvoka siekiant nustatyti tiesioginę jo atsakomybę vartotojams, nurodytą 16 straipsnyje.

4.2.5.3. **3 straipsnis. Suderinimo lygis**

Suderinimo lygis turėtų būti minimalus, nustačius visus padarinius taikomai sistemai.

4.2.5.4. **4 ir 5 straipsniai. Atitiktis sutarčiai**

1. Reikėtų įtraukti tvarumo kriterijų⁽¹⁴⁾, nuo kurio turėtų priklausyti garantijos galiojimo laikotarpis.
2. Atitikties reikalavimai turi būti išdėstyti vartojant neiginį, kad vartotojai aiškiai nebūtų įpareigoti įrodyti, jog prekė netinkama, ir prievolė įrodyti prekės atitiktį tektų pardavėjui.
3. Straipsnyje nurodytos išimtys apima situaciją, kai pardavėjas apskritai atleidžiamas nuo atsakomybės ir vartotojas negali reikalauti, kad pardavėjas atsakytų, nepažeidžiant teisės grąžinti prekę (ši nuostata taikoma *Volkswagen* automobilių atveju).

4.2.5.5. **7 straipsnis. Trečiosios šalies teisės**

Pabaigoje reikia įterpti: „[...] nebent dėl to šalys aiškiai susitarė, ir toks susitarimas konkrečiai nurodytas sutarties nuostatose“.

4.2.5.6. **8 straipsnis. Reikšmingas atitikties sutarčiai nustatymo momentas ir prievolės įrodyti perkėlimas kitai šaliai**

1. 2 dalies pabaigoje reikia įterpti: „išskyrus atvejus, kai dėl ypač sudėtingo instaliavimo pateisinamas ilgesnis terminas, dėl kurio tariamasi su pardavėju“.
2. Šiuo pasiūlymu suteiktos teisės, susijusios su santykiu su pardavėju, turi būti perduodamos prekę įsigijusioms sąžiningoms trečiosioms šalims.

4.2.5.7. **9 straipsnis. Teisių gynimo priemonės, kuriomis vartotojas gali pasinaudoti neatitikties sutarčiai atveju**

1. Šioje nuostatoje kaip viena iš pradinių galimybių nenurodyta galimybė grąžinti prekę ir atgauti sumokėtą kainą, o tai prieštarauja daugelio valstybių narių vartotojų teisėms, kurios yra labai įvairios (Graikijos, Portugalijos, Airijos, Jungtinės Karalystės, Danijos ir Lietuvos).
2. Sąvoka „protingas terminas“ yra subjektyvi, ir dėl šios sąvokos labai svarbus klausimas į nacionalinę teisę gali būti perkeltas nevienodai, o tai nesuderinama su maksimalaus suderinimo tikslu. Kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Bulgarijoje, Prancūzijoje, Portugalijoje ir Liuksemburge, terminas yra 30 dienų, o Vengrijoje, Rumunijoje, Graikijoje ir Estijoje – 15 dienų. Nuostatoje turi būti nustatytas terminas, atitinkantis ilgiausią kai kuriose ES šalyse taikomą terminą, t. y. 15 dienų.
3. 3 dalies a punkte žodis „neįmanomas“ turėtų būti pakeistas žodžiais „technologškai neįmanomas“.

⁽¹⁴⁾ EESRK nuomonė, OL C 67, 2014 3 6, p. 23.

4. Be to, sąvoka „dideli nepatogumai“ taip pat yra subjektyvi ir turėtų būti išbraukta arba pakeista Austrijos įstatyme vartojama sąvoka „kuo mažesni nepatogumai“, kartu nurodžius galimybę vartotojo prekę nedelsiant pakeisti panašia preke, kol bus baigtas remontas.
5. Komisijos pasiūlyme neatsižvelgiama į reikalavimą, kuris jau nustatytas daugelio šalių teisės aktuose (Prancūzijos, Maltos, Graikijos, Rumunijos, Portugalijos ir Slovėnijos) ir pagal kurį verslininkus aprūpinantys gamintojai privalo turėti pakankamas atsarginių dalių atsargas arba galimybę pristatyti šias dalis pardavėjams per numatomą atitinkamos prekės naudojimo laikotarpį, – šis klausimas susijęs su numatytu nusidėvėjimu ir pakeistos dalies garantiniu laikotarpiu.
6. Komisija turėtų nustatyti pardavėjui prievolę laikinai suteikti pakaitinę prekę.

4.2.5.8. **10 straipsnis. Prekių pakeitimas**

1. Komisija nenumatė įstatyme nustatytos garantijos taikymo sustabdyti remonto arba pakeitimo laikotarpiu, o daugelio šalių teisės aktuose tai yra numatyta. Taip pat nenustatyta, kad garantija netaikoma, kol vyksta arbitražas, tarpininkavimo procedūra arba teismo procesas.
2. Pakeitimo atveju pakeistai prekei turėtų būti taikomas toks pat naujas garantinis laikotarpis, skaičiuojamas nuo prekės pristatymo dienos.

4.2.5.9. **11 straipsnis. Vartotojo teisė nuspręsti, ar taisyti, ar pakeisti prekes**

1. Dėl jau nurodytų priežasčių reikėtų išbraukti žodį „dideli“.
2. Jeigu trūkumai pasikartoja, vartotojui turi būti suteikta galimybė sutartį nutraukti automatiškai.

4.2.5.10. **13 straipsnis. Vartotojo teisė nutraukti sutartį**

1. Vartotojo pareiga nutraukus sutartį sumokėti už naudotą arba sugadintą prekę arba sumokėti sumažėjusią prekės vertę labai ginčytina.
2. Be to, Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, kad pasinaudojus teise pakeisti prekę vartotojas negali būti įpareigotas mokėti kompensaciją už trūkumų turinčią panaudotą prekę (byla *Quelle* ⁽¹⁵⁾).
3. Kai kelios prekės buvo pirktos už bendrą kainą neišskiriant prekių, nelengva nustatyti, kokią sumą reikia grąžinti.

4.2.5.11. **14 straipsnis. Terminai**

Nustatant terminą reikėtų atsižvelgti į garantinius laikotarpius, kurie jau taikomi tam tikrose valstybėse narėse (Suomijoje, Nyderlanduose, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje), kurios atsižvelgia į prekių tvarumą ir numatytą nusidėvėjimą.

4.2.5.12. **15 straipsnis. Komercinės garantijos**

1. 1 dalyje reikėtų įterpti tokį naują d punktą: „kitose garantijose, kurias pardavėjas suteikė trečiosios šalies vardu ir kurių tikslas – suteikti garantiją (įrangos draudimas, prekių ženklo garantijos ir kt.)“.
2. Taip pat reikia pateikti informaciją apie galimybę komercinę garantiją perduoti trečiosioms šalims.

4.2.5.13. **16 straipsnis. Teisė į žalos atlyginimą**

1. Kadangi šis klausimas nesuderintas, direktyva įgyvendinama labai nevienodai, o tai daro neigiamą poveikį komercinei veiklai.
2. Teisės aktuose turėtų būti nustatyta tiesioginė solidarioji gamintojo atsakomybė vartotojui tuo atveju, kai vartotojas nusprendžia prekę remontuoti arba pakeisti.

⁽¹⁵⁾ Byla C-404/06, 2008 m. balandžio 17 d. ES Teisingumo Teismo sprendimas (pirmoji kolegija), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?qid=1461850459727&uri=CELEX%3A62006CC0404>.

3. Taip pat reikėtų nustatyti, kad tais atvejais, kai pardavėjas pateikia skundą dėl gamintojo, pardavėjas turi teisę susigrąžinti visą patirtų išlaidų sumą.
4. Kaip ir pirmesnių punktų atveju, reikėtų nustatyti solidariąją internetinių platformų, kuriomis pasinaudojęs vartotojas nusipirko prekę, atsakomybę.

4.2.5.14 .17 straipsnis. Įgyvendinimo užtikrinimas

Tai, kad nesuderinti su direktyvos įgyvendinimo kontrole susiję aspektai, yra viena pagrindinių kliūčių, trukdančių užtikrinti veiksmingą vartotojų apsaugą ir sąžiningą konkurenciją.

4.3. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų skaitmeninio turinio teikimo sutarčių aspektų COM(2015) 634 final – 2015/0287 (COD)

4.3.1. Kaip pažymi pati Komisija, pasiūlymo priežastys, patirties kaupimas ir poveikio vertinimas tinka abiem pasiūlymams, nes abu jie yra pateikti kaip dokumentų, kuriais siekiama bendrų tikslų, rinkinys. Dėl šios priežasties abiejuose pasiūlymuose keliami bendri klausimai nebus aptariami dar kartą. EESRK pateiks tik pastabas dėl konkrečių aspektų. Tačiau iš karto reikėtų pažymėti, kad apskritai EESRK šiam pasiūlymui iš esmės pritaria, ypač šiems punkтам:

- a) ypatinga vartotojų apsauga perkant internetu nematerialiąsias prekes, nes prekės tampa vis sudėtingesnės, derybos vyksta nepakankamai skaidriai, kyla didesnių pavojų duomenų saugumui, konfidencialumui ir apsaugai, vykdoma tam tikrų konkrečių rūšių nesąžininga veikla ir netinkamos sąlygos, patiriama paslėptų išlaidų, kainos kinta atsižvelgiant į buvimą vietoje ir į tai, kad naudojamos labiau nematerialios priemonės (internetas, mobilieji telefonai, socialiniai tinklai ir kt.);
- b) skubiai reikia parengti aiškų teisės aktą srityje, kurioje, atrodo, tik viena valstybė narė (Jungtinė Karalystė) yra nustačiusi konkrečias šios rūšies sutartims taikomas taisykles;
- c) reikia toliau siekti kuo labiau suderinti aukšto lygio vartotojų apsaugą apsiribojant įmonių ir vartotojų sutartimis (B2C) ir tinkamiausias būdas tą padaryti būtų parengti reglamentą;
- d) būtina nustatyti vienodą šių sutarčių teisinį pobūdį;
- e) būtina bendrai suderinti visas kitas priemones, apibūdintas bendrosios skaitmeninės rinkos strategijoje, visų pirma apimančioje iniciatyvas, susijusias su galimybe perkelti turinį iš vienos valstybės į kitą, platformų vaidmeniu, laisvu duomenų judėjimu, Europos debesijos kompiuterija, našta, susijusia su PVM, ir veiksmais, skirtais užtikrinti turinio perkeliamumą ir sąveikumą, atsižvelgiant į elektroninio ginčų sprendimo platformos sukūrimą⁽¹⁶⁾ ir į 2004 m. spalio 27 d. Reglamento (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo peržiūrą;
- f) ypatingą dėmesį reikia skirti fizinių asmenų apsaugai tvarkant asmens duomenis, kuri reglamentuojama 1995 m. spalio 24 d. Direktyva 1995/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo⁽¹⁷⁾ ir 2002 m. liepos 12 d. Direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje⁽¹⁸⁾. Šios taisyklės visiškai taikytinos skaitmeninio turinio teikimui, nes jos turi įtakos asmens duomenų tvarkymui;
- g) reikia peržiūrėti teisės aktų rinkinį, susijusį su elektroninių ryšių paslaugomis;
- h) būtina užtikrinti, kad svarbią vietą užimtų su debesijos kompiuterija susijusios sutartys.

⁽¹⁶⁾ OL L 165, 2013 6 18, p. 1.

⁽¹⁷⁾ OL L 281, 1995 11 23, p. 31.

⁽¹⁸⁾ OL L 201, 2002 7 31, p. 37.

4.3.2. Toliau pateikiama pasiūlymų, kaip konkrečiai iš dalies pakeisti tam tikras pasiūlymo (kurį sudaro 24 straipsniai, o ne 20, kaip klaidingai nurodyta kai kurių redakcijų 5 punkte) nuostatas.

4.3.2.1. 1 straipsnis. *Dalykas*

Tai, kad direktyva neabejotinai susijusi su paslaugų teikimo sutartimis (tai aiškiai matyti iš sąvokų „skaitmeninis turinys“ ir „teikimas“ apibrėžčių, pateiktų pasiūlymo 2 straipsnio 1 ir 10 dalyse), sustiprina pateiktą pasiūlymą dėl ankstesnio pasiūlymo dėl direktyvos 1 straipsnio.

4.3.2.2. 2 straipsnis. *Apibrėžtys*

Pakartotas pasiūlymas į sąvokos „vartotojas“ apibrėžties taikymo sritį įtraukti individualių laisvųjų profesijų atstovus.

4.3.2.3. 3 straipsnis. *Taikymo sritis*

1. EESRK galėtų pritarti tam, kad būtų mokama natūra („už kitą atlygį nei pinigai“), jeigu bus tiksliai apibūdintas šios sąvokos turinys. Aptariant asmens arba kitų duomenų teikimą taip pat reikia patikslinti, kokie tai yra duomenys ir kokiomis sąlygomis bei aplinkybėmis jie teikiami.
2. Be to, reikėtų nurodyti, ar įtraukiamos tam tikros paslaugos, kaip antai mokama televizija, taip pat *Google* ir *Facebook Messenger* paslaugos, ir tai, ar tam tikros fizinės prieigos platformos arba daiktų internetas priskiriami materialiosioms ar nematerialiosioms prekėms.
3. Neaišku, ar 5 dalies a punkte nurodyta išimtis taip pat taikoma sveikatos priežiūrai, lošimams arba finansinėms paslaugoms. Šį punktą reikėtų patikslinti labiau, nes kitaip atsirastų teisinis netikrumas.
4. Sunku nustatyti, ar ši nuostata taip pat taikoma paslėptiems mokėjimams, t. y. paslaugoms, kurios teikiamos nemokamai, tačiau jas teikiant gali būti įtraukiamos kitos paslaugos, kurios iš tikrųjų yra mokamos.
5. 3 straipsnio 4 dalis, susijusi su asmens duomenimis, kuriuos tvarkyti griežtai būtina, turi būti taikoma ne tik sutarties įvykdymui, bet ir sudarymui; pagal asmens duomenų teisės aktuose nustatytas taisykles turi būti suteiktas leidimas tvarkyti šiuos duomenis.
6. Taip pat labai svarbu paaiškinti, kuo internete įsigytos prekės ir internetinės paslaugos skiriasi nuo prekių ir paslaugų, visiškai susijusių su tokiomis materialiosiomis prekėmis kaip nešiojami ar dėvimi įtaisai (*wearables*) arba daiktų internetas, dėl kurių pagrindinė procedūra vykdoma skaitmeninėje aplinkoje, tačiau šios procedūros pagrindas yra materialioji prekė.
7. Reikėtų užtikrinti, kad duomenų centrų paslaugos ir, visų pirma, vadinamosios debesijos kompiuterijos paslaugos šiame pasiūlyme būtų aiškiai apibūdintos, būtų nemokamos arba teikiamos už atlygį, nes dažnai jos susijusios su kitomis vartotojams teikiamomis paslaugomis arba tiekiamomis prekėmis, todėl direktyva joms galėtų būti netaikoma.
8. Šiame dokumente taip pat būtina nurodyti, ar skaitmeninio turinio paslaugos yra susietos su ryšių paslaugomis, pavyzdžiui, *Facebook*, *Messenger* arba *Google Hangout*, nes šiuo metu tokios paslaugos nereglamentuojamos Direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių paslaugų ir paprastai pripažįstama, kad kai kurios iš jų turi būti laikomos elektroninių ryšių paslaugomis, kurias teikiant užtikrinama didesnė vartotojų apsauga.

9. Be to, atvejai, kai asmens duomenys gaunami tik siekiant vykdyti sutartį, neaiškiai atskirti nuo atvejų, kai turi būti laikomasi teisės aktuose nustatytų įpareigojimų. Todėl EESRK kaip atsargumo priemonę siūlo nustatyti, kad direktyva taikoma visoms paslaugoms, teikiamoms pateikus asmens duomenis, išskyrus tik paslaugas, kurių teikėjas aiškiai įrodo, jog asmens duomenys naudojami vien sutarčiai vykdyti arba teisės aktuose nustatytiems įpareigojimams įgyvendinti.
10. Dėl 4 dalies taip pat pažymėtina, kad būtina nustatyti, kokiu atveju asmens duomenys renkami siekiant vykdyti sutartį arba laikytis teisės aktuose nustatytų įpareigojimų, nes kituose sektoriuose, kaip antai telekomunikacijų ir energetikos, asmens duomenys dažnai naudojami komercinėms pačių įmonių kampanijoms, nors juos naudoti leidžiama sutarčiai vykdyti, ypač jei tai taikoma kitų tipų atlygiui nei pinigai.

4.3.2.4. **4 straipsnis. Derinimo lygis**

EESRK pritaria pasiūlyme išdėstytiems motyvams, kuriais skatinamas maksimalus derinimas, jeigu bus užtikrinta aukščiausio lygio vartotojų apsauga.

4.3.2.5. **5 straipsnis. Skaitmeninio turinio teikimas**

Neaišku, ar 2 dalyje nurodyta pareiga „pateik[ti] skaitmeninį turinį kai tik sudaroma sutartis“ atitinka Direktyvą 2011/83/ES, kurioje nurodyta, kad vartotojas turi duoti sutikimą turinį pateikti nedelsiant ir kad teise atsisakyti sutarties galima pasinaudoti per keturiolika dienų (direktyvos 16 straipsnio m punktas). Atrodo, kad reikėtų suderinti šios srities taisykles siekiant išvengti dubliavimosi rizikos, nes toks dubliavimasis kenktų tiek įmonėms, tiek vartotojams.

4.3.2.6. **6 straipsnis. Atitiktis**

1. 1 dalyje reikėtų išbraukti žodžius „kai taikytina“.
2. 1 dalies b punkte po žodžių „kuriai vartotojui reikia šio turinio“ reikia įterpti žodžius „arba kurios teisėtai galima tikėtis atsižvelgiant į prekę“.
3. 2 dalies įžangoje ir b punkte reikėtų išbraukti žodžius „kai taikytina“.

4.3.2.7. **9 straipsnis. Įrodinėjimo pareiga**

3 dalyje būtina išbraukti žodžius „įmanoma ir“.

4.3.2.8. **11 straipsnis. Teisių gynimo priemonė nepateikimo atveju**

1. Straipsnyje neatsižvelgiama į turinio pateikimą paketuose, prie kurių prieiga suteikiama nustatytą laikotarpį. Tokiu atveju sunku įvertinti, kokia yra vieno filmo, prie kurio nesuteikta prieiga, kaina, proporcinga visai paketo kainai. Straipsnyje taip pat neatsižvelgiama į galimybę už tą pačią kainą pateikti kitą turinį (vartotojai šiam sprendimui teikia pirmenybę).

4.3.2.9. **12 straipsnis. Teisių gynimo priemonės neatitikties sutarčiai atveju**

2 dalyje žodžius „per pagrįstą laiką“ reikėtų pakeisti žodžiais „pernelyg ilgai nedelsdamas“.

4.3.2.10. **13 straipsnis. Nutraukimas**

1. 2 dalies b punkte sakinio dalį „teikėjas imasi visų priemonių, kurių galima iš jo tikėtis, kad nenaudotų“ reikia pakeisti žodžiais „teikėjas nenaudoja“.
2. c, d ir e punktams įtakos turi dar nežinomas teisės aktas, kuriuo reglamentuojamos autorių teisės.

4.3.2.11. **16 straipsnis. Teisė nutraukti ilgalaikes sutartis**

Laikotarpis turėtų būti tik šeši mėnesiai.

Taip pat reikėtų nurodyti, kad dėl nutraukimo nepatiriama jokių išlaidų.

Briuselis, 2016 m. balandžio 27 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

PRIEDAS

I. Toliau nurodytas skyriaus nuomonės punktas iš dalies pakeistas atsižvelgiant į asamblėjos priimtą pasiūlymą dėl kompromisinio pakeitimo, nors daugiau nei ketvirtadalis balsavusiųjų pritarė pradinei teksto redakcijai (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 4 dalis):

a) 3.4.1 punktas

Tačiau atsižvelgiant į žinomus ir paskelbtus rezultatus akivaizdu, kad aiškios pritarusiųjų pasirinktai galimybei daugumos nėra: vartotojų organizacijos aiškiai priešinasi tam, kad būtų taikomi prekybininko šalies teisės aktai, tuo tarpu ~~kai kurios dauguma profesinės organizacijos ir kai kurie akademinės bendruomenės organizacijos atstovai~~ šiai galimybei pritaria. Dauguma valstybių narių savo ruožtu suabejojo, ar reikia naujo teisės akto, kuriuo reglamentuojamas nuotolinis pirkimas (nes dabartiniame teisės akte jau atsižvelgiama į internetinį pardavimą), ir ypač tuo, ar reikia skelbti dvi direktyvas, nes jose sunku rasti tikslas ir aiškias nustatytas gaires. Objektiviai nagrinėjant atsakymus, gautus surengus konsultacijas, iš pirmo žvilgsnio matyti, kad penktajai galimybei apskritai pritaria tiek verslininkai, tiek vartotojai; tai neabejotinai priklauso nuo pavyzdinių sutarčių taisyklių turinio, dėl kurio turi susitarti sektoriaus subjektai, taip pat nuo to, kiek ES įmonės naudoja ir pripažįsta pasitikėjimo ženklą; šiai galimybei pritaria taip pat ir dėl to, kad dėl jos verslininkai patiria mažiausiai išlaidų.

Balsavimo rezultatai

Už 115

Prieš 91

Susilaikė 18

II. Šiuos pasiūlymus dėl kompromisinių pakeitimų asamblėja atmetė, nors daugiau nei ketvirtadalis balsavusiųjų pritarė jų priėmimui (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 4 dalis):

b) 4.2.1 punktas

Dėl teisinio pagrindo dauguma EESRK narių, visų pirma vartotojų atstovai, ir dauguma EESRK narių mano, kad atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto nuomones teisinis pagrindas veikiau turėtų būti SESV 169 straipsnio 2 dalis, nes svarstomas ne išskirtinai bendrosios rinkos sukūrimas, o iš esmės vartotojų teisių apibrėžtis, vartotojų apsauga ir gynimas; tačiau ~~kai kurie EESRK nariai, t. y. verslo atstovai EESRK, pabrėžiantys būtinybę verslininkams nustatyti aiškias taisykles, kurių reikia laikytis bendrosios rinkos sukūrimo tikslą~~, pritaria Komisijai.

Balsavimo rezultatai

Už 110

Prieš 110

Susilaikė 10

Darbo tvarkos taisyklių 56 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad, jei balsavimo metu balsai už ir prieš pasiskirsto po lygiai, posėdžio pirmininko balsas yra lemiamas. Remdamasis šia nuostata, pirmininkas nusprendė atmesti siūlomą kompromisinių pakeitimą.

c) 4.2.2 punktas

Kadangi pasirinkta direktyva, dauguma EESRK narių, visų pirma vartotojų atstovai, mano, kad reikėtų atlikti minimalų derinimą remiantis dabartinės direktyvos dėl pardavimo ir garantijų (1999/44/EB) modeliu, nes dėl pasirinktos galimybės didėja susiskaidymas, mažėja teisinis tikrumas ir nustatoma dviejų rūšių apsauga atsižvelgiant į tai, kad patobulintos nuostatos taip pat turėtų būti taikomos pardavimui realiaje pasaulyje. Verslui atstovaujantys EESRK nariai sutinka su pasiūlymu nustatyti maksimalų suderinimą siekiant aiškumo taikant teises bendrojoje rinkoje.

Balsavimo rezultatai

Už 102

Prieš 115

Susilaikė 14

d) 4.2.5.3 punktas

3 straipsnis. Suderinimo lygis

Dauguma EESRK narių, visų pirma vartotojų atstovai, pažymi, kad suderinimo lygis turėtų būti minimalus, nustacius visus padarinius taikomai sistemai. Verslo atstovai pageidauja maksimalaus suderinimo.

Balsavimo rezultatai

Už 112

Prieš 114

Susilaikė 12

e) 4.2.5.4 punktas

4 ir 5 straipsniai. Atitiktis sutarčiai

1. Reikėtų įtraukti tvarumo kriterijų, nuo kurio turėtų priklausyti garantijos galiojimo laikotarpis.
2. Dauguma EESRK narių, visų pirma vartotojų atstovai, laikosi nuomonės, kad atitikties reikalavimai turi būti išdėstyti vartojant neigini, kad vartotojai aiškiai nebūtų įpareigoti įrodyti, jog prekė netinkama, ir prievolė įrodyti prekės atitiktį tektų pardavėjui. Verslo atstovai rekomenduoja atitikties reikalavimų apibrėžtį suformuluoti bendresne prasme. Jų nuomone, pagrindinis atitikties nustatymo kriterijus turėtų būti tai, ar prekės atitinka tai, dėl ko buvo susitarta (pvz., tipą, kiekį, kokybę ir kitas savybes).
3. Straipsnyje nurodytos išimtys apima situaciją, kai pardavėjas apskritai atleidžiamas nuo atsakomybės ir vartotojas negali reikalauti, kad pardavėjas atsakytų, nepažeidžiant teisės grąžinti prekę (~~ši nuostata taikoma Volkswagen automobilių atveju~~).

Balsavimo rezultatai

Už 99

Prieš 126

Susilaikė 13

f) 4.2.5.7 punktas

9 straipsnis. Teisių gynimo priemonės, kuriomis vartotojas gali pasinaudoti neatitikties sutarčiai atveju

1. Vartotojų atstovai atkreipia dėmesį, kad šioje nuostatoje kaip viena iš pradinių galimybių nenurodyta galimybė grąžinti prekę ir atgauti sumokėtą kainą, o tai prieštarauja daugelio valstybių narių vartotojų teisėms, kurios yra labai įvairios (Graikijos, Portugalijos, Airijos, Jungtinės Karalystės, Danijos ir Lietuvos). Verslo atstovai sutinka, kad, atsižvelgiant į maksimalų suderinimą, tokia galimybė nebuvo numatyta.

2. Vartotojų atstovai mano, kad sąvoka „protingas terminas“ yra subjektyvi, ir dėl šios sąvokos labai svarbus klausimas į nacionalinę teisę gali būti perkeltas nevienodai, o tai nesuderinama su maksimalaus suderinimo tikslu. Kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Bulgarijoje, Prancūzijoje, Portugalijoje ir Liuksemburge, terminas yra 30 dienų, o Vengrijoje, Rumunijoje, Graikijoje ir Estijoje – 15 dienų. Nuostatoje turi būti nustatytas terminas, atitinkantis ilgiausią kai kuriose ES šalyse taikomą terminą, t. y. 15 dienų. Verslo atstovai teigia, kad sąvoka „protingas terminas“ yra objektyvi teisinė formuluotė, tačiau kartu suteikia ir veiksmų laisvę taikyti skirtingais atvejais.
3. 3 dalies a punkte žodis „neįmanomas“ turėtų būti pakeistas žodžiais „technologškai neįmanomas“.
4. Be to, vartotojų atstovai mano, kad sąvoka „dideli nepatogumai“ taip pat yra subjektyvi ir turėtų būti išbraukta arba pakeista Austrijos įstatyme vartojama sąvoka „kuo mažesni nepatogumai“, kartu nurodžius galimybę vartotojo prekę nedelsiant pakeisti panašia preke, kol bus baigtas remontas. Verslo atstovai nurodo, kad tai gerai žinoma teisinė formuluotė, suteikianti veiksmų laisvę taikyti skirtingais atvejais.
5. Komisijos pasiūlyme neatsižvelgiama į reikalavimą, kuris jau nustatytas daugelio šalių teisės aktuose (Prancūzijos, Maltos, Graikijos, Rumunijos, Portugalijos ir Slovėnijos) ir pagal kurį verslininkus aprūpinantys gamintojai privalo turėti pakankamas atsarginių dalių atsargas arba galimybę pristatyti šias dalis pardavėjams per numatomą atitinkamos prekės naudojimo laikotarpį, – šis klausimas susijęs su numatytu nusidėvėjimu ir pakeistos dalies garantiniu laikotarpiu.
6. ~~Komisija turėtų nustatyti pardavėjui privalo suteikti laikiną pakaitinę prekę.~~

Balsavimo rezultatai

Už 100

Prieš 135

Susilaikė 2

g) 4.2.5.10 punktas

13 straipsnis. Vartotojo teisė nutraukti sutartį

~~1. Verslo atstovai prašo įtraukti Direktyvos 1999/44 3 straipsnio 6 dalies nuostatą, pagal kurią „vartotojas neturi teisės nutraukti sutarties, jeigu neatitikimas yra nedidelis“.~~

1. Vartotojo pareiga nutraukus sutartį sumokėti už naudotą arba sugadintą prekę arba sumokėti sumažėjusią prekės vertę labai ginčytina.
2. Be to, Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, kad pasinaudojus teise pakeisti prekę vartotojas negali būti įpareigotas mokėti kompensaciją už trūkumų turinčią panaudotą prekę (byla Quelle).
3. Kai kelios prekės buvo pirktos už bendrą kainą neišskiriant prekių, nelengva nustatyti, kokią sumą reikia grąžinti.
4. Verslo atstovai prašo įtraukti Direktyvos 1999/44/EB 3 straipsnio 6 dalies nuostatą, pagal kurią „vartotojas neturi teisės nutraukti sutarties, jeigu neatitikimas yra nedidelis“.

Balsavimo rezultatai

Už 110

Prieš 118

Susilaikė 18

h) 4.2.5.10 punktas

13 straipsnis. Vartotojo teisė nutraukti sutartį

1. Dauguma EESRK narių, visų pirma vartotojų atstovai, mano, kad vartotojo pareiga nutraukus sutartį sumokėti už naudotą arba sugadintą prekę arba sumokėti sumažėjusių prekęs vertę labai ginčytina. Tačiau verslo atstovai šiai nuostatai pritaria.
2. Be to, Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, kad pasinaudojus teise pakeisti prekę vartotojas negali būti įpareigotas mokėti kompensaciją už trūkumų turinčią panaudotą prekę (byla Quelle).
3. Kai kelios prekės buvo pirktos už bendrą kainą neišskiriant prekių, nelengva nustatyti, kokią sumą reikia grąžinti.

Balsavimo rezultatai

Už 101

Prieš 132

Susilaikė 10

i) 1.3 ir 1.4 punktai

1.3 Be to, dauguma EESRK narių, visų pirma verslo atstovai, nesutinka su Komisijos nurodytu teisiniu pagrindu, taikomu nagrinėjamiems aspektams, ir siūlo veikiau remtis SESV 169 straipsniu. Vadovaujantis šio straipsnio 2 dalies a punktu ir 4 dalimi, patvirtintos priemonės iš esmės turi būti paremtos minimalaus suderinimo direktyvomis; Europos teisės aktų leidėjas tam visuotinai pritarė.

1.4 Vadovaujantis šio straipsnio 2 dalies a punktu ir 4 dalimi, patvirtintos priemonės iš esmės turi būti paremtos minimalaus suderinimo direktyvomis; Europos teisės aktų leidėjas tam visuotinai pritarė. Tačiau verslo atstovai sutinka su Komisijos nurodytu teisiniu pagrindu, kadangi su vidaus rinka susiję klausimai yra laikomi dominuojančiais ir įmonės pažymi, kad joms reikalingos aiškios taisyklės, kurių privaloma laikytis.

Balsavimo rezultatai

Už 111

Prieš 123

Susilaikė 12

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „ES viešųjų pirkimų taisyklių taikymas ir dabartinė prieglobsčio krizė“

(COM(2015) 454 final)

(2016/C 264/08)

Pranešėjas Erik SVENSSON

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2015 m. spalio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „ES viešųjų pirkimų taisyklių taikymas ir dabartinė prieglobsčio krizė“

(COM(2015) 454 final).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 13 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 220 narių balsavus už, 1 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Esant tokiai padėčiai, kai perkančiosios organizacijos patiria labai didelį spaudimą dėl skubių su pabėgėlių ir prieglobsčio krize susijusių problemų sprendimo, EESRK susidomėjęs atkreipia dėmesį į aiškinamąjį Komisijos komunikatą, kuriuo nedaroma jokių pakeitimų.

1.2. EESRK tikisi, kad ir galiojančioje, ir naujojoje direktyvoje, numatant galimybes gerokai sutrumpinti pasiūlymų teikimo terminus ir sutartis skirti tiesiogiai, bus suteikta pakankamai laisvės paspartinti procesą.

1.3. Vis dėlto EESRK pabrėžia, kad svarbu:

- užtikrinti aukštą skaidrumo lygį ir išsamią procedūrų dokumentaciją,
- užkirsti kelią tam, kad taisyklių lankstumu būtų naudojamosi netinkamai,
- siekti priimti sprendimus, kurie vėliau palengvintų integraciją ir papildomos paramos teikimą,
- sutartis skubiais atvejais skirti trumpam laikotarpiui.

1.4. Ne pelno sektoriaus, kuris papildoma viešuosius pirkimus, reikšmės neįmanoma pervertinti. Dėl šio sektoriaus pastangų daugybė šalių galėjo suteikti paramą ir pagalbą daug daugiau žmonių, negu būtų buvę įmanoma priešingu atveju.

1.5. Nors teisinėje sistemoje yra galimybių paspartinti procesą, visgi EESRK mano, kad reikia racionalizuoti biurokratinės procedūras, dėl kurių užsitęsia viešųjų pirkimų procedūros.

1.6. Atsižvelgdamas į naujas ir didėjančias grėsmes, perkančiosios organizacijos turi apsvarstyti galimybę su saugumo ir draudimo sprendimais susijusius viešuosius pirkimus vykdyti atskirai.

1.7. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad dėl pabėgėlių, kurie atvykę nusprendžia **neprašyti** prieglobsčio, kyla panašių problemų, nes jiems reikalinga skubi pagalba, sveikatos priežiūra ir apsauga.

1.8. EESRK pabrėžia, kad, vykdant viešuosius pirkimus pabėgėlių ir prieglobsčio krizės sąlygomis, reikėtų atsižvelgti ir į kitas paslaugas, kurios nutiestų kelią vėlesnei integracijai ir ją palengvintų.

1.9. EESRK ragina ir rekomenduoja, kad Komisija savo komunikate išsamiau apsvarstytų viešųjų pirkimų dabartinės prieglobsčio krizės sąlygomis klausimą arba parengtų naują komunikatą dėl viešųjų pirkimų dabartinės prieglobsčio krizės sąlygomis.

2. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

2.1. Dėl staiga stipriai išaugusio prieglobsčio prašytojų antplūdžio Europos Sąjungai tenka spręsti daugybę problemų. Vienas iš svarbiausių rūpesčių – deramai ir greitai patenkinti pačius būtiniausius prieglobsčio prašytojų poreikius (būsto, prekių tiekimo ir paslaugų teikimo). Visos reikiamos priemonės šiems poreikiams patenkinti numatytos Europos viešųjų pirkimų taisyklėse – galiojančiose Direktyvos 2004/18/EB⁽¹⁾ (toliau – Direktyva) nuostatose ir naujojoje viešųjų pirkimų Direktyvoje 2014/24/ES⁽²⁾.

2.2. Šiuo komunikatu naujos teisės normos nenustatomos. Jame Komisija aiškina taisykles, taikomas: i) sutartims dėl infrastruktūros (būsto), kuri gali būti suteikta išnuomojant esamus pastatus, kuriems nereikia sudėtingo pritaikymo (t. y. statybos darbų), arba pastatant naujus ar renovuojant esamus pastatus, jei projekto vertė siekia arba viršija 5 186 000 EUR ribą; ii) sutartims dėl prekių, kaip antai palapinės, talpyklos, drabužiai, antklodės, lovos, maistas, tiekimo, jei jų vertė siekia arba viršija 135 000 EUR (anksčiau – 134 000 EUR) arba 209 000 EUR (anksčiau – 207 000 EUR), nelygu perkančiosios organizacijos tipas; iii) sutartims dėl paslaugų, kaip antai valymo, sveikatos priežiūros, viešojo maitinimo ir saugumo, jei jų vertė tokia pat kaip sutarčių dėl prekių tiekimo. Nors visos direktyvos nuostatos taikytinos visoms paslaugoms, vadinamajam paprastesniam režimui (socialinėms ir kitoms specialioms paslaugoms) taikomos atskiros pirkimų taisyklės. Tokioms paslaugoms nustatyta 750 000 EUR sutarties vertės riba.

2.3. Sutartis, kurios patenka į Direktyvos taikymo sritį, perkančioji organizacija gali sudaryti pasirinktinai **atviro** arba **riboto** konkurso būdu. Atviro konkurso atveju minimalus terminas pasiūlymams pateikti – 52 dienos, tačiau, jei naudojamos elektroninės priemonės, jis gali būti sutrumpintas iki 40 dienų. Riboto konkurso atveju įprastas paraiškų dalyvauti pirkime priėmimo terminas – 37 dienos, ir dar 40 dienų pateikti pasiūlymams, kurios skaičiuojamos nuo tada, kai perkančioji organizacija atrenka dalyvius, galinčius teikti pasiūlymus.

Direktyvoje numatyta galimybė gerokai sutrumpinti bendruosius terminus, jei to reikia dėl skubos, tokiu atveju perkančiosios organizacijos gali pasirinkti: a) „pagreitiną ribotą konkursą“, pagal kurį paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas yra 15 dienų, o pasiūlymų – 10 dienų; b) „derybas be išankstinio skelbimo apie pirkimą“, kai prieglobsčio prašytojų reikmėms būtinas sutartis leidžiama sudaryti ypatingos skubos atvejais.

2.4. Kiekvienu konkrečiu atveju perkančiosios organizacijos turi atskirai pasirinkti procedūrą, pagal kurią bus sudaromos sutartys, skirtos būtiniausiems prieglobsčio prašytojų poreikiams (būsto, prekių ar paslaugų) patenkinti.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK susidomėję atkreipia dėmesį į Komisijos komunikatą ir pritaria bendram Komisijos požiūriui, kad valstybės narės turi galėti patenkinti skubiausias prieglobsčio prašytojų poreikius.

3.1.1. EESRK pažymi, kad šiuo komunikatu nedaroma jokių pakeitimų, o tik pateikiami konstruktyvūs patikslinimai ir paaiškinimai.

⁽¹⁾ 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 134, 2004 4 30, p. 114); EESRK nuomonė (OL C 193, 2001 7 10, p. 7).

⁽²⁾ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, 2014 3 28, p. 65); EESRK nuomonė (OL C 191, 2012 6 29, p. 84).

3.2. EESRK nuomone, labai tinkama ir tikslinga tai, kad Komisija kaip tik dabar pateikė savo nuomonę dėl galiojančių nuostatų taikymo srities, nes daugelis šalių prieglobsčio prašytojų priėmė daugiau negu bet kada – nors ir skirtingu mastu – ir jų (nacionalinės ir regioninės) perkančiosios organizacijos patiria labai didelį spaudimą.

3.3. EESRK pritaria komunikate Komisijos išsakytai nuomonei, kad galiojančios Direktyvos 2004/18/EB ir naujosios Direktyvos 2014/24/ES, kuri ne vėliau kaip iki šių metų balandžio 18 d. turi būti perkelta į nacionalinę teisę, nuostatų iš esmės jau pakanka tam, kad būtų galima įveikti dėl didėjančių skaičių ir laiko stygiaus kylančias problemas, nulemtas dabartinės prieglobsčio situacijos.

3.3.1. Nepaprastai svarbu, kad viešųjų pirkimų taisyklės netaptų kliūtimi valdyti susiklosčiusią padėtį ir užtikrinti prieglobsčio teisėje nustatytą apsaugą. Tokios rizikos esama visų pirma būsto, sveikatos priežiūros, saugumo ir aprūpinimo maistu srityse.

3.3.2. EESRK tikisi, kad naujojoje direktyvoje, taigi ir naujose nacionalinėse taisyklėse, numatant galimybę gerokai sutrumpinti pasiūlymų teikimo terminus bus suteikiama pakankamai laisvės paspartinti procesą.

3.3.3. Taip pat numatyta galimybė ypatingos skubos atvejais sutartis skirti tiesiogiai, net jei viršijama nustatyta riba.

3.4. Vis dėlto EESRK mano, kad, taikant greitesnes procedūras arba sutartis skiriant tiesiogiai, labai svarbu užtikrinti aukštą skaidrumo lygį ir išsamią procedūrų dokumentaciją.

3.4.1. Lemiamą reikšmę tam, kad viešųjų pirkimų teisės aktams ir toliau pritarėtų ir įmonės, ir profesinės sąjungos bei apskritai pilietinė visuomenė, turi tai, kad nė viena šalis – ar tai būtų institucijos, ar tiekėjai – taisyklių lankstumu nesinaudotų netinkamai. Todėl labai svarbu sudaryti geresnes galimybes patikras vykdyti procedūros metu. Siekiant užtikrinti tinkamą įgyvendinimą, reikėtų apsvarstyti *ex post* vertinimo procedūros galimybę.

3.4.2. Svarbu pabrėžti, kad net ir skubiais atvejais reikia ieškoti tokių sprendimų, dėl vėliau palengvintų integraciją ir papildomos paramos teikimą. Tai pasakytina visų pirma apie pažeidžiamas grupes, kaip antai nelydimi nepilnamečiai, nėsčiosios ir neįgalieji.

3.5. Sudėtingose situacijose, kokias šiuo metu matome kai kuriose ES šalyse dėl dabartinės prieglobsčio krizės, visada esama tam tikros rizikos, kad ir perkančiosios organizacijos, ir tiekėjai bus linkę ieškoti lengviausio kelio.

3.6. Svarbu, kad skubiais atvejais skiriamos sutartys (pagal *pagreitintą ribotą konkursą* arba rengiant *derybas be išankstinio skelbimo apie pirkimą*) būtų trumpalaikės, siekiant kuo greičiau grįžti prie įprasto režimo.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Reikia pabrėžti, kad ne pelno sektoriaus, kuris papildo viešuosius pirkimus, indėlis buvo didžiulis. Šalyse, kurios prieglobsčio prašytojų priėmė daugiausiai (pvz., Vokietija ir Švedija), jis atliko lemiamą vaidmenį. Be ne pelno sektoriaus indėlio nebūtume galėję suvaldyti tokio masto situacijos.

4.1.1. Tad tiesioginio sutarties skyrimo galimybe dabar galės pasinaudoti ir tie subjektai, kurie vargu ar gali laimėti viešuosius pirkimus (pvz., ne pelno organizacijos).

4.2. Nors teisinėje sistemoje yra galimybių paspartinti procesą, tačiau perkančiosioms organizacijoms dažnai tam prireikia (gerokai) per daug laiko. Dėl biurokratinių procedūrų gali užsitęsti viešųjų pirkimo procedūros.

4.3. Galbūt vertėtų pateikti konkretų ES šalies pavyzdį, kuri, palyginti su jos dydžiu, (kartu su Vokietija) priėmė daugiausiai prieglobsčio prašytojų, pirmiausia – iš Sirijos.

4.3.1. 2015 m. lapkričio mėn. Švedijos Vyriausybė svarstė, ar, siekiant suvaldyti ekstremalią prieglobsčio situaciją, reikėtų iš dalies pakeisti teisės aktus.

4.3.2. Švedijos perkančiosios organizacijos atsakė, kad viešųjų pirkimų taisyklėse yra galimybių ir greitai reaguoti skubiais atvejais, ir atsižvelgti į viešąjį interesą bei užtikrinti tinkamą interesų pusiausvyrą.

4.4. EESRK nuomone, tam, kad perkančiosios organizacijos, vykdydamos savo veiklą, galėtų ir užtikrinti kokybę, ir pakankamai greitai reaguoti, jos, dar prieš susiklostant krizinei situacijai, turėtų ištirti rinką, kad galėtų nustatyti galimus ir prieinamus tiekėjus ir įvertinti tikėtinas išlaidas.

4.5. EESRK nuomone, labai svarbu, kad perkančioji organizacija neatidėliotų sutarties sudarymo, o veiktų taip greitai, kaip reikia tomis aplinkybėmis.

4.6. Patirtis rodo, kad saugumo ir draudimo išlaidos dėl grėsmių ir pastarųjų įvykių gerokai išaugo (net iki trijų kartų).

4.7. Siekdamas sumažinti netikrumą viešųjų pirkimų srityje ir padidinti galimų sprendimų prieinamumą, perkančiosios organizacijos turi apsvarstyti galimybę su saugumo ir draudimo sprendimais susijusius viešuosius pirkimus vykdyti atskirai.

5. Pastabos dėl klausimų, kurie nėra Komisijos komunikato dalykas

5.1. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad panašių problemų kyla dėl pabėgėlių, kurie nusprendžia **neprašyti** prieglobsčio. Ir tokiems atvejais reikia skubiai teikti pagalbą, sveikatos priežiūrą ir apsaugos priemones ir patenkinti būtiniausias žmogaus poreikius.

5.2. EESRK nuomone, vykdant viešuosius pirkimus, susijusius su būstu, sveikatos priežiūra ir paslaugomis prieglobsčio prašytojams ir kitiems pabėgėliams, reikia atsižvelgti ir į tas paslaugas, kurios padėtų juos paruošti kasdieniam gyvenimui ir galimai integracijai ateityje bei tai palengvintų. Tarp tokių skubių paslaugų – kalbos kursai ir pirmiausia profesinio rengimo priemonės.

5.2.1. Jau yra konkrečių pavyzdžių, kai viešieji pirkimai apima kalbos kursus, vairavimo pamokas ir kitą svarbią veiklą, kurią užtikrina ne pelno sektorius, bažnyčios ar asociacijos.

5.3. Ribotus finansinius išteklius turinčiose šalyse, kuriose esama rizikos, kad institucijos negalės sumokėti už užsakytas paslaugas, labai svarbu, kad iš tikrųjų už tai būtų sumokėta.

5.4. Galiausiai EESRK mano, kad Komisija savo komunikatą turėtų patikslinti atsižvelgdama į platesnį kontekstą – **arba** jame išsamiau apsvarstyti viešųjų pirkimų dabartinės pabėgėlių ir prieglobsčio krizės sąlygomis klausimą, **arba** parengti dar vieną komunikatą dėl viešųjų pirkimų kaip atsaką į prieglobsčio krizę.

2016 m. balandžio 27 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“

[COM(2015) 750 final — 2015/0269 (COD)]

(2016/C 264/09)

Pranešėjas: Paulo BARROS VALE

Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, 2015 m. gruodžio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

„Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Tarybos direktyva 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“

[COM(2015) 750 final – 2015/0269 (COD)].

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 13 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 176 nariams balsavus už, 8 – prieš ir 20 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Nors su ginklais susiję klausimai visuomet kelia prieštaravimų, po tragiškų įvykių Europoje diskusijos šia tema dar labiau paaštrėjo. Tačiau direktyvos peržiūra turi būti vertinama objektyviau ir be didelių aistrų, vadovaujantis subalansuota saugumo ir rinkos problemų analize, o esminį kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu klausimą reikia palikti kitoms diskusijoms, kurios geriau atitiktų jo rimtumą.

1.2. Jungtinių Tautų Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro tyrimo dėl šaunamųjų ginklų duomenimis ⁽¹⁾, 2007 m. buvo įregistruota 875 mln. ginklų, iš kurių tik 3 % buvo valdomi policijos pajėgų, o 23 % – kariškių. Tokio masto pramonės srityje teisės aktų leidėjas turi rasti priemonių, kuriomis būtų galima sušvelninti tokio didelio ginklų skaičiaus keliamą nematomą pavojų, ir tokias priemones taikyti.

1.3. EESRK pritaria, kad reikia priimti nagrinėjamą direktyvą, kurioje išaiškinamos terminų apibrėžtys, nustatomi nauji reikalavimai ir darnesnės taisyklės ginklų ženklinimo bei sunaikinimo srityje, tačiau nori pasiūlyti imtis tam tikrų veiksmų, kuriais, jo nuomone, būtų galima užtikrinti didesnę piliečių saugumą.

1.4. Palyginti su padėtimi kituose sektoriuose, dėl kurių Europos Sąjunga yra priėmusi daug teisės aktų, padėtis ginklų pramonės sektoriuje labai skiriasi: jame galiojančios saugumo ir ginklų, šaudmenų bei nusikalstamą veiką vykdančių asmenų sekimo taisyklės nėra tokios griežtos, kokios galėtų būti. Taigi turime parodyti, jog esame nusiteikę ryžtingai siekti tikslų tokioje opioje srityje kaip saugumas.

1.5. Atsižvelgdamas į tai, kad svarbu atsekti ne tik ginklus, bet ir šaudmenis, EESRK pritaria, kad vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu būtų išnagrinėta galimybė pramonei vystyti ta linkme, kad šaudmenys būtų ženklinami ženklais, kurie būtų neišdildomi arba išpaudžiami tokioje vietoje, kuri panaudojus šaudmenis negalėtų būti sunaikinta. Jeigu tai techniškai įmanoma, šiuos ir kitus su ginklais susijusius duomenis teisėtvarkos institucijos turėtų skelbti sąveikiuose duomenų bazėse, ir tai labai padėtų padidinti tyrimų veiksmingumą. Šios duomenų bazės turėtų būti ne paprasti nacionaliniai registrai, o Europos lygmens duomenų bazė, prie kurios visų valstybių narių valdžios institucijos turėtų prieigą ir galėtų ją pildyti.

⁽¹⁾ Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras, *Study on Firearms 2015 – A study on the transnational nature of and routes and modus operandi used in trafficking in firearms.*

1.6. EESRK pažymi, kad Europa galėtų apsvarstyti galimybę pasekti Australijos ir Jungtinės Karalystės pavyzdžiu ir įgyvendinti ginklų supirkimo programą. Tai padėtų iš apyvartos pašalinti tūkstančius ginklų. Nors apyvartoje esančių ginklų ir nusikaltimų skaičiaus tiesioginė sąsaja nėra įrodyta, atsižvelgiant į statistiką visgi tikėtina, kad būtų padaroma mažiau nusikaltimų, įvyktų mažiau nelaimingų atsitikimų, o į nusikaltėlių rankas patektų mažiau ginklų.

1.7. Pavojų kelia trimatės spaudos technologijos raida, nes ji gali būti naudojama ginklams, įskaitant mirtinus, gaminti, be jokios galimybės kontroliuoti ar atsekti tokią gamybą. Be to, šie ginklai daugiausia gaminami iš medžiagų, kurių neaptinka tradicinės saugos sistemos. Reikia skubiai įtraukti šį klausimą į darbotvarkę aptariant nacionalines saugumo programas, kad būtų galima sutartinai imtis prevencinių priemonių prieš niekaip nekontroliuojamą mirtinų ginklų platinimą.

2. Pasiūlymo aplinkybės

2.1. Dabartinėmis aplinkybėmis, kai saugumo problemos kelia itin didelį nerimą, Komisija ketina pasiūlyti iš dalies pakeisti Direktyvą 91/477/EEB ⁽²⁾ dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės, iš dalies pakeistą Direktyva 2008/51/EB ⁽³⁾.

2.2. Šis pakeitimas atliekamas vadovaujantis 2015 m. balandžio 28 d. pristatyta Europos saugumo darbotvarkė, kuria siekiama Europos lygmeniu pateikti veiksmingą ir suderintą atsaką į grėsmes saugumui. Europos saugumo darbotvarkė padėjo nustatyti, kad valstybių narių teisės aktų skirtumai yra kliūtis jų policijos pajėgų kontrolės ir bendradarbiavimo veiksmingumui užtikrinti, ir rekomenduoja peržiūrėti šaunamiesiems ginklams taikomus teisės aktus ir ginklų deaktyvavimo taisykles.

2.3. Nagrinėjamos direktyvos tikslas – užtikrinant piliečių saugumą palengvinti šaunamųjų ginklų vidaus rinkos veikimą, nustatant, kokias taisykles reikėtų priimti, kad jos galiotų visą šaunamojo ginklo gyvavimo ciklą – nuo pagaminimo iki sunaikinimo.

2.4. Direktyvoje nustatyti būtinausi reikalavimai, kuriuos visos valstybės narės turės taikyti kiekvienos kategorijos šaunamųjų ginklų, įskaitant medžioklinius ir sportinius, įsigijimui, laikymui ir perdavimui.

2.5. Atlikti trys tyrimai siekiant išsiaiškinti, ar galiojantys teisės aktai gali būti laikomi pagrindu peržiūrėti esamą teisinę sistemą. Padaryta išvada, kad reikia priimti ES lygmens minimaliuosius standartus, taikytinus neteisėtai prekybai ginklais, ir peržiūrėti esamą direktyvą siekiant:

- suderinti šaunamųjų ginklų ženklinimo taisykles;
- nustatyti bendrus standartus ir procedūras bei deaktyvuotų šaunamųjų ginklų registravimo reikalavimus;
- parengti dujinių arba garsinių ginklų ir kopijų perdavimo gaires;
- skatinti valstybių narių dalijimąsi žiniomis, sukurti ir prižiūrėti ginklų gamybos, laikymo ir deaktyvavimo duomenų bazes;
- apibrėžti bendrą požiūrį į medžioklinių ir sportinių šaunamųjų ginklų klasifikavimą.

2.6. Komisija konsultavosi su suinteresuotaisiais subjektais, visų pirma su Europos civiliniam naudojimui skirtų šaunamųjų ginklų ir šaudmenų gamintojų asociacijų atstovais, civilinės prekybos ginklais dalyviais, medžiotojais, kolekcininkais, NVO ir mokslinių tyrimų institutais. Valstybės narės ir NVO pripažino, kad esama direktyva yra naudinga siekiant užkirsti kelią prekybai šaunamaisiais ginklais neteisėtoje rinkoje, tačiau privačiojo sektoriaus atstovai išreiškė susirūpinimą dėl šaunamųjų ginklų kategorijų pakeitimų ir jų neigiamų padarinių mažosioms ir vidutinėms įmonėms.

⁽²⁾ Direktyva 91/477/EEB (OL L 256, 1991 9 13, p. 51), EESRK nuomonė (OL C 35, 1988 2 8, p. 25).

⁽³⁾ Direktyva 2008/51/EB OL L 179, 2008 7 8, p. 5, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės COM(2006) 93 final — 2006/0031 (COD) (OL C 318, 2006 12 23, p. 83).

2.7. Suinteresuotieji subjektai, su kuriais Komisija konsultavosi, mano, kad pakartotinis deaktyvuotų šaunamųjų ginklų aktyvavimas yra svarbus nusikaltėlių apsirūpinimo ginklais būdas ir kad visų pirma reikia suderinti kovos su tokia praktika taisykles.

2.8. Be to, suinteresuotieji subjektai pripažįsta, kad valstybės narės privalo keisti informacija, suderinti apibrėžtis ir nustatyti minimaliuosius ginklų deaktyvavimo gairių standartus.

3. Bendrosios pastabos

Pastarieji tragiški įvykiai paskatino diskusijas prekybos ginklais ir ginklų naudojimo klausimais. Nors ir negalima painioti terorizmo, kuris kelia vis didesnę grėsmę piliečių saugumui, ir ginklų laikymo, ši padėtis skatina mus ryžtingai mažinti laisvo apsirūpinimo šaunamaisiais ginklais galimybes, kurios sudaro sąlygas radikalioms grupuotėms, organizuotiems nusikaltėliams ir nesuprantamų paskatų vedamiems sutrikusiems individams vis dar rasti būdų barbariškiems nusikaltimams vykdyti. Negalima taip pat nepaisyti dėl šaunamųjų ginklų naudojimo įvykstančių siejamų nusikaltimų, savižudybių ir nelaimingų atsitikimų.

3.1. Pasiūlyme dėl nagrinėjamos direktyvos pateikus paaiškinimus gerokai patobulinta ankstesnė direktyva, todėl EESRK jiems pritaria. Šiais pasiūlymais siekiama ne uždrausti šaunamuosius ginklus, o suderinti ginklų įsigijimui ir laikymui taikomus standartus visą šaunamojo ginklo gyvavimo ciklą, kad rinka būtų reguliuojama ir užtikrinamas saugumas.

Vis dėlto, EESRK, pasikonsultavęs su suinteresuotaisiais subjektais, visų pirma su policijos pajėgomis, pramonės atstovais, prekybininkais, naudotojais, kolekcionieriais ir piliečių saugumo srityje veikiančiomis NVO ir atsižvelgiant į nuolat kylančias saugumo problemas, mano, kad teisės aktas dėl šaunamųjų ginklų turėtų būti platesnio užmojo. Komisija negali teisės aktų kurti vien tam, kad pateiktų skubų atsaką į pastaruosius teroro aktus: ji turi tai daryti siekdama išspręsti legalių šaunamųjų ginklų saugumo klausimą.

3.2. Buvo atlikti įvairūs ginklų kontrolės tyrimai. Vieni jų rodo, kad ginklų ribojimas mažina smurtą⁽⁴⁾, nelaimingų atsitikimų⁽⁵⁾ ir savižudybių skaičių⁽⁶⁾, kitų išvadose teigiama, kad neteistiems ir psichinių problemų neturintiems piliečiams leidžiant laikyti ginklus mažėja smurtinių nusikaltimų ir iš esmės nedaugėja nelaimingų atsitikimų ir savižudybių⁽⁷⁾.

3.2.1. Vertinant ginklų kontrolę pavyzdžiu galima laikyti Australijos atvejį. Po to, kai 1997 m. į kavinę užėjęs vyras dviem ginklais nužudė 35 ir sužeidė 23 asmenis, šioje šalyje buvo pradėta viena didžiausių ginklų naudojimo ir laikymo taisyklių reformų, kurią įgyvendinant akivaizdžiai sumažėjo nuo šaunamųjų ginklų žuvusių asmenų skaičius. Buvo uždrausti tam tikrų tipų ginklai, nustatyta prievolė nurodyti teisėtą ginklo turėjimo priežastį (paprasčiausia negali būti laikoma tokia priežastimi) ir skirtas finansavimas valstybinei ginklų supirkimo programai. Įgyvendinant šią iniciatyvą iš apyvartos buvo pašalinta apie 700 000 ginklų ir, įvedus papildomų apribojimų, labai sumažėjo žmogžudysčių šaunamaisiais ginklais dalis⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ Lisa Hepburn ir David Hemenway, *Firearm availability and homicide: A review of the literature*. *Aggression and Violent Behavior: A Review Journal*, 2004 m.; 9:417–40 cituoja Harvard T.H. Chan Visuomenės sveikatos mokykla: <http://www.hsph.harvard.edu/hicrc/firearms-research/guns-and-death/>.

⁽⁵⁾ Matthew Miller, Deborah Azrael ir David Hemenway, *Firearm availability and unintentional firearm deaths*. *Accident Analysis and Prevention*, 2001 m.; 33:477–84 cituoja Harvard T.H. Chan Visuomenės sveikatos mokykla: <http://www.hsph.harvard.edu/hicrc/firearms-research/gun-threats-and-self-defense-gun-use/>.

⁽⁶⁾ Matthew Miller ir David Hemenway, *Gun prevalence and the risk of suicide: A review*. *Harvard Health Policy Review*, 2001; 2:29–37, cituoja Harvard T.H. Chan Visuomenės sveikatos mokykla: <http://www.hsph.harvard.edu/hicrc/firearms-research/gun-ownership-and-use/>.

⁽⁷⁾ John R. Lott, Jr. ir David B. Mustard, *Crime, Deterrence, and Right-to-Carry Concealed Hand Guns*, Čikagos universiteto Teisės mokykla, 1998 m. gegužė.

⁽⁸⁾ Philip Alpers, Amélie Rossetti ir Marcus Wilson, *Guns in Australia: Total Number of Gun Deaths*, 2016 m., Sidnėjaus universiteto Visuomenės sveikatos mokykla, GunPolicy.org, kovo 7 d., naudota 2016 m. kovo 10 d.: http://www.gunpolicy.org/firearms/compareyears/192/total_number_of_gun_deaths.

3.2.2. Australijos valstybinė ginklų supirkimo programa grindžiama idėja, kad galimybė įsigyti šaunamųjų ginklų sudaro sąlygas pavojui, kad koks nors pražūtingo impulso užvaldytas individas sukels masines žudynes.

3.2.3. Po to, kai buvo nušauta 15 ir sužeista 15 asmenų, Jungtinė Karalystė perėmė Australijos modelį ir savo ruožtu uždraudė naudoti tam tikrų tipų ginklus, nustatė ginklų savininkams prievolę registruoti ginklus ir skyrė finansavimą jų supirkimo programai. Šios priemonės padarė mažesnę poveikį, palyginti su Australijos programa nuo šaunamųjų ginklų žuvusių asmenų skaičius požiūriu⁽⁹⁾.

3.2.4. Naujausiame dideliame ginklų kontrolės tyrime, paskelbtame 2016 m. vasario mėn., išanalizuota 130 kitų tyrimų, 1950–2014 m. surengtų 10 skirtingų šalių⁽¹⁰⁾. Autorių nuomone, nors neįrodyta, kad ribojantys įstatymai mažina smurtą, duomenys leidžia manyti, kad kai kuriose šalyse įgyvendinami teisės aktai, kuriais siekiama riboti galimybes įsigyti įvairių tipų ginklus, yra susiję su mažesniu nuo šaunamųjų ginklų žuvusių asmenų skaičiumi. Taikant įstatymus, ribojančius galimybes įsigyti šaunamuosius ginklus (pavyzdžiui, tikrinant praeities faktus) ar prieigą prie ginklų (patekimą į laikymo patalpas) taip pat nustatyta, kad atitinkamai mažėja nusikaltimų iš aistros ir atsitiktinių vaikų mirčių.

3.3. Atsižvelgdamas į šiuos pavyzdžius ir tyrimus EESRK mano, kad reikia nustatyti griežtas leidimo naudoti ir nešiotis ginklą, įsigyti ginklų ir šaudmenų gavimo taisykles, uždraudžiant tam tikrų tipų ginklus ar juos deaktivuojant, galbūt net įgyvendinant programą, pagal kurią valstybės narės supirktų ginklus jų sunaikinimo tikslais.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Inicatyva paisoma subsidiarumo ir proporcingumo principų. Direktyva yra tinkamas teisės aktas, nes kyla abejonių, ar valstybės narės būtų pasirengusios priimti reglamentą.

4.2. Nagrinėjama direktyva iš dalies keičiami keli ankstesnės direktyvos straipsniai juos paaiškinant ir nustatant naujus reikalavimus, kuriais ankstesnė versija bus gerokai patobulinta; taigi EESRK juos vertina palankiai.

4.3. EESRK pritaria tam, kad būtų pradėti rengti privalomi sveikatos patikrinimai, kurie būtų kokybiški ir apimtų minimalius Europos reikalavimus, siekiant įvertinti fizinę ir psichinę sveikatą išduodant arba pratęsiant leidimus naudoti ir nešiotis ginklą. Tokia praktika jau taikoma tam tikrose valstybėse narėse. Komitetas vis dėlto pažymi, kad direktyvoje taip pat galėtų būti reikalaujama reguliariai rengti mokymus, kaip elgtis su šaunamaisiais ginklais, numatyti saugaus jų laikymo užtikrinimo (visų įpareigojant ginklus laikyti specialiaame seife, kaip tai jau daroma kai kuriose valstybėse narėse) ir ginklų bei jų dalių saugaus gabenimo reikalavimus.

4.4. Europos Sąjunga pasirodė esanti pajėgi priimti daug įvairių sričių teisės aktų. Geras pavyzdys šioje srityje yra automobilių pramonė, kuriai teko įvykdyti saugos reikalavimus (susijusius su keleiviais ir aplinka) ir siekiant šio tikslo investuoti daug lėšų į mokslinius tyrimus ir plėtrą. Išplėstos ginklų ir jų dalių ženklinimo sąvokos. Vertindamas šaudmenų ženklinimą EESRK siūlo vidutinės trukmės ar ilguoju laikotarpiu žengti dar toliau išnagrinėjant galimybę pramonei vystytis ta linkme, kad šaudmenys būtų ženklinami ženklais, kurie būtų neišdildomi arba išpaudžiami tokioje vietoje, kuri panaudojus šaudmenis negalėtų būti sunaikinta, pavyzdžiui, jų viduje, kad būtų galima užtikrinti jų visišką atsekamumą. Kadangi paprastai nusikaltimo vietoje randamas šaudmuo, o ne ginklas, taip ženklinant būtų galima policijos tyrimams suteikti svarbios informacijos.

4.5. Vertindamas šaunamųjų ginklų duomenų bazes EESRK pritaria naujai nuostatai, kad registrai turi būti pildomi iki pat šaunamojo ginklo sunaikinimo. Tokia priemonė teiktų papildomą naudą ir būtų svarbi atliekant ginklų kontrolę ir tyrimą. Komisija turėtų remti valdžios institucijas siekdama suteikti galimybes visose valstybėse narėse šiais registrais naudotis tikruoju laiku, kad būtų galima lengviau gauti įrodymus ir užtikrinti greitą ir veiksmingą keitimąsi informacija siekiant identifikuoti šaunamuosius ginklus bei nustatyti jų buvimo vietą.

⁽⁹⁾ Philip Alpers, Marcus Wilson, Amélie Rossetti ir Daniel Salinas, *Guns in the United Kingdom: Total Number of Gun Deaths*, 2016 m., Sidnėjaus universiteto Visuomenės sveikatos mokykla, GunPolicy.org, vasario 23 d., naudota 2016 m. kovo 10 d.: http://www.gunpolicy.org/firearms/compareyears/192/total_number_of_gun_deaths.

⁽¹⁰⁾ Julian Santaella-Tenorio, Magdalena Cerdá, Andrés Villaveces ir Sandro Galea, *What Do We Know About the Association Between Firearm Legislation and Firearm-Related Injuries?*, Oksfordo universitetao leidykla, Johns Hopkins Bloomberg Visuomenės sveikatos mokyklos užsakyму.

4.6. Draudžiamų ginklų kategorijai taip pat priklauso civiliniam naudojimui skirti pusiau automatiniai šaunamieji ginklai, „kurie yra panašūs į ginklus su automatiniais mechanizmais“. Sąvoka „panašūs“ nėra nei objektyvi, nei pakankama. Pirmiausia reikia nustatyti aiškius panašumo apibrėžties kriterijus, kuriais remiantis būtų galima šiuos ginklus priskirti draudžiamų šaunamųjų ginklų kategorijai.

4.7. Dujiniai ir garsiniai ginklai, imitaciniai ginklai ir ginklų kopijos nuo šiol turi būti laikomi priklausančiais C kategorijai (šaunamieji ginklai, kuriuos reikia deklaruoti). Nors jau numatyta šią nuostatą įtraukti į kai kurių šalių teisės aktus, EESRK abejoja jos tikslingumu, nes šie ginklai nepripažinti šaunamaisiais ginklais JT protokole, be to, šalyse, kurių teisės aktuose dar nenumatyta prievolė juos deklaruoti, tokia priemonė lemtų dideles administravimo išlaidas dėl šio tipo ginklų, kurie neatrodo, kad keltų labai didelį pavojų piliečių saugumui.

4.8. Tokių ginklų ir tam tikrų kitų tipų ginklų, pavyzdžiui, pneumatinių, keliama rizika piliečių saugumui turėtų būti iširta siekiant įvertinti jų pavojingumą ir galimybes juos perdirbti į ginklus, keliančius didesnę pavojų gyvybei. Šis tyrimas galėtų tapti pagrindu siekiant nustatyti naujas technines ir teises ginklų saugumo, perdirbimo, keitimo, deaktyvavimo ir sunaikinimo taisykles.

4.9. Reikėtų atsižvelgti į tai, kad skaitmeninėje visuomenėje vyksta pavojinga elektroninė prekyba ginklais ir šaudmenimis. „Facebook“ ir „Instagram“ pranešė apie ginklų pardavimo šiuose socialiniuose tinkluose suvaržymus, o jų naudotojams buvo uždrausta siūlyti arba organizuoti prekybos ginklais sandorius pasinaudojant skelbimais, diskusijų grupėmis ar asmeniniais pranešimais. EESRK mano, kad nors numatyta, jog ginklų prekeiviams ir tarpininkams leidžiama užsiimti elektronine prekyba tam tikrų rūšių ginklais ir šaudmenimis, sandoriai turėtų vykti tik susitikus akis į akį, kad kompetentingos institucijos galėtų griežtai juos kontroliuoti.

4.10. Technologinės inovacijos sudarė sąlygas pažangai trimačių spausdintuvų srityje. Ginklų sektorius neliko nuošalyje taikant šią technologiją. Internetu greitai atsirado mirtinų ginklų spausdinimo instrukcijų ir programų. Nesant jokių ginklų spausdinimą reglamentuojančių teisės aktų ši technologija kelia tikrą pavojų, kurio svarba iki šiol deramai nepripažinta. Šalys turės kartu imtis veiksmų sprendžiant šį klausimą, stebėti tinklą ar net kontroliuoti medžiagų, naudojamų tokio tipo ginklams gaminti, pirkimą ir numatyti griežtai uždrausti jų gamybą.

4.11. Direktyvoje numatyta, kad valstybės narės gali leisti įstaigoms, kurios rūpinasi ginklų kultūriniais ir istoriniais aspektais ir kurių tokią veiklą pripažįsta valstybė narė, savo kolekcijose turinčioms A kategorijai priskiriamų šaunamųjų ginklų, įsigytų iki šios direktyvos įsigaliojimo dienos, toliau laikyti šiuos ginklus, jeigu tie ginklai buvo deaktyvuoti. EESRK pritaria tam, kad būtų numatyta speciali direktyvos taikymo tvarka muziejuose, kurių veiklos svarbą tinkamai pripažįsta valstybės narės, laikomoms kolekcijoms, su sąlyga, kad nekeliamas pavojus saugumui ir viešajai tvarkai. Laikantis tokios tvarkos reikėtų griežtų taisyklių ginklų eksponavimui, registravimui, laikymui ir naudojimui, bet jos padėtų išvengti A kategorijos ginklų, turinčių didelės istorinės vertės, naikinimo.

Bruselis, 2016 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų (kodifikuota redakcija)“

(COM(2015) 616 *final* – 2015/0283 (COD))

(2016/C 264/10)

Pranešėjas Jorge PEGADO LIZ

Bendrapranešėjai Roger BARKER ir Christophe LEFÈVRE

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 50 straipsnio 1 dalimi ir 2 dalies g punktu, 2016 m. balandžio 29 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų (kodifikuota redakcija)

(COM(2015) 616 *final* – 2015/0283 (COD)).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 13 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 223 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK visiškai pritaria siekiui konsoliduoti, kodifikuoti, taigi ir supaprastinti pasiūlymo dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų (COM(2015) 616 *final*) nuostatas, kurios atitinka Komiteto nuomonėse ne kartą pateiktus pasiūlymus.

1.2. Išsamiai išnaginėjęs kiekvieną konsoliduotą nuostatą ir kiekvieną pasiūlymą dėl naujų kodifikuotų nuostatų, EESRK gali patikinti, kad, išskyrus 4.2 dalyje nurodytus aspektus, nerado jokių formos klaidų.

1.3. EESRK rekomenduoja į IV priede pateiktą atitikties lentelę įtraukti du įrašus, kurie leistų palyginti ne tik senus straipsnius su naujais, bet ir naujus straipsnius su senais.

1.4. Be to, EESRK norėtų platesnio užmojo veiksmų, kuriais būtų siekiama kodifikuoti įvairiais kitais teisės aktais reglamentuojamus aspektus, visų pirma nurodytus 4.4 dalyje išvardytose direktyvose.

1.5. Komitetas norėtų, kad iš esmės peržiūrint naują dokumentą būtų atsižvelgiama į pasiūlymus, kuriuos anksčiau jis yra pateikęs dėl kiekvienos Komisijos nagrinėjamos direktyvos, ypač pateiktus 4.8 dalyje nurodytose nuomonėse.

2. Komisijos pasiūlymo dalykas ir tikslas

2.1. Komisijos pasiūlymo (2015 m. gruodžio 3 d. COM(2015) 616 *final*) aiškinamajame memorandume nurodyta:

„Šiuo pasiūlymu siekiama kodifikuoti 1982 m. gruodžio 17 d. Šeštąją Tarybos direktyvą, pagrįstą Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl akcinių bendrovių skaidymo (82/891/EEB), 1989 m. gruodžio 21 d. Vienuoliktąją Tarybos direktyvą dėl atskleidimo reikalavimų filialams, įsteigtiems valstybėse narėse tam tikrų tipų bendrovių, kurioms taikomi kitos valstybės įstatymai (89/666/EEB), 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimūsi, peržengiančių vienos valstybės ribas, 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/101/EB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės reikalauja iš Sutarties 48 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių siekiant apsaugoti narių ir trečiųjų asmenų interesus, koordinavimo, siekiant suvienodinti tokias apsaugos priemones, 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/35/ES dėl akcinių bendrovių jungimo, 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2012/30/ES dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 54 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, akcines bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo.“

2.2. Dėl kodifikavimo Komisija pabrėžia, kad „[n]auja direktyva pakeis įvairius aktus, kurių nuostatos buvo į j [ą] įtrauktos; šis pasiūlymas nekeičia kodifikuojamų teisės aktų turinio, nes jame tik sujungiami šie aktai, atliekant kodifikavimui būtinus formos pakeitimus“, o tai netrukdo kodifikavimo vykdyti „laikantis įprastos Sąjungos aktų priėmimo tvarkos“. Ši pastaba pagrindžia EESRK nuomonę, nors „kodifikuojamiems teisės aktams taik[oma] pagreitinto priėmimo tvark[a]“, kaip nustatyta 1994 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos tarpinstituciniame susitarime, kuris vis dar galioja ir yra patvirtintas naujausiu tų pačių institucijų sudarytu tarpinstituciniu susitarimu ⁽¹⁾.

2.3. Kompilijuojant, sisteminant ir kodifikuojant Europos bendrovių teisę iš esmės siekiama tikslo užtikrinti, kad šią teisės sritį reglamentuojančias Europos Sąjungos taisykles būtų galima paprasčiau aiškinti, perkelti į nacionalinę teisę, taikyti ir įgyvendinti.

2.4. Daugelyje savo nuomonių EESRK siūlė, rekomendavo ES teisės aktų leidėjui ir jo prašė šiuo klausimu imtis veiksmų, kuriuos Komitetas visada rėmė. Todėl EESRK gali tik visapusiškai pritarti šiame pasiūlyme išdėstytiems Komisijos veiksams, nes supaprastinimas šioje srityje naudingas visiems: įmonėms, darbuotojams, vartotojams ir apskritai piliečiams, o ypač teisėjams, advokatams, notarams ir apskritai visiems teisininkams, kurie dirbdami taiko bendrovių teisę.

3. Bendrovių teisės sukūrimas ir tobulinimas Europos Sąjungoje

3.1. 1957 m. originalioje Romos sutartyje, kuria įsteigiama Europos ekonominė bendrija, pateiktas teisinis pagrindas, kuris yra bendrovių teisės užuomazga; jis apima tik 48–66 sutarties straipsnius. Mintis suderinti tam tikrus su nacionaline bendrovių teise susijusius teisės aktų aspektus kilo tik priėmus 1992 m. vasario 7 d. Maastrichte pasirašytą sutartį ir visų pirma išdėstyta naujos redakcijos 94–97 straipsniuose dėl teisės aktų derinimo siekiant sukurti bendrąją rinką (parengtuose pagal Suvestinį Europos aktą), taip pat Europos bendrijos steigimo sutarties naujos redakcijos 39–55 straipsniuose (kuriais pakeisti buvę EEB steigimo sutarties 48–66 straipsniai).

3.2. Taigi nuo tada, kai 1968 m. kovo 9 d. priimta Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo (OL L 65, 1968 3 14, p. 8), tam tikrus Europos bendrovių teisės aspektus, susijusius su bendrosios rinkos sukūrimu, buvo bandoma reglamentuoti dešimtimis direktyvų, reglamentų ir rekomendacijų, derinant nacionalines teises arba bandant jas derinti, tačiau niekada nesiekiant sukurti tikro kodekso, pagal kurį būtų suvienodinta Europos bendrovių teisė.

3.3. Šiuo pasiūlymu Komisija net nesiekia kodifikuoti visų direktyvų, susijusių su įvairiais bendrovių teisės aspektais. Iš tikrųjų pasiūlyme aptariami tik aspektai, nagrinėjami šiose šešiose direktyvose:

- 1982 m. gruodžio 17 d. Šeštojoje Tarybos direktyvoje, pagrįstoje Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl akcinių bendrovių skaidymo (82/891/EEB),
- 1989 m. gruodžio 21 d. Vienuoliktojoje Tarybos direktyvoje dėl atskleidimo reikalavimų filialams, įsteigtiems valstybėse narėse tam tikrų tipų bendrovių, kurioms taikomi kitos valstybės įstatymai (89/666/EEB),
- 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas,
- 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/101/EB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės reikalauja iš Sutarties 48 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių siekiant apsaugoti narių ir trečiųjų asmenų interesus, koordinavimo, siekiant suvienodinti tokias apsaugos priemones,
- 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2011/35/ES dėl akcinių bendrovių jungimo,

⁽¹⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fNONGML%2bCOMPARL%2bPE-575.118%2b03%2bDOC%2bPDF%2bV0%2f%2fLT>

— 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2012/30/ES dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 54 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, akcines bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo.

3.4. Šis pasiūlymas buvo parengtas remiantis preliminariu direktyvų 82/891/EEB, 89/666/EEB, 2005/56/EB, 2009/101/EB, 2011/35/ES ir 2012/30/ES, taip pat teisės aktų, kuriais jos iš dalies pakeistos, konsoliduotu tekstu (23 oficialiosiomis kalbomis), kurio seno ir naujo numeravimo koreliacija pateikta atitikties lentelėje, įtrauktoje į būsimos direktyvos IV priedą.

4. Pasiūlymo vertinimas

4.1. Kaip jau nurodyta pirmiau, EESRK visiškai pritaria tam, kad šiuo pasiūlymu būtų konsoliduoti, kodifikuoti, taigi ir supaprastinti teisės aktai.

4.2. Išsamiai išnagrinėjęs kiekvieną konsoliduotą nuostatą ir kiekvieną pasiūlymą dėl naujų kodifikuotų nuostatų, EESRK gali patikinti, kad nerado jokių formos klaidų, išskyrus tai, kad:

— kodifikavus Direktyvos 2005/56/EB 3 konstatuojamąją dalį vietoj prancūziško žodžio „prévoir“ (liet. „nustatyta“) įrašytas žodis „préciser“ (liet. „nustatyta“),

— pasiūlyme dėl direktyvos nekodifikuota Direktyvos 89/666/EEB 10 straipsnio 2 dalis,

— 48, 62, 65, 66 ir 80 konstatuojamosiose dalyse Komisija turėtų patvirtinti, ar nuorodos į tam tikrus teisės aktus iš tiesų dera su atitinkamose srityse pastaruoju metu priimtomis priemonėmis (pvz., 48 konstatuojamojoje dalyje nuorodą į Piktnaudžiavimo rinka direktyvą reikėtų pakeisti nuoroda į Piktnaudžiavimo rinka reglamentą (2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir ir kuriuo panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB ir Komisijos direktyvos 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB),

— III skyriaus antraštėje reikėtų nurodyti, kad turimu omenyje atskleidimu siekiama „apsaugoti trečiųjų šalių interesus“; tačiau, jei šis atskleidimas naudingas ir akcininkams, ar 13 straipsnio f punkte nereikėtų paminėti ir direktyvų 2013/24/ES ir 2014/95/ES?

4.3. EESRK rekomenduoja į IV priede pateiktą atitikties lentelę įtraukti du įrašus, kurie leistų palyginti ne tik senus straipsnius su naujais, bet ir naujus straipsnius su senais.

4.4. Be to, EESRK norėtų platesnio užmojo veiksmų, kuriais būtų siekiama kodifikuoti įvairiais kitais teisės aktais reglamentuojamus aspektus, visų pirma nurodytus šiose direktyvose:

— 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2010/76/ES, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 2006/48/EB ir 2006/49/EB nuostatos, susijusios su kapitalo poreikiu prekybos knygai ir pakartotiniam pakeitimui vertybiniais popieriais, taip pat su atlyginimų nustatymo politikos priežiūriniu tikrinimu,

— 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2007/36/EB dėl naudojimosi tam tikromis akcininkų teisėmis bendrovėse, kurių akcijos įtrauktos į prekybą reguliuojamoje rinkoje,

— 2004 m. balandžio 21 d. Direktyvoje 2004/25/EB dėl įmonių perėmimo pasiūlymų,

— 2001 m. spalio 8 d. Direktyvoje 2001/86/EB, papildančioje Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiais sprendimus,

— 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/102/EB bendrovių teisės srityje dėl vienanarių privačių ribotos atsakomybės bendrovių,

— 1984 m. balandžio 10 d. Aštuntojoje Tarybos direktyvoje 84/253/EEB, grindžiamoje Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu dėl asmenų, atsakingų už įstatymu numatyto apskaitos dokumentų audito atlikimą, patvirtinimo,

- 1983 m. birželio 13 d. Septintojoje Tarybos direktyvoje 83/349/EEB, pagrįstoje Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu dėl konsoliduotos atskaitomybės,
- 1978 m. liepos 25 d. Ketvirtojoje Tarybos direktyvoje 78/660/EEB, grindžiamoje Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių atskaitomybių.

4.5. Tačiau Komisija savo 2015 m. darbo programos (COM(2014) 910 *final*) III priedo 45 dalyje taip pat paskelbė apie Direktyvos 2009/102/EB bendrovių teisės srityje dėl vienanarių privačių ribotos atsakomybės bendrovių kodifikavimą.

4.6. EESRK džiaugiasi, kad direktyvose 2003/58/EB ir 2006/68/EB Komisija atsižvelgė į kai kurias rekomendacijas, pateiktas darbo grupės, nagrinėjančios bendrovių teisės supaprastinimo klausimą įgyvendinant vidaus rinkos teisės aktų (SLIM) iniciatyvą, susijusią su bendrovių teisės srityje taikomų pirmosios ir antrosios direktyvų supaprastinimu.

4.7. Dėl kiekvienos direktyvos, kuriai taikomas Komisijos pasiūlymas, EESRK turėjo progą pateikti nuomones, į kurias ne visada buvo visapusiškai atsižvelgta; jis taip pat norėtų, kad iš esmės peržiūredama naują dokumentą Komisija tinkamai atsižvelgtų į Komiteto pasiūlymus, kuriuos jis anksčiau yra pateikęs ir kurie šiame pasiūlyme neaptariami.

4.8. Visų pirma reikėtų atsižvelgti į šias nuomones:

- 1987 m. rugsėjo 24 d. nuomonę, OL C 319, 1987 11 30, p. 61, pranešėjas Jean PARDON,
- 2004 m. balandžio 28 d. nuomonę, OL C 117, 2004 4 30, p. 43, pranešėja María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL,
- 2007 m. gegužės 30 d. nuomonę, OL C 175, 2007 7 27, p. 33, pranešėja María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL,
- 2009 m. vasario 25 d. nuomonę, OL C 218, 2009 9 11, p. 27, pranešėja María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL,
- 2011 m. birželio 15 d. nuomonę, OL C 248, 2011 8 25, p. 118, pranešėjas M. Miklós PÁSZTOR,
- 2012 m. gruodžio 21 d. nuomonę, OL C 44, 2013 2 15, p. 68, pranešėja Lena ROUSSENOVA.

Briuselis, 2016 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl internetinių turinio paslaugų tarpvalstybinio perkeliavimo užtikrinimo vidaus rinkoje“

[COM(2015) 627 final – 2015/0284 (COD)]

(2016/C 264/11)

Pranešėjas Bernardo HERNÁNDEZ BATALER

Taryba, 2016 m. sausio 8 d., ir Europos Parlamentas, 2016 m. sausio 21 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl internetinių turinio paslaugų tarpvalstybinio perkeliavimo užtikrinimo vidaus rinkoje

[COM(2015) 627 final – 2015/0284 (COD)].

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 13 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 162 nariams balsavus už, 6 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina Komisijos iniciatyvą spręsti vadinamojo tarpvalstybinio perkeliavimo klausimą. Iš esmės taikant tarpvalstybinio perkeliavimo principą naudotojai ir vartotojai, gaunantys internetines audiovizualinio turinio, prie kurio jie turi teisėtą prieigą savo gyvenamosios vietos valstybėje, paslaugas, ir toliau šiomis paslaugomis naudosis laikinai išvykę į kitą ES valstybę narę.

1.2 Komitetas taip pat pritaria tam, kad perkeliavimui reglamentuoti parengtas reglamentas, nes aptariama veikla yra tarpvalstybinė. Taip pat atrodo logiška, kad įtraukta nuostata dėl *vacatio legis*, kuria remiantis galiojančių sutarčių sąlygos, pagal kurias ribojamas perkeliavimas, laikomos netekusiomis galios. Taigi šeši mėnesiai yra pagrįstas laikotarpis, per kurį atitinkami paslaugų teikėjai savo pasiūlos sistemas turi pritaikyti prie naujos situacijos.

1.3 EESRK nuomone, būtina aiškiai apibūdinti sąvoką „abonento gyvenamosios vietos valstybė narė“, kad likusios ES valstybės narės automatiškai būtų laikomos valstybėmis, kuriose abonentas gali laikinai būti. Vien nurodyti įprastinę gyvenamąją vietą (2 straipsnyje) gali neužtekti, todėl būtina įvertinti kitus persikėlimo kriterijus, gyvenamąją aplinką ir kt., parengiant negalutinį rodiklių sąrašą, skirtą tiksliau apibūdinti laikiną ryšį, pagrįstą gyvenamąja vieta. Bet kuriuo atveju Komitetas mano, kad tarpvalstybinis perkeliavimas turėtų būti užtikrinamas tuomet, kai klientas arba paslaugos abonentas ir naudotojas yra susiję su valstybe narė ir jų tapatybė nustatyta pagal IP adresą, prisijungimą prie interneto arba kitą lygiavertį rodiklį.

1.4 Atsižvelgiant į perkeliamų paslaugų pobūdį ir teikimo sąlygas aišku, kad pasiūlymas apima tiek mokamas, tiek nemokamas paslaugas, nors tuo atveju, kai paslaugos nemokamos, turi būti nustatyta valstybė narė. Kalbant pirmiausia apie nemokamas paslaugas, manome, kad tokių paslaugų perkeliavimas turėtų būti užtikrinamas tada, kai galima nustatyti valstybę narę ir paslaugų teikėjas dėl to nepatiria papildomų išlaidų.

1.5 Į dėstomąją dalį turėtų būti aiškiai įtraukta nuostata, kad sumažėjus teikiamų paslaugų arba pablogėjus jų kokybei (t. y. suprastėjus paslaugoms, katalogui, galimybėms naudotis prietaisais ir sumažėjus naudotojų skaičiui) paslauga būtų laikoma nesuteikta. Buvimo vietos valstybėje narėje taip pat reikia užtikrinti minimalią prieigos prie vietos linijų kokybę, bent tokią, kuri gali būti laikoma standartine arba orientacine, kad nebūtų skatinamas piktnaudžiavimas ir nesąžiningos sąlygos, už garantuojamą standartinę arba *Premium* klasės prieigą nustatant papildomą kainą, ir būtina užtikrinti, kad nebūtų laikoma pakankama tik informuoti vartotoją apie paslaugų kokybę, kurios jis gali tikėtis. Šias prievoles reikėtų aiškiai nurodyti ir reglamento straipsniuose, ne tik konstatuojamosiose dalyse.

2. Įžanga

2.1 2014 m. liepos 15 d. Europos Komisijos politinėse gairėse kaip prioritetą Nr. 2 nurodytas „[s]ujungt[os] bendro [sios] skaitmeninė[s] rink[os]“ sukūrimas, ir remiantis šiuo prioritetu patvirtintas komunikatas „Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija“⁽¹⁾. EESRK šį prioritetą rėmė⁽²⁾ – jis nurodė, kad prioritetą gali suteikti naujų postūmių Europos Sąjungos skaitmeninės politikos įgyvendinimui.

2.2 Komisija konkrečiai siūlė vykdyti „nepagrįsto geografinio blokavimo prevenciją“, kad vartotojai ir įmonės galėtų visapusiškai naudotis bendrąja rinka – pasirinkimu ir mažesnėmis kainomis.

2.3 Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros komitetas (UNCTAD) neseniai patvirtino atnaujintas Jungtinių Tautų vartotojų apsaugos gaires (DNUPC), kurias siekta atnaujinti atsižvelgiant į naujausius technologijų pokyčius, įskaitant elektroninę prekybą ir vadinamąjį skaitmeninį vartojimą, dėl kurio turėtų būti didinama privatumo internete apsauga ir įtrauktas principas, pagal kurį vartotojai turi būti apsaugomi teisingai.

2.4 Rengdama nurodytą bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją Komisija taip pat patvirtino komunikatą dėl taisyklių, susijusių su autorių teisėmis, internetinės prekybos sutartimis ir internetinių turinio paslaugų teikimu, modernizavimo – dėl šių aspektų EESRK pateiks savo nuomonę.

2.5 Šiomis aplinkybėmis taip pat pateiktas ir pasiūlymas dėl reglamento dėl vadinamojo tarpvalstybinio perkeliamumo, pagal kurį internetinių turinio paslaugų gavėjui, laikinai išvykusiam į kitą valstybę narę, suteikiama galimybė gauti šį turinį toje ES valstybėje. Toks perkeliamumas laikomas svarbiu žingsniu siekiant naudotojams užtikrinti platesnę prieigą prie audiovizualinio turinio, ir pati Komisija šį tikslą laiko svarbiausiu rengiant bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją.

2.6 Sunkumai, su kuriais šiuo metu susiduria tokio tipo paslaugas užsisakę ES piliečiai, norėdami toliau gauti šias paslaugas už savo šalies ribų (nors ir Europos Sąjungoje), arba tai, kad jie negali jų gauti, priklauso ne nuo technologinių, bet nuo kitokio pobūdžio priežasčių: dėl teisių subjektų taikomos licencijavimo praktikos arba paslaugų teikėjų komercinės praktikos vykdomas geografinis blokavimas. Tarpvalstybiniam perkeliamumui neigiamos įtakos taip pat turėjo didelės tarptinklinio ryšio kainos, kurias moka ES vartotojai ir naudotojai ir kurių greitai neberekės mokėti įsigaliojus Komisijos patvirtintam pasiūlymui.

3. Pasiūlymo turinys

3.1 Kaip nurodoma dokumento, dėl kurio prašoma pateikti pastabas, 1 straipsnyje, pagrindinis pasiūlymo dėl reglamento tikslas yra užtikrinti internetinių turinio paslaugų tarpvalstybinį perkeliamumą vidaus rinkoje, t. y. užtikrinti, kad bet kuris Sąjungos naudotojas, teisėtai gaunantis šį turinį savo gyvenamojoje šalyje, taip pat galėtų jį gauti ir laikinai būdamas kitoje valstybėje narėje.

⁽¹⁾ COM(2015) 192 final.

⁽²⁾ OL C 71, 2016 2 24, p. 65.

3.2 2 straipsnyje apibūdinamos įvairios sąvokos, susijusios su paslaugos pobūdžiu ir dalyvaujančiais subjektais: „abonentas“, „vartotojas“, „gyvenamosios vietos valstybė narė“, „laikinas buvimas“, „internetinė turinio paslauga“, „perkeliamumas“. Apibūdinant internetines turinio paslaugas nurodyta, kad šios paslaugos gali būti audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos arba paslaugos, kuriomis užtikrinama prieiga prie kūrinių, kitų saugomų objektų arba transliuojančiųjų organizacijų transliacijų. Jos gali būti teikiamos linijiniu būdu arba pagal pareikalavimą, ir naudotojas už jas gali mokėti arba ne.

3.3 Pasiūlymo 3 straipsnyje nustatoma, kad perkeliamų paslaugų teikėjai privalo užtikrinti šių paslaugų perkeliamumą į kitas valstybes, tačiau tai nereiškia, kad jie privalo išlaikyti tokią kokybę, kuri užtikrinama gyvenamosios vietos valstybėje narėje, nebent aiškiai įsipareigoja tai padaryti. Tačiau jie turi informuoti abonentus apie paslaugos kokybę.

3.4 Pagal 4 straipsnį perkeliama paslauga abonentui teikiama ir abonentas naudojami prieiga prie jos ir ta paslauga gyvenamosios vietos valstybėje narėje, taikant teisės aktus, kuriais reglamentuojama tiek audiovizualinė žiniasklaida, tiek intelektinė nuosavybė ir duomenų apsauga.

3.5 5 straipsnyje nustatoma, kad dabartinės sutartinės nuostatos, susijusios su teisių subjektų ir paslaugų teikėjų santykiais, taip pat paslaugų teikėjų ir klientų santykiais, kurios prieštarauja įpareigojimui užtikrinti tarpvalstybinį perkeliamumą, neturi teisinės galios. Teisių subjektai gali reikalauti, kad paslaugų teikėjas imtųsi būtinų priemonių patikrinti, ar paslauga teikiama pagal reglamentą, – tokios priemonės turi būti pagrįstos ir proporcingos.

3.6 6 straipsnyje nurodoma, kad asmens duomenys turi būti tvarkomi laikantis šioje srityje taikomų ES teisės aktų (Direktyvos 95/46/EB ir 2002/58/EB) ⁽³⁾.

3.7 7 straipsnyje nustatoma, kad reglamentas taikomas ne tik jam įsigaliojus sudarytoms sutartims, bet ir (atgaline data) sutartims bei teisėms, sudarytoms ir įgytoms iki reglamento taikymo pradžios dienos, jei šios sutartys ir teisės yra svarbios paslaugos teikimui, prieigai prie jos ir naudojimuisi ta paslauga.

3.8 8 straipsnyje nustatomas reglamento taikymo, jį paskelbus, terminas (jis taikomas praėjus šešioms mėnesiams nuo paskelbimo).

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas teigiamai vertina Komisijos iniciatyvą spręsti vadinamojo tarpvalstybinio perkeliamumo klausimą – jį išsprendus iš esmės bus užtikrinta, kad naudotojai ir vartotojai, laikinai išvykę į kitą valstybę narę, galėtų gauti internetines audiovizualinio turinio paslaugas, kurias yra užsisakę tam tikroje ES valstybėje narėje.

4.2 EESRK mano, kad tai yra svarbi Komisijos strategijos priemonė siekiant sukurti bendrąją skaitmeninę rinką, nes ją taikant panaikinamos laisvei teikti paslaugas ir laisvai įmonių konkurencijai kylančios kliūtys. Ir, atsižvelgiant į komercinius priemonės aspektus, gali būti stiprinama ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda, sudarant geresnes sąlygas įvairių organizuotos pilietinės visuomenės grupių integracijai.

4.3 Šiomis aplinkybėmis pasiūlymu dėl reglamento, kurį Komisija pateikė 2015 m. gruodžio 9 d., siekiama panaikinti tarpvalstybiniam perkeliamumui kylančias kliūtis, įpareigojant paslaugų teikėjus užtikrinti šį perkeliamumą, jeigu nacionalinėje rinkoje paslaugos teikiamos teisėtai ir yra perkeliamos.

4.4 Teisės akto (t. y. reglamento) pasirinkimas pateisinamas atsižvelgiant į tai, kad reikia reglamentuoti tarptautinę veiklą ir kad teisės aktą vienodai ir kartu privalo taikyti visos valstybės narės. Pasiūlymas susijęs su SESV 56 straipsnio nuostata, pagal kurią draudžiami laisvės teikti paslaugas Sąjungoje apribojimai, taikomi valstybių narių nacionaliniams subjektams, kurie yra įsisteigę kitoje valstybėje narėje negu valstybė, kurios subjektas yra asmuo, kuriam tos paslaugos teikiamos.

⁽³⁾ OL L 281, 1995 11 23, p. 31 ir OL L 201, 2002 7 31, p. 37.

4.5 EESRK pritaria pasirinktam vidaus rinkos teisiniam pagrindui (SESV 114 straipsnis), nes paslaugos, kurias apima pasiūlymas dėl reglamento, yra svarbios ir iš esmės tarpvalstybinės, taip pat reikia užtikrinti suderinamumą su kitomis Sąjungos politikos sritimis, ypač atsižvelgiant į kultūros aspektus (SESV 167 straipsnis) ir vartotojų interesų rėmimą (SESV 169 straipsnis). Pasiūlymą reikia aiškinti laikantis teisės į privatų ir šeimos gyvenimą, teisės į asmens duomenų apsaugą, saviraiškos laisvės ir laisvės užsiimti verslu principų.

4.6 Pasiūlymas apima turinį, kurį platina transliuojančiosios organizacijos arba informacinės visuomenės paslaugų teikėjai, ir turinio paslaugas, teikiamas: linijiniu būdu arba pagal pareikalavimą; naudojantis tokiais būdais kaip parsisiuntimas, srautinis duomenų siuntimas arba kitas metodas; didžiųjų įmonių arba MVĮ; už piniginių užmokesčių (abonentams) arba nemokamai – jeigu paslaugos teikiamos nemokamai, turi būti nustatyta registruoto naudotojo gyvenamosios vietos valstybė (pavyzdžiui, pagal IP adresą arba prisijungimą prie interneto). Pasiūlytas reglamentas netaikomas kitoms prekėms ir paslaugoms, dėl kurių sudaromi tarptautiniai sandoriai ir kurių atveju audiovizualinio turinio paslaugos teikiamos tik papildomai.

4.7 Taigi pasiūlymo dėl reglamento tikslas yra kuo veiksmingiau patenkinti piliečių norus ir poreikius skaitmeninėje aplinkoje, nes pagal šį teisės aktą iš vienos ES šalies į kitą išvykę piliečiai galės naudotis audiovizualiniu turiniu, kurį gauti jie turi teisę. Kartu pasiūlymu audiovizualinio turinio rinkos plėtra derinama su teisių subjektų (autorių ir gretutinių teisių, taip pat teisių transliuoti labai svarbius renginius ir platinti informaciją) aukšto lygio apsauga.

4.8 Šiuo klausimu Komisija pabrėžia naudą, kurią iniciatyva gali ilgainiui teikti tiek paslaugų prašytojams, tiek teikėjams. Pasiūlymo dėl reglamento preambulėje nurodyta, kad tarpvalstybinis perkeliamumas ne tik padeda remti vartotojų interesus. Jis taip pat įvairiapusiškai naudingas tiek teisių subjektams (autoriams, atlikėjams ir prodiuseriams), tiek subjektams, kurie atgamina, viešai skelbia ir padaro prieinamą audiovizualinį turinį, – užtikrinus tarpvalstybinį perkeliamumą visiems jiems suteikiamas didesnis teisinis tikrumas ir daugiau galimybių patenkinti naudotojų poreikius.

4.9 Bet kuriuo atveju aptardama paslaugų teikėjus ir teisių subjektus Komisija, neabejotinai reaguodama į jų susirūpinimą, išsakytą vykstant viešoms konsultacijoms, pabrėžia jų teises ir veiklą. Taigi ji pažymi, kad pasiūlymas nedaro didelio poveikio teisių licencijavimui ir verslo modeliams; kad šiuo pasiūlymu neįpareigojama iš naujo derėtis dėl licencijų, nes jam išgaliojus visos sutarčių nuostatos, kurios prieštarauja įpareigojimui užtikrinti tarpvalstybinį perkeliamumą, neteks teisinės galios; kad įgyvendinant perkeliamumo principą paslaugos naudotojų skaičius nedidėtų, taip pat nebūtų pažeidžiama licencijų teritorinio išimtinumo sąlyga (atsižvelgiant į audiovizualinio turinio platintojus ir populiariausių sporto renginių transliuotojus).

4.10 Į pasiūlymo dėstomąją dalį, konkrečiai į 5 straipsnio 2 dalį, reikėtų įtraukti nuostatą, kad veiksmingos priemonės, taikomos siekiant patikrinti, ar internetinė turinio paslauga teikiama tinkamai, turi būti ne tik pagrįstos ir proporcingos, bet ir jas taikant turi būti laikomasi pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją užtikrinamų principų ir teisių, kurie turėtų būti aiškiai nurodyti, arba jos turi atitikti tokius principus ir teises.

4.11 Pagal tarpvalstybinio perkeliamumo principą teikiama paslauga atitinka gyvenamojoje šalyje teikiamą paslaugą – tai reiškia, kad sukuriama teisinė fikcija, susijusi su autorių ir gretutinėmis teisėmis, atgaminimu, viešu skelbimu, prieigos suteikimu, pakartotiniu naudojimu, turinio katalogais, nurodytais prietaisais, naudotojų, kuriems leidžiama teikti paslaugas, skaičiumi ir įvairiomis funkcijomis. Turėtų būti patikslinta, kad tai turi būti daroma laikantis technologinio neutralumo principo. Reikėtų taip pat paaiškinti pasiūlymo dėl reglamento taikymo sritį ir sąvokų apibrėžtis, ypač subjektų, kuriems taikomas pasiūlymas, sąvokos apibrėžtį. Bet kuriuo atveju apibrėžtis turi būti pagrįsta objektyviais ir nustatomais kriterijais, nes jie būtini siekiant užtikrinti teisinį tikrumą ir taisyklių nusipėjamumą.

4.11.1 Tačiau:

— šis įpareigojimas taikomas tik tuomet, jeigu laikomasi nustatytų proporcingumo sąlygų, kai dėl tokio įpareigojimo, kaip spėjama, paslaugų teikėjai gali patirti neproporcingų išlaidų. Taigi perkeliamumo nereikia užtikrinti, jeigu paslaugą teikiantis teikėjas nėra nustatęs abonento gyvenamosios šalies,

- taip pat ribotai taikomas įpareigojimas užtikrinti, kad būtų laikomasi teisių subjektų teisių,
- visų pirma nereikalaujama nustatyti priemonių, kurias taikant būtų užtikrinta, kad turinio paslaugos kokybės lygis buvimo vietos šalyje būtų panašus į tą, kuris užtikrinamas teikiant paslaugą gyvenamojoje šalyje, nebent paslaugos teikėjas aiškiai įsipareigoja tai padaryti, nors kokybė neturėtų būti blogesnė už tą, kuri buvimo vietos šalyje užtikrinama suteikiant prieigą prie vietos interneto. Ši nuostata pagrindžiama argumentu, kad užtikrinami kokybę paslaugų teikėjai galėtų patirti papildomų neproporcingų išlaidų, atsižvelgiant į skirtingus valstybių narių pajėgumus ir telekomunikacijų infrastruktūrą.

4.12 Šiuo klausimu pažymėtina, kad atleidus nuo pareigos užtikrinti standartinę kokybę ir kartu suteikus galimybę teikti *Premium* klasės paslaugas, kurias teikiant tokia kokybė garantuojama už papildomą kainą, galėtų būti skatinamas tam tikras paslaugų teikėjų piktnaudžiavimas. Todėl galėtų pablogėti pagrindinės paslaugos kokybė ir turinys taptų beveik pagrindiniu produktu, pelną siejant su iš paslaugos gaunamu pelnu. Teisės akto dėstomojoje dalyje bent jau reiktų aiškiai nurodyti, kad bet kuriuo atveju siūloma kokybė neturėtų būti blogesnė už tą, kuri buvimo vietos šalyje užtikrinama suteikiant prieigą prie vietos interneto.

4.13 Galiausiai reiktų atkreipti dėmesį į Komisijos ketinimą reglamentą taikyti atgaline data. Tai reiškia, kad, įgyvendinant anksčiau šalių priisiimus įsipareigojimus, nuostatos ir sąlygos, kuriomis pažeidžiamas arba ribojamas perkeliavimo principas, būtų laikomos niekinėmis. Be to, šios šalys skatinamos susitarti dėl tarpvalstybinio perkeliavimo principo taikymo.

4.14 EESRK siūlo naują „iš dalies perkeliama“ paslaugos apibrėžtį, taikytiną internetu teikiamoms paslaugoms, kurioms aktuali kokybė, tais atvejais, kai dėl nekokybiško vietos interneto tam tikrose vietovėse abonentai negali naudotis turinio paslaugomis internete. Panašiai taikyti šį terminą buvo siūloma Poveikio vertinimo 8 puslapyje ⁽⁴⁾.

Briuseli, 2016 m. balandžio 27 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

⁽⁴⁾ SWD(2015) 270 final.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl išimčių prekyautojams biržos prekėmis iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 575/2013“

(COM(2015) 648 final – 2015/0295 (COD))

(2016/C 264/12)

Pranešėjas John WALKER

Taryba 2016 m. sausio 12 d. ir Europos Parlamentas 2016 m. sausio 18 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl išimčių prekyautojams biržos prekėmis iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 575/2013

(COM(2015) 648 final – 2015/0295 (COD)).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 13 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 224 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

- 1.1. EESRK sutinka, kad reikia keisti Kapitalo reikalavimų reglamentą (ES) Nr. 575/2013, ir pritaria siūlomiems pakeitimams.
- 1.2. EESRK yra pasirengęs tinkamu laiku pateikti savo nuomonę dėl peržiūrėto reglamento.

2. Įvadas

- 2.1. Šis poreikis glaustai paaiškintas toliau pateiktose reglamento projekto preambulės dalyse.
- 2.2. Pagal Reglamentą (ES) Nr. 575/2013 investicinėms įmonėms, kurių pagrindinę veiklą sudaro vien tik investavimo paslaugų teikimas arba veikla, susijusi su finansinėmis priemonėmis, kaip nurodyta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/39/EB I priedo C skirsnio 5, 6, 7, 9 ir 10 punktuose, ir kurioms 2006 m. gruodžio 31 d. nebuvo taikoma Tarybos direktyva 93/22/EEB (toliau – prekyautojai biržos prekėmis), netaikomi reikalavimai dėl didelių pozicijų ir dėl nuosavų lėšų poreikio. Šios išimtys taikomos iki 2017 m. gruodžio 31 d.
- 2.3. Pagal Reglamentą (ES) Nr. 575/2013 taip pat reikalaujama, kad Komisija iki 2015 m. gruodžio 31 d. parengtų tinkamos rizikos ribojimu pagrįstos prekyautojų biržos prekėmis priežiūros tvarkos ataskaitą. Be to, pagal tą reglamentą reikalaujama, kad Komisija iki tos dienos parengtų tinkamos rizikos ribojimu pagrįstos investicinių įmonių bendros priežiūros tvarkos ataskaitą. Prireikus po tų ataskaitų gali būti teikiami teisės aktų pasiūlymai.
- 2.4. Vykdoma investicinėms įmonėms, įskaitant prekyautojus biržos prekėmis, taikomos prudenčios tvarkos peržiūra (toliau – investicinių įmonių peržiūra), bet ji dar nebaigta. Peržiūra bus baigta ir atsižvelgiant į jos rezultatus nauji teisės aktai, jei jų prireiks, bus priimti tik po 2017 m. gruodžio 31 d.

2.5. Pagal galiojančią tvarką po 2017 m. gruodžio 31 d. prekyautojams biržos prekėmis bus taikomi reikalavimai dėl didelių pozicijų ir dėl nuosavų lėšų poreikio. Dėl to jiems galbūt tektų labai padidinti reikalaujamą nuosavų lėšų sumą, kad jie galėtų toliau tęsti savo veiklą, taigi galėtų padidėti su tos veiklos vykdymu susijusios jų išlaidos.

2.6. Sprendimas prekyautojams biržos prekėmis taikyti reikalavimus dėl didelių pozicijų ir dėl nuosavų lėšų poreikio neturėtų būti grindžiamas nustojusia galioti išimtimi. Tai turėtų būti gerai motyvuotas sprendimas, pagrįstas investicinių įmonių peržiūros išvadomis ir aiškiai išdėstytas teisės akte.

2.7. Todėl reikėtų nustatyti naują terminą, iki kurio būtų taikomos išimtys. Reglamentas (ES) Nr. 575/2013 turėtų būti atitinkamai iš dalies pakeistas.

3. EESRK požiūris

3.1. EESRK pripažįsta, kad reglamente nenumatyta jokių kitų pakeitimų, išskyrus terminą, kaip nurodyta 2.7 punkte, kurį iš 2017 m. gruodžio 31 d. siūloma pakeisti į 2020 m. gruodžio 31 d.

3.2. EESRK apgailestauja, kad Komisija nesugebėjo laikytis savo pačios nustatytų terminų, nurodytų 2.4 punkte. Tačiau jis mano, kad prudenčinės taisyklės turėtų būti nustatytos atlikus išsamią analizę ir peržiūrą. Prekyautojams biržos prekėmis šiuo metu taikomos išimtys neturėtų būti panaikintos vien dėl to, kad praleistas nepagrįstai nustatytas terminas.

Bruselis, 2016 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Georges DASSIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų“

[COM(2016) 25 final – 2016/0010 (CNS)]

ir dėl

„Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomos kovos su mokesčių vengimo praktika, tiesiogiai veikiančios vidaus rinkos veikimą, taisyklės“

[COM(2016) 26 final – 2016/0011 (CNS)]

(2016/C 264/13)

Pranešėjas Petru Sorin DANDEA

Bendrapranešėjis Roger BARKER

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 113 ir 115 straipsniais, 2016 m. vasario 9–10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos dėl privalomų automatinių apmokestinimo srities informacijos mainų

[COM(2016) 25 final – 2016/010 (CNS)]

ir dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomos kovos su mokesčių vengimo praktika, tiesiogiai veikiančios vidaus rinkos veikimą, taisyklės

[COM(2016) 26 final – 2016/011 (CNS)].

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 14 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (balandžio 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 126 nariams balsavus už ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą, kurioje siūloma valstybių narių lygmeniu vienodai įgyvendinti EBPO projekte dėl mokesčių bazės erozijos ir pelno perkėlimo (BEPS) numatytus standartus. Tai viena iš iniciatyvų, kuriomis siekiama kovoti su kai kurių tarptautinių įmonių vykdomu agresyviu mokesčių planavimu, prisidedančiu prie valstybių narių mokesčių bazių erozijos, kuri, remiantis skaičiavimais, sudaro 50–70 mlrd. eurų per metus.

1.2 Komitetas mano, kad, siekiant užtikrinti Europos įmonių konkurencingumą, ES kaip investicijų vietos patrauklumą ir tarptautinės mokesčių sistemos nuoseklumą šiuo metu ir trapiu ekonomikos atsigavimo po krizės laikotarpiu, įgyvendintos priemonės turėtų būti suderintos su tuo, dėl ko jau iš tikrųjų susitarta EBPO lygmeniu ir ką įgyvendino kiti tarptautiniai partneriai.

1.3 Komiteto nuomone, šiuo klausimu svarbu siekti tikrai vienodų sąlygų ir vienodo režimo, kuris būtų tuo pačiu būdu įgyvendinamas visose valstybėse narėse. Svarbu apriboti susiskaidymo riziką, nes jis gali kelti pavojų siūlomų priemonių veiksmingumui.

1.4 EESRK mano, kad į Direktyvos dėl kovos su mokesčių vengimu taikymo sritį turėtų būti įtrauktos ir finansų sektoriaus įmonės. EESRK ragina Komisiją ir valstybes narės aktyviau vesti tarptautines derybas tokiose institucijose, kaip EBPO arba G20, siekiant užtikrinti vienodą įgyvendinimą visoje ES ir EBPO ir išsiaiškinti, ar siūlomos taisyklės gali būti taikomos ir finansų bendrovėms ir kaip tai turėtų būti daroma.

1.5 EESRK pritaria pasiūlymui ir siūlo, kad valstybės narės turėtų leisti mokėti dalimis tik tuo atveju, kai perkėlimo tikslas nėra tik sumažinti atitinkamos įmonės mokamus mokesčius.

1.6 EESRK rekomenduoja pakeitimo sąlygą tiesiogiai taikyti visiems mokesčių mokėtojams, kurie gavo pajamas mokesčių rojais laikomose jurisdikcijose.

1.7 EESRK pritaria pasiūlyme dėl direktyvos nustatytoms taisyklėms dėl kontroliuojamų užsienio bendrovių.

1.8 Agresyvaus mokesčių planavimo operacijas dažniausiai vykdo didelės tarptautinės įmonės, todėl EESRK mano, kad Direktyva dėl kovos su mokesčių vengimu ir Direktyva dėl administracinio bendradarbiavimo neturėtų būti taikomos MVĮ.

1.9 EESRK, atsižvelgdamas į pilietinės visuomenės organizacijų prašymus užtikrinti didesnę skaidrumą tarptautinių įmonių apmokestinimo srityje, rekomenduoja Europos Komisijai Direktyvoje dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje nustatyti reikalavimą valstybėms narėms viešai skelbti ataskaitas apie finansinius rezultatus, dėl kurių vyks automatiniai informacijos mainai.

1.10 EESRK ragina Komisiją baigti rengti valstybių ar teritorijų, atsisakančių laikytis gero mokesčių srities valdymo standartų, sąrašą. Komitetas mano, kad šį sąrašą reikėtų papildyti sankcijomis, taikytinomis įmonėms, kurios tose šalyse ar teritorijose tęs savo veiklą.

1.11 EESRK rekomenduoja Komisijai ir valstybėms narėms nustatyti trumpesnį laikotarpį įgyvendinti taisykles, kuriomis siekiama užtikrinti, kad visoje ES būtų vienodai įgyvendinami EBPO derybų dėl BEPS procese prisiimti išpareigojimai.

1.12 Atsižvelgiant į galimą poveikį investicijų klimatui Europoje, EESRK būtų pageidavęs, kad direktyvos projekte būtų pateiktas poveikio vertinimas, nes tai įprasta tvarka teikiant esminius pakeitimus numatančius pasiūlymus.

2. Europos Komisijos pasiūlymas

2.1 2016 m. sausio mėn. Europos Komisija pateikė kovos su mokesčių vengimu dokumentų rinkinį, kuris yra teisingesnio, skaidresnio ir veiksmingesnio įmonių apmokestinimo darbotvarkės dalis ⁽¹⁾.

2.2 Dokumentų rinkinį sudaro: įvadinis komunikatas ⁽²⁾, kuriame pristatomos politinės, ekonominės ir tarptautinės kovos su agresyviu mokesčių planavimu aplinkybės, taip pat šios svarbiausios priemonės: pasiūlymas dėl Direktyvos dėl kovos su mokesčių vengimo praktika ⁽³⁾, pasiūlymas dėl Direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva dėl administracinio bendradarbiavimo ⁽⁴⁾, Komisijos rekomendacija dėl mokesčių sutarčių ⁽⁵⁾ ir komunikatas dėl ES apmokestinimo išorės strategijos ⁽⁶⁾, susijusios su bendradarbiavimu su trečiosiomis šalimis mokesčių valdymo srityje.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/company_tax/anti_tax_avoidance/timeline_without_logo.png

⁽²⁾ COM(2016) 23 final.

⁽³⁾ COM(2016) 26 final.

⁽⁴⁾ COM(2016) 25 final.

⁽⁵⁾ C (2016) 271 final.

⁽⁶⁾ COM(2016) 24 final.

2.3 Įvadiniamе komunikate pristatomos dokumentų rinkinio dėl kovos su mokesčių vengimu rengimo tarptautinės, ekonominės ir politinės aplinkybės. Jame nustatytos priemonės, skirtos perkelti EBPO BEPS veiksmų plano aspektus, taip pat tam tikros naujos papildomos ES ir valstybių narių lygmens priemonės.

2.4 Pasiūlyme dėl Direktyvos dėl kovos su mokesčių vengimu nustatytos kovos su mokesčių vengimo praktika, tiesiogiai veikiančia vidaus rinkos veikimą, taisyklės. Tai yra taisyklės dėl palūkanų atskaitymo, persikėlimo apmokestinimo, pakeitimo sąlygos (angl. *switch-over*), bendros kovos su mokesčių piktnaudžiavimu sąlygos, kontroliuojamų užsienio bendrovių, o taip pat kovos su pasinaudojimu šalių mokestinės tvarkos neatitikimais sistema.

2.5 Pasiūlyme dėl Direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva dėl administracinio bendradarbiavimo, numatytos priemonės, skirtos įgyvendinti valstybėse narėse EBPO BEPS veiksmų plano 13-ąjį veiksmą⁽⁷⁾. Šiomis priemonėmis siekiama tobulinti valstybių narių mokesčių administracijų automatinius informacijos mainus, įskaitant informaciją apie tarptautinių įmonių metų pabaigos rezultatus.

2.6 Komisijos rekomendacijos, kuri taip pat įeina į dokumentų rinkinį dėl kovos su mokesčių vengimu, tikslas – stiprinti valstybių narių pasirašytų mokesčių sutarčių nuostatas siekiant užkirsti kelią agresyvaus mokesčių planavimo praktikai.

2.7 Komisijos komunikate dėl išorės strategijos nustatyta griežtesnė ir nuoseklesnė ES santykių su trečiosiomis šalimis gero valdymo mokesčių srityje sistema.

3. Bendros ir konkrečios pastabos

3.1 Komitetas mano, kad, siekiant užtikrinti Europos įmonių konkurencingumą, ES kaip investicijų vietos patrauklumą ir tarptautinės mokesčių sistemos nuoseklumą šiuo metu ir trapiu ekonomikos atsigavimo po krizės laikotarpiu, įgyvendintos priemonės turėtų būti suderintos su tuo, dėl ko jau iš tikrųjų susitarta EBPO lygmeniu ir ką įgyvendino kiti tarptautiniai partneriai.

Direktyva dėl kovos su mokesčių vengimu

3.2 Komiteto nuomone, šiuo klausimu svarbu siekti tikrai vienodų sąlygų ir vienodo režimo, kuris būtų tuo pačiu būdu įgyvendinamas visose valstybėse narėse. Svarbu apriboti susiskaidymo riziką, nes jis gali kelti pavojų siūlomų priemonių veiksmingumui.

3.3 Pasiūlyme dėl direktyvos visos valstybės narės raginamos vienodai taikyti taisykles, nustatytas EBPO BEPS veiksmų plane⁽⁸⁾, kuriuo siekiama pasauliniu lygmeniu spręsti agresyvaus mokesčių planavimo problemą. Kaip jau pabrėžė ankstesnėse savo nuomonėse⁽⁹⁾, EESRK palankiai vertina Komisijos iniciatyvą ir remia jos pastangas kovoti su tam tikrų tarptautinių įmonių vykdomu agresyviu mokesčių planavimu, prisidedančiu prie valstybių narių mokesčių bazių erozijos, kuri, remiantis skaičiavimais, sudaro apie 50–70 mlrd. eurų per metus.

3.4 EESRK palankiai vertina siūlomas taisykles dėl palūkanų atskaitymo apribojimo įmonių sektoriuje. Tačiau svarbu, kad ES taisyklės būtų suderintos su EBPO nustatytais taisyklėmis, taip pat jų įgyvendinimu Jungtinėse Amerikos Valstijose ir kitose ekonominiu požiūriu svarbiose jurisdikcijose. Koordinuojant veiksmus tarptautiniu lygmeniu būtų galima užkirsti kelią agresyvaus mokesčių planavimo praktikai, kurią vykdo tam tikros tarptautinės bendrovės mokančios „išpūstas“ palūkanas patronuojamosioms įmonėms, esančioms mažų mokesčių jurisdikcijose. EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares aktyviau vesti tarptautines derybas tokiose institucijose, kaip EBPO arba G20, siekiant užtikrinti vienodą įgyvendinimą visoje ES ir EBPO ir išsiaiškinti, ar siūlomos taisyklės gali būti taikomos ir finansų bendrovėms.

⁽⁷⁾ <http://www.oecd.org/tax/transfer-pricing-documentation-and-country-by-country-reporting-action-13-2015-final-report-9789264241480-en.htm>.

⁽⁸⁾ <http://www.oecd.org/ctp/beps-actions.htm>.

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Veiksmų plano stiprinti kovą su mokestiniu sukčiavimu ir mokesčių slėpimu, OL C 198, 2013 7 10, p. 34.

3.5 Dėl persikėlimo apmokestinimo taisyklių EESRK pritaria pasiūlymui ir siūlo, kad valstybės narės turėtų leisti mokėti dalimis tik tuo atveju, kai perkėlimo tikslas nėra tik sumažinti atitinkamos įmonės mokamus mokesčius.

3.6 EESRK rekomenduoja pakeitimo sąlygą tiesiogiai taikyti visiems mokesčių mokėtojams, kurie gavo pajamas mokesčių rojais laikomose jurisdikcijose.

3.7 EESRK pritaria pasiūlyme dėl direktyvos nustatytoms taisyklėms dėl kontroliuojamų užsienio bendrovių.

3.8 Atsižvelgdamas į žalą, kurią valstybių narių mokesčių bazei daro agresyvus mokesčių planavimas, EESRK rekomenduoja Komisijai ir valstybėms narėms kuo skubiau nustatyti terminą, per kurį bus įgyvendintos direktyvos nuostatos, susijusios su EBPO ir G20 susitarimuose numatytame BEPS veiksmų plane priimtais išipareigojimais. EESRK mano, kad pasiūlyme dėl direktyvos nustatytas trejų metų laikotarpis yra pernelyg ilgas.

3.9 Atsižvelgiant į galimą poveikį investicijų klimatui Europoje, EESRK būtų pageidavęs, kad direktyvos projekte būtų pateiktas poveikio vertinimas, nes tai įprasta tvarka teikiant esminius pakeitimus numatančius pasiūlymus.

Direktyva, kuria iš dalies keičiama Direktyva dėl administracinio bendradarbiavimo

3.10 Atsižvelgdamas į sunkias sukčiavimo ir mokesčių vengimo pasekmes, EESRK pritaria pasiūlyme dėl Direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva dėl administracinio bendradarbiavimo, nustatytoms taisyklėms. Įmonių finansinių rezultatų ataskaitos priskiriamos informacijai, dėl kurios vyksta automatiniai informacijos mainai tarp valstybių narių mokesčių administratorių; tai sudarys galimybę pagerinti šios priemonės veiksmingumą kovojant su mokestiniu sukčiavimu, mokesčių vengimu ir agresyviu mokesčių planavimu.

3.11 EESRK mano, kad pasiūlyme dėl direktyvos minima prievolė teikti informaciją turėtų būti taikoma tik didelėms pasiūlyme nurodytoms tarptautinėms bendrovėms ir nebūti taikoma MVI, kurioms jos vykdymas lemtų neproporcingai didesnę sąnaudą. Šio reikalavimo taikymas tik tarptautinėms bendrovėms, kurių konsoliduotos įplaukos viršija tam tikrą sumą, gali turėti neigiamą ir diskriminacinį poveikį.

3.12 Pasiūlyme dėl direktyvos pateiktais pakeitimais siekiama skatinti vienodą EBPO BEPS veiksmų plano 13-ojo veiksmo perkėlimą visose valstybėse narėse. EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad kovoti su agresyviu mokesčių planavimu galima tik veikiant pasauliniu lygmeniu.

3.13 EESRK, atsižvelgdamas į ne kartą išsakytus pilietinės visuomenės organizacijų prašymus užtikrinti didesnę tarptautinių įmonių apmokestinimo skaidrumą, rekomenduoja Europos Komisijai numatyti direktyvoje reikalavimą valstybėms narėms viešai skelbti duomenis, pateiktus ataskaitose, dėl kurių vyks automatiniai informacijos mainai.

Komisijos rekomendacija dėl piktnaudžiavimo mokesčių sutartimis

3.14 Komisijos rekomendacija siekiama perkelti EBPO BEPS veiksmų plano 6 ir 7 veiksmus, kuriais siūloma iš dalies pakeisti pavyzdinę sutartį dėl apmokestinimo siekiant sumažinti tarptautinių įmonių piktnaudžiavimo riziką

3.15 EESRK pritaria abiem Komisijos rekomendacijoje pateiktoms kovos su piktnaudžiavimu taisyklėms. Tokių taisyklių įtraukimas į sutartis, kurias valstybės narės sudaro su kitomis valstybėmis narėmis ir trečiosiomis šalimis, padės gerokai sumažinti tikimybę, kad tarptautinių įmonių gautos pajamos liks neapmokestintos dėl galimybės rasti palankesnes mokesčių sąlygas.

Komunikatas dėl veiksmingo apmokestinimo išorės strategijos

3.16 Komisijos komunikate apibrėžiama ES išorės strategija, kuria siekiama užtikrinti veiksmingą įmonių pelno apmokestinimą atsižvelgiant į pasaulinį mokesčių vengimo ir agresyvaus mokesčių planavimo mastą. EESRK pritaria Komisijos išdėstytam požiūriui.

3.17 Komisija siūlo koordinuoti valstybių narių požiūrį į trečiąsias šalis mokesčių skaidrumo klausimais. EESRK pritaria Komisijos pozicijai, nes trečiųjų šalių atžvilgiu valstybėms narėms nesuderintai taikant gero mokesčių valdymo standartus nepasiekta įtikinamų rezultatų sprendžiant agresyvaus mokesčių planavimo problemą.

3.18 Atsižvelgiant į sparčiai pasaulio mastu besikeičiančias aplinkybes mokesčių srityje, reikia atnaujinti ES gero mokesčių valdymo kriterijus. Komunikato I priede Komisija siūlo keletą naujų kriterijų. EESRK palankiai vertina Komisijos iniciatyvą ir ragina Tarybą patvirtinti šiuos naujus kriterijus.

3.19 EESRK jau pritarė pasiūlymui parengti jurisdikcijų, atsisakančių taikyti gero mokesčių valdymo standartus, europinį sąrašą⁽¹⁰⁾. Šiuo metu daugelis valstybių narių turi savo sąrašų ir sankcijų sistemas, taikomas šių jurisdikcijų finansiniams sandoriams. EESRK mano, kad ES sąrašas, kuriame būtų apibrėžti konkretūs kriterijai, leisiantys nustatyti laikytis taisyklių atsisakančias valstybes, ir sankcijos, vienodai taikytinos visose valstybėse narėse, būtų daug veiksmingesnė kovos su mokesčių vengimu ir agresyviu mokesčių planavimu priemonė. EESRK taip pat pritaria Komisijos strategijoje nurodytomis priemonėms.

Briuselis, 2016 m. balandžio 28 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽¹⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Mokesčių skaidrumo dokumentų rinkinio, OL C 332, 2015 10 8, p. 64.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Uždaro ciklo kūrimas. ES žiedinės ekonomikos veiksmų planas“

(COM(2015) 614 final),

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų

(COM(2015) 596 final – 2015/0276 (COD)),

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų

(COM(2015) 595 final – 2015/0275 (COD)),

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų

(COM(2015) 594 final – 2015/0274 (COD))

ir dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų

(COM(2015) 593 final – 2015/0272 (COD))

(2016/C 264/14)

Pranešėjas Cillian LOHAN

Europos Komisija, 2015 m. gruodžio 2 d., Europos Parlamentas, 2015 m. gruodžio 14 d., ir Taryba, 2015 m. gruodžio 15 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi, 114 straipsnio 1 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Uždaro ciklo kūrimas. ES žiedinės ekonomikos veiksmų planas“ (COM(2015) 614 final),

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų (COM(2015) 596 final – 2015/0276 (COD)),

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų (COM(2015) 595 final – 2015/0275 (COD)),

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 1999/31/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (COM(2015) 594 final – 2015/0274 (COD)),

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų, (COM(2015) 593 final – 2015/0272 (COD)).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 12 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 192 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir pasiūlymai

1.1. EESRK tikisi, kad Komisijos siekis paspartinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos bus pirmasis žingsnis iš esmės keičiant elgsenos ir praktikos paradigmą. Komitetas primena nepritaręs tam, kad būtų atmestas ankstesnis, 2014 m. paskelbtas žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinys.

1.2. EESRK taip pat palankiai vertina tai, kad Komisija atsižvelgė į kai kurias jo rekomendacijas dėl 2014 m. dokumentų rinkinio (pvz., daugiau dėmesio skirti gamybos grandinei, kaip gaminio gyvavimo ciklo sudedamajai daliai). Tačiau dar būtų galima padidinti šio dokumentų rinkinio užmojus. Siektini tikslai 2014 m. rinkinyje teikė didesnę ekonominę ir aplinkosauginę naudą⁽¹⁾. EESRK rekomenduoja grąžinti 2014 m. rinkinio atliekų tvarkymo tikslus ir užtikrinti, kad juos bus galima ekonomiškai efektyviai pasiekti. Apskritai, palyginti su ankstesniuoju dokumentų rinkiniu, 18 mėnesių vėlavimas neatrodo pagrįstas naujojo dokumentų rinkinio apimtimi ar užmojais.

1.3. Žiedinės ekonomikos politika turėtų užtikrinti, kad ciklai turėtų būti ilgalaikiai, maži, vietiniai ir švarūs. Konkrečiuose pramoninės veiklos sektoriuose ciklai gali būti gana ilgi.

1.4. Komisijos pasiūlyme nepakankamai dėmesio skiriama perėjimo prie žiedinės ekonomikos teikiamai socialinei ir su darbu susijusiai naudai ir dėl tokio perėjimo kylančiai rizikai⁽²⁾. Jame neaprašytos mokymo ir švietimo priemonės, kurios yra būtinos, kad darbuotojai galėtų prisitaikyti prie pasikeitusių sąlygų. Reikia nustatyti labiausiai pažeidžiamus sektorius ir darbuotojus, kad būtų galima sukurti jiems skirtas visapusiškos paramos struktūras.

1.5. EESRK palankiai vertina nustatytą pareigą teikti ataskaitas apie tinkamų ekonominių priemonių, kuriomis skatinama siekti atliekų sumažinimo tikslų, naudojimą, tačiau ši pareiga turėtų būti taikoma platesniam subjektų ratui. Perėjimą prie žiedinės ekonomikos skatinančios ekonominės priemonės turėtų būti stipresnės ir sistemiškesnės.

1.6. Komitetas nori iširti galimybę sukurti EESRK veikiančią atvirąją Europos žiedinės ekonomikos platformą, vienijančią efektyviai išteklius naudojančius viešojo, pusiau viešojo ar privačiojo sektoriaus suinteresuotuosius subjektus ir pilietinę visuomenę. Šioje platformoje būtų sudarytos galimybės keistis geriausia patirtimi ir dalytis su ja susijusia informacija.

1.7. Pačių įvairiausių formų švietimas visais lygmenimis bus esminis perėjimo prie žiedinės ekonomikos aspektas. Tai reiškia, kad būtina nustatyti darbuotojų, kuriems reikia prisitaikyti prie staigių pokyčių, mokymo poreikius, taip pat imtis ilgesnės trukmės veiksmų, susijusių su būsimų kartų švietimu.

1.8. Perėjimas prie žiedinės ekonomikos turi būti naudingas verslo bendruomenei. Paramos MVĮ priemonės nustatytos NAT/652⁽³⁾. MVĮ ir verslininkams, norintiems pasinaudoti žiedinėje ekonomikoje atsiveriančiomis galimybėmis, kils sunkumų gaunant finansavimą.

⁽¹⁾ SWD(2015) 259 final.

⁽²⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 99.

⁽³⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 99, ypač 5 punktas.

1.9. Vykdamt numatytą Ekologinio projektavimo direktyvos peržiūrą, būtina atsižvelgti į: visą gaminio gyvavimo ciklą, įskaitant patvarumą, galimybes jį pataisyti, atsarginių dalių prieinamumą ir įperkamumą, besąlygišką gamintojų informacijos apie taisymą ir aptarnavimą atskleidimą. EESRK atkreipia dėmesį į poreikį ekologinio projektavimo principus taikyti visuose gamybos sektoriuose. Tai palengvintų ekonominiu ir techniniu požiūriu perspektyvų žaliavų ir nebeveikiančių gaminių sudedamųjų dalių utilizavimą. Ši nuostata dažnai iliustruojama pateikiant elektronikos prekių, visų pirma mobiliųjų telefonų, pavyzdį.

1.10. Gaminių etiketės turi būti išsamesnės, kad jose būtų nurodyta tikimoji gaminių naudojimo trukmė. Nepakanka vien tik iširti planuojamo gaminio senėjimo galimybę. EESRK pakartotinai ragina politikos formuotojus apsvarstyti galimybę visiškai uždrausti produktus, kuriuose yra užprogramuoti defektai, lemiantys produkto gyvavimo ciklo pabaigą⁽⁴⁾.

1.11. Vartotojų elgseną galima lengviausiai pakeisti pasiuntus jiems aiškius kainomis išreikštus signalus, pvz., pasiūlius patogias sąlygas ir konkurencingas kainas. Žiedinės ekonomikos principus atitinkantys gaminiai ir paslaugos turėtų aiškiai skirtis kaina, kuri priklausytų nuo išteklių prieinamumo arba jų trūkumo ir nuo gaminio projektavimo. Iš pradžių tai galima pasiekti per didesnės gamintojo atsakomybės programas ir (arba) ekologinius mokesčius. EESRK pabrėžia, kad svarbu atlikti bet kokios naujos priemonės gyvybingumo tyrimus.

1.12. EESRK palankiai vertina didesnės gamintojo atsakomybės programoms nustatytus minimalius reikalavimus, tačiau būtina dar labiau patikslinti įvairių suinteresuotųjų subjektų visoje grandinėje vaidmenis ir įsipareigojimus. Valstybėms narėms turėtų būti nustatyta pareiga priimti didesnės gamintojo atsakomybės programas.

1.13. Reikėtų sukurti paramos priemones, suteikiančias galimybę vargingiau gyvenantiems žmonėms gauti aukštesnės kokybės iš pradžių brangesnes prekes ir paslaugas. Tai gali būti Vyriausybės remiama skolinimo programa arba gamintojo remiama finansavimo programa, išskirtinai taikoma su mažesnėmis kainomis tam tikros minimalios gyvavimo trukmės gaminiams ir apimanti visus žiedinės ekonomikos aspektus.

1.14. Įrodyta, kad specialios politikos priemonės, pavyzdžiui, užstato gražinimo programos ir integruotos valdymo sistemos, yra veiksmingos ir toliau turėtų būti skatinamos kaip šio rinkinio dalis. Sumažintas PVM dydis arba jo netaikymas perdirtiems produktams bei pakartotinio panaudojimo ir remonto veiklai gali paskatinti verslininkus aktyviai veikti šioje srityje ir pasiūlyti vartotojams gaminių už konkurencingą kainą, o tai padės skatinti didelius elgesio pokyčius. Subsidijos turėtų būti skiriamos antrinių žaliavų naudojimui remti ir ekologinio projektavimo principų taikymui visuose gamybos sektoriuose skatinti.

1.15. Vyriausybės ir kitos institucijos turėtų imtis vadovaujamo vaidmens ir taikyti visiems pagal jų įgaliojimus perkamiems produktams ir paslaugoms ekologiškų viešųjų pirkimų taisykles. Ekologiškiausias variantas turėtų būti pasirinktas automatiškai, bet kokio kito varianto pasirinkimas turi būti pagrįstas.

1.16. Siekiant sukurti žiedinius ciklus, labai svarbu užtikrinti atskirą atliekų surinkimą. Palankiai galima vertinti nustatytą papildomą privalomą reikalavimą kuo greičiau pradėti atskirai rinkti biologines atliekas. Direktyvoje nustatytą reikalavimą dėl atskiro visų rūšių atliekų surinkimo reikėtų sugriežtinti taip, kad jis taptų privalomas, išskyrus atvejus, kai dėl ribotų praktinių galimybių nustatoma konkreti išimtis.

1.17. Maisto atliekų kiekį galima sumažinti tik nustačius orientyrus, kurie padėtų siekti 2-ojo TVT tikslo. Remiantis jau atliktu darbu, į priedą reikėtų įtraukti mechanizmą, kurį naudojant būtų nustatomas maisto nuostolių kiekis, ir šiuo tikslu nustatyti konkretų terminą⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ OL C 67, 2014 3 6, p. 23.

⁽⁵⁾ Žr., pavyzdžiui, BP7 ES FUSIONS projektą (<http://www.eu-fusions.org/index.php>).

1.18. Žiedinės ekonomikos idėjos negali būti vystomos izoliuotai. Reikia įsteigti priežiūros instituciją, pvz., Europos efektyvaus išteklių naudojimo platformą, kuri turėtų įgaliojimus užtikrinti, kad kitos Komisijos pateikiamos sektorių strategijos atitiktų žiedinės ekonomikos principus.

1.19. Semestrų procedūrą galima panaudoti per konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas, kad būtų užtikrintas reikalavimų vykdymas valstybių lygmeniu ir kad būtų tikrai teikiamas prioritetas perėjimui prie žiedinės ekonomikos modelio.

2. Įžanga

2.1. 2015 m. gruodžio 2 d. Europos Komisija paskelbė persvarstytą dokumentų rinkinį dėl žiedinės ekonomikos. Į pasiūlymus, įskaitant Komunikatą „Uždaro ciklo kūrimas. ES žiedinės ekonomikos veiksmų planas“, įtrauktas su teisėkūros priemonėmis nesusijęs skirsnis ir skirsnis, kuriame siūlomi įvairūs galiojančių Europos teisės aktų, kuriais reglamentuojamas atliekų tvarkymas ir antrinis perdirbimas, pakeitimai.

2.2. Naujaisiais pasiūlymais pakeičiamas ankstesnis dokumentų rinkinys, kurį 2014 m. liepos mėn. vykdant strategijos „Europa 2020“ pavyzdinę iniciatyvą „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ paskelbė José Manuel Barroso vadovaujama Europos Komisija. Naujajame rinkinyje yra tam tikrų patobulinimų – visų pirma, jis yra išsamesnis ir apima visus gaminio gyvavimo ciklo etapus, – tačiau tam tikrose srityse užmojai buvo sumažinti. Kyla pavojus, kad dokumentų rinkinyje daugiausia dėmesio bus skiriama antriniam perdirbimui, o politinės priemonės, kuriomis būtų siekiama sukurti žiedinės ekonomikos modelį, nebus nustatytos. Didesnis antrinio perdirbimo lygis nereiškia, kad sukuriama daugiau žiedinės ekonomikos. Apskritai, palyginti su ankstesniu dokumentų rinkiniu, 18 mėnesių vėlavimas neatrodo pagrįstas naujojo dokumentų rinkinio apimtimi ar užmojais.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Perėjimas iš tiesinės „išgaut-perdirbk-panaudok-išmesk“ ekonomikos prie žiedinės ekonomikos, kurioje atliekos gali būti paverčiamos ištekliais – ypatingos svarbos iššūkis Europai. Dėl geriau valdomų išteklių, sumažintų gavybos mastų ir taršos ekonomika tampa tvaresnė ir sumažinamas jos ekologinis pėdsakas; taip pat dėl geresnio žaliavų valdymo įmonės gali įgyti konkurencinį pranašumą, o ekonomika tampa mažiau priklausoma nuo importuotų medžiagų (ypač būtinų ir retų medžiagų); taip pat atsiranda naujų ekonominių galimybių ir naujų rinkų Europos viduje ir už jos ribų ir skatinamas vietinis užimtumas.

3.2. Pripažinimas, kad būtina pereiti prie žiedinės ekonomikos, yra sveikintinas. Sunkiausia yra pakeisti sistemą, jei dar nėra suvokiamas visas įvairialypės ekonominės ir socialinės naudos potencialas. Žiedinei ekonomikai palanki politika turėtų užtikrinti, kad ciklai būtų ilgalaikiai, maži, vietiniai ir švarūs. Tačiau ciklų mastas gali būti skirtingas. Žiedinėje ekonomikoje naudoti yra svarbiau nei turėti; šiuo požiūriu labai teigiamą vaidmenį gali atlikti produktų ir paslaugų sistemos (PSS) ir bendras vartojimas ir šis klausimas bus toliau plėtojamas dviejose EESRK rengiamose nuomonėse. Žiedinė ekonomika nėra paprasta tiesinė ekonomika, kurioje stengiamės grąžinti atliekas į gamybą – ja siekiama visiško pertvarkymo, reikalaujančio iš naujo apibrėžti pačias atsakomybės ir nuosavybės sąvokas. Tokie pagrindiniai pakeitimai turi būti įgyvendinti suprantant tarpusavyje susijusį esamo ekonomikos modelio pasaulinį kontekstą. Labai retai pavyksta veiksmingai veikti tik regioniniu lygmeniu sprendžiant pasaulinės svarbos klausimus – reikia imtis pasaulinio masto iniciatyvos.

3.3. Perėjimo prie žiedinės ekonomikos poveikis turi būti nuolat analizuojamas. Kadangi pasenusi verslo praktika tampa nebetinkama, būtina nustatyti labiausiai paveiktus subjektus ir pasiūlyti jiems paramą, kad būtų užtikrintas teisingas ir sąžiningas perėjimas prie žiedinės ekonomikos. Būtina aptarti socialinę ir su darbu susijusią naudą ir riziką⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 99, ypač 4 punktas.

3.4. Trūksta ekonominių priemonių, kuriomis būtų skatinamas perėjimas prie žiedinės ekonomikos. EESRK nustatė, kad, siekiant sukurti efektyvius išteklių naudojimo ekonomiką, reikia derinti rinkos ir reglamentavimo priemones ⁽⁷⁾. Pagal 4 straipsnio 3 dalį reikalaujama, kad valstybės narės pasinaudotų ekonominėmis priemonėmis, be to, nustatomas ataskaitų teikimo praėjus 18 mėnesių ir paskui praėjus 5 metams mechanizmas. Šią nuostatą galima sugriežtinti reikalaujant pateikti ataskaitą po 3 metų ir rekomenduojant taikyti aplinkos mokesčius. Geriausia patirtimi pagrįstas priemones valstybėse narėse reikėtų kurti bendrai, o jų priėmimas turėtų būti skatinamas per Europos semestro procesą.

3.5. Komisija turi geriau paaiškinti ankstesniais metais paskelbtų įvairių veiksmų planų (Efektyvus išteklių naudojimo Europos plano ⁽⁸⁾), 7-osios aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. ⁽⁹⁾ ir ES žiedinės ekonomikos veiksmų plano) darną ir jų tarpusavio ryšį hierarchijos ir tarpusavio atitikties atžvilgiu. Dauguma naujausiame veiksmų plane numatytų veiklų jau buvo minėtos ankstesnėse iniciatyvose. Būtina įvertinti visus ankstesnių iniciatyvų laimėjimus ir nesėkmes.

3.6. Žiedinės ekonomikos duomenų rinkinys – tai žingsnis teisinga kryptimi. Tačiau išlieka svarbiausias klausimas: ar visų priemonių sumos pakanka, kad Europos ekonomika pereitų nuo esamo vystymosi kelio (kuris taip pat sustiprins efektyvų išteklių naudojimą) prie išties žiedinio modelio, kuris ekonomikos klestėjimą atsieta nuo gamtos išteklių naudojimo (visiškai) ir padidintų ekonominę ir socialinę naudą ⁽¹⁰⁾? Veiksmų planas turi būti tinkamai pritaikytas, kad padėtų spręsti pagrindines sistemos problemas ir sukurti pakankamą pagrindą permainingoms pradėti ⁽¹¹⁾.

3.7. EESRK palankiai vertina poveikio vertinimą, kuris pridedamas prie Komisijos pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų dėl atliekų ⁽¹²⁾. Taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad, palyginti su atvestu dokumentų rinkiniu, šiame rinkinyje kalbama apie mažesnę naudą ekonominiu, užimtumo ir išmetamųjų teršalų mažinimo požiūriu. Nustatant perėjimui prie žiedinės ekonomikos veiksmingiausias ir proporcingiausias priemones, būtų naudinga atlikti su teisės aktais nesusijusio veiksmų plano sąnaudų ir naudos analizę ⁽¹³⁾.

3.8. Sėkmė priklauso nuo įgyvendinimo. EESRK ragina sukurti konkrečią už nuoseklumą ir atitiktį atsakingą instituciją, panašią į Europos efektyvus išteklių naudojimo platformą ⁽¹⁴⁾, kuri buvo naudinga įgyvendinant 7-ąją aplinkosaugos veiksmų programą ir rengiant žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinį.

3.9. Komitetas pripažįsta Komisijos pastangas įtraukti daug įvairių suinteresuotųjų subjektų ir ekspertų, kaip raginama nuomonės NAT/652 ⁽¹⁵⁾. Perėjimas prie žiedinės ekonomikos yra ilgalaikis procesas ir reikia, kad atsakomybė už jį būtų prisiimta visais lygmenimis ir visuose sektoriuose. Komisija pabrėžia savo ketinimą aktyviai įtraukti suinteresuotuosius asmenis į veiksmų plano ⁽¹⁶⁾ įgyvendinimą; bus labai svarbios šio proceso smulkmenos.

⁽⁷⁾ OL C 226, 2014 7 16, p. 1.

⁽⁸⁾ COM(2011) 571 final.

⁽⁹⁾ Sprendimas 1386/2013/ES.

⁽¹⁰⁾ „Ellen MacArthur Foundation“, McKinsey, *Growth within: A circular economy vision for a competitive Europe* („Vidinis augimas: žiedinės ekonomikos vizija siekiant konkurencingos Europos“), p. 32 ir p. 39, http://www.mckinsey.com/client_service/sustainability/latest_thinking/growth_within_-_a_circular_economy_vision_for_a_competitive_europe.

⁽¹¹⁾ Apie sistemines problemas žr. Europos aplinkos agentūros apibendrinamąją ataskaitą „Europos aplinka. Būklė ir raidos perspektyvos 2015 m.“, 2015 m., p. 141, <http://www.eea.europa.eu/soer>.

⁽¹²⁾ SWD(2015) 259 final.

⁽¹³⁾ Siūlomi informacijos pavyzdžiai: „Ellen MacArthur Foundation“, McKinsey, *Growth within*, op. Cit. („Vidinis augimas: žiedinės ekonomikos vizija siekiant konkurencingos Europos“), p. 34, 1 lentelė, speciali literatūra apie žiedinės ekonomikos makroekonominį poveikį, įskaitant „Club of Rome“ ataskaitą *Circular Economy & Benefits for Society* („Žiedinė ekonomika ir nauda visuomenei“), 2015 m. spalio mėn. (EN), <http://www.clubofrome.org/?p=8851>.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/re_platform/index_en.htm.

⁽¹⁵⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 99, 1.3 punktas.

⁽¹⁶⁾ COM(2015) 614/2, p. 20.

3.10. EESRK pakartoja savo NAT/652 nuomonėje Komitetui pateiktą pasiūlymą aktyviai remti pilietinės visuomenės veikėjų, remiančių perėjimą prie žiedinės ekonomikos modelio, tinklus, ir išnagrinėti galimybę sukurti ir valdyti Europos žiedinės ekonomikos platformą. Veikia daugybė forumų, kuriuose galima pasinaudoti techninių sektorių teikiama perspektyvomis. EESRK turi puikias galimybes sukurti matomą forumą, kad sudarytų lengvesnes sąlygas suinteresuotiems subjektams teikti ataskaitas ir dalyvauti žiedinėje ekonomikoje. Tokį forumą galima kurti bendradarbiaujant su Komisija, siekiant sukurti tarpsektorinę įvairius suinteresuotuosius subjektus vienijančią platformą. EESRK jau sukūrė migracijos forumą, kuris gali būti naudojamas kaip tinkamo modelio pavyzdys.

3.11. Darbuotojų vaidmuo pereinant prie žiedinės ekonomikos modelio ir pradėjus veikti šiam modeliui, taip pat kokybiškų darbo vietų kūrimas yra labai svarbūs aspektai. EESRK išreiškė savo poziciją⁽¹⁷⁾, kad, *nepaisant Žaliojo užimtumo iniciatyvos*⁽¹⁸⁾, *atmestame dokumentų rinkinyje nebuvo pakankamai dėmesio skirta žiedinės ekonomikos teikiamai konkrečiai socialinei ir ekonominei naudai ir su ja susijusiems iššūkiams*. Tą patį galima pasakyti ir apie 2015 m. dokumentų rinkinį. Pramonės ir verslo atstovams, kurie patirs neigiamą įtaką dėl perėjimo prie kito ekonomikos modelio, turi būti skirta tam tikra parama, kad būtų užtikrintas sklandus perėjimas. Būtina apsaugoti darbuotojus ir leisti jiems pasinaudoti daugybe galimybių⁽¹⁹⁾, kurių atsirastų naujame žiedinės ekonomikos modelyje.

3.12. Švietimą būtina plėsti visais lygmenimis – nuo pagrindinių mokyklų iki įmonių, MVĮ, investuotojų ir finansuotojų. Švietimo ir mokymo ryšį reikia nustatyti nuoseklioje programoje, kuria sprendžiami įvardyti socialiniai ir ekonominiai uždaviniai. Švietimas bus vienas iš masinės vartotojų elgsenos pokyčius skatinančių veiksnių, kuris gali padėti formuoti naują atsakingų vartotojų kartą, kuriai bus prieinami pagrįstai įkainoti, patogūs, kokybiški ir etinio vartojimo principu pagrįsti gaminiai.

3.13. Perėjimas prie žiedinės ekonomikos turi būti naudingas verslo bendruomenei. Paramos MVĮ priemonės nustatytos NAT/652⁽²⁰⁾. MVĮ ir verslininkams, norintiems pasinaudoti žiedinėje ekonomikoje atsiveriančiomis galimybėmis, kils sunkumų gaunant finansavimą. Finansavimą galima gauti iš Sanglaudos fondo, Europos struktūrinių ir investicijų fondų, Europos strateginių investicijų fondo, taip pat teminių fondų, pvz., LIFE ir COSME, be to, šiuose fonduose reikėtų numatyti konkrečias finansavimo galimybes.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Gamyba

4.1.1. Vykdamat numatytą Ekologinio projektavimo direktyvos⁽²¹⁾ peržiūrą, būtina atsižvelgti į: visą gaminio gyvavimo ciklą, įskaitant patvarumą, planuojamą gaminio senėjimą (arba „tikimąją naudojimo trukmę“), galimybes jį pataisyti, atsarginių dalių prieinamumą ir įperkumą, besąlygišką gamintojų informacijos atskleidimą.

4.1.2. Šiuo metu ekologinio projektavimo direktyva taikoma tik su energija susijusiems gaminiams. Ankstesniuose leidimuose⁽²²⁾ nurodyta, kad judumas, būstai ir maisto produktai lemia 70–80 % neigiamo poveikio aplinkai. Tai aiškiai parodo būtinybę taikyti ekologiško projektavimo principą visuose sektoriuose. Tai yra labai svarbus tarpsektorinis elementas. Visų pirma, siekiant regioninių MVĮ plėtros oportunistinėse taisymo, pakartotinio panaudojimo ir paruošimo pakartotiniam panaudojimui ir antriniam perdirbimui srityse, pirminė medžiaga turi būti suprojektuota atsižvelgiant į įvairius skirtingus panaudojimo būdus ir ardymą bei perdirbimą.

⁽¹⁷⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 99, 4 punktas ir OL C 230, 2015 7 14, p. 91, 1.5 ir 4.8 punktai.

⁽¹⁸⁾ COM(2014) 446 final.

⁽¹⁹⁾ Europos Parlamentas, *Leasing Society* („Nuomojanti visuomenė“), 2012 m. lapkričio mėn., tyrimas skelbiamas adresu http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/492460/IPOL-ENVI_ET%282012%29492460_EN.pdf.

⁽²⁰⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 99, ypač 5 punktas.

⁽²¹⁾ 2009/125/EB

⁽²²⁾ COM(2011) 571 final, *Efektivaus išteklių naudojimo veiksmų planas*, 5 skyrius.

4.1.3. Didesnės gamintojo atsakomybės (DGA) programose turėtų būti visiškai atsižvelgta į visus ciklus. Yra pripažįstama, kad medžiagų efektyvumo reguliavimas yra sudėtingesnis klausimas už energijos vartojimo efektyvumą, bet šią problemą reikia spręsti novatoriškais būdais. Turi būti užtikrinta, kad naujos DGA paskatos lemtų esmines elgsenos permainas gamintojų lygmeniu, dėl kurių pasikeistų ir vartotojų elgsena. Gamintojai turėtų būti įpareigoti informuoti apie tikėtiną savo gaminių veikimo trukmę.

4.1.4. Galutiniame pereinamojo ciklo etape reikės paremti MVĮ palankią sektorių simbiozę, kuri būtų grindžiama vietos ekonominėmis ir socialinėmis ekosistemomis ir papildyta regioninės ekologiškos pramonės politikos priemonėmis. Pirmasis žiedinės ekonomikos ciklas apims regionų ūkius su daugybe MVĮ. Išaugęs pramoninių antrinių produktų kaip žaliavų naudojimo kitose pramonės šakose mastas prisidės prie efektyvesnio išteklių panaudojimo. Trūksta informacijos apie tai, kaip šiam tikslui pasiekti Komisija panaudos iš dalies pakeistos Direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų 5 straipsnį.

4.1.5. Vėliau žiedinė ekonomika gali būti plėtojama toliau, kad padėtų Europos tvariai reindustrializacijai. Gali atsirasti vystymosi fazė su aiškiu pramoniniu aspektu, pagrįstu standartizacija, kad būtų užtikrinta, jog tai gali būti veiksmingas ir didelės apimties modelis.

4.1.6. Tikroje žiedinėje ekonomikoje svarbiausias dėmesys skiriamas nuosavybei ir atsakomybei. Gamintojai turėtų būti skatinami plėtoti funkcionalumu grindžiamus verslo modelius, kuriuose prekių nuoma ir prekių kaip paslaugų pardavimas taptų standartine praktika, kurioje visos išlaidos internalizuojamos. Būtent per žiedinio modelio prekių ir paslaugų gamybos ryšį ir sukūrus „veiklos ekonomiką“, verslo modeliuose visiškai atsižvelgiama į išteklių trūkumą.

4.1.7. Pakartotinio naudojimo ir taisymo potencialas, atsižvelgiant į ekonominę veiklą ir darbo vietų kūrimą vietos lygmeniu, galėtų būti geriau išnaudojamas užtikrinant geresnį bendradarbiavimą su produktų gamintojais. Visų pirma informacijos apie produktus ir atsarginių dalių prieinamumą ir įperkamumą pateikimas netrukus po to, kai produktas pateikiamas rinkai, yra pagrindinis elementas, kuris galėtų padėti taisymo ir pakartotinio naudojimo paslaugas teikiantiems operatoriams plėsti savo veiklą. Reikėtų skatinti įgyvendinti savanoriškas geresnio gamintojų bendradarbiavimo programas, be to, būtų galima išnagrinėti informacijos apie produktus atskleidimui taikomus teisinius reikalavimus. Panašiai pakartotinio panaudojimo ir taisymo paslaugas teikiantys operatoriai turėtų naudotis lengvesne prieiga prie netinkamų naudoti produktų, kad savo sektoriuje aktyviau diegtų inovacijas ir kurtų darbo vietas.

4.1.8. EESRK palankiai vertina tai, kad, Komisijos manymu, užprogramuotas gaminio senėjimas yra spręstinas klausimas. Su planuotu senėjimu galima veiksmingai kovoti skatinant novatoriškus verslo modelius, kurie yra orientuoti į paslaugas ir (arba) veiklos rezultatus. Ankstesnėje nuomonėje, kurioje buvo aptarti ilgalaikio vartojimo ir produkto veikimo klausimai⁽²³⁾, Komitetas paragino politikos formuotojus apsvarstyti galimybę visiškai uždrausti produktus, kuriuose yra užprogramuoti defektai, lemiantys produkto gyvavimo ciklo pabaigą. Kad šis klausimas būtų visapusiškai išspręstas, vien testavimo programos „Horizontas 2020“, siekiant nustatyti planuoto senėjimo praktiką, kaip nurodyta veiksmų plane, nepakanka. EESRK ragina Komisiją nedelsiant pateikti platesnio užmojo pasiūlymus.

4.2. Vartojimas

4.2.1. Vartotojų elgseną galima pakeisti pasiūlius vartotojams patogias sąlygas ir konkurencingas kainas. Žiedinės ekonomikos principus atitinkantys gaminiai ir paslaugos turėtų skirtis kaina, kuri priklausytų nuo išteklių prieinamumo arba jų trūkumo ir nuo gaminio projektavimo. Iš pradžių tai galima pasiekti per didesnės gamintojo atsakomybės programas ir (arba) ekologinius mokesčius. EESRK pabrėžia, kad svarbu atlikti bet kokios naujos priemonės gyvybingumo tyrimus.

4.2.2. EESRK laukia Komisijos pasiūlymų, kaip racionalizuoti ekologinį ženklumą ir išvengti apgaulingų ekologinių teiginių. Tikslus esminės informacijos, kurios reikalauja pirkėjai, nurodymas padės vartotojams lengviau išsirinkti produktus, be to, vartotojai sprendimus galės priimti remdamiesi iš tikrųjų palyginamais produkto aspektais. Pavyzdžiui, iš pradžių brangiau kainuojantis virtuvinis prietaisas dėl jo ilgaamžiškumo, kokybės bei našumo išties gali būti ekonomiškėsnis pasirinkimas.

⁽²³⁾ OL C 67, 2014 3 6, p. 23. Taip pat žr. SIRCOME agentūros, Pietų Bretanės universiteto ir Pietų Bohemijos universiteto tyrimą *Influence of Lifespan Labelling on Consumers* („Informacijos apie naudojimo trukmę poveikis vartotojams“), kurį užsakė EESRK, 2016 m. kovo mėn.

4.2.3. Didesnio našumo prietaisų prieinamumas ir įperkamumas yra visiems vartotojams rūpinamas klausimas. Reikėtų sukurti paramos priemones, suteikiančias galimybę vargingiau gyvenantiems žmonėms gauti aukštesnės kokybės iš pradžių brangesnes prekes ir paslaugas. Tai galėtų būti Vyriausybės remiama skolinimo programa arba gamintojo remiama finansavimo programa, išskirtinai taikoma su mažesnėmis kainomis tam tikros minimalios gyvavimo trukmės gaminiams ir apimanti visus žiedinės ekonomikos aspektus. Šis klausimas turėtų būti sprendžiamas pereinant nuo nuosavų produktų prie produktų nuomos modelio.

4.2.4. Vartotojui turi būti prieinama žiedinės ekonomikos principais pagrįsta alternatyva. Paprastai ilgesnės gyvavimo trukmės kokybiškesni gaminiai iš pradžių kainuoja brangiau. Tačiau ilgainiui naudojant gamini šis kainos skirtumas išnyksta. Pagerinus ženklimą ir informavimą bei parengus finansines priemones, kuriomis būtų skatinama ilgesnė naudojimo trukmė, švaresnės sudedamosios dalys, didesnės galimybės sutaisyti arba išardyti gamini pakartotiniam panaudojimui, bus aktyviau keičiama vartotojų elgsena.

4.2.5. 7-ojoje aplinkosaugos veiksmų programoje (41 dalies d punkte) nurodoma, kad reikia sukurti darnesnę sistemą tvariam vartojimui ir gamybai ir nustatyti tikslus dėl bendro vartojimo poveikio sumažinimo. Nors pateikiama nuoroda į JT 12-ąjį TVT, susijusį su tvariu vartojimu ir gamyba, tačiau 7-ojoje aplinkosaugos veiksmų programoje nurodyti būtini tikslai neatsispiria veiksmų plane arba priede.

4.2.6. Galimybę skaitmeninant ekonomiką sumažinti vartojimo ir gamybos ekologinį pėdsaką ir padidinti daugkartinio panaudojimo ir taisymo mastą būtina susieti su tikslu pereiti prie žiedinės ekonomikos.

4.2.7. Kad vartotojai galėtų atsakingai rinktis, juos būtina tinkamai informuoti. Todėl būtų sveikintinas gaminių ekologinio pėdsako vertinimo metodikos parengimas. Tačiau testavimas jau buvo minėtas 2011 m. efektyvaus išteklių naudojimo veiksmų programoje⁽²⁴⁾.

4.2.8. EESRK ragina nustatyti nuo antrinio perdirbimo atskirtus savarankiškus, kiekybinius tikslus dėl pakartotinio naudojimo. Būtina sukurti tinkamas sąlygas šiems tikslams pasiekti.

4.2.9. Pakartotinio naudojimo ir taisymo programų sustiprinimas galėtų tapti geru ekonominių priemonių panaudojimo pavyzdžiu. Reikėtų išnagrinėti galimybę taikyti mažesnę PVM dydį gaminiams, kurie yra paruošti pakartotiniam naudojimui arba kurie yra sutaisyti ir parduodami. Tai padidintų sutaisytų prekių konkurencingumą ir paskatintų inovacijas bei verslumą šioje srityje.

4.2.10. Bendro vartojimo srityje reikėtų atsižvelgti į teiginius iš ankstesnių EESRK nuomonių⁽²⁵⁾. Daug žadantys naujausi moksliniai tyrimai, ypač biheivoristinių mokslų ir „nudge“ koncepcijos srityje, turėtų padėti vartotojams daryti atsakingesnius sprendimus; Komitetas netrukus pateiks savo nuomonę šia tema.

4.2.11. Ekologiški viešieji pirkimai yra svarbus veiksnys tvariam vartojimui skatinti. Reikia įvertinti dabartinę ekologiškų viešųjų pirkimų dalį viso viešojo vartojimo atžvilgiu. Šiuo metu vykdamie viešuosius pirkimus yra reikalaujama rinktis pagal mažiausią kainą. Ši nuostata turėtų būti įvardijama kaip ekologiška galimybė, taigi norint pasirinkti ne ekologišką, o kitą variantą, reikėtų remtis pateisinamomis aplinkybėmis ir pateikti tinkamą paaiškinimą.

⁽²⁴⁾ 3.1 skyrius

⁽²⁵⁾ OL C 177, 2014 6 11, p. 1.

4.3. Atliekų tvarkymas

4.3.1. Būtina deramai įgyvendinti esamus Europos teisės aktus dėl atliekų. EESRK pakartoja, kad remia atliekų hierarchiją ir primygtinai ragina visus viešuosius ir privačiuosius suinteresuotuosius subjektus visiškai ją įgyvendinti.

4.3.2. Palyginti su 2014 m., akivaizdžiai susilpnėjo su teisės aktais susijusi Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinio dalis, kuria iš dalies keičiamos įvairios direktyvos. EESRK pažymi, kad Komisijos pasiūlymas taip pat neatitinka plačių užmojų tikslų dėl atliekų prevencijos ir perdirbimo, kurių 2015 m. liepos mėn. ragino siekti Europos Parlamentas⁽²⁶⁾.

4.3.3. Būtų sveikintinas pasiūlymas dėl valstybių narių įsipareigojimo įvesti ekonomines priemones atliekų hierarchijai⁽²⁷⁾ skatinti ir imtis atliekų prevencijos priemonių⁽²⁸⁾. Tačiau nėra aišku, ar valstybės narės turės peržiūrėti esamas atliekų prevencijos programas naujų nuostatų atžvilgiu⁽²⁹⁾.

4.3.4. EESRK manymu, valstybėms narėms turėtų būti nustatyta pareiga priimti didesnės gamintojo atsakomybės programas. Komitetas palankiai vertina didesnės gamintojo atsakomybės programoms nustatytus minimalius reikalavimus, nors šios programos ES valstybėse narėse įgyvendinamos labai nevienodai. Vis dėlto šios nuostatos galėtų būti sustiprintos dar labiau suderinant minimalius reikalavimus, visų pirma patikslinant vertės grandinėje dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų vaidmenį, pareigas ir jų finansinę atsakomybę. Be to, teisės aktų leidėjai turėtų apsvarstyti galimybę Direktyvoje dėl pakuočių ir pakuočių atliekų⁽³⁰⁾ numatyti konkrečius su didesnės gamintojo atsakomybės programomis susijusius reikalavimus, kad užtikrintų didesnę šių programų veiksmingumą.

4.3.5. EESRK pažymi, kad Parlamentas ragino nustatyti prevencinius tikslus, susijusius su komunalinėmis, komercinėmis ir pramoninėmis atliekomis, tačiau pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto nenumatytas nė vienas iš tokių tikslų.

4.3.6. Palyginti su ankstesniu pasiūlymu, 2030 m. komunalinių atliekų ir pakuočių atliekų antrinio perdirbimo tikslai buvo sumažinti, nors pridedamame tarnybų darbiname dokumente⁽³¹⁾ daroma išvada, kad didesnių užmojų antrinio perdirbimo tikslai yra susiję su finansine nauda ir su nauda visuomenei ir aplinkai⁽³²⁾. Pripažįstama, kad Komisija, atsižvelgdama į specifines kiekvienos valstybės narės aplinkybes ir suderindama priemones su ES sanglaudos politikos ir kitų priemonių⁽³³⁾ finansinėmis priemonėmis, sukūrė detalią įgyvendinimo strategiją.

4.3.7. Per 10 metų Airija padarė didelę pažangą, pereinama nuo beveik 100 % į sąvartynus išvežamų atliekų prie visų savo antrinio perdirbimo tikslų įgyvendinimo. Yra parengtas atliekų prevencijos planas ir 3 regioniniai atliekų planai. Airija pirmoji pasaulyje įvedė plastikinio maišelio mokestį, kurį nuo to laiko perėmė visas pasaulis. Kliūčių dar yra likę, pvz., beveik visiškai privačiojo sektoriaus vykdoma atliekų tvarkymo kontrolė ir per dažnai vietoj sąvartynų naudojamas atliekų deginimas. Airijos pavyzdys išlieka įtikinamas ir parodo, ko galima pasiekti per trumpą laiką. Tai rodo, kad nebūtina nustatyti tokių plataus masto nukrypti leidžiančių nuostatų, kuriomis kai kurioms valstybėms narėms būtų suteiktas papildomas 5 metų terminas tikslams pasiekti.

⁽²⁶⁾ A8–0215/2015.

⁽²⁷⁾ Direktyvos 2008/98 4 straipsnio 3 dalis.

⁽²⁸⁾ Direktyvos 2008/98 9 straipsnis.

⁽²⁹⁾ Direktyvos 2008/98 29 straipsnis.

⁽³⁰⁾ Direktyva (ES) Nr. 2015/720.

⁽³¹⁾ SWD(2015) 259 final.

⁽³²⁾ SWD(2015) 259 final, p. 13, 15 ir 17.

⁽³³⁾ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SWD(2015) 260 final.

4.3.8. Siekiant užtikrinti uždarus ciklus su aukštos kokybės antrinėmis žaliavomis, atskiras atliekų surinkimas atrodo būtinas. Direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų 11 straipsnio 1 dalyje reikalaujama iki 2015 m. taikyti atskiras surinkimo programas bent jau popieriui, metalui, plastikui ir stiklui. Ankstesniame pasiūlyme tai buvo sugriežtinta nustatant reikalavimą iki 2025 m. pagal 25 straipsnį įvesti atskirą biologinių atliekų surinkimą. Vietoj šių griežtų atskiro surinkimo reikalavimų, naujajame pasiūlyme yra „švelni“ ir praktiškai mažiau veiksminga nuostata, reikalaujanti vykdyti atskirą surinkimą, „kai tai yra techniškai, aplinkos požiūriu ir ekonomiškai įmanoma ir tinkama“. EESRK ragina šią nuostatą sugriežtinti. Atsižvelgiant į tai, kad nauja nuostata dėl atskiro biologinių atliekų surinkimo įsigalios netaikant atitinkamo pereinamojo laikotarpio, dėl tokios aiškios „ribojančios išlygos“ valstybių narių lygmeniu praktiniai užmojai gali būti gerokai mažesni.

4.3.9. Svarbu pažymėti, kad vien tik dideli antrinio perdirbimo mastai nepadės išsaugoti išteklių trumpo naudojimo gaminių, pvz., aliuminio gėrimų skardinių, atveju, kai laikas nuo jų pagaminimo iki išmetimo trunka nuo 3 savaičių iki 6 mėnesių⁽³⁴⁾.

4.3.10. EESRK palankiai vertina Komisijos pastangas suderinti apibrėžtis ir skaičiavimo metodikas, kad būtų užtikrintas patikimų ir palyginamų duomenų surinkimas. Būtina užtikrinti, kad siūlomos apibrėžtys, visų pirma „parengimo pakartotiniam panaudojimui“ ir „galutinio antrinio perdirbimo proceso“⁽³⁵⁾ nesukurtų kliūčių ir (arba) sunkumų ekonominiams suinteresuotiesiems subjektams, veikiantiems pakartotinio panaudojimo ir antrinio perdirbimo srityse. Šios apibrėžtys turėtų kuo labiau atspindėti jų poreikius ir padėti jiems plėsti savo veiklą.

4.4. Nuo atliekų prie išteklių

4.4.1. Nebūdama užtikrinta dėl antrinių žaliavų kokybės ir esant teisiniam neapibrėžtumui dėl atliekas, gaminius ir chemines medžiagas reglamentuojančių teisės aktų sąveikos, Komisija imasi naikinti pagrindines kliūtis antrinių žaliavų rinkos veikimui. Komisija nevertina, kodėl dabartinės Direktyvos 2008/98 dėl atliekų priemonė, t. y. „nebelaidymo atliekomis“ kriterijus, nepasitvirtina kaip sėkmingas.

4.4.2. Turi būti aiškiai atskirta atsakomybė už produktų veikimo charakteristikas ir susijusias garantijas ir (arba) išsipareigojimai bei atsakomybė už produktų sudedamąsias dalis. Pirmoji atsakomybės rūšis bus vartotojų elgsenos pokyčių varomoji jėga. Antroji atsakomybės rūšis labai svarbi saugant išteklius ir šalinant atliekas iš sistemos. Didesnė atsakomybė už gaminių sudedamąsias dalis reikštų, kad išteklių atliekos vis tiek priklausys savininkui, kuris ne tik bus už juos atsakingas, bet taip pat turės konkurencinį pranašumą dėl galimybės pakartotinai panaudoti išteklius.

4.4.3. Reikalingos stipresnės priemonės antrinių žaliavų paklausai paskatinti. Efektyvaus išteklių naudojimo veiksmų programoje Komisija išsipareigojo siekti platesnių užmojų tikslų, pvz., įvertinti galimybę nustatyti pagrindiniams gaminiams mažiausią perdirbamą medžiagų dalį.

4.4.4. Geresnis antrinių žaliavų panaudojimas gaminant naujas prekes taip pat gali būti ES lygmens viešųjų ir privačiųjų partnerystės sritis, pvz., Europos inovacijų partnerystė dėl žaliavų. Tam tikri Europos sektoriai atrodo jau yra pasiruošę priimti išsipareigojimus dėl žiedinės ekonomikos. Pavyzdžiui, neseniai Europos popieriaus pramonė paskelbė, kad jie išsipareigos padidinti esamą beveik 72 % popieriaus perdirbimo lygį⁽³⁶⁾.

4.5. Prioritetinės sritys

EESRK atkreipia dėmesį į iš pažiūros nepagrįstą penkių prioritetinių sričių paskirstymą, iš kurio aiškiai matyti, kad „vandens ištekliai“ nėra priskirti prie prioritetinių sričių.

⁽³⁴⁾ EAA ataskaita dėl žiedinės ekonomikos, p. 25.

⁽³⁵⁾ Direktyvos 2008/98/EB 1 straipsnis.

⁽³⁶⁾ <http://www.cepi.org/pressrelease/CircularEconomyDec2015>.

Plastikai

4.5.1. EESRK palankiai vertina pranešimą apie plastiko atliekų strategiją, kuri turi būti priimta 2017 m., ir nekantriai laukia, kada galės dalyvauti išsamiose diskusijose šiuo klausimu.

4.5.2. Šioje strategijoje bus labai svarbu atsižvelgti į jūrų užteršimą plastiko atliekomis ir reikės nustatyti specialius šios srities tikslus. Priede nurodytas specialus TVT atitinkantis veiksmas jūrų šiukšlinimui sumažinti bus labai sustiprintas nustatčius kiekybiškai įvertinamą tikslą, susijusį su plastiko strategija.

4.5.3. Taip pat tai bus galimybė išspręsti nuosavybės ir DGA klausimą, visų pirma dėl plastiko. Tai yra būtina, nes gyvename Antropoceno geologinėje epochoje, kuri greičiausiai bus oficialiai atpažįstama pagal dabar besiformuojančiuose geologiniuose sluoksniuose esantį plastiko lygį.

Maisto atliekos

4.5.4. EESRK nesutinka, kad maisto atliekų kiekybinį vertinimą pernelyg sudėtinga atlikti arba, kad šioje srityje dar per anksti nustatyti tikslus. Nustatant maisto atliekų lygio įvertinimui taikomus kriterijus, jau padaryta nemažai darbo⁽³⁷⁾.

4.5.5. Kad būtų sumažintas maisto atliekų kiekis, nepakanka tik pateikti nuorodas į TVT. Reikia nustatyti orientyrus, įskaitant jų įgyvendinimo terminus, kad iki 2030 m. būtų galima įvertinti padarytą pažangą ir iki to laiko teikti tarpines ataskaitas.

Svarbiausios žaliavos

4.5.6. Dažnai nurodomas mobiliųjų telefonų pavyzdys atskleidžia su svarbiausių žaliavų utilizavimu susijusį klausimą. Tokį visuotinai paplitusį gaminį bus galima naudoti kaip įdomų orientyrą, naudojamą vertinant, kaip sėkmingai įgyvendinami įvairūs žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinio aspektai – pradedant ekologiniu projektavimu ir baigiant produktų senėjimu ir svarbiausių žaliavų utilizavimu.

Statybos ir griovimo atliekos

4.5.7. Būtina panaikinti užpildymo atliekomis galimybę.

4.5.8. Esami pastatai turi būti valdomi kaip išteklių šaltiniai, be to, turi būti parengtos strategijos dėl maksimalaus pastatuose esančių gausių išteklių pakartotinio panaudojimo ir antrinio perdirbimo.

Kitos sritys

4.5.9. Vandens ištekliai turėtų būti laikomi svarbiu žiedinės ekonomikos aspektu⁽³⁸⁾. Uždarų ciklų naudojimas, atliekų mažinimas ir teršalų šalinimas yra esminiai vandens išteklių valdymo taikant žiedinės ekonomikos modelį aspektai. Reikia išsamiai aprašyti, kaip bus pasiekti šie tikslai.

4.6. Žiedinės ekonomikos formavimo pažangos stebėseną

4.6.1. Ankstesniame Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinyje⁽³⁹⁾ Komisija buvo paskelbusi, kad įvertins Efektyvaus išteklių naudojimo platformos rekomendaciją, kurioje raginama peržiūrėti strategiją „Europa 2020“ ir nustatyti pagrindinį tikslą dėl efektyvaus išteklių naudojimo. Tai būtų vienas iš būdų įtraukti šį aspektą į svarbiausius politikos sektorius. Turėtų būti paskelbti šių vertinimų rezultatai ir sukurti praktiniai matavimo vienetai žiedinės ekonomikos vystymuisi stebėti.

⁽³⁷⁾ Žr., pavyzdžiui, BP7 ES FUSIONS projektą (<http://www.eu-fusions.org/index.php>).

⁽³⁸⁾ Europos Komisija, *The Junction of Health, Environment and the Bioeconomy: Foresight and Implications for European Research & Innovation Policies* („Sveikatos, aplinkos ir bioekonomikos sandūra: Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos išvalgos ir pasekmės“), 2015 m., p. 43.

⁽³⁹⁾ COM(2014) 398 final, p. 14.

4.6.2. Vykdam Europos semestro procesą galima naudoti konkrečių šalių investavimo problemų analizę ir konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, kad būtų galima pasinaudoti duomenimis iš metinės augimo ataskaitos ir kitų duomenų bazių ir paskatinti žiedinės ekonomikos iniciatyvų įgyvendinimą ir perėjimą iš esamo netvaraus tiesinio modelio prie kito modelio. Europos semestro procesą ir jo įrankius reikėtų naudoti kaip politines priemones žiedinės ekonomikos įgyvendinimui ir rėmimui paskatinti. Siekiant nustatyti tikslų, būtina grąžinti ekologiškumą į Europos semestro procesą. EESRK ragina įvertinti laipsnišką aplinkai kenksmingų subsidijų atsisakymą ir įtraukti rekomendaciją, kad žiedinei ekonomikai skatinti turėtų būti naudojamos fiskalinės priemonės, pavyzdžiui, aplinkos mokesčių taikymas.

4.6.3. Žiedinė ekonomika apima įvairius sektorius, todėl reikia įsteigti įvairių sektorių stebėjimo įstaigą. Jai turėtų būti suteikti įgaliojimai nagrinėti reikiamą horizontaliąją ir vertikaliąją integraciją, kurios reikia veiksmų planui įgyvendinti.

4.6.4. Kiekviena valstybė narė turėtų nurodyti specialią ryšių palaikymo instituciją, kuriai teiktų ataskaitas apie reikalavimų įgyvendinimą, siekiant Komisijos reikalaujama apimtimi pereiti prie kito ekonomikos modelio.

2016 m. balandžio 27 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl trečiųjų šalių prekių ir paslaugų patekimo į Sąjungos viešųjų pirkimų vidaus rinką ir procedūrų, kuriomis remiamos derybos dėl Sąjungos prekių ir paslaugų patekimo į trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas“

[COM(2016) 34 final – 2012/0060 (COD)]

(2016/C 264/15)

Pranešėjas Mário SOARES

Europos Komisija, 2016 m. sausio 29 d., ir Europos Parlamentas, 2016 m. vasario 4 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 207 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl trečiųjų šalių prekių ir paslaugų patekimo į Sąjungos viešųjų pirkimų vidaus rinką ir procedūrų, kuriomis remiamos derybos dėl Sąjungos prekių ir paslaugų patekimo į trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas

[COM(2016) 34 final – 2012/0060 (COD)]

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 19 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 223 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Persvarstydama Sutartį dėl viešųjų pirkimų, su trečiosiomis šalimis vedama derybas dėl prekybos ir įgyvendinama Europos Sąjungos neseniai sudarytus prekybos susitarimus, ES ėmėsi aktyvesnės savo viešųjų pirkimų integracijos ir liberalizacijos. Šios reformos padėjo plačiau atverti Europos viešųjų pirkimų rinkas išsivysčiusių ir besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių įmonėms, nors šios šalys neatsakė tuo pačiu ir plačiai neatvėrė savo viešųjų pirkimų rinkų, todėl Europos įmonės trečiosiose šalyse vis dar susiduria su diskriminacine praktika ir apribojimais. Atverti viešųjų pirkimų rinkas būtina dar ir todėl, kad viešieji pirkimai sudaro apie 20 % pasaulio BVP, o dabartinės krizės aplinkybėmis viešosios investicijos į infrastruktūrą ir viešieji darbai ir prekių pirkimai išsivysčiusios ir besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse bus vienas pagrindinių švertų, artimiausiais metais skatinsiančių ekonomikos augimą.

1.2. Kelete savo nuomonių Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) išreiškė pritarimą Europos Sąjungos užsibrėžtam tikslui labiau atverti visų šalių viešųjų pirkimų rinkas. Be to, Komitetas pabrėžė, kad būtina supaprastinti viešųjų pirkimų taisykles, ypač MVĮ, taip pat atkreipė dėmesį, kad reikia laikytis skaidrumo, nediskriminavimo ir vienodo požiūrio principų. Komitetas keletą kartų prašė stiprinti socialinius ir aplinkos aspektus, taip pat tinkamai sugriežtinti pagrindinių žmogaus teisių ir vartotojų apsaugą vykdant Europos prekybos politiką pagal Sutarties dėl ES veikimo 207 straipsnį, kuriame ES raginama labiau derinti Sąjungos principus ir tikslus.

1.3. Komitetas supranta Komisijos rūpestį labiau atverti viešųjų pirkimų rinkas Europos įmonėms trečiosiose šalyse ir suvokia, kokią įtaką gali turėti iš dalies pakeistas pasiūlymas dėl Reglamento dėl trečiųjų šalių prekių ir paslaugų patekimo į Sąjungos viešųjų pirkimų vidaus rinką, dėl kurio teikiama ši nuomonė.

1.4. Komitetas mano, kad pasiūlymas dėl reglamento gali būti pirmas žingsnis plačiau atveriant viešųjų pirkimų rinkas, visų pirma vykstančiose ES ir Jungtinių Amerikos Valstijų derybose pagal Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimą (TPIP), taip pat derybose dėl prekybos susitarimo su Japonija arba derybose dėl Kinijos prisijungimo prie Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) sutarties dėl viešųjų pirkimų, nes šių šalių viešųjų pirkimų rinkos yra mažiau atvertos nei Europos Sąjungos rinkos, taip pat Sutarties dėl viešųjų pirkimų nepasirašiusių šalių, pavyzdžiui, Rusijos, Brazilijos ar Argentinos atžvilgiu.

1.5. Vis dėlto Komitetas supranta didelį Tarybos ir Europos Parlamento nesutarimą tiek dėl pasiūlymo dėl reglamento svarbos, tiek dėl jo veiksmingumo.

1.6. Komitetas pabrėžia, kad ypač svarbu užtikrinti, kad konkurencija su trečiųjų šalių įmonėmis viešųjų pirkimų srityje yra laisva ir neiškraipyta. Vis dėlto EESRK abejoja, ar siūlomu dabartiniu reglamentu būtų galima pasiekti subalansuoto viešųjų pirkimų rinkos atvėrimo trečiojoje šalyje tikslą. Komiteto nuomone, naujam pasiūlymui dėl reglamento šiek tiek trūksta plačių užmojų, nes jo taikymo sritis apima tik 5 000 000 EUR ir didesnės vertės sutarčių kainų koregavimą, nors tik 7 % visų viešųjų pirkimų vertė viršija 5 000 000 EUR. Komitetas taip pat mano, kad kainos koregavimo priemonė nustatoma 20 % antkainis yra nepakankamas ir turi būti įvertinamas kiekvienu atveju atskirai. Komitetas siūlo taikyti kainos koregavimo priemones viešiesiems pirkimams, kurių vertė yra lygi arba didesnė kaip 2 500 000 eurų.

1.7. Komitetas taip pat svarsto, ar draudimas valstybėms narėms taikyti ribojamąsias priemones, viršijančias reglamente nustatytas priemones, *de facto* neprilygsta trečiųjų šalių įmonių patekimo į viešųjų pirkimų, kurių vertė nesiekia 5 000 000 EUR ribinės vertės, rinką liberalizavimui mainais nesuteikiant tokių pačių sąlygų ES įmonėms. Todėl Komitetas pabrėžia, kad būtina skubiai subalansuotai ir abipusiai atverti Europos Sąjungos ir trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas.

1.8. Komitetas apgailestauja, kad pasiūlyme dėl reglamento visai neminimas darnaus vystymosi tikslas, nors Komisija ši tikslą laiko svarbiu savo komunikate „Prekyba visiems“, ir ne kartą teigė, kad visose atitinkamose laisvosios prekybos susitarimų srityse (pavyzdžiui, energetikos ir žaliavų arba viešųjų pirkimų) atsižvelgs į darnaus vystymosi aspektus⁽¹⁾.

1.9. Komitetas apgailestauja, kad naujuoju reglamentu panaikinti Direktyvos 2014/25/ES 85 ir 86 straipsniai, nes mano, kad šių nuostatų užmojai yra šiek tiek platesni ir jos labiau atitinka tikslą atsižvelgti į darnų vystymąsi, kadangi apima socialinį aspektą, susijusį su Europos įmonių sunkumais laimėti viešųjų pirkimų konkursus trečiojoje šalyje, kadangi jose nesilaikoma tarptautinių darbo teisės nuostatų. Be to, Komitetas mano, kad reikėtų geriau apsvarstyti galimą kai kurių minėtų nuostatų aspektų įtraukimą į esamą pasiūlymą dėl reglamento.

1.10. Taigi, Komitetas mano, kad reglamente reikėtų laikytis platesnio požiūrio į trečiojoje šalyje vykdomų viešųjų pirkimų procedūrų tvaraus vystymosi tikslų skatinimą, pagrindinių teisių laikymąsi ir vartotojų apsaugą. Komitetas mano, kad nesilaikant šių pagrindinių taisyklių gali būti padarytas neigiamas poveikis Europos įmonių konkurencingumui ir kad pasiūlymo 2 straipsnyje apibrėžiant „ribojamąsias <...> priemones ar veiksmus“ turi būti numatyti sprendimai šių pagrindinių taisyklių nesilaikymo atveju. Komitetas taip pat mano, kad Komisijos ataskaita turi būti pateikta ne vėliau kaip 2018 m. gruodžio 31 d. ir po to turi būti teikiama bent kartą kas trejus metus (pasiūlymo 16 str.). Ataskaitose turi būti kalbama ne tik apie ekonominės veiklos vykdytojų galimybes dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose trečiojoje šalyje, bet ir apie socialinių ir aplinkos apsaugos taisyklių laikymąsi trečiojoje šalyje vykdomose viešųjų pirkimų procedūrose, pagrindines žmogaus teises ir vartotojų apsaugą; Komisijos ataskaitose dėl reglamento įgyvendinimo taip pat turės būti į tai atsižvelgta.

1.11. EESRK prašo dabartiniame pasiūlyme dėl reglamento priminti reikalavimą, kad trečiųjų šalių įmonės, dalyvaujančios ES viešųjų pirkimų procedūrose, privalo laikytis nuostatų, kuriomis skatinamas tvarus vystymasis ir stiprinami socialiniai ir aplinkos aspektai bei pagrindinės žmogaus teisės, vartotojų apsauga, taip pat skatinama socialinė ir profesinė neigiamųjų integracija ar reintegracija, nustatyta direktyvose 2014/23/ES, 2014/24/ES ir 2014/25/ES dėl viešųjų pirkimų. Tai būtina siekiant laisvos ir neiškraipytos konkurencijos vidaus rinkoje.

⁽¹⁾ Žr. COM(2015) 497 final.

1.12. Komitetas labai palankiai vertina tai, kad reglamentas nebus taikomas mažiausiai išsivysčiusioms ir pažeidžiamiausioms šalims, nurodytoms Bendrosios lengvatų sistemos (BLS) reglamente⁽²⁾, tačiau primena Komisijai, kad būtina imtis papildomų priemonių siekiant skatinti mažiausiai išsivysčiusių ir pažeidžiamiausių šalių dalyvavimą ES viešuosiuose pirkimuose.

1.13. Komitetas taip pat pritaria nuostatai reglamento netaikyti Europos MVĮ. Vis dėlto jis nori priminti Komisijai, kad MVĮ reikalinga ypatinga pagalba patekti tiek į Europos Sąjungos tarpvalstybines rinkas, tiek į trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas.

2. Aplinkybės

2.1. Ir Europos Komisija, ir Europos Parlamentas paprašė EESRK pateikti nuomonę dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl trečiųjų šalių prekių ir paslaugų patekimo į Sąjungos viešųjų pirkimų vidaus rinką ir procedūrų, kuriomis remiamos derybos dėl Sąjungos prekių ir paslaugų patekimo į trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas.

2.2. Paprastai išlaidos viešiesiems pirkimams siekia apie 20 % pasaulio BVP. Dabartinės krizės sąlygomis viešosios investicijos į infrastruktūrą ir viešieji darbų ir prekių pirkimai išsivysčiusios ir besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse yra bene vienas pagrindinių svertų, artimiausiais metais skatinančių ekonomikos augimą.

2.3. ES laipsniškai užtikrino savo viešųjų pirkimų integraciją ir atvėrė viešųjų pirkimų rinkas pradėjusi plataus masto Europos viešųjų pirkimų liberalizavimą persvarstydama PPO Sutartį dėl viešųjų pirkimų (SVP), įsigaliojusią 2014 m. balandžio mėn., taip pat vedama derybas dėl prekybos su trečiosiomis šalimis [visų pirma pagal Europos Sąjungos neseniai sudarytus prekybos susitarimus (pavyzdžiui, ES ir Korėjos, ES ir Centrinės Amerikos, ES ir Kolumbijos/Peru, ES ir Moldovos, ES ir Gruzijos bei ES ir Ukrainos susitarimus)].

2.4. Tačiau Europos įmonės vis dar susiduria su diskriminacine praktika ir apribojimais trečiojoje šalyje. Šią praktiką lemia keletas aplinkybių:

- kai kurios kitos VPS pasirašiusios šalys (ją pasirašė 43 PPO narės) neprisiėmė tokių pat reikšmingų įsipareigojimų kaip ES. Taigi, ES atvėrė 80 % savo viešųjų pirkimų rinkos, o kitos išsivysčiusios šalys – tik 20 %. Sąjunga atveria savo maždaug 352 mlrd. EUR vertės viešųjų pirkimų rinką konkursų dalyviams iš šalių, kurios yra Sutarties dėl viešųjų pirkimų (SVP) šalys, nors pasaulio lygmeniu daugiau kaip 50 % visų viešųjų pirkimų pagal vertę nėra atviri konkurencijai, todėl eksportas iš ES sudaro vos 10 mlrd. EUR, o eksporto nuostoliai vertinami 12 mlrd. EUR,
- Kinija vis dar derasi dėl sutarties pasirašymo, nors ją pasirašyti įsipareigojo dar 2001 m., kai tapo PPO nare. Rusija taip pat įsipareigojo pradėti derybas dėl sutarties pasirašymo per ketverius metus nuo įstojimo į PPO 2012 m. Rusijai prisijungti prie SVP gali prireikti dar daugiau laiko nei Kinijai,
- kai kurios svarbios šalys, G 20 narės (Brazilija, Indija, Argentina) nenori prisijungti prie SVP ir mažai tikėtina, kad su šiomis šalimis artimiausiu metu būtų pradėtos dvišalės derybos.

2.5. Taip pat reikėtų pažymėti, kad nemažai Europos Sąjungos prekybos partnerių toliau taiko lengvatas savo gamintojams arba nacionaliniams produktams, arba lengvatas mažosioms ar vidutinėms įmonėms (pavyzdžiui, „Buy American Act“ Jungtinėse Amerikos Valstijose, „Buy Chinese Policy“ Kinijoje, Brazilijoje įstatymu nustatytos lengvatinės normos, nacionalinės regioninio lygmens lengvatos Australijoje), todėl Europos Sąjungos įmonėms *de facto* užkertamas kelias dalyvauti šiuose viešuosiuose pirkimuose⁽³⁾.

⁽²⁾ Reglamentas Nr. 978/2012.

⁽³⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl trečiųjų šalių valstybinių įmonių ES viešųjų pirkimų rinkose, OL C 218, 2011 7 23, p. 31.

2.6. Viešųjų pirkimų, atvertų konkurencijai trečiosiose šalyse, srityje Europos įmonėms dažnai trukdoma veiksmingai dalyvauti viešųjų pirkimų konkursuose dėl tarpvalstybinio pobūdžio kliūčių (pavyzdžiui, skirtingų sertifikavimo ir standartizacijos taisyklių, licencijavimo procedūrų, neskaidrių ar diskriminacinių procedūrų ir kt.), kurios yra dar sudėtingesnės ir techniniu požiūriu kelia daugiau problemų, nes jas nustatyti, išanalizuoti ir panaikinti užtrunka ilgiau, o su jomis susijusios normos ir praktika yra ribojamoji. Tai jau buvo pažymėta ankstesnėje Komiteto nuomonėje.

2.7. Šiomis sudėtingomis aplinkybėmis, kadangi nėra galimybės daryti įtaką iš esmės atverti viešųjų pirkimų rinką trečiosiose šalyse, Europos Sąjunga jau keletą metų mėgina sukurti priemonę, kuri leistų nustatyti apribojimus, jeigu nebūtų abipusiškumo arba trečiosiose šalyse Europos įmonėms būtų taikomos ribojamosios ir diskriminacinės priemonės.

2.8. Vis dėlto reikia pažymėti, kad ES turėjo ir turi galimybę apriboti šalių, kurių požiūris į ES įmones ne toks pat kaip ES požiūris į tų šalių įmones, įmonių galimybę dalyvauti Europos Sąjungos viešuosiuose pirkimuose vandens, energijos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose. Vis dėlto ji šia galimybe niekada nepasinaudojo. Iš tiesų **Direktyva 2004/17/EB** (pataisyta **Direktyva 2014/25/ES, kuri įsigalios 2016 m. balandžio 18 d.**) buvo numatyta galimybė atmesti pasiūlymus, kuriuose daugiau kaip 50 % nurodytų produktų kilę iš trečiosios šalies, su kuria Sąjunga nėra sudariusi tarptautinių susitarimų (58 straipsnis), ir Komisijos galimybė (59 straipsnis) siūlyti Tarybai nuspręsti tam tikram laikui sustabdyti arba apriboti šalių, kurių požiūris į ES įmones ne toks pat kaip ES požiūris į tų šalių įmones, įmonių galimybę dalyvauti Europos Sąjungos viešuosiuose pirkimuose arba taikyti tai šalims, kuriose kyla problemų dėl tarptautinių darbo normų nesilaikymo. Šios nuostatos pakartotos Direktyvos 2014/25/ES 85 ir 86 straipsniuose.

2.9. Tačiau Bendrojoje viešųjų pirkimų direktyvoje **2004/18/EB** (pataisytoje **Direktyva 2014/24/ES**) panašių nuostatų nėra; todėl konkursų dalyviams iš užsienio arba pasiūlymams, kuriuose numatytos trečiųjų šalių kilmės prekės ir paslaugos, įvairiose valstybėse narėse buvo ir yra taikoma skirtinga praktika. Kai kuriose valstybėse narėse buvo laikomasi vienodo požiūrio, o kitose valstybėse narėse tai priklausė nuo to, ar buvo tarptautiniai įsipareigojimai, prisiimti PPO viešųjų pirkimų sutartyje arba dvišalėse sutartyse.

2.10. Norėdama ištaisyti padėtį, kai Bendrojoje viešųjų pirkimų direktyvoje tokių nuostatų nėra, ir kadangi kai kurios trečiosios šalys savo viešųjų pirkimų nenori atverti tarptautinei konkurencijai, tačiau naudojasi galimybe pakankamai nesunkiai patekti į Europos rinką, Komisija 2012 m. pateikė pasiūlymą dėl reglamento, siekdama nustatyti tam tikrą galimybės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose abipusiškumą.

2.11. Pirmajame 2012 m. Komisijos pasiūlyme pirmiausia primenamas bendrasis principas, pagal kurį vykdant viešųjų pirkimų procedūras ES vidaus rinkoje užsienio prekės ir paslaugos, kurioms taikomi ES įsipareigojimai dėl patekimo į rinką, vertinamos taip pat kaip ir ES kilmės prekės ir paslaugos; be to, juo išplėstas šis vertinimas įtraukiant prekes ir paslaugas iš mažiausiai išsivysčiusių šalių.

Kalbant apie prekes ir paslaugas, kurioms netaikomi patekimo į rinką įsipareigojimai, pasiūlymas buvo grindžiamas dviem ramsčiais:

- **decentralizuotasis ramstis (6 straipsnis)**, pagal kurį perkančioji organizacija galėjo pranešti Komisijai, kad ketina atmesti kai kuriuos pasiūlymus, kurių prekių ir paslaugų, kuriems netaikomi tarptautiniai įsipareigojimai, vertė sudaro daugiau kaip 50 % visos į pasiūlymą įtrauktų prekių ir paslaugų vertės. Komisija galėjo išreikšti pritarimą, jeigu ES ir šalis, iš kurios yra kilusios prekės ir paslaugos, iš esmės nesilaikytų abipusiškumo. Komisija taip pat patvirtina atmetimą, kai atitinkamoms prekėms ir paslaugoms taikoma tarptautiniame susitarime numatyta ES išlyga dėl patekimo į rinką.

- **centralizuotasis mechanizmas (8–13 straipsniai)**, pagal kurį Komisija galėjo pradėti tyrimą. Šį tyrimą Komisija galėjo pradėti savo iniciatyva arba valstybės narės ar suinteresuotojo subjekto prašymu siekdama patikrinti, ar viešųjų pirkimų srityje trečiojoje šalyje yra taikoma ribojamoji praktika. Komisija galėjo susitarti su atitinkama šalimi, kad išspręstų šią problemą ir pagerintų ES įmonių patekimo į šios šalies rinką sąlygas, arba nepavykus to padaryti taikytų laikino pobūdžio ribojamąsias priemones. Iš esmės šios ribojamosios priemonės galėjo būti tam tikrų pasiūlymų, kurių daugiau kaip 50 % sudaro atitinkamos trečiosios šalies kilmės prekės ar paslaugos, atmetimas (Europos rinkos uždarymas) arba privalomosios finansinio koregavimo priemonės taikymas siūlomoms nagrinėjamos trečiosios šalies kilmės prekėms ir paslaugoms. Komisijos tyrimas turėjo būti baigtas per 9 mėnesius. Pagrįstais atvejais šis laikotarpis galėjo būti pratęstas trimis mėnesiais.

2.12. 2014 m. Europos Parlamentas priėmė savo pranešimą⁽⁴⁾, kuriame išreiškė tam tikrą nepritariamą decentralizuotai procedūrai. Europos Parlamento teigimu, tik Komisija, o ne vietos valdžios institucijos, gali nuspręsti atmesti pasiūlymą, nes tarptautinė prekyba priklauso ES išimtinės kompetencijos sričiai. Taigi jis pasiūlė sujungti decentralizuotą procedūrą su centralizuota procedūra. Buvo pažymėti ir kiti aspektai, kuriems Europos Parlamentas nepritaria, pavyzdžiui, abipusiškumo nebuvimas, kiek tai susiję su socialinių ir aplinkos taisyklių, taip pat pagrindinių TDO normų laikymusi, neapibrėžtas esminio abipusiškumo nebuvimas, be to, Europos Parlamentas pasiūlė taikyti abipusiškumo nebuvimo prezumpciją, jeigu nesilaikoma tarptautinių nuostatų darbo teisės srityje. Europos Parlamentui taip pat nerimą kėlė tai, kad reglamentu neapsaugotos Europos aplinkos ir socialinės taisyklės.

2.13. Taigi po pirmojo svarstymo Taryboje sprendimas nebuvo priimtas. Penkiolika valstybių narių nepritare pasiūlymui ir sudarė būtiną blokuojančią mažumą. Svarbiausios iš jų buvo Vokietija, Didžioji Britanija, Nyderlandai ir Švedija, taip pat kai kurios Rytų Europos šalys. Jos išreiškė nuogąstavimus, kad tokia priemonė pasaulio lygmeniu bus laikoma protekcionistine. Pasiūlymą palaikančios šalys, vadovaujamos Prancūzijos, 2014 m. surengė techninę diskusiją, ir buvo tikimasi, kad, pirmininkaujant Italijai, bus galima pasiekti sutarimą (antrąjį 2014 m. pusmetį). Deja, to neįvyko, ir Komisija sausio mėn. priėmė pakeistą pasiūlymą⁽⁵⁾, vildamasi, kad Taryboje pasiūlymas nebebus blokuojamas.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Komisija pateikia naują pasiūlymą, kuriuo siekiama ištaisyti kai kuriuos neigiamus ankstesnio pasiūlymo padarinius. Naujajame pasiūlyme Komisija panaikina decentralizuotą procedūrą, kuri buvo sukritikuota, nes dėl jos atsiranda didelė administracinė našta ir sudaromos tam tikros palankios sąlygos vidaus rinkos susiskaidymui. Ji taip pat panaikina galimybę visiškai uždaryti Europos rinką, išlaikant galimybę, Komisijai atlikus tyrimą, nustatyti 20 % finansinio koregavimo priemones pasiūlymams, kurių daugiau kaip 50 % sudaro šalių, taikančių ribojamąją ar diskriminacinę praktiką, kilmės prekės ir paslaugos. Ši kainų koregavimo priemonė taikoma tik tiems pirkimams, kurių numatoma vertė yra lygi 5 mln. EUR arba viršija šią sumą ir, Komisijos nuomone, taip sumažinama rizika, kad trečiosios šalys taikys atsakomąsias priemones. Pasiūlyme taip pat numatyta, kad kainų koregavimo priemonė nebus taikoma nei Europos mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI), nei konkursų dalyviams ar produktams iš mažiausiai išsivysčiusių ir pažėidžiausiai šalių, kaip jos yra apibrėžtos Bendrosios lengvatų sistemos (BLS) reglamente.

3.2. EESRK įvairiomis progomis yra pareiškęs savo nuomonę, kad palaiko Europos Sąjungos siekiamą tikslą labiau atverti visų šalių viešuosius pirkimus tarptautinei konkurencijai, tačiau Komitetas taip pat pažymėjo būtinybę remtis taisyklių supaprastinimo viešųjų pirkimų srityje, skaidrumo, nediskriminavimo, vienodo požiūrio, socialinės atsakomybės ir atsakomybės už aplinką principais, taip pat pagarba pagrindinėms teisėms⁽⁶⁾.

3.3. Komitetas supranta Komisijos rūpestį siekiant užtikrinti, kad viešųjų pirkimų rinka trečiojoje šalyje būtų labiau atverta Europos įmonėms. Komitetas taip pat pritaria nuomonei, kad pasiūlymas dėl tokio reglamento gali būti pirmas žingsnis ES ir Jungtinių Amerikos Valstijų derybose dėl viešųjų pirkimų pagal Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimą (TPIP), taip pat derybose dėl prekybos su Japonija ir derybose dėl Kinijos prisijungimo prie Sutarties dėl viešųjų pirkimų, nes šių šalių viešųjų pirkimų rinkos yra mažiau atvertos nei Europos Sąjungos viešųjų pirkimų rinkos, taip pat Sutarties dėl viešųjų pirkimų nepasirašiusių šalių (Rusijos, Brazilijos ar Argentinos) atžvilgiu.

⁽⁴⁾ P7_TA(2014)0027.

⁽⁵⁾ COM(2016) 34 final.

⁽⁶⁾ 2008 m. gegužės 28 d. priimta Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tarptautinių viešųjų pirkimų, pranešėjas M. Malosse, OL C 224, 2008 8 30, p. 32, ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl trečiųjų šalių valstybinių įmonių ES viešųjų pirkimų rinkose (CCMI/082), OL C 218, 2011 7 23, p. 31.

3.4. Vis dėlto EESRK abejoja, ar pasiūlymu dėl reglamento būtų galima pasiekti viešųjų pirkimų rinkos atvėrimo trečiojoje šalyje tikslą. Komiteto nuomone, naujam pasiūlymui dėl reglamento trūksta plačių užmojų, nes jo taikymo sritis siaura; jo poveikis viešųjų pirkimų rinkos atvėrimui trečiojoje šalyje yra labai neaiškus ir gali būti labai ribotas.

3.5. Pačios Komisijos nuomone, tik 7 % visų viešųjų pirkimų vertė viršija 5 000 000 EUR. Vis dėlto pagal savo vertę šie pirkimai sudaro 61 % ES viešųjų pirkimų. Tačiau, kadangi reglamentas bus taikomas tik tiems pirkimams, kuriems netaikomi Europos Sąjungos tarptautiniai įsipareigojimai, reikėtų kelti klausimą, kokiai daliai viešųjų pirkimų jis bus taikomas, visų pirma jeigu Kinija prisijungtų prie SVP ir būtų baigtos derybos su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ir Japonija. Rizika, kad pasiūlymas bus taikomas tik labai mažam pirkimų skaičiui ir labai mažai šalių, gali gerokai sumažinti reglamento reikšmę. Komitetas siūlo taikyti kainos koregavimo priemones viešiesiems pirkimams, kurių vertė yra lygi arba didesnė kaip 2 500 000 eurų.

3.6. Be to, Komitetas apgailestauja, kad pasiūlyme dėl reglamento visai nenurodytas darnus vystymasis, kurį Komisija nurodo savo komunikate „Prekyba visiems“, teigdama, kad „visose atitinkamose laisvosios prekybos susitarimų srityse, pavyzdžiui, energetikos ir žaliavų arba viešųjų pirkimų, atsižvelgs į darnaus vystymosi aspektus“⁽⁷⁾. Būtina sustiprinti socialinius ir aplinkos aspektus, taip pat tinkamai sugriežinti pagrindinių žmogaus teisių ir vartotojų apsaugą vykdamą Europos prekybos politiką pagal Sutarties dėl ES veikimo 207 straipsnį, kuriame ES raginama labiau derinti Sąjungos principus ir tikslus.

3.7. Naujosiomis direktyvomis 2014/23/ES, 2014/24/ES ir 2014/25/ES dėl viešųjų pirkimų ir koncesijų siekiama skatinti tvarų vystymąsi ir stiprinti socialinius ir aplinkos aspektus, taip pat pagrindines žmogaus teises, vartotojų apsaugą, socialinę ir profesinę neįgaliųjų integraciją ar reintegraciją. Tai būtina siekiant laisvos ir neiškraipytos konkurencijos vidaus rinkoje. EESRK mano, kad dabartiniame pasiūlyme dėl reglamento būtų naudinga priminti, kad trečiųjų šalių įmonės, dalyvaujančios ES viešųjų pirkimų procedūrose, privalo laikytis šių nuostatų.

3.8. Komisija kalba apie „ribojamąsias <...> priemones ar veiksmus“, tačiau visai nenurodo, kad trečiojoje šalyje viešuosius pirkimus sunku laimėti dėl to, kad konkuruojančios įmonės nesilaiko socialinių ir aplinkos taisyklių, nepaiso pagrindinių žmogaus teisių ir vartotojų apsaugos. Komitetas mano, kad nesilaikant šių pagrindinių taisyklių gali būti padarytas neigiamas poveikis Europos įmonių konkurencingumui ir kad pasiūlymo 2 straipsnyje apibrėžiant „ribojamąsias <...> priemones ar veiksmus“ turi būti numatyti sprendimai šių pagrindinių taisyklių nesilaikymo atveju. Komitetas taip pat mano, kad Komisijos ataskaita turi būti pateikta ne vėliau kaip 2018 m. gruodžio 31 d. ir po to turi būti teikiama bent kartą kas trejus metus (pasiūlymo 16 str.). Ataskaitose turi būti kalbama ne tik apie ekonominės veiklos vykdytojų galimybes dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose trečiojoje šalyje, bet ir apie socialinių ir aplinkos apsaugos taisyklių laikymąsi viešųjų pirkimų procedūrų metu trečiojoje šalyje, pagrindines žmogaus teises ir vartotojų apsaugą; Komisijos ataskaitose dėl reglamento įgyvendinimo taip pat turės būti į tai atsižvelgta.

3.9. Šio naujojo reglamento sėkme galima abejoti atsižvelgiant į susiskaidymą Taryboje, dėl kurio pasiūlymas blokuojamas. Iš tiesų panaikinus decentralizuotąjį ramstį pasiūlymas galėtų būti vėl blokuojamas, visų pirma atsižvelgiant į visus kitus pakeitimus.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Komitetas pritaria pasiūlymo dėl reglamento 1 straipsnio 5 dalyje padarytam patikslinimui, kad valstybės narės trečiųjų šalių ūkio subjektams, prekėms ir paslaugoms negali taikyti ribojamųjų priemonių, kurios būtų griežtesnės už nustatytąsias šiame reglamente. Taip užtikrinama, kad Europos viešųjų pirkimų taisyklės būtų vienodžiau taikomos užsienio subjektams. Komitetas vis dėlto svarsto, ar šis draudimas *de facto* neprilygsta trečiųjų šalių įmonių patekimo į viešųjų pirkimų, kurių vertė nesiekia 5 000 000 EUR ribinės vertės, rinką liberalizavimui mainais nesuteikiant tokių pačių sąlygų ES įmonėms. Iš tiesų šiuo metu kai kurios valstybės narės taiko apribojimus, susijusius su viešaisiais pirkimais, kuriems tarptautiniai įsipareigojimai netaikomi, o Direktyvos 2014/25/ES dėl viešojo pirkimo sutarčių sudarymo vandens, energetikos ir pašto paslaugų sektoriuose 85 straipsnyje aiškiai numatyta galimybė atmesti pasiūlymus, kurių daugiau kaip 50 % prekių kilusios iš šalių, su kuriomis ES nėra sudariusi tarptautinių susitarimų. Siūlomu reglamentu šis straipsnis bus panaikintas.

(7) Žr. COM(2015) 497 final.

4.2. Komitetas visiškai pritaria tam, kad reglamentas nebūtų taikomas mažiausiai išsivysčiusioms ir pažeidžiamiausioms šalims, kurioms taikomas BLS reglamentas (4 straipsnis), o tam, kad šis netaikymas būtų veiksmingas ir galėtų būti naudingas mažiausiai išsivysčiusioms šalims ir jų įmonėms, jis ragina Komisiją įtraukti paaiškinimus, susijusius su viešaisiais pirkimais Europos Sąjungoje, ir nuorodą į Oficialiojo leidinio (TED) skelbimus *Export Helpdesk*, skirtame besivystančioms šalims, ir užtikrinti būtiną techninę pagalbą besivystančių šalių įmonėms, norinčioms gauti informaciją apie taisyklių, susijusių su viešaisiais pirkimais Europos Sąjungoje, veikimu.

4.3. Komitetas taip pat pritaria nuostatai reglamento netaikyti Europos MVĮ (5 straipsnis). Vis dėlto jis nori priminti Komisijai, kad MVĮ reikalinga ypatinga pagalba patekti tiek į Europos Sąjungos tarpvalstybines rinkas, tiek į trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas. Šis požiūris atitinka ypatingą Komisijos dėmesį mažosioms ir vidutinėms įmonėms komunikate „Prekyba visiems“. Siekis pagerinti MVĮ galimybes patekti į viešųjų pirkimų rinkas visų pirma turi būti nustatytas Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimo (TPIP) MVĮ skyriuje ir būsimuose prekybos susitarimuose, kurių sudėtyje bus tokių skyrių. MVĮ taikomų kvotų nustatymui vykdant viešuosius pirkimus pagal Jungtinėse Amerikos Valstijose galiojantį *Small Business Act* modelį, tačiau pritaria savanoriškai MVĮ dalyvavimo palaikymo politikai, kad jos galėtų dalyvauti kuo daugiau viešųjų pirkimų⁽⁸⁾. Be to, Komitetas jau nurodė būtinybę gerinti Komisijos tvarkomą patekimo į rinkas duomenų bazę (*Market access Data base*), kad, pirma, joje būtų patikima ir prieinama informacija apie kvietimus teikti pasiūlymus, formalumus ir technines pirkimų specifikacijas, kurios faktiškai trukdo dalyvauti pirkimuose trečiojoje šalyse, ir, antra, kad joje būtų pateikiami statistiniai duomenys ir iškraipymo veiksmų poveikio rodikliai⁽⁹⁾.

4.4. Komitetas supranta Komisijos rūpestį dėl to, kad nėra teisės akto, kuriuo ji galėtų užtikrinti veiksmingą Europos įmonių galimybę dalyvauti trečiųjų šalių viešuosiuose pirkimuose, nes Reglamentas (ES) Nr. 654/2014 dėl Sąjungos teisių taikyti tarptautines prekybos taisykles ir užtikrinti jų vykdymą netaikomas nesant tarptautinio susitarimo. Tačiau reglamento 6–8 straipsniuose nustatyta tyrimo procedūra atrodo labai ilga ir neveiksminga. Visų pirma, Komitetas reiškia abejonių dėl Komisijai suteiktos plačios diskrecijos spręsti, tirti tam tikrą atvejį ar ne. Be to, priešingai, nei teigia Komisija, pagal naująją pasiūlymą tyrimo trukmė nesutrumpinama, ir iš viso tyrimas gali trukti 12 mėnesių. Tai atrodo labai ilgas laikotarpis, atsižvelgiant į tai, kad dažnai ir visų pirma tais atvejais, kai Komisija pradeda tyrimą savo iniciatyva, ji jau turi tam tikrus įrodymus ir dažnai jau būna iškėlusį šį klausimą vedama dialogą su trečiosiomis šalimis. Komitetas taip pat supranta, kad tyrimas bus stabdomas vykstant galimoms deryboms dėl prekybos. Tačiau, atsižvelgiant į derybų dėl prekybos trukmę ir įgyvendinimą, reikėtų apibrėžti sustabdymo terminą, kuris neturėtų būti ilgesnis nei dveji metai.

4.5. Komiteto nuomone, atsižvelgiant į tai, kad atlikus tyrimą sutarčių, kurių vertė viršija 5 000 000 EUR, kainos gali būti pakoreguotos tik 20 %, nepakanka numatyti nuostatą su daug išimčių, ir reglamentas tampa neveiksmingas.

4.6. Komitetas apgailestauja, kad naujuoju reglamentu panaikinti Direktyvos 2014/25/ES 85 ir 86 straipsniai, nes mano, kad šių nuostatų užmojai yra šiek tiek platesni ir jos labiau atitinka tikslą atsižvelgti į darnų vystymąsi, kadangi apima socialinių ir aplinkos aspektus. Be to, Komitetas mano, kad reikėtų geriau apsarstyti galimą kai kurių minėtų nuostatų aspektų įtraukimą į esamą pasiūlymą dėl reglamento.

Bruselis, 2016 m. balandžio 27 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

⁽⁸⁾ 2008 m. gegužės 28 d. priimta Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tarptautinių viešųjų pirkimų, pranešėjas M. Malosse, OL C 224, 2008 8 30, p. 32.

⁽⁹⁾ Žr 3 išnašą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „2015 m. energetikos sąjungos būklė“

(COM(2015) 572 final)

(2016/C 264/16)

Pranešėjas Stéphane BUFFETAUT

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 straipsnio 2 dalimi, 2016 m. sausio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „2015 m. energetikos sąjungos būklė“

(COM(2015) 572 final).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2016 m. balandžio 5 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (2016 m. balandžio 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 137 nariams balsavus už, vienam – prieš ir trims susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Energetikos sąjungos pagrindų strategija paskelbta 2015 m. vasario mėn. Taigi ji bus pradėta įgyvendinti 2016 m. Sukurti šią strategiją paskatino įvairių ekspertų grupių ir Europos veikėjų diskusijos apie sąvoką „Europos energetikos bendrija“, o projektą visų pirma inicijavo Jacques Delors institutas ir Jerzy Buzek. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nuo pat pradžių visiškai pritarė šiai iniciatyvai.

1.2. Kai kurios valstybės narės ne itin palankiai vertino šį projektą, nes dėl jo tektų peržiūrėti sutartis, o tokia procedūra šiais euroskepticizmo laikais vis dėlto būtų rizikinga. Tačiau mintis apie geresnį energetikos politikos koordinavimą, veiksmingos energetikos diplomatijos poreikis, kovos su klimato kašta išpareigojimai, didėjanti Europos Sąjungos energetinė priklausomybė, būtinybė mažinti išorės jėgų poveikį tiekimui, energetikos permainų siekis ir socialinės priemonės su šiomis permainomis susijusiems sektoriams skatino imtis Europos masto iniciatyvos. Taip buvo sukurta institucijų lygmeniu paprastesnė energetikos sąjunga, kurios tikslas siekti veiksmingumo užtikrinant konvergenciją tam tikrose srityse ir įgyvendinant prisiimtus išpareigojimus.

1.3. Reikėtų priminti, kad EESRK jau seniai rėmė veiksmus, kuriais siekta sukurti Europos energetikos sąjungą arba bent užtikrinti geresnį energetikos politikos koordinavimą⁽¹⁾, diplomatiją energetikos srityje ir energetikos permainas, kartu pabrėžė būtinybę į šią veiklą visapusiškai įtraukti pilietinę visuomenę, kuri tiesiogiai susijusi ne tik kaip vartotoja, bet ir kaip perėjimo prie naujos energetikos sistemos, kuris būtų neįmanomas be pilietinės visuomenės dalyvavimo ir taip pat be jos sutelkimo, dalyvė ir kuri ateityje taps dar aktyvesne decentralizuotos energijos gamintoja.

1.4. Komisijos komunikatu siekiama įvertinti pirmuosius devynis energetikos sąjungos mėnesius. Atsižvelgiant į iššūkių svarbą ir siektinų permainų užmojų akivaizdą, kad ši apžvalga negali būti visapusiška, o tik dalinė. Taigi reikia atsargiai vertinti pirmąją informaciją, nes tai tėra politikos, kuri turės būti ilgai ir atkakliai vykdoma, pradžia.

⁽¹⁾ OL C 82, 2016 3 3, p. 13 ir OL C 82, 2016 3 3, p. 22.

1.5. Aplinkybės, kuriomis bus vykdoma ši politika, yra žinomos: COP 21 priimti įsipareigojimai, didelis geopolitinis nestabilumas energetikos srityje, Europos klimato ir energetikos tikslai, energijos tiekimo saugumas, energijos vartojimo efektyvumas, Europos ekonomikos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas, infrastruktūros vystymas ir energijos vidaus rinkos sukūrimas. Akivaizdu, kad politiniai iššūkiai yra labai dideli ir jų nebus galima įveikti tik paprastais administraciniais ir reguliavimo veiksmais. Mums visų pirma reikia tvirtos politinės valios ir bendros aiškios, bet realistiškos valstybių narių vizijos, kuria būtų atsižvelgta į ekonominę padėtį ir esamas technines galimybes, nes faktai lemia politinę valią.

1.6. EESRK palankiai vertina pirmąją 2015 m. energetikos sąjungos būklės ataskaitą, tačiau apgailestauja dėl tam tikrų iniciatyvos įgyvendinimo analizės schemos trūkumų. Juos pašalinus, būtų sustiprinta Komisijos siūloma strategija ir būtų galima tikėtis didesnio pilietinės visuomenės pritarimo šiam projektui, kurį įgyvendinant vyks energetikos permainos, galinčios kelti nerimą.

1.7. Komitetas mano, kad pagrindinės Komisijos išanalizuotos sritys yra svarbios, tačiau jos turėtų būti papildytos. Dabartinėje dokumento redakcijoje nagrinėjami šie klausimai:

- ekonomikos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas,
- energijos vartojimo efektyvumas – būdas mažinti energijos paklausą,
- visiškai integruotos energijos vidaus rinkos sukūrimas,
- energetinis saugumas, solidarumas ir pasitikėjimas,
- moksliniai tyrimai, inovacijos ir konkurencingumas,
- energetikos sąjungos įgyvendinimas.

EESRK mano, kad energetikos sąjungos socialinis aspektas nėra pakankamai išplėtotas ir kad šis aspektas turėtų būti vienas iš kriterijų vertinant energetikos sąjungą. Viena vertus, šios sąjungos poveikis turėtų būti teigiamas naujų darbo vietų kūrimo, konkurencingumo ir inovacijų požiūriu, tačiau, antra vertus, ji taip pat galėtų paveikti tam tikrus veiklos sektorius, kuriems reikės papildomų socialinės paramos ir mokymo priemonių. Svarbu, kad šios priemonės būtų prevencinės ir padėtų užtikrinti, kad susiję darbuotojai neprarastų darbo ir kad vykdomas profesinis mokymas leistų iš anksto numatyti būsimus pokyčius energetikos sektoriuje. Todėl tikslinga rengiant kitą metinę ataskaitą į vertinimo kriterijus įtraukti ir socialinį aspektą. Be to, būtina numatyti ekonomines sprendimų, kuriais siekiama energetikos permainų, pasekmes, nes akivaizdu, kad socialinės pasekmės labai priklauso nuo ekonominių sprendimų poveikio.

1.8. Europos Komisija energijos vartojimo efektyvumą laiko atskiru energijos šaltiniu. EESRK primygtinai rekomenduoja atsisakyti šios formulotės, kuri yra klaidinanti ir mokslškai netiksli, nes sutaupyta energija niekada negalės pakeisti jokio pirminės energijos šaltinio. Šia pastaba nenorima sumenkinti didelės energijos vartojimo efektyvumo svarbos Europos energetikos sistemos ateičiai. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas visuose jį vartojančiuose sektoriuose gali būti veiksminga Europos ekonomikos sąnaudų mažinimo priemonė.

1.9. Komitetas tikisi, kad kartu su socialiniais partneriais pilietinė visuomenė bus įtraukta į metinės ataskaitos rengimo procesus. Vartotojų asociacijoms, atstovaujamosioms šeimų asociacijoms, verslo atstovams, ūkininkams, aplinkosaugininkų organizacijoms, mokslininkams ir tyrėjams, t. y. pilietinei visuomenei, visapusiškai svarbūs Europos sprendimai šioje srityje. Todėl EESRK prašo užmegzti Europos dialogą energetikos klausimais, kuris suteiktų galimybę labiau įtraukti pilietinę visuomenę svarstant ir įgyvendinant Europos energetikos politiką. Šis dialogas galėtų būti organizuojamas rengiant metinę energetikos sąjungos būklės ataskaitą ir sutelkti dėmesį į nustatytus svarbiausius aspektus siekiant įvertinti jos įgyvendinimą.

1.10. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad kai kuriais atvejais statistiniai duomenys yra gana seni arba jie visai nepateikiami. Todėl būtina dėti pastangas gauti iš valstybių narių naujesnių duomenų, nes jų neturint bus sudėtinga stebėti įgyvendinamo energetikos sąjungos projekto poveikį.

1.11. Galiausiai EESRK pabrėžia, kad energetikos sąjungai įvertinti nepakanka tik administracinių stebėsenos ir informavimo procedūrų. Šios procedūros yra priemonės naudingos ir reikalingos politikai, kurios tikslų turėtų bendrai siekti valstybės narės padedamos pilietinės visuomenės.

2. Europos Komisijos dokumento turinys ir metodika

2.1. Šis dokumentas yra visų pirma energetikos sąjungos įgyvendinimo pažangos ataskaita, o ne politinis dokumentas. Jame taikant nustatytus politinius Komisijos kriterijus apžvelgiami valstybių narių duomenys. Taigi Komisijos metodika grindžiama energetikos sąjungos įgyvendinimo pažangos vertinamu ir stebėseną taikant pagrindinius rodiklius. Ši stebėseną iš principo yra subtili, nes politiniai sprendimai energetikos srityje priklauso nuo rinkos pokyčių ir geopolitinių įvykių, į kuriuos valstybės narės turi gana skubiai reaguoti. Todėl trumpalaikiai poreikiai gali prieštarauti ilgalaikiams tikslams, taigi stebėseną turi būti vykdoma gana lanksčiai.

2.2. Nepaisant šių aplinkybių, Komisija apibrėžė šešias temas, šešias strategines analizės kryptis, kad įvertintų, kaip valstybės narės praktiškai įgyvendina įsipareigojimus kurti šią energetikos sąjungą:

- ekonomikos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas,
- energijos vartojimo efektyvumas – būdas mažinti energijos paklausą,
- visiškai integruotos energijos vidaus rinkos sukūrimas,
- energetinis saugumas, solidarumas ir pasitikėjimas,
- į mokslinius tyrimus, inovacijas ir konkurencingumą orientuota energetikos sąjunga,
- energetikos sąjungos įgyvendinimas.

2.3. Taigi laikydamosi šių kryptių Komisija siekia pateikti pirmąjį energetikos sąjungos įgyvendinimo vertinimą.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Komisija mano, kad iš didžiųjų pasaulio ekonomikų Europos Sąjunga efektyviausiai mažina priklausomybę nuo iškastinio kuro atsižvelgiant į tai, kad jos bendras BVP 1990–2014 m. padidėjo 46 %, o išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis sumažėjo 23 %. Be to, reikėtų įvertinti visą pasaulį, ypač Europą, sukėtusios krizės, besitęsiančio ekonominio vangumo, ES deindustrializacijos poveikį šiems duomenims, kurie veikiausiai ne tokie džiuginantys, kaip atrodytų iš pirmo žvilgsnio.

3.2. Komisija taip pat pabrėžia, kad Europos Sąjunga daugiau nei pusę savo elektros energijos pasigamina neišmesdama šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Reikėtų priminti, kad tokio rezultato nebūtų įmanoma pasiekti be energijos, kurios kartais kai kurios valstybės narės nepripažįsta arba jos atsisako (pvz., branduolinė energija arba užtvankų hidroenergija ir kt.).

3.3. Nurodytas tikslas ir toliau yra „ilgainiui atsisakyti iškastiniu kuru grindžiamos ekonomikos“. Šiuo požiūriu dabartinis naftos kainų mažėjimas ir svyravimas nėra palankūs veiksniai, net jeigu 20 % atsinaujinančiosios energijos tikslą 2020 m. atrodo įmanoma pasiekti. Tačiau energetikos politika negali būti grindžiama neigiamu ir siauru požiūriu. Todėl EESRK norėtų, kad būtų kiek įmanoma įvertintas vaidmuo, kurį ateityje galėtų atlikti tokie išteklių, kaip, pavyzdžiui, vėjo, vandenynų, vandenilio ir kt. energija ir kad jų vystymas būtų remiamas vykdant plataus užmojo mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros politiką.

3.4. Komisija pažymi, kad norint pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio energijos išteklių reikia didelių investicijų. Todėl nuolat smarkiai mažėjant naftos kainoms šių investicijų palyginamosios sąnaudos tampa dar didesnės. Taigi bus itin atidžiai stebima, kaip konkrečiai įgyvendinami Paryžiuje vykusioje COP konferencijoje priimti įsipareigojimai.

3.5. EESRK pabrėžia, kad COP 21 rezultatais pirmą kartą sukuriamas pagrindas pasaulio mastu suderintai klimato apsaugai ir įteisinamos didžiulės Europos pastangos, kurių įtaka pasaulinei klimato kaitai būtų buvusi tikrai menka, jei kitos pasaulio šalys nebūtų pasukusios tuo pačiu keliu. Taigi galime laikytis Europos veiksmų plano vadovaudamiesi Paryžiaus susitarimu ir užtikrinti, kad kiekviena valstybė narė galėtų visapusiškai ir pagal savo pajėgumus prisidėti prie klimato apsaugos.

3.6. Komisija teigia, kad pradėjo taikyti priemones ir instrumentus, pagal kuriuos energijos vartojimo efektyvumas laikomas atskiru ištekliumi. EESRK primygtinai rekomenduoja atsisakyti šios formuluotės, kuri yra klaidinanti ir moksliskai netiksli, nes sutaupyta energija niekada negalės pakeisti jokio pirminės energijos šaltinio. Taupyti energiją, be abejo, yra būtina, tačiau taupymas nereiškia energijos. Akivaizdu, kad energijos vartojimo efektyvumas yra labai svarbus Europos energetikos sistemos ateičiai. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas visuose ją vartojančiuose sektoriuose gali būti veiksminga Europos ekonomikos sąnaudų mažinimo priemonė. Idealiu atveju energijos sąnaudų didėjimui proporcingas energijos vartojimo efektyvumo didinimas gali stabilizuoti dabartinio lygio kainas.

3.7. Tačiau norint labai padidinti energijos vartojimo efektyvumą neišvengiamai reikia labai didelių vartotojų, pramonės ir viešųjų organizacijų (pastatų, infrastruktūros, automobilių gamybos ir kt. sektoriuose) investicijų. Viena vertus, bendras investicijų ribojimas lems pažangos spartą. Kita vertus, kai kuriuose Europos visuomenės sektoriuose bus daromos didelės investicijos ir jie galės pasinaudoti sutaupytais lėšomis, tuo tarpu kiti sektoriai to padaryti negalės. Tokia padėtis galėtų padidinti ekonominį atotrūkį tarp įvairių Europos Sąjungos dalių. Todėl EESRK mano, kad reikia numatyti papildomas priemones, kurios leistų visiems užtikrinti energijos vartojimo efektyvumo naudą.

3.8. Siekiant sukurti energijos vidaus rinką, reikia naujos energijos perdavimo, elektros tiekimo linijų arba dujotiekių infrastruktūros. Taigi būtinos didelės investicijos. Komisija pagrįstai džiaugiasi šioje srityje pasiekta pažanga ir tuo, kad sukurtas Kopenhagos forumas, kuris neabejotinai naudingas siekiant nustatyti problemas, tačiau tai nėra vienintelis jų sprendimo būdas. Įgyvendinti tam tikri valstybių bendradarbiavimo susitarimai, kaip antai tarp Lenkijos ir Lietuvos arba Norvegijos ir Švedijos. Vis dėlto yra žinoma, kad kai kurių valstybių narių požiūriai į tokius projektus kaip „Nord Stream“ nesutapo: jis buvo kritikuojamas Lenkijoje, Baltijos šalyse ir Švedijoje. Todėl reikia užtikrinti, kad tam tikri investicijų sprendimai neprieštarautų energetikos sąjungos dvasiai. Be to, kai kurie politiniai sprendimai gali būti itin svarbūs investicijoms, todėl jie turi būti priimami atsargiai ir remiantis mokslo ir technikos žiniomis.

3.9. Pažymėtina, kad Komisija pripažįsta, jog vartotojai – privatus asmenys, namų ūkiai arba įmonės – pageidauja didesnio energijos kainų ir sąnaudų, kurias reikia vertinti, be kita ko, atsižvelgiant į mūsų pagrindinių konkurentų padėtį, skaidrumo. EESRK tvirtai pritaria ir yra anksčiau reikalavęs, kad teikiama informacija būtų skaidri ir paprasta. Tačiau didėjant energijos nepritekliui, reikia pripažinti, kad būtinos universaliosios energetikos paslaugos ir konkretūs rodikliai, padedantys įvertinti visuotinės ekonominės svarbos paslaugų vaidmenį šioje srityje. Mūsų visuomenė gyvena iš energijos, kuri turi įtakos mūsų gyvenimo patogumui, mūsų kelionėms, komunikacijai, įmonių veiklai. EESRK norėtų, kad pilietinei visuomenei būtų atstovaujama Europos lygmens institucijose, kurios nustato universaliųjų paslaugų veikimo sąlygas. Vartotojams turi būti suteikta galimybė visapusiškai dalyvauti apibrėžiant šias universaliasias paslaugas ir stebėti, kaip jos vykdomos praktiškai.

3.10. Žiūrint iš šios perspektyvos, EESRK tampa vis akivaizdžiau, kad reikia naujos diskusijos dėl paskutiniojo XX a. dešimtmečio pabaigoje pradėto energijos gamybos rinkos liberalizavimo. Šis liberalizavimas vyko netiesiogiai, tačiau remiantis iš esmės pagrįstais argumentais, taikant rinkos reikalavimų neatitinkančias priemones, pavyzdžiui, subsidijas (tvartos energijos gamybai) ir apribojimus (išmetamam CO₂ kiekiui). Sektoriaus įmonėms ir darbuotojams svarbi patikima investicijas reglamentuojanti sistema, kadangi kalbama apie didžiules sumas, o investicijų grąžos tenka laukti ilgai. Dėl nuolatinių pasikeitimų energetikos politikoje atsirandančio nesaugumo bijoma rizikuoti, todėl stringa technologinių inovacijų, skatinančių darnų Europos energetikos sektoriaus vystymąsi, plėtra.

3.11. Piliečiai energetikos sąjungos sėkmę taip pat galės įvertinti remdamiesi labai konkrečiais kriterijais: kainų lygiu, kuris pirmiausia priklauso nuo energijos mokesčių, tinklų prieinamumu, energijos tiekimo saugumu (pertrūkių arba bendrųjų gedimų prevencija), vartotojams skirta informacija apie jų naudojamus prietaisus, kuri turi būti paprasta ir lengvai suprantama (pvz., energetinis elektroninių arba elektroninių buitinių prietaisų ženklavimas, automobilių energijos sąnaudos)⁽²⁾.

⁽²⁾ OL C 82, 2016 3 3, p. 6.

3.12. Be to, reikia pabrėžti, kad energetikos politikos sprendimai yra tiesiogiai svarbūs įmonių darbuotojams. Pereinant prie naujos energetikos sistemos vyksta technologijų pokyčiai ir permainos. Atsiranda naujos profesijos, kitos veikiausiai išnyks uždarius arba sumažinus tam tikros rūšies įmones (pvz., anglių kasyklas arba atomines elektrines). Progresuos arba pasikeis kitos profesijos, pavyzdžiui, stogdengys, dengiantis stogą čerpėmis arba šiferiu, turės išmokti jį dengti saulės baterijų plokštėmis. Taigi įgyvendinant įvairius energetikos sąjungos skyrius reikia tinkamai įvertinti pastangas, kurių prireiks tiesiogiai ir netiesiogiai susijusių sektorių darbuotojų ir amatininkų mokymui. Taip pat reikia siekti išsaugoti aukšto lygio ir ekonominiam konkurencingumui itin vertingus įgūdžius (pvz., branduolinės energijos srityje). Tačiau kartu būtina iš anksto užtikrinti paramą ir perkvalifikavimo galimybes darbuotojams, kurie gali netekti darbo dėl energetikos permainų įvykstančių pokyčių. Be to, būtina iš anksto įvertinti ekonomines busimų politinių sprendimų pasekmes, kad būtų galima tinkamai nustatyti jų poveikį, ypač turint omenyje didelę pasaulinę konkurenciją.

3.13. Pačios įmonės įgyvendindamos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo, energijos vartojimo efektyvumo ir paklausos ribojimo tikslus turės visapusiškai atsižvelgti į pasaulinę konkurenciją, ypač energijai imliuose pramonės sektoriuose (pvz., geležies ir plieno, aliuminio, padangų, chemijos pramonėje ir t. t.). Ypač didelių sunkumų siekiant išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimo tikslų kelia transporto sektorius. Prie išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo turi prisidėti visos transporto rūšys pagal savo iškastinio kuro vartojimo intensyvumą. Iš tikrųjų turima technika leidžia taikyti tinkamus ir įgyvendinamus sprendimus tik trumpiems atstumams, praktiškai tik miestų keliuose. Transportas ilgais atstumas, išskyrus elektrinį geležinkelių transportą, priklauso nuo iškastinio kuro. Perėjimas prie kitų transporto rūšių gali padėti mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, tačiau Europoje tai nelengva. Šiuo tikslu būtinos tikslingesnės investicijos, kad būtų integruotos įvairios transporto rūšys, pirmenybę teikiant mažiau taršioms. Energija taip pat yra geopolitinis ginklas ir priklausomybė vykdant strateginę veiklą yra pavojinga politiniu požiūriu ne tik susijusioms šalims, bet ir piliečiams, t. y. samdomiesiems darbuotojams, vartotojams arba įmonių vadovams. Taigi reikės vengti veiklos perkėlimų, nes dėl to silpnėja ekonominė galia, prarandami vertingi įgūdžiai ir nepriklausomybė.

3.14. Energetinis saugumas, solidarumas ir pasitikėjimas tarp valstybių narių – tai pagrindiniai energetikos sąjungos sėkmės veiksniai energetinės geopolitikos požiūriu labai nestabiliame pasaulyje. Galima tik pritarti minčiai, kad kuo didesnis energijos vartojimo efektyvumas, kuo daugiau turima atsinaujinančiosios ir pirminės energijos, tuo mažesnė Europos Sąjungos priklausomybė ir pažeidžiamumas. Tai yra akivaizdu. Be to, reikia sudaryti tvarias ekonomines sąlygas.

3.15. Būtina stabilizuoti ES diplomatinis santykius su Rytų, Pietų, Artimųjų Rytų, Vakarų šalimis partnerėmis, nes tai yra energetikos sąjungos vystymosi ir nepriklausomybės veiksnys. EESRK mano, kad būtina užtikrinti aiškią ir suderintą energetinę diplomatiją trečiųjų šalių atžvilgiu, kuri būtų vykdoma laikantis aiškių Europos Sąjungos interesų.

3.16. Komisija visiškai pagrįstai pabrėžia, kad moksliniai tyrimai ir inovacijos yra būtinos siekiant energetikos permainų. Keletą kartų EESRK pabrėžė, kad būtina koordinuoti valstybių narių pastangas šioje srityje ir vykdyti bendrus projektus, siekiant sumažinti sąnaudas ir pasidalyti mokslinių tyrimų rezultatais. Akivaizdu, kad tikslus energetikos srityje gali padėti pasiekti mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros pažanga, taip pat ir reglamentavimas. Šiuo požiūriu vienas iš energetikos sąjungos tikslų turėtų būti sutelkti pastangas bendriems projektams ir užkirsti kelią išteklių išskaidymui, kuris nenaudingas mokslinio, techninio ir ekonominio veiksmingumo požiūriu. Todėl savaime suprantama, kad būtina sutelkti lėšas, tačiau mažai tikėtina, kad tam pakaks šiandien dar nepakankamai gerai veikiančios apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos. Iš tiesų mūsų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema patiria sunkumų dėl pernelyg žemų anglies dioksido sertifikatų kainų, kurias lemia perteklinė apyvartinių taršos leidimų pasiūla ir todėl neįmanoma pasiekti užsibrėžto išmetamųjų teršalų mažinimo tikslo, taip pat dėl ir subsidijų tam tikroms žaliosios energijos rūšims poveikio.

3.17. EESRK pritaria Komisijos požiūriui, kad socialiniai partneriai turi aktyviai dalyvauti energetikos permainų procese, kuris neabejotinai pareikalaus mokymų ir pastangų prisitaikyti prie naujų technologijų ir naujų profesijų. Jokios energetikos permainos neįmanomos be socialinių subjektų ir ekonominės veiklos vykdytojų dalyvavimo. Be to, būtina sukurti priemones, kad jie galėtų tapti pokyčių dalyviais, o ne tik juos pasyviai arba paklusniai stebėti. Todėl reikėtų pasiūlyti perkvalifikavimo galimybes darbuotojams, kurie gali prarasti darbo vietas energijos sektoriuje.

3.18. Komisija toliau plėtoja savo energetikos sąjungos įgyvendinimo viziją. Ji ragina užtikrinti patikimą ir skaidrų valdymo procesą. Komisija priduria, kad šis procesas turi būti įtvirtintas teisės aktuose, tuo tarpu EESRK mano, kad politika negali apsiriboti vien teisėkūros procedūromis arba administraciniu planavimu. Energetikos politikos sėkmę gali užtikrinti suinteresuotųjų Vyriausybių politiniai veiksmai, tautų pritarimas aiškiems ir suprantamiems tikslams, ekonominių realijų įvertinimas, inovacijų vystymas, pilietinės visuomenės parama ir rinkos ekonomikos priemonių panaudojimas. Būtina rengti metinę stebėsenos ataskaitą, tačiau vien jos nepakanka. Ataskaita visada yra oficialus, kartais pernelyg technokratinis ir abstraktus dokumentas. EESRK nuomone, norint išvengti šio pavojaus, reikia sėkmingai užmegzti tikrą Europos dialogą energetikos klausimais, kuriame galėtų dalyvauti piliečiai – vartotojai, aplinkos apsaugos organizacijų atstovai, samdomieji darbuotojai, įmonių vadovai, ūkininkai, miestų ir kaimų gyventojai, pensininkai, kitaip tariant – visa pilietinė visuomenė⁽³⁾, kuri kiekvieną dieną ir labai konkrečiai susiduria su energijos klausimais. Reikia ne tik laukti, bet ir pasirengti ateičiai, kurioje bus profesionalūs vartotojai, vartotojai, gamintojai arba energijos taupytojai. Tik atsisakius biurokratijos ir tvirtai įsipareigojus imtis politinių veiksmų pavyks sėkmingai sukurti energetikos sąjungą.

2016 m. balandžio 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽³⁾ OL C 68, 2012 3 6, p. 15; OL C 161, 2013 6 6, p. 1; OL C 291, 2015 9 4, p. 8; OL C 383, 2015 11 17, p. 84.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas“

[COM(2015) 497 final]

(2016/C 264/17)

Pranešėjas Jonathan PEEL

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 262 straipsniu, 2015 m. lapkričio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas“

[COM(2015) 497 final].

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2016 m. kovo 31 d. priėmė savo nuomonę.

516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. vasario 27–28 d. (2016 m. balandžio 28 d. posėdis), EESRK priėmė šią nuomonę 159 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 13 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina 2015 m. spalio mėn. paskelbtą Europos Komisijos (EK) komunikatą⁽¹⁾ „Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas“, teigdamas, jog tai – laiku pateiktas ir reikalingas ES prekybos ir investicijų politikos atnaujinimas.

1.1.1. Šiame komunikate pateikiama konstruktyvi šio klausimo darbotvarkė, taip pat patvirtinama, kad naujoji už prekybą atsakinga Komisijos narė po dvejų neramių metų prekybai pirmą kartą per dešimtmetį tapus pirmaplaniu politiniu klausimu, išklaušė pagrindines pilietinės visuomenės ir kitų suinteresuotųjų subjektų iškeltas problemas. Vis didėjant pasaulinės ekonomikos neapibrėžtumui svarbi komunikate siūloma plataus užmojo darbotvarkė. Prekyba ir investicijos yra labai svarbios ES – didžiausio prekybos bloko pasaulyje – ekonominei gerovei, o partnerystės susitarimo su Ramiojo vandenyno regiono šalimis pasirašymas yra savalaikis priminimas, jog ES turi išlikti konkurencinga.

1.1.2. EESRK susirūpinęs, kad bus sunku įgyvendinti tiek daug lūkesčių, nes po kurio laiko gali kilti problemų ir nusivylimo, kai ES prekybos derybose neišvengiamai bus pasiektas kompromisas. Strategija „Prekyba visiems“ bus vertinama pagal tai, ar Komisija galės parodyti, kad įgyvendinant prekybos susitarimus nėra mažinami aplinkos apsaugos, darbo ir kiti standartai. Iš tikrųjų susitarimais turėtų būti siekiama šiuos standartus griežtinti.

1.2. Manome, kad geriausias būdas šiam tikslui pasiekti – užtikrinti gerokai aktyvesnį pilietinės visuomenės dalyvavimą derybose, o po to ir visame įgyvendinimo procese. Pilietinė visuomenė norėtų, kad skaidrumui, atskaitomybei, vertinimui ir analizei būtų teikiamas svarbiausias dėmesys ES prekybos politikos politinių sprendimų priėmimo procese.

1.2.1. EESRK dėl savo institucinio vaidmens turi visas galimybes padėti pasiekti šį tikslą, pasinaudodamas plačiais ryšiais tiek ES, tiek trečiojoje šalyse. Toks išplėstas dialogas turi apimti ir išsamesnį konsultavimąsi su socialiniais partneriais dėl galimo prekybos ir investicijų poveikio darbo vietoms.

⁽¹⁾ COM(2015) 497 final.

1.3. Komitetas labai vertina, kad komunikate „Prekyba visiems“ paminėta jo nuomonė, – tai Komiteto svarbesnio vaidmens ir didesnės svarbos įgyvendinant prekybos politiką pripažinimas, nors labai nuvilia tas faktas, kad EESRK vaidmuo pačiame komunikate nėra paminėtas.

1.4. Komitetas palankiai vertina tai, kad komunikate „Prekyba visiems“ pabrėžiama būtinybė didinti ES prekybos ir investicijų veiksmingumą, didesnio skaidrumo poreikis ir ES vertybių propagavimo svarba, taip pat būtinybė veiksmus derinti su ES politika kitose svarbiose srityse. Svarbiausia tai, kad šiame komunikate išsamiai apžvelgiamas darnus vystymasis, ypač žmogaus ir socialinių teisių bei aplinkos požiūriu. Remiantis COP 21, kova su klimato atšilimu taip pat dabar turėtų būti įtraukta kaip neatsiejama ES vertybių dalis.

1.5. Taip pat palankiai vertinamas įsipareigojimas daugiau dėmesio skirti mažosioms įmonėms, kurios, norėdamos patekti į naujas rinkas, susiduria su didesnėmis kliūtimis. Komunikate žadama į visas derybas įtraukti MVĮ skirtas nuostatas, remiantis ES ir JAV Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimo (TPIP) precedentu, taip pat atlikti nuolatinius „kliūčių, su kuriomis MVĮ susiduria konkrečiose rinkose, tyrimus“. Šiuo atveju yra aktuali Komiteto nuomonė ⁽²⁾ dėl TPIP susitarimo ir jo poveikio MVĮ.

1.6. Komitetas taip pat palankiai vertina pasiūlymus sustiprinti Pasaulio prekybos organizaciją (PPO) ir daugiašalę sistemą, ypač atsižvelgiant į neseniai Nairobyje įvykusią 10-ąją ministrų konferenciją. Taip akcentuojama, jog PPO yra taisykles nustatanti organizacija ir tai, jog būtinas kryptingesnis požiūris, itin svarbus atsižvelgiant į darnaus vystymosi tikslus ir 21-ojoje Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių konferencijoje nustatytus (COP21) tikslus, kartu plečiantis pasaulinėms vertės ir tiekimo grandinėms, plėtojantis skaitmeninei bei elektroninei prekybai. Nepaprastai svarbu laikytis daugiašalio požiūrio, pavyzdžiui, vengiant nesuderinamų taisyklių arba standartų. Vis dėlto itin daug dėmesio taip pat reikia skirti siekiant užtikrinti, kad nuošalyje neliktų svarbios šalys, ypač skurdesnės besivystančios, visų pirma – Afrikos šalys.

1.7. Reikia užsitikrinti pritarimą prekybai ir investicijoms čia, Europos Sąjungoje, visų pirma po diskusijų dėl TPIP susitarimo. Palankiai vertiname tai, kad komunikate žadama užtikrinti, kad „jokiu ES prekybos susitarimu nebūtų sumažintas vartotojų, aplinkos arba socialinės ir darbo apsaugos lygis“ ⁽³⁾. Prekybos politika turi būti vertinama atsižvelgiant į darnų vystymąsi, įskaitant ilgalaikį ekonomikos tvarumą.

1.7.1. Ir ES, ir valstybių narių lygmeniu reikia aukšto lygio labai kompetentingų debatų. Labai svarbu visas suinteresuotąsias šalis patikinti, kad jų balsas bus išgirstas.

1.7.2. Komitetas laiko labai pozityviu žingsniu ketinimą pasiekti, kad prekybos politika taptų atviresnė, skaidresnė ir naudingesnė vartotojams. Į vartotojų nuomonę reikia atsižvelgti, kad būtų didinamas pasitikėjimas ir padedama užtikrinti, kad prekyba taptų tikrai darnesnė ir atsakingesnė. Tačiau, kaip ir Europos vartotojų organizacijų asociacija, esame susirūpinę, kad dar nėra priemonių, kuriomis prekybos politikoje būtų įtvirtintas atsargumo principas ir rizikos lygiu grindžiamas požiūris. Tai savo ruožtu turi būti neatsiejama nuo „inovacijų principo“ ⁽⁴⁾.

1.8. Tačiau Komitetas mano, kad Komisija turi padaryti daugiau. Ji turi parodyti, kad savo prekybos ir investicijų derybose pati veikia atskaitingai ir gali tesėti savo pažadus, kad naudos sulauks visi.

1.8.1. Komitetas palankiai vertina komunikate priimtą įsipareigojimą užtikrinti tokio pat lygio visų derybų skaidrumą, koks dabar nustatytas TPIP (tačiau tai dar netaikoma Japonijai). Pilietinei visuomenei svarbu, kad vykstant kiekvienam derybų ratui, ji būtų reguliariai informuojama. EESRK nusivylęs, kad, nors jis atlieka institucinę funkciją, nebuvo oficialiai įtrauktas į specialią TPIP susitarimo patariamąją grupę. Būsimosiose derybose tai turi būti ištaisyta.

⁽²⁾ OL C 383, 2015 11 17, p. 34.

⁽³⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽⁴⁾ „Geresnė inovacijų programa“, kurią 2015 m. birželio mėn. paskelbė BUSINESSEUROPE ir kt.

1.9. Komitetas mano, jog didelį nusivylimą kelia tai, kad komunikate visiškai nepaminėti pilietinės visuomenės stebėsenos mechanizmai, taikomi jau galiojančių ES prekybos susitarimų prekybos ir darnaus vystymosi skyriams, taip pat nenurodyta, kaip tuos mechanizmus reikėtų plėtoti ir stiprinti. Komitetas mano, kad vykdymo užtikrinimo mechanizmai turėtų būti vienodai taikomi ir patiems prekybos ir darnaus vystymosi skyriams, pradedant Komisijos pasiūlymu dėl TPIP.

1.9.1. Šie mechanizmai turi didelį potencialą ir gali duoti apčiuopiamų rezultatų. Tai labai geri dialogo ir bendradarbiavimo su šalių partnerių pilietine visuomene būdai, tačiau jie nepaminėti. Mums atrodo, kad tai neatitinka siekio skatinti į būsimus susitarimus įtraukti plataus užmojo ir novatoriškus prekybos ir darnaus vystymosi skyrius ir esminių juose išdėstytų nuostatų.

1.9.2. Jau įgyta pakankamai patirties, kurią būtų galima apsvarstyti ir iš jos mokytis, kad ateityje būtų rengiamos aiškios ir tikslios rekomendacijos. Reikia subalansuotų, struktūruotų ir stipresnių vidaus patariamųjų grupių. Svarbus gebėjimų stiprinimas ir geresnės informavimo kampanijos tiek šalyse partnerėse, tiek vietos pilietinėje visuomenėje, siekiant gausnio įvairių organizacijų dalyvavimo.

1.9.3. Susitarimuose privaloma numatyti abiejų vidaus patariamųjų grupių bendrus posėdžius, skiriant tam pakankamą finansavimą ir išplečiant įgaliojimus, kad būtų įtraukta veikla, kuria būtų siekiama platesnių prekybos ir darnaus vystymosi tikslų.

1.10. Praleista ir kitų svarbių klausimų. Nors šis dokumentas yra Komisijos komunikatas, jame nepakankamai atskleisti generalinių direktoratų tarpusavio ryšiai. Komitetas dar turi įsitikinti, kad Komisijos parengtas dokumentas atspindi bendrą įvairių generalinių direktoratų požiūrį į pagrindinius klausimus.

1.10.1. Apgailestaujame, kad nepavyko parodyti visapusiškai koordinuoto požiūrio į darnaus vystymosi tikslus. Įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus, kuriais remiantis bus nustatyta pasaulinė kitų penkiolikos metų darbotvarkė, prekyba ir investicijos atliks svarbų vaidmenį, tačiau šiame komunikate darnaus vystymosi tikslai paminėti tik du kartus. Akivaizdu, jog tai – neišnaudota galimybė. Raginame skubiai pradėti dialogą ir užtikrinti, kad stebint, kokį poveikį prekyba ir investicijos turi siekiant darnaus vystymosi tikslų, dalyvautų ir pilietinė visuomenė.

1.10.2. Nėra ir jokios nuorodos į tai, kad iki 2020 m. turi būti atnaujintas Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybių grupės (AKR) ir EB partnerystės susitarimas (Kotonu susitarimas). ES taip pat turi aktyviai skatinti stiprėjančią Afrikos valstybių tarpusavio bendradarbiavimą prekybos srityje, nes tai itin svarbu Afrikos vystymuisi. Dabartiniai ekonominės partnerystės susitarimai netaikomi kone pusei Afrikos šalių, tačiau nemanoma, kad būtų prasminga sukurti šiai arba AKR sistemai nepriskiriamą ES ir visos Afrikos strategiją.

1.10.3. Be to, EESRK nusivylęs, kad šiame komunikate ir toliau neužsimenama apie kitas svarbias prekybos politikos sritis. Nors energijos ir žaliavų svarba paminėta ne kartą, nieko nepasakyta apie būtinybę užsitikrinti šių esminių išteklių importą iš atitinkamų šalių, su kuriomis artimiausioje ateityje nenumatoma sudaryti laisvosios prekybos susitarimo, taip pat nieko nepasakyta apie kitas galimybes mažinti mūsų energetinę priklausomybę.

1.11. Galiausiai raginame strategijai „Prekyba visiems“ įgyvendinti skirti pakankama išteklių, kad šios plataus užmojo prekybos ir investicijų politikos įgyvendinimas būtų sėkmingas. Šiuo atžvilgiu reikia užtikrinti ES misijų ir delegacijų trečiojoje šalyse dalyvavimą.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1. Prekyba ir investicijos labai svarbios ES. Kaip teigiama komunikate, daugiau kaip 30 mln. arba viena iš septynių darbo vietų sukurta yra priklausomos nuo eksporto, taigi prekyba yra viena iš keleto turimų priemonių ekonomikai skatinti neužkraunant naštos valstybių biudžetams, ir manoma, kad per kitus penkiolika metų 90 % pasaulio ekonomikos augimo bus sukuriama už Europos ribų.

2.2. Komunikatas „Prekyba visiems“ – laiku atlikta ES prekybos strategijos peržiūra, pristatyta praėjus metams nuo šios Komisijos darbo pradžios. Tai – trečiasis toks komunikatas. Pirmasis komunikatas „Globalioji Europa“⁽⁵⁾ buvo paskelbtas 2006 m., kai vedant PPO Dohos vystymosi darbotvarkės derybas pažanga faktiškai sustojo.

2.2.1. Komunikate pabrėžiama būtinybė didinti ES prekybos ir investicijų veiksmingumą, didesnio skaidrumo poreikis ir ES vertybių propagavimo svarba, taip pat būtinybė veiksmus derinti su ES politika kitose svarbiose srityse. Komunikate žadama, kad daugiau dėmesio bus skiriama mažosioms įmonėms, kurios, norėdamos patekti į naujas rinkas, susiduria su didesnėmis kliūtimis.

2.2.2. Komunikate taip pat pabrėžiama, jog būtina baigti dabartines derybas, visų pirma dėl TPIP susitarimo ir su Japonija bei Kinija⁽⁶⁾ dėl investicijų vedamas derybas; per derybas su Kinija itin daug dėmesio reikia skirti Kinijos strategijai „Viena juosta, vienas kelias“ (angl. *One Belt, One Road*). Taip pat pabrėžiamas ES ir Kanados išsamaus ekonomikos ir prekybos susitarimo (angl. CETA) ratifikavimas.

2.2.3. Daugiau dėmesio žadama skirti prekybos santykiams su visu Azijos regionu, dar kartą pabrėžta tarpregioninių laisvosios prekybos susitarimų su ASEAN šalimis ir investicijų susitarimų su Honkongu ir Taivanu svarba ir raginama atnaujinti įstrigusias derybas su Indija. Taip pat numatoma pasirašyti laisvosios prekybos susitarimus su Australija ir Naująja Zelandija, patvirtinama, kad bus atliekama galiojančių laisvosios prekybos susitarimų su Meksika ir Čile peržiūra.

2.3. Komunikate nurodyta, koku mastu pastaraisiais dešimtmečiais vykęs spartus ir nuoseklus pasaulinės prekybos ir investicijų apimtys augimas prisidėjo prie visuotinės gerovės didinimo ir užimtumo lygio kėlimo ES ir kitur.

2.3.1. Jame taip pat pripažįstama, kad prekyba „jei tam tikroms įmonėms pasirodo, kad nauja konkurencija yra pernelyg didelė, tam tikriems regionams ir darbuotojams gali daryti laikiną griaunamąjį poveikį“ ir pabrėžiama, kad „tiesiogiai paveiktiems žmonėms tokie pokyčiai nėra nedideli“. Šiuo atveju yra svarbus Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas. Jis 2013–14 m. laikotarpiu padėjo daugiau kaip 27 600 darbuotojų⁽⁷⁾. Prekybos nauda niekuomet nebūna tolygiai pasiskirsčiusi ir nors bendras balansas yra teigiamas, neigiamas poveikis gali atsirasti konkrečiau sektoriaus, geografiniu pagrindu ir (arba) konkrečiu atveju.

2.3.2. Komunikate taip pat pabrėžiama, kad, lyginant su prieš penkiolika metų buvusiu padėtimi, dabar nuo eksporto priklauso dviem trečdaliais daugiau darbo vietų, šioms darbo vietoms „reikalinga aukšta kvalifikacija, o jose dirbantiems darbuotojams mokamas didesnis už vidutinį darbo užmokestis“⁽⁸⁾. Taip pat nurodyta, kad „daugiau kaip 600 000 MVĮ, kuriose dirba daugiau kaip 6 mln. asmenų, tiesiogiai eksportuoja prekes už ES ribų ir užima trečdaliį ES eksporto rinkos“⁽⁹⁾ ir kad „daug kitų tokių įmonių eksportuoja paslaugas“ arba vykdo veiklą kaip didelių įmonių tiekėjos.

2.3.3. Nuo 2000 m. Europos prekių eksportas išaugo beveik tris kartus – padidėjo maždaug 1,5 trln. EUR, o ES išlaikė savo „pasaulio prekių eksporto rinkos“ dalį (15 %), nors Kinijos ekonomika augo, o JAV ir Japonijos užimamos pasaulio prekių eksporto rinkos dalys atitinkamai mažėjo. Komunikate taip pat pabrėžiamas didelis teigiamas ES ir Pietų Korėjos laisvosios prekybos susitarimo poveikis, nes dabar prekybos deficitas virto prekybos pertekliumi.

2.3.4. Komunikate pabrėžiama didėjanti importo ir eksporto tarpusavio priklausomybė. Ir toliau bus labai svarbu užtikrinti energijos ir žaliavų importą, bet, kaip teigiama komunikate, „tą patį galima pasakyti ir apie detales, sudedamąsias dalis ir gamybos priemones, pavyzdžiui, mašininę įrangą“, nes „nuo 1995 m. importo dalis ES eksportuojamuose produktuose padidėjo daugiau kaip 50 %“⁽¹⁰⁾.

⁽⁵⁾ COM(2006) 567 *final*.

⁽⁶⁾ Kinijos rinkos ekonomikos statusas taip pat yra vienas iš svarbių klausimų.

⁽⁷⁾ 2015 m. liepos mėn. Europos Komisijos pranešimas spaudai.

⁽⁸⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽⁹⁾ Ten pat.

⁽¹⁰⁾ Ten pat.

3. Besikeičiantis pasaulio prekybos pobūdis

3.1. Komunikate „Prekyba visiems“ teisingai pabrėžiama būtinybė išlaikyti pagrindinius ES principus ir naudoti prekybos susitarimus „kaip svirtus, skatinant visame pasaulyje Europos vertybes – darnų vystymąsi, žmogaus teises, sąžiningą ir etišką prekybą ir kovą su korupcija“.

3.1.1. Komunikatas paskelbtas vykstant dideliems prekybos pokyčiams. Neseniai sudaryti du labai svarbūs tarptautiniai susitarimai darys didelį poveikį pasaulio prekybos modeliams. Pirmiausia 2015 m. rugsėjo mėn. Jungtinės Tautos, kaip dalį savo Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m., patvirtino darnaus vystymosi tikslus, tačiau komunikate „Prekyba visiems“ šie tikslai paminėti tik du kartus.

3.1.2. Vėliau, gruodžio mėn., sėkmingų rezultatų pasiekta Paryžiuje vykusiame Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių konferencijoje (21-ojoje JTBBKKK šalių konferencijoje).

3.2. Skatinant darnaus vystymosi tikslus, jų siekiant ir juos įgyvendinant prekyba ir investicijos turės atlikti labai svarbų vaidmenį, ypač todėl, kad Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencija (angl. UNCTAD) apskaičiavo, jog, norint pasiekti nustatytus tikslus, kasmet reikės surasti po papildomus 2,5 trln. JAV dolerių, ir didžiąją dalį šios sumos reikės gauti iš privataus sektoriaus.

3.2.1. Neseniai Nairobyje vykusios 10-osios PPO ministrų konferencijos ministrų deklaracijoje pripažįstama, kad tarptautinė prekyba gali padėti visiems siekti darnaus, spartaus ir subalansuoto augimo ⁽¹¹⁾, ir aiškiai nurodomi du dalykai – PPO tenka svarbi funkcija siekiant darnaus vystymosi tikslų, o, nesant veiksmingo daugiašalio prekybos mechanizmo, šių tikslų siekti būtų daug sunkiau.

3.2.2. Švelninant klimato kaitą svarbu bus ir tai, ko galima pasiekti prekyba ir investicijomis. Tik vėliau paaiškės, kokią poveikį Paryžiaus susitarimas turės prekybai. Vertinant derybų dėl keliašalio Susitarimo dėl aplinkosaugos prekių eigą, atrodo, kad bus žengtas svarbus žingsnis ir klimato kaita bus integruota į daugiašalės prekybos politiką, bet prekybos ir aplinkos darnai bei abipusei paramai skatinti vis dar reikia daugiau daugiašalių priemonių.

3.3. Dar vienas svarbus pokytis, darantis poveikį tarptautinei prekybai ir investicijoms, susijęs su tuo, kad labai plečiasi pasaulinės vertės grandinės ir pasaulinės tiekimo grandinės, taip pat ir su ta aplinkybe, kad eksponentiškai didėja skaitmeninės ir elektroninės prekybos mastas.

3.3.1. Didelę prekybos dalį dabar sudaro prekyba tarpiniais produktais ir paslaugomis bei galutinio produkto dalimis. Toks suskaidytas gamybos procesas gali būti išskirstytas po daugelį šalių ir gali kisti, tačiau besivystančios šalys taip pat ieško būdų specializuotis konkrečiose pasaulinės vertės grandinės srityse. Pasaulinė tiekimo grandinė apima tas pasaulinės vertės grandinės dalis, kurios skirtos tiekėjų paieškai, bet ne planavimui arba gatavai produkcijai arba prekės ar paslaugos platinimui.

3.3.2. Paslaugos ir eksponentinis paslaugų kaip vienos svarbiausių prekybos dalių augimas ne be pagrindo išsamiai aptartas komunikate „Prekyba visiems“ (2.1.1 punktą). Tačiau Komisija turės atidžiai stebėti ne tik tradicinius prekybos paslaugomis aspektus, bet ir nuodugniau išnagrinėti „paslaugų įsigalėjimo“ reiškinį bei jo padarinius tarptautinei prekybai.

3.3.3. Todėl Komitetas palankiai vertina tai, kad komunikate „Prekyba visiems“ pabrėžiama, kad, jei ES nori užsitikrinti padėtį pasaulinėse vertės grandinėse, įgyvendinant prekybos politiką reikia „spręsti daugiau įvairių klausimų“ ⁽¹²⁾, be kita ko, skatinti prekybą paslaugomis ir sudaryti palankesnes sąlygas skaitmeninei prekybai, užtikrinti vartotojų ir jų asmens duomenų apsaugą.

⁽¹¹⁾ Nairobio ministrų deklaracijos 4 punktą, WT/MIN(15)/DEC https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm

⁽¹²⁾ Žr. 1 išnašą.

3.3.4. Komitetas taip pat palankiai vertina Komisijos įsipareigojimą toliau plėtoti savo politiką, kad būtų užtikrintas atsakingas pasaulinių tiekimo grandinių valdymas, kuris, kaip teigiama, yra būtinas „siekiant suderinti prekybos politiką su Europos vertybėmis“⁽¹³⁾. Mes palankiai vertiname šioje srityje Komisijos jau padarytą pažangą, visų pirma tai, kad su Mianmaru imtasi Darbuotojų teisių iniciatyvos. Šiose srityse siekiant strategijos „Prekyba visiems“ tikslų svarbu stebėti tiekimo grandines.

3.3.5. Siekiant skatinti darnų vystymąsi, integracinį augimą, žmogaus teises ir, svarbiausia, deramų darbo vietų kūrimą, atėjo laikas aiškiau suprasti, kaip veikia pasaulinės tiekimo grandinės, ir visų pirma tai, koks jų poveikis trečiųjų šalių ekonomikai ir darbo rinkai. Šiuo atžvilgiu Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į savo neseniai paskelbtą informacinį pranešimą „Įmonių socialinė ir visuomeninė atsakomybė“⁽¹⁴⁾. Rengdamasis birželio mėn. vykšančiai Tarptautinei darbo konferencijai ir siekdamas padėti skatinti atsakingą verslą – tai pirmininkaujančių Nyderlandų prioritetą, – Komitetas taip pat rengia atskirą nuomonę „Deramas darbas pasaulinėse tiekimo grandinėse“.

3.4. Vis dėlto labai svarbu toliau laikytis daugiašalio požiūrio į prekybą. Daugiašališkumas yra pasaulio prekybos pagrindas ir, kaip teigiama, „ES prekybos politika ir toliau turi būti iš esmės grindžiama daugiašale sistema“⁽¹⁵⁾. Vis dėlto PPO atskaitos taškas labai skiriasi nuo darnaus vystymosi tikslų arba COP 21 tikslų pagrindo. Ir darnaus vystymosi tikslai, ir COP 21 tikslai yra aiškiai suformuluoti uždaviniais, tuo tarpu tik PPO teturi aiškų mechanizmą. Kaip matyti iš ribotų Balyje ir Nairobyje pasiektų susitarimų, bendrus PPO tikslus sunku pasiekti.

3.4.1. Komitetas ir toliau ryžtingai remia daugiašališkumą, pirmiausia atsižvelgdamas į būtinybę pasiekti darnaus vystymosi ir COP 21 tikslus ir į tai, kad pasaulinės vertės grandinės, pasaulinės tiekimo grandinės, skaitmeninė ir elektroninė prekyba auga.

3.5. Komunikate „Prekyba visiems“ teisingai pabrėžiama⁽¹⁶⁾ pagrindinė PPO funkcija plėtojant pasaulinės prekybos taisykles ir užtikrinant jų vykdymą ir teigiama, kad jos taisyklių sąvadas yra „pasaulio prekybos tvarkos pagrindas“⁽¹⁷⁾. PPO užtikrina visuotinį suderinamumą, ši organizacija, turinti ginčų sprendimo sistemą⁽¹⁸⁾, yra plačiai vertinama, ja vis dažniau naudojamosi. Iš tikrųjų kyla pavojus, kad didžiulius regionus apimančiuose ir kituose svarbiausiuose dvišaliuose laisvosios prekybos susitarimuose gali būti nustatomos galbūt sutampančios ar net viena kitai prieštaraujančios taisyklės, ir tada pasaulinės prekybos taisyklės taptų ne aiškesnės, bet sudėtingesnės. Pavyzdžiui, Komitetas susirūpinęs atkreipia dėmesį, kad į pastarojo meto ES susitarimus su Vietnamu įtrauktų prekių kilmės taisyklių nuostatos gali prieštarauti tam, su kuo Vietnamas sutiko pasirašydamas Ramiojo vandenyno šalių partnerystės susitarimą.

3.6. Daugelį iš PPO Dohos darbotvarkę įtrauktų klausimų galima išspręsti tik daugiašaliu lygmeniu, ir tai pripažįstama nuo pat Urugvajaus derybų rato. Tai pasakytina ir apie bet kokią veiksmingą pasaulinį susitarimą dėl bendro žemės ūkio subsidijų lygio – vieno iš Dohos darbotvarkės tikslų. Reikia ir toliau ieškoti daugiašalių sprendimų.

3.6.1. Laisvosios prekybos susitarimai turi teikti tikrą pridėtinę vertę. Jais suteikiama daugiau galimybių atsižvelgti į regioninius ir nacionalinius skirtumus, taip pat į kultūrinį požiūrį svarbius dalykus. Laisvosios prekybos susitarimai galiausiai turi stiprinti daugiašališkumą.

3.7. Komunikate „Prekyba visiems“ nagrinėjama, kaip būtų galima suteikti naują impulsą PPO ir daugiašalei sistemai. Jame teisingai pabrėžtas ne tik taisyklių nustatymo aspektas, bet ir būtinybė taikyti kryptingesnį požiūrį. Komunikate pagrįstai atkreipiamas dėmesys į dėl keleto sparčiai besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių stiprėjimo didėjančią disbalansą ir būtinybę užtikrinti, kad tokios šalys labiau prisidėtų ir padėtų kitoms vystymosi srityje dar labiau atsiliekančioms šalims.

⁽¹³⁾ Ten pat.

⁽¹⁴⁾ Informacinis pranešimas „Įmonių socialinė ir visuomeninė atsakomybė“ (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.rex-opinions.35349>).

⁽¹⁵⁾ COM(2015) 497 final, 5.1 punktas.

⁽¹⁶⁾ Ten pat, 5.1.1 punktas.

⁽¹⁷⁾ Ten pat.

⁽¹⁸⁾ Dabar nagrinėja savo 500-ąją bylą.

3.8. Vis dėlto Komitetas nerimauja dėl to, kad į šį komunikatą įtraukti du pasiūlymai, kurie, atrodo, nesuderinami su jame deklaruojamu tikslu. Pirmiausia – tai siūlymas, kad „PPO narių grupė galėtų daryti pažangą tam tikru klausimu“ (keliašalis požiūris), kaip jau vyksta per derybas dėl Susitarimo dėl aplinkosaugos prekių ir ypač dėl siūlomo prekybos paslaugomis susitarimo (angl. TISA). Vis dėlto, jei tokia praktika taptų norma, daug svarbių šalių, ypač skurdesnės besivystančios šalys, visų pirma Afrikos šalys, gali būti paliktos nuošalyje. Siekiant užtikrinti keliašalio požiūrio ir visiško daugiašališkumo derėjimą, reikia ir toliau neprarasti budrumo.

3.8.1. Antra, jeigu siūlymas, kad toks susitarimas, koks yra TPIP, turėtų likti atviras ir kitoms šalims (nors siūlymas pateiktas omenyje turint Turkiją, Norvegiją ir kitas EEE nares), būtų taikomas ir kitiems svarbiems susitarimams (pavyzdžiui, ES ir Japonijos susitarimui arba CETA), tektų abejoti pačios PPO prasingumu, jau nekalbant apie tai, kad galbūt būtų grįžta į laikus, kai vyravo keturių šalių grupės (angl. *Quad*) arba didžiojo ketverto susitarimai.

4. Strateginiai klausimai ir tai, kas buvo praleista

4.1. Nors į komunikatą „Prekyba visiems“ įtraukta daug pagrindinių strateginių klausimų ir svarbių prekybos temų, jame praleista nemažai svarbių dalykų.

4.2. Pirmiausia, pateiktos darnaus vystymosi tikslai paminėti tik du kartus, nors jų siekiant prekybos ir investicijų vaidmuo bus labai svarbus. Darnaus vystymosi tikslai yra daug platesnio masto nei Tūkstantmečio vystymosi tikslai ir turės įtakos beveik kiekvienai šaliai, ypač todėl, kad aprėpia tokius klausimus kaip energetika ir klimato kaita.

4.2.1. Vis dėlto komunikato 4.2 punkte išdėstyta nemažai susijusių aspektų ir išsipareigojimų ir nagrinėjama daug aktualių klausimų, įskaitant poveikio tvarumui vertinimus ir naujų laisvosios prekybos susitarimų poveikį mažiausiai išsivysčiusioms šalims, tačiau trūksta esminio ryšio su bendru ES požiūriu į darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą. Apgailestaujame, kad nepavyko parodyti visapusiškai koordinuoto požiūrio.

4.3. Taip pat visiškai nepaminėtas AKR ir EB partnerystės susitarimo (Kotonu susitarimo) atnaujinimas ar į tie regionai, visų pirma Afrikoje, su kuriais dar nepasirašyti ekonominės partnerystės susitarimai. Pagrindinė Nairobi konferencijos žinia buvo didelis noras ne tik plėtoti Afrikos Sąjungą, bet ir siekti sukurti visos Afrikos (daugiau kaip 50 šalių) žemyninę laisvosios prekybos erdvę (angl. CFTA). Būtent šį siekį ES kaip niekas kitas gali skatinti, ir jam ji turėtų teikti pirmumą.

4.3.1. Didelis dėmesys, kurį ES pagrįstai skiria AKR valstybėms, turi tapti dar svarbesniu prioritetu, nes netrukus bus pradėti įgyvendinti darnaus vystymosi tikslai. Palankiai vertiname išsipareigojimą atlikti Bendros ES pagalbos prekybai strategijos peržiūrą, siekiant „stiprinti besivystančių šalių pajėgumus išnaudoti prekybos susitarimų teikiamas galimybes“ atsižvelgiant į darnaus vystymosi tikslus, taip pat tai, kad prekyba bus naudojama siekiant remti regioninę integraciją.

4.3.2. ES turėtų atkreipti dėmesį į 2015 m. liepos mėn. Jaundėje vykusiame AKR ir ES ekonominių ir socialinių interesų grupių 14-ajame posėdyje priimtą galutinę deklaraciją⁽¹⁹⁾, kurioje teigiama, kad siekiant darnaus vystymosi tikslų būtina sutelkti visus turimus finansinius išteklius, kartu laikantis patikimo, skaidraus fiskalinio valdymo principų ir įtraukiant privatųjį sektorių.

4.3.3. Šis požiūris išdėstytas ir dviejose kitose pastarojo mėn. Komiteto nuomonėse. Vienoje jų⁽²⁰⁾ pabrėžiama, kad siekiant prekybai teikti veiksmingą pagalbą, reikia, kad rengiant programas, stebint, kaip jos įgyvendinamos, ir vertinant jų rezultatus bei poveikį dalyvautų ir ekonominiai bei socialiniai subjektai. Siekiant užtikrinti, kad palaikant santykius su AKR valstybėmis būtų atsižvelgiama į tų šalių įvairovę, Komisija turėtų stengtis, kad šiame procese taip pat plačiai ir aktyviai dalyvautų tokie subjektai, įskaitant socialinius partnerius ir plačiąją pilietinę visuomenę. Todėl tenka apgailestauti, kad neseniai sudarytame ekonominės partnerystės susitarime (EPS) su Pietų Afrikos vystymosi bendrija tokios nuostatos nėra.

⁽¹⁹⁾ AKR ir ES ekonominių ir socialinių interesų grupių, įgaliotų pagal Kotonu susitarimą, 14-ajame posėdyje priimta galutinė deklaracija.

⁽²⁰⁾ OL C 383, 2015 11 17, p. 49.

4.3.3.1. Kitoje nuomonėje⁽²¹⁾ EESRK pabrėžė, kad besivystančių šalių verslininkų ir pilietinės visuomenės organizacijoms būtina padėti įgyti žinių ir gebėjimų daryti teigiamą įtaką verslo aplinkai, įskaitant visuotinai pripažintų demokratijos principų laikymąsi, didesnes galimybes kurti ir vystyti įmones, didesnę skaidrumą, mažesnę biurokratiją, suvaldytą išgalėjusią korupciją, taip pat užsienio ir vietos subjektų investicijų skatinimą.

4.4. Trečia, komunikate nieko nepasakyta apie būtinybę užsitikrinti esminių išteklių importą iš atitinkamų šalių, su kuriomis artimiausioje ateityje nenumatoma sudaryti laisvosios prekybos susitarimų, arba kitais būdais mažinti ES energetinę priklausomybę. Didelė dalis darbo vietų taip pat priklauso nuo saugaus ir nuolatinio energijos ir pagrindinių žaliavų tiekimo. Šis klausimas nagrinėtas ankstesnėje Komiteto nuomonėje, kurioje raginama parengti veiksmingą pasaulinę strategiją ir nustatyti aiškią ES reagavimo į ekstremalią situaciją arba krizę procedūrą, jei staiga dėl kokių nors priežasčių svarbios importuojamos prekės nebebūtų galima gauti⁽²²⁾.

4.4.1. Komitetas savo ruožtu yra su nusivylimu pažymėjęs, kad neseniai paskelbto Komisijos komunikato dėl energetikos sąjungos dokumentų rinkinio⁽²³⁾ skyrius „Stipresnis Europos vaidmuo pasaulio energijos rinkose“ buvo neįtikėtina prasas. Jame Alžyras ir Turkija nurodyti kaip lygiaverčiai regionai, bet mes nemanome, kad tai tinkama; taip pat visai nepaminėti svarbūs energijos koridoriai arba strateginė ES ir Kinijos partnerystė, ypač atsižvelgiant į bendradarbiavimą energetikos ir transporto srityse.

4.4.2. COP 21 susitarimas buvo pasiektas po to, kai buvo paskelbtas komunikatas „Prekyba visiems“. Tarptautinėje prekybos sistemoje turės atspindėti jo tikslai ir DVT. Kovojant su klimato kaita teks atsižvelgti į anglies dioksido išmetimo rodiklį ir biologinės įvairovės paskatas.

4.5. Kalbant apie investicijas, kurios ES kompetencija tapo tik išgaliojus Lisabonos sutarčiai, komunikate „Prekyba visiems“ siūloma atnaujinti esamus ES laisvosios prekybos susitarimus ir įtraukti į juos konkretų investicijoms skirtą skyrių, taip pat pradėti naujas atskiras derybas su Honkongu ir Taivanu.

4.5.1. Antra, komunikate, atsižvelgiant į prieštaravimus, kilusius dėl investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo mechanizmo ir paskesnius susijusius pasiūlymus dėl TPIP derybų, siūloma sureguliuoti investicijų apsaugą ir arbitražą. Komunikate siūloma daugiau dėmesio skirti valstybės teisės reguliuoti tam tikrus klausimus įtvirtinimui laisvosios prekybos susitarimuose ir imtis veiksmų siekiant senąją sistemą pertvarkyti „į panašiai į tradicinius teismus veikiančią viešą Investicijų teismo sistemą, sudarytą iš pirmosios instancijos tribunolo ir apeliacijų tribunolo“⁽²⁴⁾. Turės būti sukurtas elgesio kodeksas ir paskirti nepriklausomi teisėjai, kuriems bus taikomi griežti techninės ir teisinės kvalifikacijos reikalavimai.

4.5.2. Komitetas skatina atvirus ir skaidrius debatus. Todėl apgailestaujama, kad šie pasiūlymai, kuriems nepritarė daug įvairių pilietinės visuomenės organizacijų, nes jie nelabai skyrėsi nuo investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo (IVGS) mechanizmo, kurį kritikavo EESRK⁽²⁵⁾, dabar jau yra įtraukti į Vietnamo ir ES patikslinto išsamaus ekonominio ir prekybos susitarimo (CETA) tekstus be išsamių ir tinkamų konsultacijų.

4.6. Galiausiai, norint įgyvendinti plataus užmojo ES prekybos ir investicijų politiką, reikia tinkamų, specialiai tam skirtų ir pakankamų išteklių, kad būtų galima tiek vienu metu vesti visas derybas įvairiais klausimais ir stebėti bei įgyvendinti prekybos susitarimus (įskaitant pakankamą pilietinės visuomenės vykdomos stebėsenos finansavimą), tiek į savo pusę palenkti plačiąją visuomenę. Įgyvendinant strategiją „Prekyba visiems“, daug dėmesio reikia skirti pakankamiems ištekliams sutelkti tose srityse, kuriose jų reikia labiausiai, taip pat ES misijų ir delegacijų trečiojoje šalyje atliekamam vaidmeniui.

⁽²¹⁾ OL C 67, 2014 3 6, p. 1.

⁽²²⁾ OL C 67, 2014 3 6, p. 47.

⁽²³⁾ COM(2015) 80 final.

⁽²⁴⁾ Ten pat.

⁽²⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Investuotojų apsaugos ir investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo ES ir trečiųjų šalių prekybos ir investicijų susitarimuose (OL C 332, 2015 10 8, p. 45).

5. Tvarumas ir ES vertybės – labai svarbūs dalykai norint įtikinti europiečius

5.1. Siekiant sėkmingo strategijos „Prekyba visiems“ įgyvendinimo, svarbu užsitikrinti europiečių pritarimą prekybai. Prekyba ir investicijos dabar tapo viešų diskusijų tema, jos pasidarė svarbios įvairiems pilietinės visuomenės segmentams, daugelis jų suabejojo pagrindiniais principais. Su ankstesne ES prieda, kad liberalizuota prekyba savaime naudinga, nebesutinkama.

5.2. Komunikate „Prekyba visiems“ išsamiai atsakoma į diskusijose dėl TPIP susitarimo kilusius nuogąstavimus. Jame tvirtai teigiama, kad „Komisija turi įgyvendinti politiką, kuri būtų naudinga visai visuomenei ir kuria, be pagrindinių ekonominių interesų, būtų skatinami europiniai ir visuotiniai standartai ir vertybės, daugiau dėmesio skiriant darniam vystymuisi, žmogaus teisėms, mokesčių slėpimui, vartotojų apsaugai ir atsakingai bei sąžiningai prekybai“⁽²⁶⁾. Nuostatos dėl kovos su mokesčiniu sukčiavimu ir mokesčių vengimu taip pat bus svarbios. Komunikate išpareigota užtikrinti, kad „jokiu ES prekybos susitarimu nebūtų sumažintas vartotojų, aplinkos arba socialinės ir darbo apsaugos lygis“⁽²⁷⁾. Remiantis COP 21 dabar turėtų būti įtrauktas ir visuotinis atšilimas.

5.3. Komitetas palankiai vertina tuos išpareigojimus, grindžiamus komunikate „Globalioji Europa“ nustatytais pagrindiniais principais, t. y. „kaip mes siekiame socialinio teisingumo ir sanglaudos savo šalyse, taip turėtume skatinti mūsų vertybes, įskaitant socialinius ir aplinkosaugos standartus bei kultūros įvairovę, visame pasaulyje“⁽²⁸⁾.

5.3.1. Iš dalies ES dėmesį darniam vystymuisi lemia jos noras apskritai skatinti ir stiprinti savo tikėjimą demokratija, teisine valstybe ir žmogaus teisėmis, skaidrumu ir nuspėjamumu. Šis dėmesys vėlgi grindžiamas aplinkos apsauga, kova su klimato kaita, deramo darbo skatinimu, darbuotojų sauga ir sveikata bei įvairiais klausimais, kuriems skirtos tiek pagrindinės TDO konvencijos, tiek svarbiausios daugiašalės aplinkos apsaugos konvencijos. Dabar labai svarbu, kad darnaus vystymosi tikslams taip pat būtų skirtas vienas pagrindinių vaidmenų.

5.3.2. Daugelyje sektorių, tačiau kaip žinia ne tekstilės ar keramikos, prekybos derybose tarifams tenka antraeilis vaidmuo palyginti su netarifinėmis kliūtimis ir taisyklėmis, įskaitant bendradarbiavimą reguliavimo srityje. Kalbant apie bendradarbiavimo reguliavimo srityje poveikį kyla susirūpinimas, kas iš tiesų daugiausiai išloš iš šio proceso. Kaip pabrėžiama komunikate, labai svarbu, kad bendradarbiavimo reguliavimo srityje būtų siekiama nemažinant esamos reguliavimo suteikiamos apsaugos svarbiausiose srityse, pavyzdžiui, sveikatos, saugos, aplinkos, darbo sąlygų ir vartotojų apsaugos srityse. Orientyras ateičiai yra išsamaus ekonomikos ir prekybos susitarimo (angl. CETA) skyrius dėl sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių. Būtina užtikrinti teisę reguliuoti tam tikrus klausimus. Būtina vengti dvigubų standartų.

5.4. Komitetas palankiai vertina Komisijos pareikštą norą, atsižvelgiant į EESRK, Europos Parlamento ir platesnės pilietinės visuomenės pozicijas, apsaugoti viešąsias paslaugas LPS ir mano, kad tai geriausiai padaryti panaudojant teigiamą sąrašą patekimo į rinką ir nacionalinio režimo požiūriu.

5.5. Kadangi prekyba tapo vis plačiau diskutuojamu klausimu, jau nebegalima lengvai daryti prielaidos, kad Europos Parlamentas, kuriam suteikti didesni įgaliojimai ir kurio nariai atstovauja daug įvairesnėms nuomonėms, ratifikuos prekybos susitarimus. Todėl Komitetas norėtų tikėtis, kad Komisija atsižvelgs prekybos derybose į Europos Parlamento pastabas ir išreikštą susirūpinimą savo rezoliucijoje, neseniai dėl TPIP susitarimo ir TISA. Dėl tikimybės, kad į tam tikrus laisvosios prekybos susitarimus bus įtrauktos nuostatos dėl vadinamosios mišrios kompetencijos, tais atvejais susitarimus turės ratifikuoti nacionaliniai parlamentai. Tokiais atvejais dėl ratifikavimo pririks visiškos demokratinės atskaitomybės pagal nacionalines konstitucines nuostatas. Tolesnė Komisijos veikla tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu siekiant užsitikrinti paramą tokiems susitarimams bus labai svarbi.

⁽²⁶⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽²⁷⁾ Ten pat.

⁽²⁸⁾ COM(2006) 567 *final*, 3.1 punkto iii papunktis.

5.6. ES pranašumai prekybos srityje tebėra vienas iš patraukliausių jos aspektų, tačiau vis dar reikia nuolat pateikti prekybai ir visų pirma investicijoms palankius argumentus. Ir ES, ir valstybių narių lygmeniu reikia aukšto lygio labai kompetentingos diskusijos, kurioje dalyvautų pilietinė visuomenė, taip pat reikia užtikrinti, kad visos suinteresuotosios šalys būtų patikintos, jog jų balsas bus išgirstas.

5.6.1. Iki šiol buvo laikoma, kad platesnis patrauklus importuojamų produktų asortimentas dėl sumažėjusių išlaidų sumažinus ar panaikinus muitų tarifus, duoda vartotojams nesunkiai atpažįstamos naudos, nes didėja pasirinkimo laisvė ir produktų įvairovė. Šiuo atveju dar neišspręsti tokie klausimai, kaip tarptinklinio ryšio mokesčių už bendravimą su prekybos partneriais telekomunikacijos priemonėmis mažinimas. Siekiant platesnio masto prekybos liberalizavimo teikiamos naudos ES, grindžiamos spartesniu ekonomikos augimu ir darbo vietų kūrimu, labai svarbu skatinti teigiamas vartotojų išlaidas jų šalyse.

5.7. Nors šiame komunikate pabrėžta, kokia svarbi prekyba ES ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui užtikrinti, ne mažiau svarbi ir vartotojų, kurie nerimauja dėl galimo standartų netaikymo ir dėl galimų aplinkosauginių pėdsakų, nuomonė.

5.7.1. Vartotojai, kuriems, kaip teigiama komunikate „Prekyba visiems“⁽²⁹⁾, naudingas kliūčių prekybai šalinimas, turi pasitikėti pasauline rinka. Siekiant šio tikslo, prekybos politika turi būti vertinama atsižvelgiant į darnų vystymąsi, įskaitant ilgalaikį ekonomikos tvarumą. Poveikio vertinimuose tai turės būti išsamiai nurodyta, ir turės būti matoma, kad daromas poveikis.

5.7.2. Svarbu, kad rengiant politiką dėmesio centre atsidurtų vartotojai ir plačioji pilietinė visuomenė. Komitetas mano, kad tai, jog šiame komunikate daugiausia dėmesio skiriama siekiui padaryti prekybos politiką naudingesnę vartotojams, atviresnę ir skaidresnę, yra labai palankiai vertintinas žingsnis. Tačiau pritariame susirūpinimui, kad dar nėra priemonių, kuriomis prekybos politikoje būtų įtvirtintas atsargumo principas ir rizikos lygiu grindžiamas požiūris. Tai savo ruožtu turi būti neatsiejama nuo „inovacijų principo“⁽³⁰⁾.

6. Skaidrumas ir aktyvesnis pilietinės visuomenės dalyvavimas

6.1. Strategija „Prekyba visiems“ bus vertinama atsižvelgiant į tai, ar Komisija galės parodyti, kad įgyvendinant prekybos susitarimus nėra mažinami aplinkos apsaugos, darbo ir kiti standartai. Ji taip pat turi parodyti, kad savo prekybos ir investicijų derybose pati veikia atskaitingai ir gali tesėti savo pažadus, kad naudos sulauks visi.

6.1.1. Vienintelis būdas šiam tikslui pasiekti – užtikrinti gerokai aktyvesnę pilietinės visuomenės dalyvavimą derybose nuo jų pradžios.

6.1.2. Komunikate „Prekyba visiems“ kalbama apie būtinybę aktyviai bendradarbiauti su pilietine visuomene, tačiau ne taip plačiai, kaip būtų galima tikėtis. Kadangi EESRK tenka institucinė funkcija, pasinaudodamas savo reguliariais ryšiais su ES ir trečiųjų šalių pilietine visuomene, jis gali padėti tai užtikrinti. Tai turi apimti ir tiesioginį konsultavimąsi su socialiniais partneriais dėl galimo prekybos ir investicijų poveikio darbo vietoms.

6.2. Po ginčų dėl TPIP, komunikate jau visiškai pripažįstama skaidrumo būtinybė. Palankiai vertinamas įsipareigojimas užtikrinti tokio pat lygio visų derybų skaidrumą, koks dabar nustatytas deryboms dėl TPIP susitarimo. Todėl Komitetas prašo Tarybos nedelsiant paskelbti įgaliojimų ir derybų dokumentus dėl ES ir Japonijos laisvosios prekybos susitarimo.

6.2.1. Komitetas mano, kad, vykstant kiekvienam derybų ratui, trumpai informuoti pilietinę visuomenę yra itin svarbu. Speciali patariamoji grupė, sudaryta padėti vykstant deryboms dėl TPIP, taip pat naudinga, bet Komitetas nusivylė, kad jis nebuvo oficialiai įtrauktas kaip institucija. Ateityje tai turi būti ištaisyta.

⁽²⁹⁾ COM(2015) 497 *final*, 4.1.1 punktas.

⁽³⁰⁾ Žr. 5 išnašą.

6.3. Tačiau komunikate visiškai nepaminėtos pilietinės visuomenės stebėsenos priemonės, taikomos jau galiojančių ES prekybos susitarimų prekybos ir darnaus vystymosi skyriams, taip pat nenurodyta, kaip tas priemones reikėtų plėtoti ir stiprinti. Komitetas mano, kad vykdymo užtikrinimo mechanizmai turėtų būti vienodai taikomi ir patiems prekybos ir darnaus vystymosi skyriams, pradedant Komisijos pasiūlymu dėl TPIP.

6.3.1. Tai kelia nusivylimą. Komitetas, atsakydamas į komunikatą „Globalioji Europa“, paragino į visus vėlesnius laisvosios prekybos susitarimus įtraukti po prekybos ir darnaus vystymosi skyrių ir pavesti pilietinei visuomenei atlikti aktyvios stebėsenos funkciją ⁽³¹⁾.

6.3.2. Pradėdama 2010 m. sudarytu ES ir Korėjos susitarimu, ES sudarė septynis prekybos susitarimus, į kuriuos aiškiai įtrauktas prekybos ir darnaus vystymosi skyrius. Nuo to laiko Komitetas ragino prekybos ir darnaus vystymosi skyrius įtraukti ir į atskirus investicijų susitarimus ⁽³²⁾.

6.3.3. Komitetas mano, kad tai, jog ligi šiol nėra jokio išsamaus tų skyrių vertinimo, nevykdoma jų stebėseną ar potencialus plėtojimas, neatitinka Komisijos kitais atžvilgiais palankiai vertintino siekio ir toliau skatinti į ES prekybos ir investicijų susitarimus įtraukti plataus užmojo ir novatoriškus prekybos ir darnaus vystymosi skyrius ir esminių juose išdėstytų nuostatų.

6.3.4. Į kiekvieną tokių susitarimą, kuriuose yra prekybos ir darnaus vystymosi skyrius, įtraukti įvairių rūšių bendri pilietinės visuomenės mechanizmai šių skyrių nuostatų įgyvendinimui stebėti. Jau sukaupta pakankamai patirties ir iš jos pasimokyta, kad būtų galima apmąstyti ir parengti aiškias ir tikslias rekomendacijas ateičiai.

6.3.5. Šių mechanizmų potencialas didžiulis ir jie gali duoti apčiuopiamų rezultatų siekiant, kai įmanoma, teigiamo prekybos ir investicijų poveikio. Šis mechanizmas yra svarbus dialogo ir bendradarbiavimo su šalių partnerių pilietine visuomene kanalas, tačiau reikia laiko, pastangų ir didesnių pajėgumų, kad jis taptų visiškai funkcionalus ir veiksmingas, ypač jei pilietinio ir socialinio dialogo modelis skiriasi nuo ES. Dabartiniai EESRK ryšiai padėjo sukurti vidaus patariamąsias grupes.

6.4. Daugėjant tokių organų, daugėja ir realių sunkumų, su kuriais susiduriama siekiant vidaus patariamąsiose grupėse proporcingai atstovauti kiekvienai grupei, dėl to gerokai vėluojama.

6.4.1. Kitos pasikartojančios problemos, be kita ko, yra:

- tam tikrų organizacijų pajėgumų stoka – būtinas geresnis propagavimas ir šalyse partnerėse, ir tarp pilietinės visuomenės subjektų,
- į tekstą būtina įrašyti susitarimo nuostatą dėl bendrų ES ir šalių partnerių vidaus patariamųjų grupių posėdžių, kad būtų keičiamasi patirtimi ir parengti bendri stebėsenos kriterijai,
- reikia pakankamai finansuoti pilietinės visuomenės dalyvavimą – tai taip pat turėtų apimti platesnę veiklą, įskaitant seminarus ar studijas, prisidedančius prie prekybos ir darnaus vystymosi tikslų.

6.4.2. Taip pat rekomenduojame plėsti vidaus patariamųjų grupių įgaliojimus, įtraukiant visus pilietinę visuomenę dominančius klausimus, įskaitant bendradarbiavimą reguliavimo srityje, MVĮ skirtus skyrius ar kitas su žmogaus teisėmis susijusias nuostatas.

Bruselis, 2016 m. balandžio 28 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

⁽³¹⁾ OL C 211, 2008 8 19, p. 82.

⁽³²⁾ OL C 268, 2015 8 14, p. 19.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių“

[COM(2016) 71 final – 2016/43 (NLE)]

(2016/C 264/18)

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 148 straipsnio 2 dalimi, 2016 m. vasario 24 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių

[COM(2016) 71 final – 2016/43 (NLE)].

Komitetas, remdamasis tuo, kad savo nuostatą dėl pasiūlymo turinio jis jau išdėstė ankstesnėje savo nuomonėje (EESC-2015-01167-00-02-AC-TRA), priimtoje 2015 m. gegužės 27 d. (*), 516-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2016 m. balandžio 27–28 d. (balandžio 27 d. posėdis), 220 narių balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

Bruselis, 2016 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

(*) EESRK nuomonė SOC/519 dėl Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių, COM(2015) 098 final – 2015/0051 (NLE), OL C 332, 2015 10 8, p. 68.

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIEUKSEMBURGAS

LT